

พระวิมลปัญญาบดี

พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี)

พระวินัยบัญญัติ

พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี)

พระวินัยบัญญัติ

โดย : พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี)

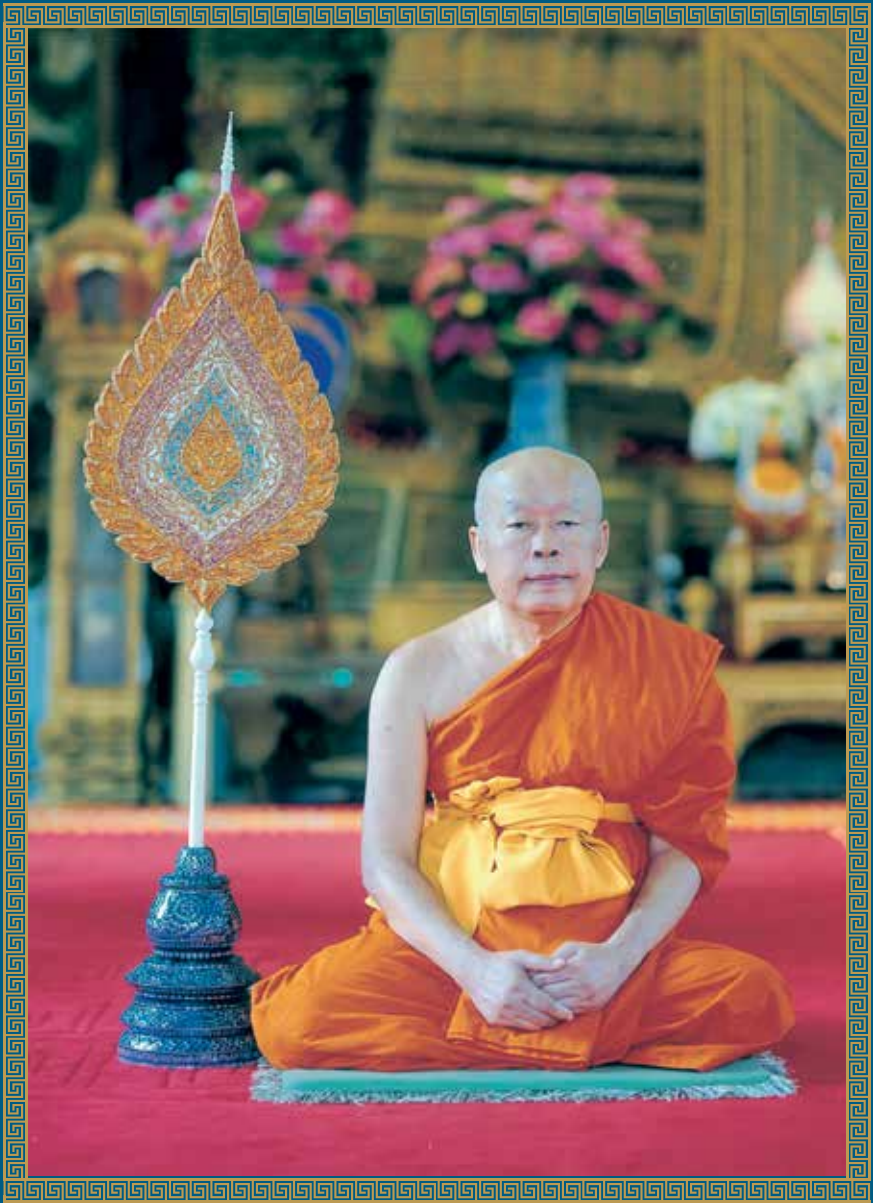
ISBN : 978-616-455-421-4

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ จำนวน ๖,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๒ : มีนาคม ๒๕๖๑ จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์โดย : วัดราชโอรสาราม ราชวรวิหาร
แขวงบางค้อ เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๕๐
โทร. ๐-๒๔๑๕-๓๓๒๗

พิมพ์ที่ : บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๗๗) จำกัด
โทร. ๐-๒๑๑๙-๓๕๕๕

พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี)

ประวัติ พระมหาโพธิวงศาจารย์

สถานะปัจจุบัน พระมหาโพธิวงศาจารย์ ฉายา สุรเทโว อายุ ๗๒ พรรษา ๕๑ เจ้าอาวาสวัดราชโอรสาราม แขวงบางค้อ เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

สถานะเดิม ชื่อ ทองดี นามสกุล สุรเดช เกิดพหุหัตถ์ที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ปีจอ พ.ศ. ๒๔๘๘ ที่อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

บรรพชา วันที่ ๑๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๓ ปีชวด ณ วัดไตรภูมิ อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

อุปสมบท วันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๐ ปีมะแม ณ วัดไตรภูมิ อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

วิทยฐานะ ทางธรรม ประโยค ป.ธ. ๘ สำนักเรียนวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ พ.ศ. ๒๕๑๕

ทางโลก ประโยควิชาครูพิเศษมัธยม (พ.ม.) พ.ศ. ๒๕๑๖

ตำแหน่งหน้าที่ในอดีต

- * เป็นเลขานุการเจ้าคณะอำเภอพรานกระต่าย
- * เป็นเลขานุการเจ้าคณะเขตบางขุนเทียน

- * เป็นอาจารย์สอนวิชาแต่งฉันท์ภาษามคธ ชั้นประโยค ป.ธ. ๘ โรงเรียนพระปริยัติธรรมส่วนกลางของคณะสงฆ์
- * เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดราชโอรสาราม
- * เป็นเจ้าคณะแขวงบางค้อ
- * เป็นรองประธานกรรมการตรวจสอบต้นฉบับพระไตรปิฎก ฉบับสังคายนา ภาษาไทยและภาษาบาลี
- * เป็นประธานคณะอนุกรรมการพิจารณาและดำเนินการจัดตั้งสำนักหุบผาสวรรค์เป็นสถานศึกษาทางพระพุทธศาสนา
- * เป็นรองประธานกรรมการตรวจสำนวนการแปลพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- * เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ในคณะกรรมการการศึกษาของคณะสงฆ์
- * เป็นกรรมการจัดทำแผนพัฒนาด้านศาสนา กรมการศาสนา
- * เป็นประธานกรรมการจัดทำต้นฉบับพระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย
- * เป็นกรรมการตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทย
- * เป็นเจ้าคณะภาค ๑๖
- * เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม

ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน

- * เป็นเจ้าอาวาสวัดราชโอรสาราม
- * เป็นเจ้าสำนักเรียนวัดราชโอรสาราม
- * เป็นราชบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา สำนักศิลปกรรม ราชบัณฑิตยสภา
- * เป็นอาจารย์สอนวิชาแต่งไทยเป็นมคธ ชั้นประโยค ป.ธ. ๘ โรงเรียนพระปริยัติธรรมส่วนกลางของคณะสงฆ์
- * เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสภามหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- * เป็นหัวหน้าพระธรรมทูตสายที่ ๙
- * เป็นรองประธานโครงการฝึกอบรมพระนักเทศน์ส่วนกลาง
- * เป็นผู้อำนวยการฝึกอบรมพระนักเทศน์ในหนกลาง
- * เป็นผู้อุปถัมภ์สร้างวัดในประเทศเยอรมนี คือ วัดพุทธวิหาร นครเบอร์ลิน วัดธรรมวิหาร เมืองฮันโนเวอร์ และ วัดสังฆวิหาร เมืองสตูตการ์ต
- * เป็นผู้อุปถัมภ์สร้างวัดในสาธารณรัฐเชก คือ วัดธรรมกิตติวงศ์ กรุงปราก

ผลงานด้านวิชาการ

หนังสือและตำราที่ได้เขียน แปล และรวบรวมไว้มีหลายประเภท เฉพาะที่ได้จัดพิมพ์ออกเผยแพร่แล้วมีดังนี้

ประเภทธรรม-ธรรมประยุกต์

๑. พระในบ้าน
๒. หน้าที่ของคน
๓. คำพ่อคำแม่
๔. พุทธธรรม ๕ นาทิ
๕. ๑ นาทิเพื่อชีวิต
๖. ไขข้อข้องใจ
๗. ธรรมสารทัศน์
๘. ธรรมสารทิปนี
๙. คีต ๕ รักษาโลก
๑๐. อันเหลือเชื่อ เล่ม ๑-๓ และฉบับรวมเล่ม

ประเภทวิชาการ-คู่มือ

๑. หลักการแต่งงานที่ภาษามคร ป.ธ.๘
๒. คู่มือแต่งไทยเป็นมคร ป.ธ.๘

๓. คู่มือการศึกษาบาลี เล่ม ๑-๔
๔. คติธรรม เล่ม ๑-๓
๕. แนวปฏิบัติศาสนพิธี
๖. ชาตกในธรรมบท
๗. ชุมปัญญาจากชาตก
๘. การเรียนรู้พระพุทธพจน์
๙. พระวินัยบัญญัติ

ประเภทเทศนา

๑. ธรรมสารเทศนา เล่ม ๑-๓
๒. กิร ดังได้สดับมา เล่ม ๑-๓, และฉบับรวมเล่ม
๓. เทศน์ : การเผยแผ่ที่สำคัญศักดิ์สิทธิ์
๔. หลักและวิธีการเทศน์
๕. การตีความพุทธศาสนสุภาษิต
๖. ภาษาไทย ภาษาเทศน์
๗. อุปมาสาธกในเทศนา
๘. วิธีเทศนา

ประเภททั่วไป

๑. นิราศจอมทอง
๒. ข้อคิด ข้อเขียน
๓. สมณศักดิ์: ยศช้าง ชุมนางพระ
๔. ภาชิตนิทศน์
๕. ธรรมบทชีวิต
๖. ปรกาศความคิด

ประเภทพจนานุกรม

๑. ภาษาธรรม
๒. คำวัด เล่ม ๑-๕ และฉบับรวมเล่ม
๓. ศัพท์วิเคราะห์
๔. ภาษาชาวบ้าน
๕. พจนานุกรม ไทย-บาลี

ประเภทหนังสือแปล

๑. คนกินคน (มหาสุตโสมชาตก)
๒. หัวใจอมตะ (วิรุทธาตก)

รายจ่ายในการบริหารวัดราชโอรสาราม และอุปถัมภ์บำรุงที่อื่นๆ

นับตั้งแต่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดราชโอรสารามมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้บูรณปฏิสังขรณ์และก่อสร้างถาวรวัตถุ ศาสนสถาน ต่างๆ และกิจกรรมที่สำคัญในพระอาราม ทั้งได้อุปถัมภ์บำรุงสถานที่อื่นๆ มี ยอดรายจ่ายรวมทั้งสิ้นตามส่วนงาน ดังนี้

๑.	งานศาสนศึกษา (ส่งเสริมการศาสนศึกษา)	๒๖,๙๙๑,๖๔๙ บาท
๒.	งานเผยแพร่ (ในต่างประเทศ)	๑๒๙,๖๒๔,๐๐๐ บาท
๓.	งานสาธารณูปการ (ก่อสร้างและบูรณะ)	๓๑๙,๕๒๓,๖๒๓ บาท
๔.	งานสาธารณสงเคราะห์และอุปถัมภ์	๒๙,๒๖๕,๕๖๖ บาท
๕.	งานศึกษาสงเคราะห์	๓๙,๙๙๐,๔๗๙ บาท
รวมเป็นเงินทั้งสิ้น		๕๔๓,๔๙๕,๓๑๗ บาท

รางวัลและเกียรติคุณที่ได้รับ

- พ.ศ. ๒๕๓๐ ได้รับพระราชทานรางวัลเสาเสมาธรรมจักร ในฐานะผู้ทำ
คุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา ประเภทส่งเสริมการศึกษา
พระพุทธศาสนา สาขาการแต่งหนังสือทางพระพุทธศาสนา
- พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้รับปริญญาศุภศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชา
ภาษาบาลี จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้รับรางวัลรางวัล “พุทธคุณูปการ” ระดับ “วัชรเกียรติคุณ” จัดโดย
คณะอนุกรรมการกิจการพระพุทธศาสนา ในนามคณะ
กรรมการการศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม สถาผู้แทนราษฎร
- พ.ศ. ๒๕๕๗ ได้รับรางวัล “ผู้นำพุทธโลก” จัดโดยสำนักงานพระพุทธศาสนา
แห่งชาติร่วมกับองค์การยูเนสโกพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก
- พ.ศ. ๒๕๕๗ ได้รับรางวัล “บัวทิพย์ ๒๕๕๗” จากกองทุน ๑๐๐ ปี
พระพุทธวรญาณ (กิตติ กิตติทินมหาเถระ) จังหวัดลพบุรี

สมณศักดิ์

- พ.ศ. ๒๕๑๙ เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระศรีวิสุทธิวงศ์
- พ.ศ. ๒๕๒๔ เป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่ พระราชวิสุทธิโมลี
- พ.ศ. ๒๕๓๑ เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ที่ พระเทพปริยัติโมลี
- พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นพระราชาคณะชั้นธรรมที่ พระธรรมกิตติวงศ์
- พ.ศ. ๒๕๕๗ เป็นพระราชาคณะ เจ้าคณะรอง ชั้นหิรัญบัฏ
ที่ พระมหาโพธิวงศาจารย์

คำปรารภ

พระวินัย จัดเป็นปิฎกหนึ่งในพระไตรปิฎก และท่านจัดไว้เป็นปิฎกต้นตามด้วย **พระสุตตันตปิฎก** และ **พระอภิธรรมปิฎก** พระวินัยนี้ถือกันว่าเป็นรากแก้วสำคัญของพระพุทธศาสนา เป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาดำรงมั่นคงอยู่มาได้ตราบเท่าทุกวันนี้ ด้วยว่าพระวินัยปิฎกนั้นเป็นที่รวบรวมกฎเกณฑ์และข้อระเบียบปฏิบัติสำหรับภิกษุภิกษุณีเป็นหลัก เมื่อภิกษุภิกษุณีปฏิบัติตามแล้ว ก็ทำให้เกิดความเรียบร้อยสวยงาม นำให้เกิดศรัทธาเนาเชื่อถือ น่าเคารพกราบไหว้แก่ผู้พบเห็น และเมื่อท่านเหล่านั้นได้แนะนำสั่งสอนข้อธรรมตามที่ตนปฏิบัติ ก็ยอมปฏิบัติตาม แล้วได้รับผลเป็นความสุขความสงบ เป็นความผ่องใสแห่งจิตที่สัมผัสได้แท้จริง

พระเถระอรหันต์ทั้งหลายที่ทำสังคายนารวบรวมคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้หลังจากถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบรมศาสดาแล้ว ได้จัดแบ่งคำสอนนั้นเป็นหมวดใหญ่ๆ ได้ ๓ หมวด ที่เรียกว่า **พระไตรปิฎก** พระวินัยได้ถูกจัดแบ่งไว้เป็นหมวดหนึ่งเรียกว่า **พระวินัยปิฎก** และในพระวินัยปิฎกนั้นท่านได้แบ่งเป็นหมวดย่อยไว้อีกได้ ๕ หมวด คือ **มหาวิภังค์ ภิกขุณีวิภังค์ มหาวรรค จุลวรรค ปรีวาร** ๕ หมวดนี้เรียกว่า **คัมภีร์** ก็ได้ มีชื่อเรียกย่อยๆ สำหรับจดจำได้ง่าย ๕ คำ คือ **อา. ปา. ม. จ. ป.** และกำหนดกันว่าพระวินัยปิฎกนั้นมีหัวข้อย่อยหรือเนื้อหาที่แสดงไว้ ๒๑,๐๐๐ เรื่อง แต่ละหัวข้อเรียกกันว่า **พระธรรมชั้น** ดังนั้นพระวินัยปิฎกจึงมี ๒๑,๐๐๐ **พระธรรมชั้น**

หนังสือ **พระวินัยบัญญัติ** เล่มนี้ได้แสดงเฉพาะเรื่องพระวินัยที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์มหาวรรค ซึ่งกล่าวถึงเรื่องสิกขาบทของภิกษุเท่านั้น จึงถือว่าน่าเรื่องบางส่วนในพระวินัยปิฎกมาแสดงไว้ แต่ก็มิได้นำมาแสดงโดยละเอียด หากแต่นำเฉพาะพระวินัยที่ทรงบัญญัติไว้เป็นศีลของภิกษุ ๒๒๗ สิกขาบทเท่านั้นมาแสดง ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับภิกษุผู้บวชใหม่จะได้ความรู้ ความเข้าใจ และหลักปฏิบัติเพื่อให้เกิดอานิสงส์จากการบวชของตน เพื่อปฏิบัติได้ถูกต้อง งดงาม นำให้เกิดศรัทธาแก่ผู้พบเห็น และเป็นความภาคภูมิใจของตนที่ปฏิบัติได้ถูกต้องงดงาม เป็นไปตามพระพุทธรูปบัญญัติ และเพื่อเป็นเครื่องทบทวนความรู้ความเข้าใจในเรื่องพระวินัยบัญญัติสำหรับภิกษุผู้บวชนานที่เคยเรียนเคยศึกษาเรื่องนี้มา แต่ก็นานแล้วซึ่งอาจหลงลืมปฏิบัติผิดพลาดไปได้

หนังสือนี้มีหลายประเด็นที่แสดงไว้ กล่าวคือในเบื้องต้นได้แสดงเรื่องราว ความสำคัญ และความรู้เกี่ยวกับเรื่องพระวินัยไว้เพื่อประดับสติปัญญาส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งได้แสดงข้อที่เป็นพระวินัยบัญญัติโดยตรงจากพระไตรปิฎกมาขึ้นเป็นหลักเบื้องต้น แล้วตามด้วยเนื้อความแต่ละสิกขาบทที่ท่านย่อไว้ในหนังสือ **นวโกวาท** ซึ่งเป็นพระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ที่ใช้เป็นบทเรียนสำหรับภิกษุสามเณรในประเทศไทยมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ จากนั้นจึงได้อธิบายขยายความที่สำคัญไว้โดยย่อพอเป็นที่เข้าใจได้ และได้แสดงเจตนารมณ์หรือเป้าหมายที่ทรงบัญญัติพระวินัยสิกขาบทนั้นๆ ไว้ แล้วต่อด้วยข้อยกเว้นสำหรับภิกษุผู้ล่วงละเมิดแต่ไม่เป็นผิดเพื่อให้เห็นว่าพระวินัยนั้นสามารถปฏิบัติได้โดยไม่ยากนัก

ในข้อที่เป็นความอธิบายนั้น ได้มาจากพระไตรปิฎกโดยตรงบ้าง จาก
อรรถกถาพระวินัยบ้าง จากพระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ พระองค์
นั้นบ้าง จากครูอาจารย์ที่แนะนำสั่งสอนกันมาบ้าง จากความคิดส่วนตัวบ้าง
ผสมผสานกันไป แต่ก็เสริมให้สาระประเด็นความชัดเจนขึ้นเป็นหลัก

ยังมีรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องพระวินัยบัญญัตินี้อีกมาก และยังมีพระ
วินัยบัญญัติที่เกี่ยวกับเรื่องกิริยามารยาท เกี่ยวกับการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน
ของภิกษุในพระวินัยปิฎกอีกมากเช่นกัน ซึ่งผู้ใดรู้สามารถแสวงหาอ่านจาก
พระไตรปิฎก จากอรรถกถา และจากตำราหรือหนังสือต่างๆ ที่มีพิมพ์เผย
แพร่ทั่วไปได้

ในหนังสือนี้ได้นำบทพิมพ์ ความรู้ วิชาการ และความคิดจากหนังสือ
หลายเล่มตั้งปรากฏอยู่ในบรรณานุกรมท้ายเล่มมาผสมผสานแสดงไว้ โดยมีได้
ขออนุญาตโรงพิมพ์หรือเจ้าของหนังสือก่อน ก็ขออนุญาตไว้ ณ ที่นี้ ทั้งนี้ด้วย
หวังความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาให้พัฒนารุ่งๆ ขึ้นไปเป็นสำคัญ

หวังว่าหนังสือนี้จะเป็นประโยชน์และให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องพระ
วินัยบัญญัติแก่ท่านผู้สนใจตามสมควร.

(พระมหาโพธิวงศาจารย์)

เจ้าอาวาสวัดราชโอรสาราม เขตจอมทอง กรุงเทพฯ

๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐

คำนำ

หนังสือ **พระวินัยบัญญัติ** เล่มนี้เขียนขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ให้เป็นคู่มือสำหรับพระบวชใหม่โดยเฉพาะ และสำหรับภิกษุผู้บวชนานแล้ว รวมทั้งพุทธศาสนิกชนทั่วไปเป็นส่วนกำไร โดยใช้เวลาในการรวบรวมและเขียนไม่นานนัก เพราะเป็นเรื่องที่มีเนื้อหากระจายอยู่ในหนังสือต่างๆ อยู่แล้ว เพียงไปเก็บประเด็นสาระมาเรียงร้อยใหม่ เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นเท่านั้น

หนังสือนี้ได้โอกาสพิมพ์เผยแพร่เป็นครั้งแรก เนื่องในงานฉลองอายุวัฒนมงคล ๖ รอบ ๗๒ ปี ในวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๖๑ เพื่อถวายเป็นเครื่องปฏิบัติการสนองน้ำใจของพระเถรานุเถระผู้มีน้ำใจรับนิมนต์ไปในงาน และถวายภิกษุสามเณรหลังจากงานเพื่อเป็นประโยชน์สืบต่อไป โดยได้รับความอุปถัมภ์จากญาติโยมคณะกัลยาณมิตรทั้งหลายเป็นเจ้าภาพจัดพิมพ์ เป็นเหตุให้หนังสือนี้มีจำนวนมากและกระจายไปได้ทั่วถึง เป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ภิกษุสามเณรและผู้สนใจ อันถือว่าเป็นบุญใหญ่ เป็นการให้ธรรมทาน เป็นการให้ปัญญาความรู้ ซึ่งเป็นเยี่ยมกว่าการให้อามิสทานตามที่รู้จักกัน

ขออนุโมทนาบุญต่อทุกท่านที่เป็นเจ้าภาพ และท่านที่มีส่วนให้หนังสือนี้สำเร็จเรียบร้อย สวยงาม และแพร่หลายไปอย่างทั่วถึง ขอให้ทุกท่านเจริญในปัญญาบารมียิ่งๆ ขึ้นไป เทอญ.

(พระมหาโพธิวงศาจารย์)

เจ้าอาวาสวัดราชโอรสาราม เขตจอมทอง กรุงเทพฯ

๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐

สารบัญ

ประวัติ	(๕)
คำปรารภ	(๑๑)
คำนำ	(๑๔)
ส่วนที่ ๑ พระวินัย	๑
ไตรสิกขา	๒
หน้าที่และความสำคัญของไตรสิกขา	๖
ความสัมพันธ์ระหว่างพระธรรมกับพระวินัย	๗
ความสำคัญของพระวินัย	๑๐
อานิสงส์พระวินัย	๑๒
ความมุ่งหมายในการบัญญัติพระวินัย	๑๓
ประโยชน์ของพระวินัย	๑๓
ประโยชน์ของพระวินัยต่อบุคคลและองค์กร	๑๔
ประโยชน์ของการเรียนรู้พระวินัย	๑๕
ภาคส่วนของพระวินัย	๑๖
ชื่ออื่นที่ใช้เรียกพระวินัย	๑๗
ฐานะพระวินัย	๑๘
วิธีการบัญญัติพระวินัย	๑๘
ความหมายพระวินัย	๒๐
แนวทางการสร้างสันติภาพในพระวินัย	๒๒
พระวินัยปิฎกเป็นรูปธรรมที่เห็นได้ง่าย	๒๓
ส่วนที่ ๒ พระวินัยบัญญัติ	๒๕
ประเภทพระวินัยบัญญัติ	๒๖
อาบัติและโทษ	๒๘
อาการต้องอาบัติ	๓๑
วิธีปฏิบัติเมื่อต้องอาบัติ	๓๒

อาบัติ ๗ กอง	๓๔
ความหมายของอาบัติ ๗ กอง	๓๕
อนุศาสน์	๓๖
นิสสัย ๔	๓๘
อกรณียกิจ ๔	๔๑

ส่วนที่ ๓ ลิกขาบท ๒๒๗ ข้อ ๔๕

ปาราชิก ๔	๔๙
สังฆาทิเสส ๑๓	๙๑
อนิยต ๒	๑๕๓
นิสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐	๑๖๑

● จีวรวรรค	ว่าด้วยจีวร	๑๖๒
● โกศิยวรรค	ว่าด้วยสันถัตใหม่	๑๙๗
● ปัตตวรรค	ว่าด้วยบาตร	๒๐๑

ปาจิตตีย์ ๙๒ ๒๒๓

● มุสาวาทวรรค	ว่าด้วยการพูดเท็จ	๒๒๔
● ภูตคามวรรค	ว่าด้วยภูตคาม	๒๔๐
● โอวาทวรรค	ว่าด้วยโอวาทแก่ภิกษุณี	๒๕๗
● โภชนวรรค	ว่าด้วยโภชนะ	๒๖๒
● อเจตกวรรค	ว่าด้วยนิกบวชเปลื้อง	๒๘๐
● สุราปานวรรค	ว่าด้วยดื่มสุรา	๒๙๕
● สัปปาณกวรรค	ว่าด้วยสัตว์มีชีวิต	๓๑๑
● สหัมมิกวรรค	ว่าด้วยผู้ร่วมประพฤติกรรม	๓๒๙
● รตนวรรค	ว่าด้วยรัตนะ	๓๔๗

ปาฏิเทสนียะ ๔ ๓๖๓

เสขยวัตร ๗๕ ๓๗๑

● หมวดสารูป ๒๖ ลิกขาบท	๓๗๒
● หมวดโภชนปฏิบัติสงยุต ๓๐ ลิกขาบท	๓๗๘
● หมวดธัมมเทศนาปฏิบัติสงยุต ๑๖ ลิกขาบท	๓๘๕
● หมวดปภินณกะ ๓ ลิกขาบท	๓๘๘

อธิกรณสมณะ ๗ ๓๙๑

—❧—

ਅਰਵਿੰਦਬੰਨ੍ਹਤੀ

—❧—

อปปเภณปี เมธาวิ
ปภณฺเณ วิจกฺขโณ
สมฺภูจฺจาเปติ อตฺตํ
อณฺํ อคฺคิํว สฺนุทฺมํ ฯ

ผู้มีปัญญา มีความพิจารณาชอบ
ย่อมตั้งตัวได้ด้วยต้นทุนแม้เพียงเล็กน้อย
เหมือนก่อไฟกองน้อยให้เป็นกองใหญ่.

ที่มา : จุลลทศสํวตฺตนิคาเยก ชุ.ชา. ๒๗/๔

ส่วนที่ ๑

พระวินัย

พระพุทธศาสนา เป็นที่ศรัทธาเลื่อมใส เป็นที่เคารพนับถือ เป็นศูนย์กลางจิตใจของคนไทยมาแต่สมัยกรุงสุโขทัย คนไทยยอมรับพระพุทธศาสนาว่าเป็นแนวทางสำหรับดำเนินชีวิตที่เป็นหลักใหญ่ วัฒนธรรมไทย ขนบธรรมเนียมไทย ตลอดถึงการประเพณีปฏิบัติอันเกี่ยวกับความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ล้วนเกี่ยวข้องหรือมีรากฐานมาจากคำสอนในพระพุทธศาสนา เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นเส้นเลือดและเป็นชีวิตของคนไทย และกล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนายังยืนสืบสานต่อเนื่องมายาวนาน ได้ถึงปัจจุบันก็เพราะคนไทยไม่ห่างจากพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาในประเทศไทยมีคุณค่าแก่สังคมไทยในรูปแบบต่างๆ อย่างที่เห็นได้ชัดเจนเช่น

๑. **คุณค่าทางศิลปะ** ได้แก่รูปแบบของศิลปะและวัตถุประเภทต่างๆ ธรรมเนียมของศิลปะการก่อสร้าง ที่มีคุณค่ามีความสำคัญโดดเด่น ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา

๒. **คุณค่าทางวัฒนธรรม** ได้แก่หลักการดำเนินชีวิตอันเกี่ยวข้องกับศีลธรรม เลือกปฏิบัติในสิ่งที่ถูกที่ควร ภาษาที่ใช้ ขนบ ธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนแนวกฎหมาย ส่วนใหญ่ได้รูปแบบมาจากพระพุทธศาสนา

๓. **คุณค่าทางความคิด** ได้แก่ วิสัยทัศน์ สถิติปัญญา การมองเห็นคุณค่าของความเสียสละ ความไม่เห็นแก่ตัว การช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น การปล่อยวาง เป็นต้น

๔. **คุณค่าทางจิตใจ** ได้แก่ อุนิสัย นิสัย และธรรมาศัย ที่ประกอบด้วยความดี ทำให้ให้อภัย มีจิตเมตตา มีความเกื้อกูล ใจกว้าง เป็นต้น

๕. **คุณค่าทางสังคม** ได้แก่ ทำให้มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย สันโดษ พอเพียง ซอบสงบ

๖. **คุณค่าทางความมั่นคง** ได้แก่ ทำให้มีความสามัคคี มีความรู้สึกรักเป็นพวกเดียวกัน ให้อภัยกันได้ ยอมกันได้

ไตรสิกขา

สิกขา แปลว่า การศึกษา, การเล่าเรียน ในที่นี้หมายถึง **ข้อที่จะต้องศึกษา, ข้อที่จะต้องปฏิบัติ** มี ๓ ประการ จึงเรียกว่า **ไตรสิกขา**

ไตรสิกขา เป็นข้อที่ท่านกำหนดไว้สำหรับศึกษาเรียนรู้ สำหรับปฏิบัติ กลายเป็นหลักสูตรเพื่อเรียนรู้พระพุทธศาสนาสำหรับบรรพชิตคือภิกษุสามเณร และพุทธสาวกทั้งหลาย เมื่อเรียนรู้และปฏิบัติตามได้แล้วย่อมได้รับอานิสงส์ได้รับความเจริญก้าวหน้าไปตามลำดับ จนถึงสามารถบรรลุถึงมรรคผลนิพพานได้

สิกขา ๓ ประการ อันเป็นระดับเบื้องต้นที่สามารถเรียนรู้และปฏิบัติตามได้ทั่วไปนั้น คือ

๑. ศีล

๒. สมาธิ

๓. ปัญญา

ศีล คือ **ความสำรวมกายวาจาให้เรียบร้อย** การรักษากายวาจาให้อยู่ในสภาวะปกติธรรมดา ไม่ใช้กายวาจาไปทำชั่วพูดชั่วก่อความเดือดร้อนให้แก่ตนและคนอื่น การทำกิจทำหน้าที่ประจำวันอย่างปกติธรรมดา การดำรงอยู่ในกรอบของกฎหมายและระเบียบปฏิบัติในสังคมอย่างปกติ โดยการรักษากายและวาจามั่นคงอยู่ในสุจริตธรรม เช่น รักษาและปฏิบัติตามหลักศีล ๕ เป็นต้น

สมาธิ คือ **ความรักษาใจมั่น** การรักษาใจให้สงบนิ่ง ไม่ให้ฟุ้งซ่าน ระวังใจได้ ควบคุมใจได้ บรรเทาความเครียดได้

ปัญญา คือ **ความรอบรู้ในกองสังขาร** การเข้าใจสภาวะความเป็นจริงของร่างกายว่าตกอยู่ในสามัญญลักษณะ คือเป็นไปเสมอเหมือนกันหมด เป็นไปตามกฎเกณฑ์ธรรมชาติ คือ

- **อนิจจัง** ไม่เที่ยง ไม่แน่นอน เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา
- **ทุกขัง** ไม่ทนอยู่ในสภาพเดิม ไม่หยุดนิ่ง ไม่คงที่
- **อนัตตา** ไม่ใช่ตัวตน หาตัวตนที่แท้จริงไม่ได้ ไม่อาจบังคับได้

ไตรสิกขาเช่นนี้เป็นไตรสิกขาระดับต้น ระดับฐานรากอันเป็นพื้นฐาน
สำหรับดำเนินชีวิตไปตามปกติธรรมดา เพื่อให้เกิดความสุข ความสงบเย็น
ไม่เบียดเบียนทำร้ายกัน และมีความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น

เมื่อสามารถปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาเบื้องต้นอย่างนี้ได้ ก็จะมี
สุขสงบ ไม่ก่อเวรภัย ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปลอดภัย จิตใจก็จะเข้มแข็ง มี
วิสัยทัศน์ มองเห็นสภาพความเป็นจริงของชีวิตได้อย่างชัดเจน

ไตรสิกขา อีกระดับหนึ่งซึ่งเป็นระดับสูงนั้น เป็นระดับปฏิบัติของภิกษุ
ผู้สละเครื่องนุ่งห่ม สละสมบัติ และความสุขในเพศคฤหัสถ์แล้วออกบวชเพื่อบรรลु
ถึงมรรคผลนิพพาน ไตรสิกขาระดับนี้มีชื่อเรียกโดยเฉพาะว่า

๑. อธิศีลสิกขา

๒. อธิจิตตสิกขา

๓. อธิปัญญาสิกขา

ในพระไตรปิฎก มีพระสูตรหลายพระสูตร เช่น สามัญญผลสูตร สุกสุตตร
ได้อธิบายความเรื่องไตรสิกขาไว้อย่างละเอียด เข้าใจได้ง่าย เป็นไปตามลำดับ
กล่าวโดยสรุปได้ว่า

อธิศีลสิกขา คือ การปฏิบัติมั่นอยู่ในศีลชั้นหัตถ์ (จุฬศีล มัชฌิมศีล มหา
ศีล) เป็นผู้มือินทริยสังวร ดำรงอินทริย์ (ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ) เป็นผู้
ประกอบพร้อมด้วยสติสัมปชัญญะ และเป็นผู้สันโดษในปัจจุบัน < มีจิวร เป็นต้น
อันเป็นอริยะ แล้วเสพเสนาสนะอันสังัด เช่น ป่า โคนไม้ ภูเขา ชอกเขา เป็นต้น
บำเพ็ญเพียรทางจิตต่อไป

อธิจิตตสิกขา คือ การบำเพ็ญเพียรทำสมาธิเพื่อให้ใจหยุดนิ่ง หลังจากปฏิบัติมันอยู่ในอธิศีลสิกขาแล้ว โดยนั่งคู้บัลลังก์ ตั้งกายตรง ดำรงสติเฉพาะหน้า นิ่งแน่วอยู่จนกระทั่งละนิรณ ๕ ได้ คือ

- **กามฉันท** พอใจรักใคร่ในอารมณ์ที่ชอบใจมีรูปเป็นต้น
- **พยาบาท** ความปองร้ายผู้อื่น
- **ถีนมิทธะ** ความที่จิตหดหู่และเคลิบเคลิ้ม
- **อุทธัจจกุกกุกจะ** ความฟุ้งซ่านและรำคาญ
- **วิจิกิจฉา** ความลังเลไม่ตกลงได้

เมื่อพิจารณาเห็นนิรณ ๕ ที่ละได้แล้วในตน ย่อมเกิดปราโมทย์ เมื่อเกิดปราโมทย์แล้วย่อมเกิดปีติ เมื่อมีปีติในใจ กายย่อมสงบ เมื่อกายสงบแล้วย่อมได้เสวยสุข จิตย่อมตั้งมั่น ย่อมสงัดจากกาม สงัดจากอกุศลกรรม แล้วได้บรรลุนิรณสูงขึ้นไปตามลำดับ จากปฐมฌานถึงจตุตถฌาน

อธิปัญญาสิกขา คือ การที่เมื่อจิตเป็นสมาธิบริสุทธิ์ผ่องแผ้ว ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส เป็นจิตอ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว หลังจากได้บรรลุนิรณแล้วอย่างนี้ ย่อมโน้มจิตใจไปเพื่อญาณทัตตนะ จากนั้นก็จะได้บรรลุดังวิชาหรือญาณไปตามลำดับ คือ วิปัสสนาญาณ มโนยทธิญาณ อธิวิริยญาณ ทิพยโสดญาณ เจโตปริยญาณ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ จุตูปปาตญาณ อาสวักขยญาณ

หน้าที่และความสำคัญของไตรสิกขา

ไตรสิกขานี้ แต่ละอย่างต่างทำหน้าที่ต่างกัน แต่สอดคล้องกันโดยตลอด คือ

ศีล มีหน้าที่กำจัดกิเลสอย่างหยาบ ที่เกิดขึ้นทางกายและทางวาจา และมีหน้าที่ในการป้องกันวิติกมโทษ คือโทษที่เกิดจากการล่วงละเมิด

สมาธิ มีหน้าที่กำจัดกิเลสอย่างกลาง อันทำให้เกิดความกลุ้มรุมใจ และมีหน้าที่ปราบปรามปริยฐานกิเลส คือความกลุ้มรุมใจ

ปัญญา มีหน้าที่กำจัดกิเลสอย่างละเอียดที่นอนเนื่องอยู่ในสันดาน และมีหน้าที่ปราบอนสัย คือกิเลสที่ฝังอยู่ในสันดาน

พระวินัยหรือศีลทุกประเภทจัดเป็นสี่สิกขาในระดับต้น ทั้งศีลของภิกษุ ๒๒๗ สิกขาบท ศีลของภิกษุณี ๓๑๑ สิกขาบท ศีลของสามเณร ๑๐ สิกขาบท และศีล ๕ ศีล ๘ ของอุบาสกอุบาสิกา

ด้วยเหตุที่ไตรสิกขามีความสำคัญดังกล่าวมานี้ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา จะต้องศึกษาเล่าเรียน จะต้องสำเหนียกจำและเข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อรักษาดนให้บริสุทธิ์บริบูรณ์อยู่ในสี่สิกขาเป็นพื้นฐาน เพื่อให้มีจิตใจมั่นคง ไม่หวั่นไหวง่าย เพื่อมีปัญญาเห็นจริงในไตรลักษณ์หรือสามัญลักษณะในตน และเพื่อประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง อันเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาดำรงมั่นคงอยู่ต่อไปตลอดกาลนาน

ความสัมพันธ์ระหว่างพระธรรม กับพระวินัย

พระพุทธศาสนา คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติและทรงแสดงไว้ตลอดระยะเวลา ๔๕ ปี หลังจากได้ตรัสรู้แล้ว ท่านแบ่งไว้เป็น ๒ ส่วน คือ **ธรรม** กับ **วินัย** หรือ **พระธรรม** กับ **พระวินัย** เรียกรวมกันว่า **พระธรรมวินัย**

พระธรรม คือ คำสั่งสอนที่เนื่องด้วยข้อปฏิบัติคืออริยสัจธรรม ที่มีจุดมุ่งหมายให้ผู้ปฏิบัติได้รับอานิสงส์หรือผลตอบแทน คือมนุษยสมบัติ สวรรค์สมบัติ และนิพพานสมบัติ โดยทรงแสดงแนวทางเพื่อให้ได้บรรลุถึงอานิสงส์นั้นไว้ครบถ้วนสมบูรณ์ตามความต้องการของแต่ละบุคคล ผู้ต้องการได้สมบัติเช่นใด เมื่อปฏิบัติไปตามแนวทางนั้นๆ ก็ย่อมได้สมบัติเช่นนั้น

พระธรรม ได้แก่คำสั่งสอนที่ท่านรวบรวมเก็บไว้ในพระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก

พระวินัย คือ คำสั่งสอนที่เนื่องด้วยข้อบัญญัติอันมีหลักการเพื่อความสงบเรียบร้อย เพื่อความดีงามของหมู่คณะ เพื่อให้หมู่คณะอยู่ร่วมกันอย่างมีอิสระและปลอดภัย ตลอดถึงเพื่อความบริสุทธิ์ทั้งกายและวาจาอันจะนำพาให้ได้บรรลุธรรมสูงขึ้นได้โดยไม่ยาก เหมือนผ้าที่ซักสะอาดดีแล้วย่อมรับน้ำย้อมได้ดีฉะนั้น

พระวินัย ได้แก่คำสั่งสอนที่ท่านรวบรวมเก็บไว้ในพระวินัยปิฎก

และพระวินัยนั้นเองจัดเป็นบาทฐานให้ปฏิบัติธรรมได้โดยสะดวก เพราะผู้ปฏิบัติได้จัดระเบียบการเป็นอยู่ของตัวเองตามข้อบัญญัติถูกต้องครบถ้วนไม่ต่างพร้อยแล้ว จะเป็นอยู่และปฏิบัติธรรมตามลำพังคนเดียวก็ตาม ร่วมกับหมู่คณะก็ตาม ก็ย่อมมีความสงบ เกิดสันติภายในและภายนอกโดยไม่ยาก ไม่ติดขัดในการเป็นอยู่และการปฏิบัติ ย่อมปฏิบัติไปได้ราบรื่น

ดังนั้น พระวินัยจึงเป็นพื้นฐานที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม

อนึ่ง พระวินัยนั้นมีขอบัญญัติที่เป็นข้อห้ามทั้งหมด หากแต่มีบทบัญญัติที่เป็นข้ออนุญาตเชิงเป็นข้อแนะนำให้ปฏิบัติเข้าไว้ด้วยไม่น้อย ซึ่งบทบัญญัติเช่นนั้นย่อมอาจกล่าวได้ว่าเป็นธรรม

ธรรมที่มีปรากฏอยู่ในพระวินัยนั้น เช่น

(๑) **สารธรรม** คือธรรมที่เป็นสาระเป็นหลักการ เช่น ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร อนัตตลักขณสูตร อาทิตตปริยายสูตร เป็นต้น พระสูตรเหล่านี้ล้วนอยู่ในพระวินัยปิฎก

(๒) **คุณธรรมหรือคุณสมบัติของผู้ทำหน้าที่ต่างๆ** ซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับปฏิบัติโดยตรง เช่น คุณสมบัติของภิกษุผู้ควรให้อุปสมบท (คือพระอุปัชฌาย์) มี ๕ ประการคือ ต้องเป็นผู้ไม่วิบัติด้วยศีล ไม่วิบัติด้วยอาจาระ ไม่วิบัติด้วยทิสฺส เป็นพหูสูต เป็นผู้มีความรู้ ซึ่งล้วนเป็นหลักธรรมทั้งสิ้น

(๓) **ข้อปฏิบัติเชิงเป็นวินัย** เช่น เรื่องที่พระพุทธองค์ทรงพยาบาล ภิกษุอาพาธทองเสีย ไม่มีแรงที่จะช่วยเหลือตัวเองได้ได้แต่นอนจมกองอุจจาระ ปัสสาวะอยู่ หลังจากทรงช่วยเหลืออาบน้ำ เปลี่ยนผ้าปูหมอน ทำความสะอาด

ห้องพักเช็ดถูจนสะอาดและให้เธอนอนพักหลับสบายแล้ว ทรงประชุมสงฆ์
ไต่สวนเรื่องราว แม้จะทรงได้ความชัดว่าภิกษุรูปนั้นใจแคบ ไม่เคยช่วยเหลือ
ไม่เคยอุปการะใคร และไม่ทำประโยชน์อะไรเลย ก็ตรัสตอบรมลั้งสอนพวก
ภิกษุว่า

**“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย มารดาบิดาผู้จะพึงพยาบาล
พวกเธอที่ไม่มี ถ้าพวกเธอไม่พยาบาลกันเองแล้ว ใครเล่า
จักพยาบาล ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ผู้ใดจะพยาบาลเรา
ผู้นั้นพึงพยาบาลภิกษุใช้เถิด”**

ดังนี้เป็นต้น

(๔) ข้อปฏิบัติอันเป็นธรรมเนียมที่คั่งถาม เช่น

- **อุปัชฌายวัตร** ธรรมเนียมที่สังฆวิहारิกพึงปฏิบัติต่อพระ
อุปัชฌาย์
- **อาจารย์วัตร** ธรรมเนียมที่อันเตวาสิก (ศิษย์) พึงปฏิบัติต่อ
อาจารย์
- **อาคันตุกวัตร** ธรรมเนียมที่พระอาคันตุกะพึงปฏิบัติ
- **เสขียววัตร** ธรรมเนียมปฏิบัติเกี่ยวกับมารยาทที่พึงศึกษา
เพื่อความเรียบร้อยสวยงาม เช่น มารยาทในการ
นุ่งห่ม มารยาทในการขบฉัน ธรรมเนียมในการ
เทศนา ฯลฯ

สรุปได้ว่า

พระธรรม เป็นเรื่องของเนื้อหาสาระ เป็นหลักการ และเป็นจุดหมาย

พระวินัย เป็นเรื่องของระบบการจัดระเบียบบุคคลและองค์กรเพื่อขับเคลื่อนส่งให้บุคคลหรือองค์กรนั้นๆ ก้าวขึ้นสู่ธรรมได้โดยราบรื่น

ความสำคัญของพระวินัย

แต่โบราณมาท่านถือว่าพระวินัยนั้นมีความสำคัญอันดับต้นในการทำให้พระพุทธศาสนาแพร่หลายขยายตัวได้อย่างรวดเร็วและมั่นคงดำรงอยู่ได้ดังเช่นสังคมของสงฆ์ในสมัยพุทธกาลมีความแข็งแกร่งและยืนหยัดอยู่ได้อย่างอาจหาญ เป็นที่เกรงขามกันทั่วไป แม้จะอยู่ในท่ามกลางเจ้าลัทธิที่มีชื่อเสียงจำนวนมากก็ตาม ทั้งนี้เพราะอาศัยรากฐานสำคัญคือพระวินัย สังคมสงฆ์ในครั้งนั้นส่วนใหญ่เป็นสังคมแห่งพระอริยสงฆ์ซึ่งมีวัตรปฏิบัติที่งดงาม นำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใสของประชชนทั่วไป

อนึ่ง แม้ในการประชุมพระอริยสงฆ์จำนวน ๕๐๐ องค์คราวทำสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งแรก พระมหากัสสปสังฆอุปัชฌาย์ผู้เป็นประธานที่ประชุมได้ถามพระอรหันต์ทั้งนั้นว่าจะสังคายนาอะไรก่อน ที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ให้สังคายนาพระวินัยก่อน ด้วยเหตุผลว่า

“วินโย นาม พุทธศาสนสุตฺต อายุ, วินเย จิตะ
พุทฺธศาสนํ จิตฺตํ โหติ ฯ

อันพระวินัยจัดเป็นอายุของพระพุทธศาสนา เมื่อพระวินัย
ดำรงอยู่ พระพุทธศาสนาก็ดำรงอยู่ด้วย”

แสดงว่าท่านให้ความสำคัญแก่พระวินัย ในกาลต่อมาจึงมีคำกล่าวว่

“พระวินัยเป็นรากแก้วของพระพุทธศาสนา”

พระมหาเถระอรุณยุคคณิสสรณ์ให้ความสำคัญแก่พระวินัยอย่าง
สูงสุด เท่ากับเป็นอายุและเป็นชีวิตของพระพุทธศาสนา เมื่อพระวินัยยังดำรง
อยู่ พระพุทธศาสนาก็จะยังดำรงอยู่ เหมือนต้นไม้ดำรงอยู่ได้ด้วยรากแก้ว พระ
วินัยก็เป็นรากแก้วของพระพุทธศาสนา ซึ่งจะประคองให้พระพุทธศาสนาดำรง
อยู่ได้นาน

อนึ่ง พระวินัยเป็นบาทฐานคือเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการบรรลุนิพพานที่สูง
ขึ้นไปตามลำดับ ดังเช่นที่ตรัสไว้ในจุฬสังคราม คัมภีร์บริวาร ว่า

“วินัยมีเพื่อความสำรวม (สังวร)

ความสำรวมมีเพื่อความไม่เดือดร้อนใจ (อวิปปฏิสาร)

ความไม่เดือดร้อนใจมีเพื่อความปราโมทย์ (ปราโมชชะ)

ความปราโมทย์มีเพื่อความอิมใจ (ปีติ)

ความอิมใจมีเพื่อความสงบใจ (ปัสสัทธิ)

ความสงบใจมีเพื่อความสบายใจ (สุข)

ความสุขมีเพื่อความตั้งใจมั่น (สมาธิ)

ความตั้งใจมั่นมีความรู้เห็นตามเป็นจริง (ยถาภูตญาณทัสสนะ)

ความรู้เห็นตามเป็นจริงมีเพื่อความเบื่อหน่าย (นิพพิทา)

ความเบื่อหน่ายมีเพื่อความสำรอกกิเลส (วิราคะ)

ความสำรอกกิเลสมีเพื่อความหลุดพ้น (วิมุตติ)

ความหลุดพ้นมีเพื่อประโยชน์แก่ความรู้เห็นว่าหลุดพ้น
(วิมุตติญาณทัสสนะ)

ความรู้เห็นว่าหลุดพ้นมีเพื่อความดับสนิทหาเชื้อมิได้
(อนุปาทาปรีนิพพาน)”

แสดงว่า พระวินัยเป็นต้นเค้าให้ไต่เต้าสูงขึ้นไปจนถึงความดับสนิทหาเชื้อมิได้ ซึ่งแปลความได้ว่าถ้าไม่มีพระวินัยเป็นต้นเค้าก็ย่อมไม่มีความสำรวม เมื่อไม่สำรวมก็เดือดร้อนใจ ฯลฯ เมื่อไม่รู้เห็นความหลุดพ้น ก็ไม่มีความดับสนิทหาเชื้อมิได้

อานิสงส์พระวินัย

พระวินัยที่ทรงบัญญัติไว้นั้น เมื่อภิกษุรักษาคัดแล้วด้วยความมั่นใจ ไม่ล่วงละเมิดไม่ว่าด้วยข้ออ้างใดๆ ย่อมได้ชื่อว่าเป็นพระจริงพระแท้ พระผู้บริสุทธิ์ เป็นบุญเขตเป็นเนื้อหานุญอันยอดเยี่ยมของชาวโลก ย่อมได้รับอานิสงส์อันล้ำคณ ๓ ประการ คือ

๑. **ไม่มีวิปถีสาร์** คือความเดือดร้อนใจ มีความสบายใจ ไม่ต้องวิตกกังวลเรื่องศีลาจารวัตร เรื่องการประพฤติปฏิบัติของตน

๒. **ได้รับความแช่มชื่น** เพราะรู้สึกว่าคุณตนประพฤติดีงามแล้ว ไม่ต้องถูกลงโทษหรือถูกตำหนิตติติงจากผู้อื่น

๓. **ได้รับความยกย่องสรรเสริญ** สามารถเข้าสมาคมกับผู้ทรงศีลได้อย่างกล้าหาญ ไม่สะทกสะท้าน

ความมุ่งหมายในการบัญญัติพระวินัย

๑. เพื่อป้องกันไม่ให้เป็นคนเหี้ยมโหด
๒. เพื่อป้องกันความลวงโลกเลี้ยวซีก
๓. เพื่อป้องกันความชั่วร้าย
๔. เพื่อป้องกันความประพฤติเลวทราม
๕. เพื่อป้องกันความประพฤติเสียหาย
๖. เพื่อป้องกันความเล่นชุกชน
๗. เพื่อรักษาความนิยมของบุคคลในสมัยนั้น
๘. เพื่อเป็นธรรมเนียมของภิกษุ

ประโยชน์ของพระวินัย

ในการบัญญัติพระวินัยนั้น พระพุทธองค์ทรงอาศัยอำนาจประโยชน์

๑๐ ประการ คือ

๑. สงฆ์สมุฏฐาย
เพื่อความยอมรับว่าดีแห่งหมู่คณะ
๒. สงฆ์ผาสุกาย
เพื่อความผาสุกของหมู่คณะ
๓. ทุมมัญญํ ปุคคลานํ นิคคหยา
เพื่อชมบุคคลผู้เกื้อยาก (คนหน้าด่าน)

๔. เปสทานํ ภิกขุณฺ ฆาสุวิหาราย

เพื่อการอยู่อย่างผาสุกของภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก

๕. ทิฏฐธมฺมิกานํ อาสวานํ สํวราย

เพื่อป้องกันมิให้อาสวะในปัจจุบันเกิดขึ้น

๖. สมปรายิกานํ อาสวานํ ปฏิฆาตาย

เพื่อกำจัดอาสวะในอนาคต

๗. อปฺปสนฺนानํ ปสาทาย

เพื่อให้คนที่ยังไม่เลื่อมใสได้เลื่อมใส

๘. ปสนฺนानํ ภิกฺขโภภาย

เพื่อให้คนที่เลื่อมใสอยู่แล้วเลื่อมใสมยิ่งขึ้น

๙. สทฺธธมฺมจฺจิตฺตยา

เพื่อความมั่นคงแห่งพระสัทธรรม

๑๐. วินยานุคฺคทาย

เพื่ออนุเคราะห์ให้เกิดกุศลพระวินัย (ให้ดำรงอยู่ต่อไป)

ประโยชน์ของพระวินัยต่อบุคคลและองค์กร

๑. เป็นประโยชน์ต่อผู้บวช คือ ทำให้ผู้ที่เข้ามาเป็นสมาชิกอยู่ในองค์กรสงฆ์ที่เรียกว่าภิกษุ ภิกษุณี สามเณร สามเณรี สามารถดำเนินชีวิตอย่างประเสริฐแล้วพัฒนาตนให้บรรลुธรรมในระดับสูงขึ้นไปจนถึงพระนิพพานได้

๒. เป็นประโยชน์ต่อองค์กรสงฆ์ คือ ทำให้องค์กรสงฆ์มีความรักสามัคคีและเคารพนับถือกัน ปฏิบัติดีต่อกันด้วยจิตใจ ทำให้อยู่กันอย่างสันติ จนสามารถปฏิบัติธรรมได้สะดวก

๓. เป็นประโยชน์ต่อสังคมโลก คือ ทำให้สังคมโลกมีแบบอย่างที่ดีงามสำหรับประพุดิตตาม หรือส่งถูกหลานให้เข้ามาบวชเพื่อจะได้อบรมบ่มเพาะมารยาทและธรรมเนียมต่างๆ สำหรับปฏิบัติตนให้เป็นคนเรียบร้อยงดงามตามอย่างพระสงฆ์ และเสริมสร้างศรัทธาปสาทะให้เกิดแก่สังคมโลกที่ได้เห็นองค์กระสงฆ์ปฏิบัติเคร่งครัดในพระวินัยอันเป็นแรงจูงใจให้เข้ามาหาแล้วบูชากราบไหว้ในฐานะเป็นเนื้อนาบุญอันประเสริฐ แล้วฟังคำแนะนำสั่งสอนจากท่านและนำไปปฏิบัติตามจนได้รับความสุขสงบในชีวิต

๔. เป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา คือ พระวินัยในฐานะที่เป็นรากแก้วของพระพุทธศาสนา ย่อมนำพาให้เกิดความมั่นคงและความเป็นปึกแผ่นให้แก่พระพุทธศาสนาเอง ด้วยเมื่อองค์กระสงฆ์และสังคมโลกปฏิบัติตามหลักพระวินัยกันถ้วนหน้าแล้วย่อมทำให้พระพุทธศาสนาเข้มแข็งเติบโตใหญ่และแพร่หลายขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ดังที่ท่านกล่าวว่า

“พระวินัยเป็นอายุของพระพุทธศาสนา เมื่อพระวินัยยังดำรงอยู่พระพุทธศาสนาก็ดำรงอยู่”

ประโยชน์ของการเรียนรู้พระวินัย

พระวินัยอันเป็นทรวมคำสอนซึ่งเป็นข้อบัญญัติและธรรมเนียมปฏิบัติต่างๆ เพื่อความเรียบร้อยงดงามขององค์กระสงฆ์นั้น เมื่อเรียนรู้และพิเคราะห์อย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้วย่อมให้ความรู้มากมาย กล่าวคือทำให้รู้วิธีการบริหารจัดการบุคคลเป็นต้นของพระพุททองค์ ซึ่งสามารถนำมาใช้ได้แม้ในยุคสมัยปัจจุบัน

ถือได้ว่า พระวินัยเป็นต้นแบบการเรียนรู้เรื่องเหล่านี้ คือ

- (๑) เทคนิคการสร้างองค์กร การพัฒนา และการรักษาองค์กรให้มั่นคง
- (๒) ความรอบคอบ ป้องกันไว้ก่อน
- (๓) การแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ
- (๔) ความละเอียดลออ ไม่มองข้ามแม้เรื่องเล็กน้อย
- (๕) ความยืดหยุ่นผ่อนปรนแบบสายกลาง
- (๖) วิธีการจัดคนไม่ดีให้ออกไปจากหมู่คณะโดยใช้กฎเกณฑ์
- (๗) ความมีเหตุผล ไม่ถือตนเป็นใหญ่
- (๘) วิธีสร้างสันติ ความสามัคคี และความมั่นคงแก่หมู่คณะ
- (๙) วิธีสร้างศรัทธา รักษาศรัทธาของชาวบ้าน
- (๑๐) การดูแลตัวเอง สิ่งแวดล้อม
- (๑๑) วิธีพัฒนาตัวเองเบื้องต้น
- (๑๒) วิธีการอยู่ร่วมกันด้วยใช้ธรรมเนียมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว

ภาคส่วนของพระวินัย

พระวินัยแบ่งออกเป็น ๒ ภาคส่วนใหญ่ๆ ๒ ภาคส่วน คือ

(๑) **อาทิพรหมจริยกาสิกขา** คือ ข้อศึกษาอบรมข้อปฏิบัติอันเป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ ในการดำเนินชีวิตอย่างประเสริฐ เป็นระเบียบที่พึงปฏิบัติในสังคมของพระอริยบุคคล ได้แก่ส่วนที่เป็นสิกขาบทที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้เพื่อป้องกันความเสียหายเป็นต้น มีการปรับโทษกำกับไว้ทุกข้อ หนักบ้าง เบาบ้าง จัดเป็นพุทธานุสา เรียกรวมโดยทั่วไป **พระปาติโมกข์**

ภาคส่วนนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **อุกโตวิกังค์** แปลว่า **วิกังค์ ๒** คือ

- **มหาวิกังค์** หรือ **ภิกขุวิกังค์** ได้แก่ สิกขาบทหรือศีล ๒๒๗ ข้อของภิกษุ
- **ภิกขุณีวิกังค์** ได้แก่ สิกขาบทหรือศีล ๓๑๑ ข้อของภิกษุณี

(๒) **อภิธมาจาริกาสิกขา** คือ ข้อศึกษาอบรมข้อปฏิบัติอันเป็นแบบแผน ธรรมเนียม ความประพฤติที่เป็นมารยาทเป็นสมบัติผู้ดี ซึ่งทรงบัญญัติไว้เพื่อให้พระสงฆ์มีความสง่างาม น่าเคารพศรัทธาเลื่อมใส เป็นสิกขาบทที่มานอกพระปาฏิโมกข์

ภาคส่วนนี้ท่านจัดไว้เป็นหมวดๆ เรียกว่า **ชั้นชกะ** มีจำนวน ๒๒ ชั้นชกะ

ชื่ออื่นที่ใช้เรียกพระวินัย

พระวินัยมีชื่อเรียกต่างๆ ตามลักษณะที่มุ่งประสงค์ คือเรียกว่า

- (๑) **อาณาทิสนา** เพราะเป็นการแสดงข้อความอันเป็นลักษณะบังคับ เป็นกฎเกณฑ์ที่ต้องปฏิบัติตาม
- (๒) **ยถาปราชสาสน์** เพราะเป็นคำสอนที่มีการกำหนดโทษตามความผิดกำกับไว้ด้วย
- (๓) **สังวรราชวรกถา** เพราะว่าด้วยเรื่องการสำรวมและการไม่สำรวม

- (๔) **อธิศีลสิกขา** เพราะเป็นข้อศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อ
ปรับกายและวาจาให้สะอาดบริสุทธิ์สำหรับรองรับคุณพิเศษ
ที่สูงขึ้นไป แบ่งเป็นจุลศีล มัชฌิมศีล มหาศีล
- (๕) **วิติกกมปหาน** เพราะเป็นเครื่องกำจัดกิเลสอย่างหยาบ

ฐานะพระวินัย

พระวินัยที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้ดีแล้วนั้น มีฐานะที่สำคัญ
๓ ประการ คือ

- (๑) **เป็นศาสนพรหมจรรย์** คือเป็นคำสอนสำหรับดำเนินชีวิต
อันประเสริฐ บริสุทธิ์
- (๒) **เป็นอาทิพรหมจรรย์** คือเป็นเบื้องต้นแห่งการปฏิบัติเพื่อ
ชีวิตประเสริฐ
- (๓) **เป็นมรรคพรหมจรรย์** คือเป็นทางสำหรับดำเนินไปสู่สิ่ง
ประเสริฐคือความพ้นทุกข์

วิธีการบัญญัติพระวินัย

พระพุทธองค์มิได้ทรงบัญญัติพระวินัยไว้ล่วงหน้าว่าห้ามทำอย่างนั้น
ห้ามปฏิบัติอย่างนี้ เมื่อทำแล้วจะมีโทษอย่างนั้นอย่างนี้ ต่อเมื่อมีเหตุเกิดขึ้นคือ
มีภิกษุหรือภิกษุณีไปประพฤติอย่างนั้นอย่างนี้เข้า ผู้คนทั่วไปเห็นแล้วพากัน

คำหาณิพนทนาว่าไม่เหมาะไม่ควรจึงนำมากราบทูลพระพุทธองค์ พระพุทธองค์ทรงเห็นพ้องด้วยจึงทรงรับสั่งให้ประชุมสงฆ์แล้วทรงสอบถามด้วยพระองค์เอง เมื่อได้ความจริงก็ทรงดำหนิแล้วชี้โทษแห่งการประพฤติเสียหายเช่นนั้นว่าไม่ควรทำไม่ควรประพฤติ ทั้งตรีศานิสงส์แห่งการสำรวมระวัง จากนั้นจึงทรงบัญญัติเป็นสิกขาบทไว้เป็นบรรทัดฐาน พร้อมทั้งกำหนดโทษหนักเบาตามความผิดกำกับไว้ด้วย ซึ่งเรียกโทษนั้นว่า **อาบัติ**

ต่อมาสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้แล้วนั้นๆ ตึงเกินไปจนภิกษุทั้งหลายเกิดอาการกลัวจะปฏิบัติผิดบ้าง หย่อนเกินไปจนมีผู้หลบเลี่ยงล่วงละเมิดบ้าง จึงทรงบัญญัติเพิ่มเติมสิกขาบทนั้นๆ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติ ไม่ตึงเกินไป ไม่หย่อนเกินไป พระบัญญัติที่ทรงเพิ่มเติมเช่นนี้เรียกว่า **อนุบัญญัติ** ซึ่งมีปรากฏรวมอยู่สิกขาบทข้อนั้นๆ

สรุปแล้ว การบัญญัติพระวินัยมีจุดเริ่มต้นดังนี้

- มิได้ทรงบัญญัติไว้ล่วงหน้า เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุล่วงละเมิดเหมือนการบัญญัติกฎหมาย ซึ่งตราเป็นข้อบัญญัติไว้ล่วงหน้า โดยยังไม่มีผู้ล่วงละเมิดก่อนเป็นหลัก
- เมื่อมีเหตุการณ์ที่ภิกษุไปทำสิ่งที่ชาวบ้านไม่ชอบ ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะ ไม่ควร หรือทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนเกิดขึ้น ชาวบ้านไปฟ้องร้องพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงประชุมสงฆ์เพื่อรับทราบข้อมูลรายละเอียดของเรื่อง
- ทรงไต่สวนไล่เลียงพระที่ทำเช่นนั้น เมื่อทรงเห็นว่าเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะไม่ควรจริง ทรงแสดงโทษแห่งการกระทำ และทรงแสดงประโยชน์ของการสำรวมระวังไม่กระทำเช่นนั้นต่อไป

- ทรงบัญญัติเป็นข้อห้ามในเรื่องเช่นนั้นไว้ เรียกว่าบัญญัติพระวินัย และมีบทลงโทษหนักบ้างเบาบ้าง ซึ่งเรียกว่า อาบัติ

- เมื่อทรงบัญญัติไว้แล้ว ต่อมาเป็นข้อปฏิบัติที่ตึงเกินไป ปฏิบัติได้ยาก หรือหย่อนเกินไป ทำให้ล่วงละเมิดโดยง่าย ก็ทรงบัญญัติข้อความเพิ่มเติม แต่มีได้ยกเลิกบทบัญญัติที่ทรงบัญญัติไว้แล้ว

พระวินัยที่ทรงบัญญัติไว้ในลักษณะนี้ มีชื่อเรียกเป็น ๒ อย่างคือ มุลบัญญัติ กับ อนุบัญญัติ

- **มุลบัญญัติ** คือ ข้อบัญญัติที่ทรงบัญญัติไว้แต่เดิม เมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้น

- **อนุบัญญัติ** คือ ข้อบัญญัติที่ทรงบัญญัติเพิ่มเติมในภายหลัง

ความหมายพระวินัย

วินัย แปลว่า **การกำจัด, การเลิกละ, ชื่อนำไปให้พิเศษ, ชื่อนำไปให้แจ้ง, ชื่อนำไปให้ต่าง**

มีอธิบายตามลำดับความหมายนั้นว่า

การกำจัด หมายถึง เป็นเครื่องมือสำหรับกำจัดอาสวกิเลส เพราะเป็นข้อสำหรับฝึกหัดพัฒนากายกับวาจาให้สงบเย็น เรียบร้อย

การเลิกละ หมายถึง วิธีการฝึกหัดอบรมเพื่อเลิกละอวิชฌาจารย์คือ ความประพฤติชั่ว ความประพฤติเสื่อมมารยาท ความประพฤติไม่เหมาะสมแก่สมณะ เมื่อปฏิบัติตามวินัยย่อมเลิกละอวิชฌาจารย์นั้นๆ ได้

ข้อนำไปให้พิเศษ หมายถึง ข้อปฏิบัติที่เป็นbahnฐานนำผู้ปฏิบัติให้บรรลุดุคคุณพิเศษสูงขึ้นไปตามลำดับ

ข้อนำไปให้แจ้ง หมายถึง ข้อปฏิบัติที่เป็นbahnฐานนำผู้ปฏิบัติให้บรรลถึงความแจ่มแจ้งในธรรม มองเห็นธรรมได้ง่าย เหมือนลมที่กำจัดเมฆหมอกไปหมดสิ้นแล้วทำให้เห็นท้องฟ้าได้แจ่มแจ้งฉะนั้น

ข้อนำไปให้ต่าง หมายถึง ข้อปฏิบัติที่นำไปให้ผู้ปฏิบัติแตกต่างไปจากคนทั่วไป โดยให้สงบเย็น เรียบร้อย และบรรลุดุคคุณพิเศษระดับต่างๆ มีโศคาปัตติผลเป็นต้น

อนึ่ง ท่านให้ความหมายคำว่า **วินัย** ไว้ว่า

๑. ชื่อว่า **วินัย** เพราะมีนัยต่างๆ โดยแบ่งเป็นปาติโมกขทุทเทส กองอาบัติ มาติกา วิภังค์ เป็นต้น (วิวิธนยตุตา)
๒. ชื่อว่า **วินัย** เพราะมีนัยพิเศษ โดยมีอนุบัญญัติเพิ่มเติมเพื่อให้มูลบัญญัติหรือบทบัญญัติครั้งแรกรัดกุมครอบคลุมความผิดมากขึ้น หรือผ่อนผันคลายความเข้มงวดลง (วิเสศนยตุตา)
๓. ชื่อว่า **วินัย** เพราะนำกายวาจาให้ถึงความพิเศษแตกต่าง เหตุป้องกันอชฌาจารทางกายวาจาไว้ได้ (กายวาจານํ จ วินยญโต)

โดยภาพรวม คำว่า **วินัย** หมายถึง คำสั่งสอนส่วนหนึ่งของพระพุทธเจ้า ที่เนื่องด้วยข้อบัญญัติสำหรับเป็นหลักปฏิบัติของภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ เรียกโดยทั่วไปว่า **พระวินัย** ซึ่งหมายความว่า

“ระเบียบสำหรับกำกับความประพฤติให้เป็นระเบียบ
เดียวกัน ได้แก่คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่เป็นข้อ
บัญญัติ เป็นข้อห้าม วางไว้เป็นหลักปฏิบัติเพื่อให้เกิด
ความสงบเรียบร้อยดังามในหมู่คณะ เป็นเครื่องมือ
สำหรับบริหารหมู่คณะ”

แนวทางการสร้างสันติภาพในพระวินัย

สันติภาพ หมายถึง ความสงบ ความสงบสุข แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. สันติภายใน คือ ความสงบกาย วาจา ใจ ของแต่ละบุคคล
๒. สันติภายนอก คือ ความสงบกาย วาจา ใจ ของคนอื่น ของสังคม

พระวินัย เป็นทั้งระเบียบปฏิบัติเพื่อให้เกิดสันติภาพทั้งสองประเภท
และมีบทลงโทษเพื่อป้องกันมิให้มีการละเมิดพระวินัย เพื่อป้องกันการวิวาท
ขัดแย้งเมื่อต่างความเห็นกัน

พระวินัย จัดเป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้นอันจะนำไปเข้าถึงสันติภาพได้อย่าง
แท้จริง เพราะทั้งตนเองและผู้อื่นต่างก็อยู่ในระเบียบปฏิบัติที่ไม่ก่อความ
เดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่นเป็นปกติ

พระวินัย ส่วนหนึ่งเป็นศีล โดยเป็นศีลของภิกษุและภิกษุณี จัดเป็น
ศีลสิกขา และมีข้อปฏิบัติสำหรับภิกษุและภิกษุณีอื่นๆ อีก

แนวทางที่จะสร้างสันติภาพได้นั้นจำต้องปฏิบัติตามพระวินัยโดย
ทั่วถึงและเป็นปกติ ในพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ทั้งปวงมีระเบียบปฏิบัติรักษา

พระวินัยในส่วนของพระปาติโมกข์คือศีลของภิกษุ โดยการประชุมกันฟังพระปาติโมกข์ทุกกึ่งเดือน ในท้ายพระปาติโมกข์นั้นได้กำหนดข้อความไว้ว่า

**“ตตถ สพฺเพเหว สมคฺเคหิ สมโมทมานะหิ อวิทมานะหิ
สิกฺขิตพฺพ”**

ซึ่งแปลได้ใจความว่า

**อันภิกษุทั้งปวงแล พึงเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ชอบพอกัน
ไม่วิวาทกัน ศึกษาในสัตตพจนันอันเป็นหลักสูตรนั้น**

พระสงฆ์ที่อยู่กันอย่างสันติ สุขสงบ มีความพร้อมเพรียงกัน ชอบพอกัน และไม่วิวาทกัน รักษาพระศาสนาได้แต่โบราณจนถึงปัจจุบัน ก็เพราะต่างก็ปฏิบัติตามพระวินัยด้วยตนเอง ทำให้เกิดสันติภายใน และช่วยกันดูแลให้ผู้อื่นให้เกิดสันติภายนอกด้วย จึงทำให้เกิดสันติภาพในหมู่คณะ

นั่นเป็นการแสดงยืนยันให้เห็นว่าพระวินัยสามารถสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง

พระวินัยปิฎกเป็นรูปธรรมที่เห็นได้ง่าย

พระวินัยปิฎก คือ ที่รวมพระพุทธรูปหรือกลุ่มแห่งคัมภีร์อันเป็นพระพุทธรูปที่เป็นข้อบัญญัติเกี่ยวกับความประพฤติ มารยาท ความเป็นอยู่ ตลอดจนธรรมเนียมปฏิบัติและการทำกิจกรรมของสงฆ์ที่เรียกรวมๆ ว่า **วินัยบัญญัติ อภิสมาจาริกวัตร สังฆกรรม** อันเป็นข้อที่พึงเว้นบ้าง พึงปฏิบัติตามเพื่อความสง่างามและความเรียบร้อยดีงามของสังฆมณฑลบ้าง

พระวินัยปิฎกจึงจัดว่าเป็นต้นแบบแห่งการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมที่สุด เมื่อมีการปฏิบัติตามพระวินัยที่รวมอยู่ในพระวินัยปิฎก ด้วยการประพฤติปฏิบัติ ตามกฏกติกา ธรรมเนียมปฏิบัติ และสังฆกรรม ตามที่ทรงบัญญัติกำหนดไว้ ก็จะทำให้เกิดภาพที่สวงามของผู้ปฏิบัติ นำให้เกิดความน่าศรัทธาเลื่อมใส น่าเคารพกราบไหว้ และน่าบูชาด้วยอามิสที่สามารถให้ดำรงชีพอยู่ได้จากคฤหัสถ์ เพราะเมื่อมีผู้ปฏิบัติตามพระวินัยข้อนั้นข้อนี้หรือละเว้นไม่ล่วงละเมิดข้อนั้น ข้อนี้ ภาพที่สวงามของผู้ปฏิบัติก็จะปรากฏให้เห็นทันที ไม่ต้องรอเวลา ไม่ต้องบ่มเพาะ ไม่ต้องมีเงื่อนไขอย่างอื่น เห็นเมื่อใดก็เป็นเครื่องหมายให้รู้ และได้เห็นเป็นรูปธรรมว่าผู้นั้นปฏิบัติตามพระวินัย

ส่วนคำสอนที่เป็นธรรม คือที่เป็นพระสูตรต้นปิฎกและอภิธรรมปิฎกนั้น ค่อนข้างเป็นนามธรรม แม้เป็นหลักปฏิบัติสำคัญ แต่จำต้องอาศัยเวลา อาศัย การบ่มเพาะ อาศัยเงื่อนไขอื่นประกอบ ซึ่งปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ค่อนข้าง ยาก เช่น ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู ความจริงใจ ความมีสติ เหล่านี้ เมื่อเห็น หน้าบุคคลแล้ว ก็ไม่อาจรู้ได้ทันทีว่าผู้นั้นเป็นคนซื่อสัตย์ เป็นคนกตัญญูหรือไม่ กว่าจะรู้ได้แน่แท้อาจต้องใช้เวลานาน และข้อธรรมแต่ละอย่างนั้นจำเป็นต้อง ใช้เวลาในการบ่มเพาะในการปฏิบัติยาวนานกว่าจะเห็นเป็นรูปธรรมที่สัมผัสได้

เพราะฉะนั้น พระวินัยปิฎกในภาพรวมท่านจึงให้ความสำคัญและ แสดงไว้ว่าเป็นชีวิตของพระพุทธศาสนา เป็นรากแก้วของพระพุทธศาสนา.

ส่วนที่ ๒

พระวินัยบัญญัติ

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มิได้เสด็จอุบัติมาเพื่อ
ทรงแสวงหาทางตรัสรู้ แล้วเที่ยวจาริกสั่งสอนแนะนำชาวโลก รื้อชนชาวโลก
ให้พ้นจากทุกข์ทั้งมวล อันเป็นภารกิจที่ยิ่งใหญ่ด้วยพระองค์เองเท่านั้น แต่
พระองค์ยังทรงกำหนดตั้งกลุ่มบุคคลเพื่อเป็นตัวอย่างของสังคมขึ้นมากลุ่มหนึ่ง
กลุ่มบุคคลนี้คือกลุ่มที่เรียกกันว่า **ภิกษุสงฆ์**

บุคคลกลุ่มนี้เป็นตัวอย่างทั้งในด้านการประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรม
แล้วได้รับผลตอบแทนคือพ้นจากทุกข์ได้จริง เป็นกลุ่มบุคคลที่ช่วยเหลือการ
เผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธองค์ได้อย่างเข้มแข็ง โดยเมื่อคนได้รู้ธรรม
ตามที่ทรงสอนอย่างชัดแจ้งแล้วก็นำไปประกาศเผยแผ่แก่ชาวโลกในทุกทิศทุก
ทาง และเป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นเนืองนาบุญอันยอดเยี่ยมที่รักษาศรัทธาชาวโลกที่

เสื่อมใสมีโอกาสได้ทำบุญอย่างถูกวิธี มีจิตใจเมตตา มีความเสียสละที่สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลคนอื่นได้ ทำให้เกิดสันติสุขขึ้นในหมู่สังคม

เพราะทรงมีภาระต่อหมู่ภิกษุสงฆ์ที่มีมากขึ้นโดยลำดับ ทำให้พระพุทธรองค์ทรงมีพระภาระและหน้าที่ที่หนักและกว้างขวาง คือ

- **ทรงเป็นพระธรรมราชา** คือ ผู้ปกครองภิกษุสงฆ์ มีหน้าที่ในการบัญญัติพระวินัย เพื่อให้ภิกษุสงฆ์มีแนวทางปฏิบัติเป็นแบบเดียวกัน เพื่อป้องกันความเสียหายและความเสื่อมศรัทธาของชาวโลกที่อาจเกิดขึ้น ในข้อบัญญัตินั้น ทรงวางโทษที่หนักบ้างเบาบ้างไว้ด้วย

- **ทรงเป็นพระสังฆบิดร** คือ ผู้ดูแลภิกษุสงฆ์ ซึ่งมีหน้าที่ในการออกกฎระเบียบสำหรับประพฤติปฏิบัติเพื่อความเรียบร้อยดีงาม เพื่อความอยู่อย่างผาสุก เพื่อความสามัคคีไม่ทะเลาะขัดแย้งกันของภิกษุสงฆ์ ทำให้ชาวโลกศรัทธาเลื่อมใส ถวายเป็นความอุปถัมภ์ มิให้ภิกษุสงฆ์เดือดร้อนกังวลในเรื่องการดำรงชีพ อันเป็นเหตุให้ภิกษุสงฆ์มีเวลาสำหรับปฏิบัติธรรม ยกกระตบตนให้สูงขึ้น จนเป็นอริยบุคคลได้สำเร็จโดยสะดวก แล้วนำความสำเร็จนั้นมาเผยแผ่แนะนำชาวโลกให้ปฏิบัติตามและได้รับผลอันสูงส่งที่สมควรแก่การปฏิบัติ

ประเภทพระวินัยบัญญัติ

พระวินัยบัญญัติ อันเป็นข้อบัญญัติทางพระวินัยที่พระพุทธรองค์ทรงบัญญัติไว้เพื่อเป็นประโยชน์ในการปกครองและการดูแลภิกษุสงฆ์นั้น เมื่อแยกประเภทแล้วได้เป็น ๒ ประเภทคือ

๑. อาทิพรหมจริยกาสิกขา เป็นข้อบัญญัติที่ทรงบัญญัติไว้เป็นความประพฤติเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ เป็นหลักสำหรับปฏิบัติเพื่การดำเนินชีวิตอย่างประเสริฐ

ข้อบัญญัติส่วนนี้เป็นพุทธอาณาน มาในพระปาติโมกข์ อันเป็นส่วนหนึ่งของสิกขาบท ๒๒๗ ข้อ ซึ่งถือกันว่าเป็นศีลของพระสงฆ์ และพระสงฆ์จะรวมกันสวดและฟังพระปาติโมกข์ทุกกึ่งเดือน โดยไม่ขาดสายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๒. อภิธมาจาริกาสิกขา เป็นข้อบัญญัติที่เป็นธรรมเนียมเป็นมารยาทอันดีงาม ที่เรียกว่า **อภิธมาจาร** ทรงบัญญัติไว้เพื่อให้พระสงฆ์มีมารยาทที่ดี มีความสง่างาม น่าศรัทธาเลื่อมใส ในเมื่อได้ปฏิบัติตาม ซึ่งบางส่วนนับรวมอยู่ในพระปาติโมกข์ด้วย

ข้อบัญญัติส่วนนี้ มานอกพระปาติโมกข์ ส่วนหนึ่งมิได้จัดไว้ในหมวดสิกขาบท ๒๒๗ ข้อ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **บาลีมุตตะกะ** คือข้อบัญญัติที่มานอกพระบาลี ทรงบัญญัติและปรับโทษไว้อย่างเบา เรียกว่า **เป็นอาบัติทุกกฏ** จึงถือว่าเป็นสิกขาบทเล็กน้อย ข้อบัญญัติส่วนนี้มีมากนับจำนวนไม่ได้ แต่ล้วนเป็นหลักปฏิบัติเพื่อความเรียบร้อยดีงาม เพื่อเป็นศักดิ์ศรี เพื่อรักษาศรัทธาเลื่อมใสทั้งสิ้น

ตอนใกล้จะเสด็จปรินิพพาน พระพุทธองค์ได้โปรดประทานพระอนุญาตไว้ว่า

“ถ้าสงฆ์ปรารภณา ก็จงถอนสิกขาบทเล็กน้อยได้”

แต่ถึงกระนั้น ก็ไม่มีใครกล้าถอนสิกขาบทอันเป็นบาลีมุตตะกะเหล่านี้

ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เพราะเกรงว่า จะเป็นเหตุให้พระวินัยที่ทรงบัญญัติไว้
แม้เป็นข้อใหญ่ๆ จะถูกถอนตามไปเรื่อยๆ โดยอ้างว่าเป็นสิกขาบทเล็กน้อย

และที่สำคัญพระสงฆ์ในยุคต่อๆ มาทั้งในประเทศศรีลังกา ประเทศ
พม่า และประเทศไทย ซึ่งถือพระพุทธศาสนาอย่างกวดขัน ต่างก็ยอมรับและ
ปฏิบัติตามมติของพระธรรมสังคหาคารยที่สังคายนาพระธรรมวินัยครั้งแรก
ที่ได้ห้ามไว้แล้วว่าไม่ควรถอน

ในหนังสือนี้ จักแสดงเฉพาะ **พระวินัยบัญญัติ** ที่เป็นอาทิพรหม-
จริยกาสิกขาและอภิธมาจาริกาสิกขาที่มากในพระปาติโมกข์เท่านั้น

พระวินัยบัญญัตินี้เป็นมหาวิภังค์ หรือ ภิกขุวิภังค์ ได้แก่
สิกขาบทหรือศีล ๒๒๗ ข้อของภิกษุ ซึ่งเป็นพุทธอาณา เรียกโดยทั่วไป
ว่า พระปาติโมกข์

อาบัติและโทษ

อาบัติ แปลว่า **การต้อง, ความต้อง** หมายถึง **การต้องโทษ**ที่เกิด
จากการล่วงละเมิดสิกขาบทหรือข้อห้ามแห่งภิกษุ หรือหมายถึง โทษที่ภิกษุ
ผู้ล่วงละเมิดสิกขาบทที่มีบัญญัติห้ามไว้จะต้องได้รับ

กิริยาที่ล่วงละเมิดสิกขาบทเช่นนั้น บางทีก็เรียกว่า **ต้องอาบัติ** เช่น
ต้องสังฆาภิเสก ต้องปาจิตติย

เมื่อต้องอาบัติแล้วย่อมได้รับโทษ ซึ่งโทษเพราะล่วงละเมิดสิกขาบท
นั้นจำแนกเป็น ๓ ระดับคือ

๑. โทษสถานหนัก อันเป็นครุโทษหรือมหันตโทษ จัดเป็น **ครุอาบัติ** ทำให้ภิกษุผู้ล่วงละเมิดขาดจากความเป็นภิกษุ ได้แก่อาบัติปาราชิก

๒. โทษสถานกลาง อันเป็นมัชฌิมโทษ จัดเป็น **ครุอาบัติ** ทำให้ภิกษุผู้ล่วงละเมิดต้องอยู่กรรมก่อนจึงจะพ้นโทษ ได้แก่อาบัติสังฆาทิเสส

๓. โทษสถานเบา อันเป็นลหุโทษ จัดเป็น **ลหุอาบัติ** ทำให้ภิกษุผู้ล่วงละเมิดต้องปลงอาบัติ คือบอกอาบัติของตนแก่ภิกษุด้วยกัน ได้แก่อาบัติถุลลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ และทุพภาษิต

โทษอีกอย่างหนึ่งของอาบัติ มี ๒ สถาน คือ

๑. อเทกิจนา อาบัติที่แก้ไขไม่ได้ ได้แก่ อาบัติปาราชิก คือเมื่อล่วงละเมิดแล้ว ผู้ล่วงละเมิดย่อมขาดจากความเป็นภิกษุ แก้ไขอะไรไม่ได้

๒. สเทกิจนา อาบัติที่แก้ไขได้ คือเมื่อล่วงละเมิดแล้ว สามารถแก้ไขให้มีความบริสุทธิ์กลับคืนได้ ได้แก่อาบัติสังฆาทิเสส แก้ไขได้ด้วยการอยู่กรรม ถุลลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ ทุพภาษิต แก้ไขได้ด้วยการปลงอาบัติ

โทษอีกอย่างหนึ่งของอาบัติ มี ๒ สถาน คือ

๑. โลกวัชชะ โทษทางโลก คือความผิดที่เมื่อล่วงละเมิดสิกขาบทแล้วชาวบ้านไม่ชอบ ตำหนิตติง หรือโพชนทนาว่าร้ายว่าทำไม่เหมาะสมไม่ควร เห็นเป็นการกระทำที่ผิด เช่น การดื่มสุรา การขบฉันอาหารในเวลาวิกาล การนุ่งห่มไม่เป็นปริมนทล เป็นต้น หรือเมื่อล่วงละเมิดแล้วมีโทษทางกฎหมายบ้านเมือง เช่น การทำโจรกรรม การทุบตีกัน เป็นต้น

๒. ปณัตติวัชชะ โทษทางพระวินัย คือความผิดที่ไปล่วงละเมิดข้อห้ามตามที่บัญญัติเป็นสิกขาบทเอาไว้ เป็นการไม่สมควร ไม่เหมาะสำหรับผู้เป็นนักบวช เช่น การชู้ตดิน การขบฉันอาหารในเวลาวิกาล การว่ายนํ้าเล่น เป็นต้น การกระทำเช่นนั้นไม่มีความผิดสำหรับคฤหัสถ์ แต่เป็นความผิดเฉพาะผู้เป็นภิกษุเท่านั้น

ในโทษ ๒ สถานนี้ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส วัดบวรนิเวศวิหาร ทรงให้คำแนะนำไว้โดยสรุปว่า

๑. อาบัติที่เป็นโลกวัชชะนั้น ล่วงเข้าแล้วยังความเสียหายให้เกิดมาก แม้ทำคืน (ปลงอาบัติ) แล้ว ความเสียหายนั้นก็เหมือนแผลที่ติดอยู่ไม่หายได้ง่าย ควรประหยัดให้มาก อย่าล่วงง่าย ๆ

๒. อาบัติที่เป็นปณัตติวัชชะนั้น เหล่าใดที่ภิกษุยังถือเป็นกวดขัน ล่วงอาบัติเหล่านั้นเข้าแล้ว มีความเสียหายได้เหมือนกัน เหล่าใดไม่ถือเป็นจริงจัง เพราะกาลสมัยและประเทศนําให้เป็น อาบัติเหล่านั้นแม้ล่วงเข้าแล้วก็ไม่รู้เป็นอะไรนัก

๓. ในฝ่ายเคร่ง (วินัย) ไม่ควรจะถืออาบัติเหล่านั้นเป็นเครื่องมือสำหรับอวดเคร่ง

๔. ในฝ่ายที่ไม่เคร่ง เห็นว่าอาบัติมาก หลบไม่ไหวแล้ว ทอดธุระเสีย ไม่รู้จักเว้น ก็สะเพร่าเกินไป

๕. ควรรู้จักประพฤติแต่พอดี จึงจะสมแก่ศาสนธรรมที่วาทปฏิบัติพองกลางๆ ไม่หย่อนเกินไปและไม่ตึงจนเกินไป

อาการต้องอาบัติ

การต้องอาบัติหรือการล่วงละเมิดพระวินัยบัญญัติของภิกษุนั้นเกิดขึ้นได้ด้วยอาการต่างๆ ท่านแสดงอาการนั้นๆ ไว้ รวมเป็น ๖ ประการ คือ

๑. อลัชชิตา ต้องด้วยไม่ละอาย

คือ อาการที่ภิกษุรู้อยู่ว่าสิ่งนี้ไม่ควรทำ มีพระวินัยบัญญัติห้ามไว้แล้ว แต่ก็ยังขึ้นคือต้องทำไปโดยไม่สนใจความผิด เช่น พูดยศ ต้มสุรา ไม่สำรวมระวัง เป็นต้น

๒. อญาณตา ต้องด้วยความไม่รู้

คือ อาการที่ภิกษุผู้บวชใหม่หรือผู้บวชมานานแต่เป็นคนเขลา หรือผู้ไม่ได้สนใจที่จะรู้ จึงไม่รู้พระวินัยบัญญัติว่า สิ่งนี้ควรทำ สิ่งนี้ทำไม่ได้ จึงไปล่วงละเมิดสิกขาบทนั้นๆ เข้าด้วยความไม่รู้ เช่น นอนร่วมกับอนุปสัมบัน เกิน ๓ คืน

๓. กุกุกุจปคตตตา ต้องด้วยสงสัยแล้วขึ้นทำลงไป

คือ อาการที่ภิกษุต้องการดื่ม น้ำ เกิดความสงสัยขึ้นมาขณะนั้นว่าน้ำมีตัวสัตว์หรือไม่ แต่ก็ยังดื่มน้ำนั้นทั้งที่สงสัย หรือสงสัยว่าการทำอย่างนี้จะผิดพระวินัยหรือไม่ พระวินัยบัญญัติห้ามไว้หรือไม่ แต่ก็ทำลงไปทั้งที่สงสัย การทำอย่างนั้น หากเป็นการทำที่มีพระวินัยห้ามไว้ ก็ต้องอาบัติตามวัตถุ ถ้าไม่มี ก็ต้องอาบัติทุกกฏ เพราะสงสัยแล้วขึ้นทำลงไป

๔. อภิปิเย อภิปิยสณฺณิศา ต้องด้วยสำคัญว่าควรในของที่ไม่ควร

คือ อาการที่ภิกษุมีความสำคัญผิดไป เช่น เห็นเนื้อหมูซึ่งเป็นเนื้อต้องห้ามตามพระวินัย แต่สำคัญไปว่าเป็นเนื้อหมู จึงขบฉันเข้าไปตามที่เข้าใจ แต่ก็ต้องอาบัติ เพราะเป็นเนื้อต้องห้าม

๕. กบปิเย อภิปิยสณฺณิศา ต้องด้วยสำคัญว่าไม่ควรในของที่ควร

คือ อาการที่ภิกษุมีความสำคัญผิดไป เช่น เห็นเนื้อหมูซึ่งเป็นเนื้อที่บริโภคได้ แต่เข้าใจไปว่าเป็นเนื้อหมี ซึ่งเป็นเนื้อต้องห้าม แล้วฉันเนื้อหมูนั้น ก็ต้องอาบัติทุกกฏ เพราะสำคัญว่าไม่ควรแล้วยังฉัน

๖. สติสมโมสา ต้องด้วยลืมสติ

คือ อาการที่ภิกษุลืมสติแล้วล่วงละเมิดสิกขาบท ด้วยหลงไปหรือเผลอไป เช่น น้ำผึ้ง ทรงอนุญาตให้ภิกษุเก็บไว้ฉันได้เพียง ๗ วัน แต่ภิกษุเก็บไว้เกินกำหนด ๗ วันแล้วนำมาฉัน หรือเผลอเก็บอบติเรกจิ๋วไว้เกิน ๑๐ วัน โดยไม่ได้วิกัปหรืออธิษฐาน

วิธีปฏิบัติเมื่อต้องอาบัติ

การต้องอาบัติ เป็นการทำความผิดประพฤติดิฉิต เป็นการล่วงละเมิดบทบัญญัติทางพระวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงห้ามไว้ เพราะสิกขาบทแต่ละข้อนั้นทรงบัญญัติไว้เพื่อเป็นแนวปฏิบัติสำหรับหมู่คณะ เพื่อความถูกต้อง เพื่อความสง่างาม เพื่อให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสแก่ชาวโลก เพื่อรักษาพระศาสนาให้มั่นคงยั่งยืนตลอดไป เป็นต้น เมื่อมีการล่วงละเมิดเกิดขึ้น ย่อมทำให้เกิดความไม่ถูกต้อง ไม่สง่างาม ทำให้เสียศรัทธาของชาวโลก และเป็นเหตุอันตรธานเลื่อมสฤษฏีไปของพระศาสนา

เพราะฉะนั้น เมื่อมีการต้องอาบัติเกิดขึ้นในหมู่คณะ ย่อมเป็นหน้าที่ที่ทุกฝ่ายต้องปฏิบัติร่วมกัน วิธีปฏิบัตินั้น ท่านแสดงไว้ในหลายที่หลายแห่ง แต่เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้วย่อมเกี่ยวข้องกับบุคคล ๓ ฝ่าย คือ

๑. หน้าที่ของภิกษุผู้ต้องอาบัติ

ภิกษุผู้ต้องอาบัตินั้น จำต้องยอมรับข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นด้วยความมีสติ มีความละเอียดแก้ไข แล้วทำคืนอาบัตินั้นๆ ตามวิธีที่กำหนดไว้ในพระวินัย เช่น อยู่กรรม ปลงอาบัติ ก็จะเป็นผู้บริสุทธิ์ได้เหมือนเดิม แล้วสำรวจระวังมิให้เกิดความผิดพลาดโดยไปล่วงละเมิดอีก

๒. หน้าที่ของภิกษุอื่นที่รู้เห็น

ภิกษุทั้งหลายที่อยู่หมู่คณะเดียวกัน เมื่อเห็นว่าภิกษุใดประพฤติปฏิบัติผิด ไม่เหมาะสมไม่ควร ก็จำเป็นต้องตั้งสติทำใจ อาศัยเมตตาธรรมเป็นที่ตั้งแนะนำ ตักเตือน หรือสั่งสอนเธอผู้ทำผิด ให้เลิกกระทำหรือให้มีสติให้ความรู้ เพื่อเธอจะได้กลับตัวเลิกประพฤติ มิใช่ปล่อยวางเฉย ให้ทำไปตามใจชอบ แม้จะทำให้เสียความสง่างาม เสียความรู้สึกลงในหมู่คณะ เพราะถ้าวางธุระเสีย ก็จะเกิดความเสียหายบานปลาย จนทำให้หมู่คณะเดือดร้อนเสียหายตามได้ หากเขาเป็นธรรมาจริยะ ก็ถือว่าได้ช่วยเหลือกัน ได้ช่วยหมู่คณะ หรือได้ช่วยวัดช่วยพระศาสนาให้วัฒนาสถาพรต่อไป

๓. หน้าที่ของสงฆ์

สงฆ์คือหมู่คณะที่ปกครองดูแลกันเป็นระบบ มีผู้นำ มีเจ้าคณะ ผู้ปกครองที่เรียกว่าพระสังฆาธิการทุกระดับ สงฆ์ที่สำคัญก็คือผู้ปกครองทุกระดับชั้น จำต้องเห็นแก่พระศาสนาเป็นที่ตั้ง จำต้องกวาดขันดูแลภิกษุในปกครองให้ปฏิบัติไปตามพระธรรมวินัย เมื่อภิกษุประพฤติผิดก็จำเป็นต้องปฏิบัติแก้ไขหรือ

ลงโทษไปตามพระธรรมวินัย จำต้องเอาใจใส่เรื่องกฎระเบียบที่วางไว้ หากยังไม่มี ก็รับฟังความคิดเห็นของหมู่คณะแล้วตรากฎระเบียบออกมาบังคับใช้ร่วมกัน สงฆ์ผู้ปกครองทุกระดับชั้นจำเป็นต้องอาศัยจิตสำนึกในความเป็นผู้ปกครองอย่างเข้มงวด ทำได้ดังนี้ ก็จะรักษาพระศาสนาเอาไว้ได้ หมู่คณะก็จะงดงามเป็นศรีสง่า เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาของชาวโลกได้

อาบัติ ๗ กอง

อาบัตินั้นแยกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ ๒ ประการ คือ ครุกาบัติและลหุกาบัติ แต่เมื่อแยกประเภทโดยชื่อแล้วมี ๗ ประการ เรียกตามโบราณว่ามี ๗ กอง ชื่ออาบัติเหล่านี้เป็นสำคัญ เป็นเครื่องหมายสำหรับจดจำว่ามีโทษหนักหรือเบาอย่างไร และเป็นเครื่องกำหนดในการระบुความผิดว่าเมื่อล่วงละเมิดเช่นนี้ชื่อว่าต้องอาบัติอะไร

อาบัติ ๗ กองนั้นคือ

๑. ปาราชิก
๒. สังฆาทิเสส
๓. ฤทธัจจย
๔. ปาจิตตีย์
๕. ปาฏิเทสนิยะ
๖. ทุกกณ
๗. ทุพภาสิต

ความหมายของอาบัติ ๗ กอง

๑. ปาราชิก ถ้าหมายถึงบุคคล แปลว่า ผู้แพ้ คือแพ้ภาวะของตน ต้องกลับไปเป็นคฤหัสถ์ ถ้าหมายถึงอาบัติ แปลว่า ยังบุคคลผู้ล่วงละเมิดให้แพ้ คือให้แพ้ต่อการบรรลุมรรคผลขั้นสูง

๒. สังฆาทิเสส แปลว่า ความละเมิดมีสงฆ์ในเบื้องต้นและกรรมที่เหลือ หมายถึง เมื่อภิกษุต้องอาบัตินี้แล้วต้องอาศัยสงฆ์ คือสงฆ์ให้ปริวาส เป็นกรรมเบื้องต้น สงฆ์ให้มานัต ในท่ามกลาง และสงฆ์ให้อิพภาณ เป็นกรรม เบื้องปลาย แสดงว่า ภิกษุผู้ต้องอาบัตินี้จะต้องอาศัยสงฆ์ในการพ้นจากอาบัติ ในกรรมเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด คือสงฆ์ให้ปริวาส ให้มานัต และให้อิพภาณ

เรียกวิธีการออกจากอาบัตินี้โดยทั่วไปว่า การอยู่กรรม

๓. ฤทธัจจย แปลว่า โทษหยาบ, โทษหนา ซึ่งมีโทษรองลงมาจาก ปาราชิกและสังฆาทิเสส แต่เป็นอาบัติที่หนักกว่าหุกาบัติ ซึ่งพ้นได้ด้วย การแสดงอาบัติด้วยกัน คือหนักกว่าปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ

๔. ปาจิตตีย์ แปลว่า การละเมิดอันยังกุศลให้ตกไป แบ่งเป็น ๒ อย่างคือ

(๑) นิสัสัคคียปาจิตตีย์ คือปาจิตตีย์ที่ต้องสละสิ่งของที่เป็นเหตุ ต้องอาบัตินั้นเสียก่อนจึงแสดงอาบัติตก หรือพ้นจากอาบัตินั้น เช่น ภิกษุเก็บ อดิเรกจิวรไว้เกิน ๑๐ วัน ต้องสละจิวรนั้นแก่ภิกษุอื่นเสียก่อน แล้วจึงแสดง อาบัติ จึงจะพ้นจากอาบัตินั้นได้

(๒) **สุทธิปาจิตตัย** คือปาจิตตัยปกติ ๔๒ ลิกขาบท อันภิกษุ ต้องเข้าแล้วไม่ต้องเสียสละสิ่งของที่เป็นเหตุต้องอาบัตินั้น แต่ต้องแสดงอาบัติ จึงจะพ้นจากอาบัตินั้นได้

๕. ปาฏิเทสนียะ แปลว่า **อาบัติอันภิกษุจะพึงแสดงคืน**

๖. **ทุกกฏ** แปลว่า **ทำชั่ว** เป็นอาบัติที่ท่านปรับโดยตรงก็มี ถดลงมาจากอาบัติอื่นๆ ก็มี และมีจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นอาบัติที่มานอกพระปาติโมกข์

๗. **ทุพภาสิต** แปลว่า **กล่าวชั่ว** มีเพียงลิกขาบทเดียว มาในมุลาวาทวรรค ลิกขาบทที่ ๒ แห่งปาจิตตัย

อนุศาสน์

อนุศาสน์ แปลว่า **ความตามสอน** คือ **การสอน, คำชี้แจง** ซึ่งเป็นการสอนการชี้แจงประจำต่อเนื่อง เพื่อให้รู้และเข้าใจจนสามารถปฏิบัติตามและงดเว้นได้อย่างถูกต้อง อันเป็นเหตุให้ได้รับประโยชน์ได้จริงไม่ชักช้า

อนุศาสน์นี้ พระพุทธองค์ทรงแสดงบ่อยครั้ง ทรงย้ำสั่งสอนบ่อย ในพระบาลีใช้คำศัพท์ว่า อนุศาสน์ เป็นพื้น อย่างเช่น ในสติสูตร สังยุตตนิกาย มหาวรรค พระพุทธองค์ตรัสสั่งสอนเป็นเชิงเตือนภิกษุทั้งหลายว่า

“**ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพึงเป็นผู้มีสติอยู่เถิด**
นี่เป็นคำสั่งสอนของเราสำหรับเธอทั้งหลาย

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็อย่างไรเล่า ภิกษุจึงชื่อว่าเป็นผู้มีสติ คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ย่อมพิจารณาเห็นกายในกาย... ย่อมพิจารณาเห็นเวทนาในเวทนา... ย่อมพิจารณาเห็นจิตในจิต... ย่อมพิจารณาเห็นธรรมในธรรม มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกอยู่ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อย่างนี้แล ภิกษุจึงชื่อว่าเป็นผู้มีสติ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพึงเป็นผู้มีสติอยู่เถิด นี่เป็นคำสั่งสอนของเราสำหรับเธอทั้งหลาย”

อนุศาสน์ที่เข้าใจกันในปัจจุบันคืออนุศาสน์ที่พระอุปัชฌาย์ได้สั่งสอนแก่ภิกษุผู้เพิ่งบวชเสร็จ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องบอกในตอนนั้น

เรียกการสั่งสอนในตอนนั้นว่า **บอกอนุศาสน์** หรือ **ให้อนุศาสน์**

การบอกอนุศาสน์ที่กล่าวข้างต้นนี้ พระอุปัชฌาย์จะบอกเองหรือมอบหมายให้พระคู่สวดรูปใดรูปหนึ่งบอกก็ได้ ที่ต้องบอกนั้นเพื่อให้ภิกษุใหม่ได้รู้ว่า เมื่อเป็นภิกษุแล้วจะต้องปฏิบัติอย่างไรได้บ้าง และจะต้องดเว้นไม่ทำสิ่งใดบ้าง โดยบอกเฉพาะข้อที่สำคัญอันจำเป็นจริงๆ

อนุศาสน์ที่บอกนั้น ขึ้นต้นตามแบบใหม่ว่า

**“อนุณฺวาลิ โห ภควา อุปสมฺปาเทตฺวา จตฺตาริ นิสฺสเย
จตฺตาริ อกรณียานิ อาจิกฺขิตุ ...”**

ซึ่งแปลความเป็นภาษาไทยได้ว่า

“สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตแล้วแล
เพื่อที่เมื่อให้อุปสมบทแล้วจะได้บอกลิสัย ๔ และ
อภินิหารกิจ ๔ คือ ...”

หมายความว่า อนุศาสน์ที่บอกลิสัย มี ๘ ประการ แบ่งเป็นลิสัย ๔
ประการ อภินิหารกิจ ๔ ประการ

ลิสัย ๔

ลิสัย แปลว่า **ปัจจัยเครื่องอาศัยของบรรพชิต** มี ๔ ประการ

ปัจจัยเหล่านี้จัดว่าเป็นเครื่องอาศัยสำหรับดำรงชีพที่สำคัญของภิกษุ
ถ้าขาดไปแม้เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง ชีวิตก็จะดำเนินไปด้วยความยากลำบาก
หรือไม่อาจดำรงอยู่ได้ต่อไปเลย จึงเรียกว่า **ลิสัย**

ลิสัยตามพระบาลีนั้นหมายถึงปัจจัย ๔ คือ บิณฑบาต ๑ ผ้าบังสุกุล
จีวร ๑ เสนาสนะ ๑ คิลานเภสัช ๑ ซึ่งตรงกับปัจจัย ๔ ของชาวโลก คือ
อาหาร ๑ เครื่องนุ่งห่ม ๑ ที่อยู่อาศัย ๑ ยารักษาโรค ๑ ต่างกันเพียงภาษา
ที่ใช้เท่านั้น

และในพระบาลีที่เป็นคำบอกอนุศาสน์นั้นท่านใช้คำที่บ่งถึงการกระทำ
อันเป็นที่เข้าใจกันในหมู่บรรพชิตแต่อดีตถึงปัจจุบัน คือท่านใช้ว่า

๑. เทียวบิณฑบาต ซึ่งหมายถึง **บิณฑบาต** คืออาหารหรือโภชนะที่
ได้มาจากการขอออกบิณฑบาต และรวมไปถึงอาหารที่ท่านอนุญาตไว้เป็นพิเศษ
ซึ่งเรียกว่า อติเรกลาภ

อติเรกลาภ ซึ่งเป็นลาภพิเศษที่ทรงอนุญาตไว้นั้น ได้แก่ ภัตหรืออาหารประเภทต่างๆ คือ

- **สังฆภัต** อาหารที่ถวายสงฆ์หรือสังฆทาน ไม่เจาะจง
- **อุเทศภัต** อาหารที่ถวายสงฆ์ จำกัดจำนวน
- **นิมนต์นภัต** อาหารที่ถวายสงฆ์ตามที่นิมนต์
- **สลากภัต** อาหารที่ถวายสงฆ์โดยการจับสลาก
- **อุโปสถภัต** อาหารที่ถวายในวันอุโบสถ
- **ปาฏิบัติภัต** อาหารที่ถวายในวันแรม ๑ ค่ำ
- **นิตยภัต** อาหารที่ถวายเป็นประจำ

๒. นุ่งห่มผ้าบังสุกุล ซึ่งหมายถึง **ผ้าบังสุกุลจีวร** อันแปลว่า **ผ้าเปื้อนฝุ่น** ผ้าบังสุกุลนั้นคือผ้าที่หาเจ้าของมิได้ เป็นผ้าเก่าที่เขาไม่ใช้แล้ว หรือที่เขาทิ้งแล้วตามกองขยะ เมื่อภิกษุต้องการผ้ามานุ่งห่มก็ไปเก็บผ้าเช่นนั้นมาซัก เย็บ ย้อมใหม่ ทำเป็นจีวรนุ่งห่ม

ในส่วนของผ้าสำหรับนุ่งห่มนี้ ทรงอนุญาตผ้าที่เป็นอติเรกลาภไว้ส่วนหนึ่งเช่นเดียวกับบิณฑบาต คือ

- **ผ้าโฆมะ** คือผ้าที่ทำด้วยเปลือกไม้ เช่นผ้าลินิน
- **ผ้ากัปปาสิกะ** คือผ้าฝ้าย
- **ผ้าโกเสยยะ** คือผ้าไหม
- **ผ้ากัมพละ** คือผ้าที่ทำด้วยขนสัตว์ (เว้นผมและขนของมนุษย์) เช่นผ้าสักหลาด
- **ผ้าสาณะ** คือผ้าที่ทำด้วยเปลือกไม้สาณะ เช่นผ้าป่าน
- **ผ้ากังคะ** คือผ้าที่ทำด้วยผ้าเจือกัน เช่นผ้าด้ายแกมไหม

๓. **อโยโคนไม้** ซึ่งหมายถึง **เสนาสนะ** คือที่นอนและที่นั่ง ทั้งนี้เพราะในสมัยต้นพุทธกาล ผู้คนยังศรัทธาเลื่อมใสไม่มาก พระพุทธเจ้าและพระสงฆ์เมื่อจาริกไปในที่ต่างๆ ในตอนแรกต้องอาศัยต้นไม้ อาศัยป่า เป็นที่พักอาศัย ต่อมาเมื่อผู้คนศรัทธามากขึ้นแล้ว จึงสร้างที่อยู่ (วิหาร) และกุฏิ (กระท่อม) ถวายตามเมือง ตามหมู่บ้านต่างๆ จนกลายมาเป็นวัดจนถึงปัจจุบัน

ในเรื่องของเสนาสนะนี้ก็เช่นกัน ทรงอนุญาตเสนาสนะที่เป็นอติเรก-
लगไว้หลายประเภท คือ

- **วิหาร** คือที่อยู่หรือกุฏิตามปกติ
- **อัทธมโยค** คือเพิง
- **ปราสาท** คือเรือนเป็นชั้นๆ
- **หัมมิมะ** คือเรือนหลังคาตัด
- **คุหา** คือถ้ำ

๔. **ฉันทของด้วยน้ำมูตรเน่า** ซึ่งหมายถึง **คิลานเภสัช** หรือยา
รักษาโรค เพราะสมัยก่อนวิชาการแพทย์ยังไม่เจริญ ยารักษาโรคต้องอาศัย
สิ่งธรรมชาติจากป่าที่เรียกว่าสมุนไพรเป็นพื้น ส่วนของภิกษุท่านอนุญาตให้
ฉันท ยาคของด้วยน้ำมูตรเน่า คือ ยาที่คองด้วยน้ำปัสสาวะ ได้ เพื่อเป็นยาอายุ
วัฒนะ แก่โรคได้หลายโรค แต่ปัจจุบันการแพทย์เจริญขึ้น คิลานเภสัชจึงเป็น
ยาทั่วไปที่แพทย์ปัจจุบันรับรอง และยาสมุนไพรแบบโบราณ

ในเรื่องคิลานเภสัชนี้ก็มีอติเรกलगที่ทรงอนุญาตไว้เช่นกัน คือ เนย
ใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย

ปัจจัยทั้งสี่ประการเหล่านี้รวมถึงอดีตเรกလာต่างๆ เป็นปัจจัยที่สำคัญ เพื่อความดำรงอยู่ จึงทรงอนุญาตให้ภิกษุใช้และขบฉันได้ แต่ใช้และขบฉันได้ตามข้อกำหนด เช่น บิณฑบาตขบฉันได้ตั้งแต่เช้าถึงเที่ยงวัน หากขบฉันก่อนหรือหลังจากนั้นย่อมเป็นอาบัติ คิลานเภสัชที่เป็นอดีตเรกลา คือ เนยใส กล้วยฉาบได้ไม่เกิน ๗ วัน เป็นต้น

๑กรณียกิจ ๔

อภินิหาร แปลว่า **กิจที่ไม่ควรทำ** ในที่นี้หมายถึง สิ่งที่ภิกษุทำไม่ได้ เมื่อทำลงไปย่อมมีโทษหนัก ถึงขนาดจากความเป็นภิกษุไม่เป็นภิกษุอีกต่อไป

กรณีศึกษา ที่ท่านให้อุศาสน์คือให้สอนเป็นอันดับต้นในวันบวช ก็เพราะเป็นข้อห้ามที่มีให้ภิกษุกระทำเป็นเด็ดขาด จึงต้องรีบอบรมสอนเสียแต่เริ่มต้น จะได้รู้ตัวเสียแต่ที่แรก แล้วกำหนดจดจำไว้ไม่ล่วงละเมิดด้วยความไม่รู้ หรือด้วยความเข้าใจผิดในโอกาสต่อไป

กรณีศึกษา มี ๔ อย่าง คือ

- (๑) เสพเมถุน
- (๒) ลักขของเขา
- (๓) ฆ่าสัตว์
- (๔) พุดอวดคุณพิเศษที่ไม่มีในตน

อกรณียกิจ ๔ มีความหมายดังนี้

(๑) **เสพเมถุน** คือการมีเพศสัมพันธ์กับมนุษย์ด้วยกันหรือกับสัตว์
ดิรัจฉาน เป็นอกรณียกิจที่ภิกษุทำไม่ได้ ถ้าทำลงไปย่อมขาดจากความเป็น
ภิกษุ มีไช้สมณะ มีไช้ศากยบุตรอีกต่อไป มีโทษหนัก เหมือนคนที่ถูกตัดศีรษะ
ไปแล้วไม่สามารถจะดำรงชีวิตอยู่ต่อไปได้ด้วยสรีระร่างนั้น

ที่ทรงห้ามไว้ว่าเป็นอกรณียกิจ เพราะเมถุนธรรมนั้น

- เป็นข้าศึกแก่การประพฤติพรหมจรรย์
- เป็นเหตุให้รุ่มรวย มีภาระมาก เหมือนคนครองเรือน
- เป็นไปเพื่อสะสมกิเลสและกองทุกข์
- เป็นเหตุให้ลุ่มหลงมัวเมา ไม่รู้จักความจริง

(๒) **ลักของเขา** หมายถึงการหยิบฉวยทรัพย์สินของคนอื่นมา
ขบฉันหรือใช้สอย โดยที่เจ้าของมิได้ให้ มิได้อนุญาต มิได้ประเคน ตามควรแก่
กรณี มีอาการอย่างขโมย โดยที่ผู้ลักแม้ไม่จ้มฟัน ซึ่งของนั้นมีราคาบาพหนึ่งบ้าง
เกินกว่าบาพหนึ่งบ้าง ถ้าภิกษุลักของเขาเช่นนี้ ย่อมขาดจากความเป็นภิกษุ
มีไช้สมณะ มีไช้ศากยบุตรอีกต่อไป ย่อมได้รับโทษหนัก เหมือนไปไม่เหลือทิ้งที่
หลุดจากชีวิตไปแล้วไม่อาจจะกลับมีสติเสวยได้

ที่ทรงห้ามไว้เป็นอกรณียกิจ เพราะการลักของเขา

- เป็นการละเมิดกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น
- เป็นการหาเลี้ยงชีพในทางที่ผิด
- เป็นการเห็นแก่ตัว ไม่มองถึงความทุกข์ของผู้อื่น
- เป็นการทำลายความดีของตนเอง

(๓) **ฆ่าสัตว์** หมายถึงการแก่งหรือจงใจทำให้สัตว์ที่มีลมปราณสิ้นชีวิตในที่นี้หมายถึง การฆ่ามนุษย์โดยเฉพาะ โดยที่ผู้ฆ่าแม้จะยังอยู่ในครวั ทำให้ครวัตกไป ก็จัดว่าฆ่ามนุษย์ เมื่อภิกษุฆ่ามนุษย์เช่นนี้ ย่อมขาดจากความเป็นภิกษุ มีโชสมณะ มีโชสากยบุตรอีกต่อไป เหมือนศิลาแท่งทึบ เมื่อแตกออกเป็นสองส่วนแล้วไม่อาจจะประสานให้เป็นเนื้อเดียวอย่างสนิทเหมือนเดิมได้อีก

ที่ทรงห้ามไว้เป็นอกรณียกิจ เพราะการฆ่ามนุษย์นั้น

- เป็นความเหี้ยมโหด
- เป็นการขาดเมตตาธรรม

(๔) **การอดคุณพิเศษที่ไม่มีในตน** หมายถึงการอดอ้างถึงคุณวิเศษอย่างขบถยิ่งของมนุษย์ว่ามีในตน คืออดอ้างว่าตนได้สำเร็จเข้าถึงฌาน เข้าถึงวิโมกข์หลุดพ้นได้ หรือได้บรรลุมรรค ผล นิพพานแล้ว ทั้งที่ความจริงคุณวิเศษเหล่านี้ตนยังมิได้มี ยังมิได้เป็น ยังมิได้บรรลु ยังมิได้เข้าถึงเลย แต่อดอ้างขึ้นมาเพราะเป็นผู้มีความปรารถนาลาภผล ต้องการให้ผู้คนยกย่องนับถือ ต้องการอยู่เหนือบุคคลอื่น เมื่อภิกษุอดอ้างเช่นนี้ ย่อมขาดจากความเป็นภิกษุ มีโชสมณะ มีโชสากยบุตรอีกต่อไป เหมือนต้นตาลที่มียอดด้วนไปแล้ว ย่อมไม่อาจงอกขึ้นได้อีก

ที่ทรงห้ามไว้เป็นอกรณียกิจ เพราะการอดคุณพิเศษที่ไม่มีในตนนั้น

- เป็นเหตุทำให้บุคคลผู้ศรัทธาเลื่อมใสเลื่อมศรัทธาเลื่อมใสไป
- เป็นเหตุให้ชื่อว่าเป็นโจรปล้นศาสนา
- เป็นเหตุให้พระศาสนาเลื่อมลงและอันตรธานไปในที่สุด

อภิญญาทั้งสี่ประการนี้ตรงกับปาราชิกสิกขาบท ในรายละเอียด
พึงทราบตามนัยที่อธิบายไว้ในปาราชิก ๔ สิกขาบทนั้น

ยំ อุตฺตฺสูกา สงฺฆมฺรณฺติ

อลกฺขิกา พหุ ฌนํ

สิปฺปวนฺโต อสิปฺปา วา

ลกฺขิกา ตานิ ภูณฺชเร ฯ

ผู้ไม่มีบุญ ขวนขวายเก็บอคมทรัพย์ได้ไว้เป็นอันมาก

ผู้มีบุญ จะมีความรู้หรือไม่มีก็ตาม

ย่อมได้กินได้ใช้ทรัพย์เหล่านั้น

ที่มา : สิริชาดก ขุ.ชา. ๒๗/๔๕๑

ส่วนที่ ๓

สิกขาบท ๒๒๗ ข้อ

สิกขาบท หมายถึง ข้อศีล, ข้อวินัย คือศีลแต่ละข้อ วินัยแต่ละข้อ ที่เป็นพระวินัยบัญญัติและที่เป็นข้อปฏิบัติ กล่าวคือ ศีล ๒๒๗ ข้อของภิกษุ กัฏฐี ศีล ๓๑๑ ข้อของภิกษุณี กัฏฐี ศีล ๑๐ ของสามเณร กัฏฐี ศีล ๕ ศีล ๘ ของอุบาสกอุบาสิกา กัฏฐี จัดเป็นสิกขาบททั้งสิ้น

หรือพระวินัยบัญญัติทั้งที่เป็นอาทิพรหมจริยกาสิกขา มาในพระปาติโมกข์ ทั้งที่เป็นอภิสมาจาริกาสิกขา มานอกพระปาติโมกข์ ก็เป็นสิกขาบททั้งสิ้น

ดังนั้น คำว่า **สิกขาบท ๒๒๗ ข้อ** กับคำว่า **ศีล ๒๒๗ ข้อ** จึงมีความหมายอย่างเดียวกัน

และในการใช้คำเวลาพูดหรือเวลาเขียนทั่วไป ไม่ว่าจะใช้คำว่า
สิกขาบทเป็นคำขึ้นต้น เช่น สิกขาบท ๒๒๗ ข้อ, สิกขาบท ข้อที่ ๑ หรือจะ
ใช้เป็นคำลงท้าย เช่น พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติศีลของพระไว้ ๒๒๗ สิกขาบท
ก็เป็นอันใช้ได้และเข้าใจความหมายกันได้เป็นอย่างดี

สิกขาบท ๒๒๗ ข้อนั้น แยกประเภทตามชื่ออาบัติประกอบด้วย

- ปาราชิก ๔
- สังฆาทิเสส ๑๓
- นิสสัคคียปาจิตตีย์ ๓๐
- ปาจิตตีย์ ๙๒
- ปาฏิเทสนียะ ๔
- อธิกรณสมณะ ๗

รวมเป็น ๑๕๐ สิกขาบท และเดิมอนิยต ๒ สิกขาบท เสด็จวัตร
๗๕ สิกขาบทเข้าไป รวมแล้วเป็น ๒๒๗ สิกขาบท ซึ่งได้กำหนดไว้เป็นพระ
ปาติโมกข์ และพระสงฆ์ได้ประชุมกันสวดและฟังกันทุกกึ่งเดือน ซึ่งเรียกว่าสวด
พระปาติโมกข์ มาตราบเท่าทุกวันนี้

ตามความข้างต้น สิกขาบทหรืออาบัติที่เป็นอาทิพรหมจริยกาสิกขา
มาในพระปาติโมกข์ มีจำนวน ๑๕๐ สิกขาบทด้วยกัน แม้ในปฐมสิกขาสูตร
อังคุตตรนิกาย ทิกนิบาต ก็แสดงไว้เช่นนั้น ดังข้อความว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สิกขาบท ๑๕๐ ถ้วนนี้มา
สู่อุเทศทุกกึ่งเดือน ซึ่งกุลบุตรทั้งหลายผู้ปรารภนา
ประโยชน์ศึกษากันอยู่ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สิกขาที่เป็น

ที่รวมแห่งสิกขาบท ๑๕๐ นั้นไว้ทั้งหมดมี ๓ สิกขา ๓ คืออะไรบ้าง คือ อธิสัสสิกขา ๑ อธิจิตตสิกขา ๑ อธิปัญญาสิกขา ๑ ถูก่อนภิกษุทั้งหลาย สิกขาซึ่งเป็นที่ยรวมแห่งสิกขาบท ๑๕๐ นั้นไว้ทั้งหมดมี ๓ นี้แล

ถูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในธรรมวินัยนี้เป็นผู้ทำให้บริบูรณ์ในศีล เป็นผู้ทำพอประมาณในสมาธิ เป็นผู้ทำพอประมาณในปัญญา เธอย่อมล่องละเมิดสิกขาบทเล็กน้อย (สิกขาบทที่นอกจากปาราชิก) บ้าง ย่อมออกจากอาบัติบ้าง ข้อนั้นเพราะเหตุอะไร เพราะว่าไม่มีใครกล่าวความเป็นคนอาภัพเพราะล่วงสิกขาบทนี้ไว้ แต่ว่าสิกขาบทเหล่าใดเป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์สมควรแก่พรหมจรรย์ เธอเป็นผู้มีศีลยั่งยืนและเป็นผู้มีศีลมั่นคงในสิกขาบทเหล่านั้น สมาทาน ศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย เธอย่อมเป็นโสดาบัน”

ตามข้อความพระบาลีข้างต้น สิกขาบทที่ในพระปาติโมกข์มี ๑๕๐ ข้อ แต่มาเดิม อนุยต ๒ และเสขยวัตร ๗๕ อันเป็นอภิธมาจาริกาสิกขา มานอกพระปาติโมกข์เข้าไปรวมด้วย โดยอนุโลมว่าเป็นพระวินัยบัญญัติเช่นเดียวกันกับสิกขาบทที่มาในพระปาติโมกข์ ๑๕๐ ข้อ นั้น จึงเป็นสิกขาบท ๒๒๗ ข้อ และพระสงฆ์ได้สวดและฟังกันมาจนถึงปัจจุบัน

ในข้อนี้ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ทรงนิพนธ์แสดงทัศนะไว้ในหนังสือวินัยมุข เล่ม ๑ ว่า

“ตามนัยนี้ สันนิษฐานเห็นว่า ชะรอยเดิมจะมีเพียง ๑๕๐ ถ้วน ตามที่กล่าวไว้ในพระสูตร ก่อนแต่ทำสังคายนาครั้งใดครั้งหนึ่ง ที่แจกอรธแห่งสิกขาบทซึ่งเรียกว่า บทภาชนะ และสงเคราะห์เข้าเป็นส่วนอันหนึ่งแห่งคัมภีร์วิภังคินั้น หรือในครั้งนั้นเองจะได้เติมอนียต ๒ และเสขยวัตร ๗๕ เข้าด้วย ความข้อนี้ก็น่าจะเป็นจริงตามนั้น”

สำหรับสิกขาบทเล็กน้อยที่เป็นบาปมุตตะกะ ที่ปรับโทษเบาเป็นทุกกฏส่วนใหญ่เป็น **อภิธมาจาร** คือเป็นธรรมเนียมของภิกษุ เป็นข้อปฏิบัติเกี่ยวกับกิริยามารยาทเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยงดงามของภิกษุและเพื่อป้องกันโลกวัชระที่จะเกิดขึ้น อันมานอกพระปาติโมกข์นั้น มีจำนวนมากข้อ นับไม่ได้แต่ได้จารึกไว้ในพระวินยปิฎกแล้วทั้งสิ้น

สิกขาบททั้งที่มาในพระปาติโมกข์และที่มานอกพระปาติโมกข์ ๒๒๗ ข้อ และที่เป็นบาปมุตตะกะทั้งหมดนั้น เป็นข้อศีลข้อวินัยที่ภิกษุจะต้องเรียนรู้และต้องปฏิบัติตาม เพราะเป็นข้อบัญญัติที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้ด้วยเหตุผลตามที่แสดงไว้แล้วข้างต้น

ต่อจากนี้ไป จักได้พรรณนาความในสิกขาบท ๒๒๗ ข้ออันเป็นพระวินยบัญญัติ ในการพรรณนานั้น จักยกขึ้นแสดงไปตามลำดับข้ออาบัติ เริ่มแต่ปาราชิกเป็นต้นไป โดยจักแสดงคำแปลพระพุทธบัญญัติในพระปาติโมกข์ เนื้อความที่ท่านย่อเพื่อกำหนดท่องจำกันไว้ในหนังสือนวโกวาท อธิบายขยายความข้อความที่สำคัญและจำเป็นต้องรู้เพื่อประเทืองปัญญา เจตนารมณ์คือพระพุทธประสงค์ที่ทรงบัญญัติแต่ละสิกขาบทไว้ซึ่งพอคาดได้ และอนาปัตติวารคือข้อยกเว้นที่ภิกษุไม่ต้องอาบัติตามสิกขาบทนั้น

ปาราชิก ๔

ปาราชิก เป็นชื่อของอาบัติ เรียกว่า **อาบัติปาราชิก** มีคำแปลที่ท่านแปลกันไว้ ๓ นัย คือ

- ถ้าเป็นชื่อของอาบัติ แปลว่า ยังผู้ต้องให้พ่าย
- ถ้าเป็นชื่อของบุคคลผู้ต้อง แปลว่า ผู้พ่าย
- ถ้าเป็นชื่อของสิกขาบท แปลว่า *ปรับอาบัติปาราชิก*

คำว่า **พ่าย** นั้นหมายถึง พ่ายจากความเป็นภิกษุ พ่ายจากหมู่ภิกษุ คือขาดจากความเป็นภิกษุไปโดยปริยาย ไม่มีสิทธิอยู่ร่วม ไม่มีสิทธิเข้าร่วมทำสังฆกรรมกับภิกษุทั้งหลายอีก

ปาราชิก จัดเป็น **ครุกาบัติ** คือเป็นอาบัติที่มีโทษหนักที่สุด เหมือนโทษประหารชีวิตที่ทำให้พ้นจากความเป็นคน หรือโทษเนรเทศที่ทำให้พ้นจากสิทธิในการเป็นอยู่ในที่นั้น และเป็นอกรณียกิจตามความในอนุศาสน์ ที่แสดงไว้แล้ว

ปาราชิกมี ๔ สิกขาบท คือ

ปาราชิก สิกขาบทที่ ๑

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดถึงพร้อมด้วยสิกขาและสามีของภิกษุทั้งหลาย ไม่บอกคืนสิกขา ไม่ทำความเป็นผู้ทุพพลให้แจ้ง เสด็จเมถุนธรรม โดยที่สุดแม้กับสัตว์ดิรัจฉาน เพศเมีย เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุเสพเมถุน เป็นปาราชิก”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **สิกขา** ในคำว่า **ถึงพร้อมด้วยสิกขาและสาชีพ** นั้น หมายถึง ข้อที่จะต้องศึกษา, ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรม มี ๓ อย่าง คือ

- **อธิศีลสิกขา** การศึกษาในอธิศีล คือข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติชั้นสูง ในที่นี้ได้แก่ปาติโมกขสังวรศีล ศีลคือความสำรวมในพระปาติโมกข์ เว้นข้อที่พระพุทธเจ้าทรงห้าม ทำตามข้อที่ทรงอนุญาต จัดเป็นศีลที่ยิ่งกว่าศีลทั่วไป
- **อธิจิตตสิกขา** การศึกษาในอธิจิต คือข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมจิตเพื่อให้เกิดสมาธิชั้นสูง จนถึงขั้นได้ฌาน อันเป็นบาทฐานให้เกิดวิปัสสนา
- **อธิปัญญาสิกขา** การศึกษาในอธิปัญญา คือข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญา เพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง มองเห็นสภาพของสังขารร่างกายตามเป็นจริง ได้แก่วิปัสสนาญาณ คือปัญญาที่กำหนดรู้อาการของไตรลักษณ์

คำว่า **สิกขา** ในคำว่า **ถึงพร้อมด้วยสิกขา** นี้ หมายถึงเฉพาะอธิศีลสิกขา

คำว่า **สาชีพ** หมายถึง ข้อที่ทรงบัญญัติไว้เป็นแบบแผนแห่งความประพฤติที่ทำให้ชีวิตรวมเป็นวิถีเดียวกัน ซึ่งได้แก่สิกขาบททั้งหลายที่ทรงบัญญัติไว้จนทำให้ภิกษุทั้งหลายผู้มาจากต่างที่ต่างสกุลมีความเป็นอยู่เสมอกัน

คำว่า **ไม่บอกคณลิกขา ไม่ทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง** คือ ภิกษุเป็นผู้กระสัน ไม่ยินดี ต้องการออกไปจากความเป็นสมณะ อึดอัด เบื่อหน่ายเกลียดชังความเป็นภิกษุ ปรารถนาจะเป็นคฤหัสถ์ จึงบอกคณพระพุทธเจ้า บอกคณพระธรรม บอกคณพระสงฆ์ บอกคณลิกขา บอกคณปาติโมกข์ บอกคณภิกษุอื่นมีอุปัชฌาย์อาจารย์ เป็นต้น โดยใช้คำบอกคณเป็นปัจจุบันว่า ข้าพเจ้าบอกคณพระพุทธเจ้า หรือ ขอต่านทั้งหลายจงจำข้าพเจ้าไว้ว่าเป็นคฤหัสถ์ เป็นต้น อย่างนี้ชื่อว่าบอกคณลิกขา และทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง

แต่ภิกษุที่ยังมิได้บอกคณในลักษณะนั้น หรือบอกคณโดยใช้คำไม่เป็นปัจจุบัน เช่นใช้ว่า ไฉนหนอ ข้าพเจ้าพึงเป็นคฤหัสถ์ หรือ ก็ถ้าว่า ข้าพเจ้าพึงบอกคณพระพุทธเจ้า เช่นนี้ชื่อว่า มีการทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง แต่ลิกขาไม่เป็นอันบอกคณ

คำว่า **เสพ** หมายถึง การสอดอวัยวะเครื่องหมายเพศของตนเข้าไปทางอวัยวะเครื่องหมายเพศ หรือสอดอวัยวะกำเนิดเข้าไปทางอวัยวะกำเนิด โดยที่สอดเข้าไปแม้เพียงชั่วเมล็ดงา

คำว่า **เมถุนธรรม** ท่านอธิบายไว้ว่าหมายถึง ธรรมของอดีตบุรุษ อันเป็นเรื่องของชาวบ้าน เป็นธรรมดาของคนชั้นต่ำ เป็นเรื่องชั่วหยาบ มีน้ำเป็นที่สุด ทำกันในที่ลับตาเฉพาะคนสองคน ปฏิบัติกันเป็นคู่ๆ

การเสพเมถุนธรรมนี้มีไข้เฉพาะกับมนุษย์เท่านั้น แม้เสพกับสัตว์ ติรัจฉานเพศเมีย ก็เป็นปาราชิกเหมือนกัน

คำว่า **เป็นปาราชิก** หมายถึง เป็นบุคคลผู้แพ้ โดยเคลื่อน คลาด ตกหล่น ห่างไกลจากพระลัทธิธรรม

คำนี้แม้ในปาราชิกสิกขาบทที่เหลือก็มีความหมายเหมือนกันกับ ข้างต้นนี้

คำว่า **สังวาส** หมายถึง *กรรมที่พึงทำร่วมกัน* คือกิจกรรมเครื่อง
อยู่ร่วมกันของสงฆ์ ได้แก่ทำสังฆกรรมร่วมกัน สวดปาติโมกข์ร่วมกัน รักษา
สิกขาบทเสมอกัน

คำว่า **หาสังวาสมิได้** ก็คือเป็นผู้ไม่อาจทำอุโบสถสังฆกรรมเป็นต้น
ร่วมกับภิกษุอื่น ขาดสิทธิอันชอบธรรมที่จะได้รับประโยชน์แห่งความเป็นภิกษุ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ภิกษุดำรงตนอย่างเป็นอิสระ ไม่
ยึดติดกับโลกีย์สุขแบบชาวโลก ซึ่งต้องยึดติดจนปล่อยวางไม่ได้ ทั้งไม่ได้ ต้อง
เสพเสวยกามโลภีย่ำไป มีทุกข์จ่ำไป หากปล่อยได้วางได้ ก็จะเป็นอิสระ เบา
สบาย มีสุขภาพกายและใจที่อยู่ตลอดเวลา และการที่ภิกษุสามารถเสพเมถุน
ได้ ก็จะทำให้เกิดเป็นครอบครัวขึ้น ซึ่งต้องเป็นภาระอันหนักสำหรับหัวหน้า
ครอบครัว ต้องดูแลทั้งภรรยาและลูก ซึ่งก็เป็นการยากที่จะทำให้ดีได้ เพราะภิกษุ
เป็นนักบวช ไม่อาจประกอบอาชีพอื่นใดได้ นอกจากต้องอาศัยคนอื่นเลี้ยงชีพ
เลี้ยงชีวิตอยู่ได้ไปวันๆ เท่านั้น

ด้วยเหตุนี้จึงทรงบัญญัติสิกขาบทข้อนี้เอาไว้ ก็ด้วยมีพระพุทธ
ประสงค์ให้ภิกษุงดเว้นจากการเสพเมถุนโดยเด็ดขาด เพื่อมิให้มีความวิตก
กังวล มีวเมาลุ่มหลง ตัณรนแสวงหาความสุข หรือต้องรับภาระเลี้ยงดูคนอื่น
จนไม่มีเวลาบำเพ็ญเพียรประพาสพรหมจรรย์ เพราะการเสพเมถุนนั้นเป็นไป
เพื่อมีโทษ คือ

- เป็นข้าศึกแก่การประพาศพรหมจรรย์
- เป็นเหตุให้รุ่มรวย มีภาระมาก เหมือนคนครองเรือน
- เป็นไปเพื่อสะสมกิเลสและกองทุกข์
- เป็นเหตุให้ลุ่มหลงมัวเมา ไม่รู้จักความจริง

อนาปัตติวาร

อนาปัตติวาร หมายถึงตอนว่าด้วยข้อยกเว้นไม่ต้องอาบัติในเพราะการละเมิดสิกขาบท คือในสิกขาบทแต่ละสิกขาบทท่านได้แสดงลักษณะภิกษุที่แม้จะล่วงละเมิดคือไปทำอย่างนั้นๆ แต่ก็ได้รับยกเว้น ไม่ต้องอาบัติตามสิกขาบทนั้น เพราะสิกขาบทได้ทรงบัญญัติขึ้นไว้ที่หลังการทำเช่นนั้น การทำเช่นนั้นก่อนจึงไม่ถือว่าเป็นความผิด คือไม่ต้องอาบัติในเพราะข้อนั้น จึงเรียกว่า **อนาปัตติ**

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ

๑. ภิกษุผู้ไม่รู้ตัว เช่นหลับสนิทจนไม่รู้สึกตัว เมื่อถูกนั่งทับหรือละเมอแล้วทำลงไปโดยไม่รู้สึกตัว

๒. ภิกษุผู้วิกลจริต คือภิกษุบ้า ผู้มีความประพาศหรือกิริยาผิดปกติ เพราะไม่มีสติสัมปชัญญะ

๓. ภิกษุผู้มีจิตฟุ้งซ่าน คือภิกษุผู้มีจิตไม่สงบ พล่านไป ชัดสายไป ควบคุมตัวเองไม่ได้

๔. ภิกษุผู้กระสับกระส่ายเพราะเวทนา คือภิกษุผู้เร่าร้อนใจทนนั่งเป็นปกติอยู่ไม่ได้

๕. ภิษุผู้เป็นต้นบัญญัติ คือภิษุที่กระทำความเป็นครั้งแรก เป็นเหตุให้มีการบัญญัติสิกขาบทข้อนี้ขึ้น จัดเป็นต้นบัญญัติ เรียกว่า **อาทิกัมมิกะ** ในสิกขาบทนี้คือ พระสุทินน์ ซึ่งเสพเมถุนธรรมกับอดีตรรยาตามคำขอร้องของโยมมารดา เพื่อให้มีบุตรไว้สืบตระกูล

ในสิกขาบทแต่ละข้อ ท่านจะแสดงอนาปัตติวารไว้ สำหรับเป็นหลักวินิจฉัยตัดสินว่าต้องอาบัติหรือไม่ในเมื่อภิษุไปล่วงละเมิดสิกขาบทหรือไปทำสิ่งที่ชาวบ้านหรือภิษุด้วยกันเห็นแล้วดำหนิตติงโพนทนาว่าไม่เหมาะไม่ควรเข้า โดยเฉพาะภิษุผู้เป็นอาทิกัมมิกะ ผู้เป็นต้นบัญญัติ จะมีในทุกสิกขาบท และได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติที่ทรงบัญญัติไว้หลังจากนั้นทุกกรณีในทุกสิกขาบท

วินิตวัตถุ

วินิตวัตถุ คือเรื่องที่พระพุทธองค์ทรงวินิจฉัยแล้ว หมายถึงเมื่อมีการกระทำอันล่อว่าจะเป็นการล่วงละเมิดข้อบัญญัติเกิดขึ้น โดยมีภิษุไปทำขึ้น และเรื่องนั้นถูกนำขึ้นกราบทูลให้ทรงทราบ ทรงรับสั่งตรัสถามโดยวิธีเดียวกับวิธีการบัญญัติสิกขาบทแต่ละครั้ง แล้วทรงวินิจฉัยว่าเป็นอาบัติหรือไม่เป็นอาบัติ

วินิตวัตถุเช่นนี้ถูกบันทึกไว้ในพระไตรปิฎกในเกือบทุกสิกขาบท ซึ่งสามารถนำมาเป็นตัวอย่างเทียบเคียงตัดสินในการปรับอาบัติของพระวินัยธรได้เป็นอย่างดี และได้ปฏิบัติสืบมาจนทุกวันนี้

ในสิกขาบทนี้มีวินิตวัตถุจำนวนมาก และพระพุทธเจ้าทรงวินิจฉัยตัดสินไว้ด้วยพระองค์เอง เช่น

- ภิกษุรูปหนึ่งเสพเมณูกับลิงเพศเมีย ทรงตัดสินว่าต้องอาบัติปาราชิกแล้ว
- ภิกษุรูปหนึ่งปลอมตัวเป็นคฤหัสถ์ไปเสพเมณู ทรงตัดสินว่าต้องอาบัติปาราชิกแล้ว
- ภิกษุรูปหนึ่งสอดนิ้วมือเข้าไปในองค์กำเนิดของเด็กหญิง จนเธอสิ้นชีวิต ทรงตัดสินว่าไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส
- ภิกษุรูปหนึ่งมีหลังอ่อน ก้มตัวอมองค์กำเนิดของตน ทรงตัดสินว่าต้องอาบัติปาราชิกแล้ว
- ภิกษุรูปหนึ่งมีองค์กำเนิดยาว ยกองค์กำเนิดขึ้นอม ทรงตัดสินว่าต้องอาบัติปาราชิกแล้ว
- ภิกษุรูปหนึ่งสอดองค์กำเนิดเข้าไปในองค์กำเนิดของศพ ทรงตัดสินว่าต้องอาบัติปาราชิกแล้ว
- ภิกษุรูปหนึ่งใช้องค์กำเนิดเสียดสีกับเครื่องหมายเพศแห่งรูปปั้น ทรงตัดสินว่าไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติทุกกฏ
- ภิกษุรูปหนึ่งใช้องค์กำเนิดเสียดสีกับเครื่องหมายเพศแห่งตุ๊กตาไม้ ทรงตัดสินว่าไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติทุกกฏ
- ภิกษุรูปหนึ่งถูกผู้หญิงชวนให้เสพเมณูกับตน ภิกษุไม่ยอม นางบอกว่าจะพยายามเอง ขอให้อยู่เฉยๆ จึงยอมให้นางเสพเมณู ทรงตัดสินว่าต้องอาบัติปาราชิกแล้ว
- ภิกษุรูปหนึ่งเสพเมณูกับศพซึ่งส่วนใหญ่ยังสมบูรณ์อยู่ ยังไม่ถูกสัตว์กิน ทรงตัดสินว่าต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

- ภิกษุรูปหนึ่งเสพเมณูกับศพซึ่งส่วนใหญ่ถูกสัตว์กัดกินแล้ว ทรงตัดสินว่าไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย
- ภิกษุรูปหนึ่งเก็บกระดูกของสตรีที่ตนเคยรักซึ่งถูกทิ้งไว้ในป่าช้า มาประกอบกันเข้าจนเป็นรูปร่างแล้วสอดองค์กำเนิดไปตรงช่องเครื่องหมายเพศสตรี ทรงตัดสินว่าไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติทุกกฏ
- ภิกษุรูปหนึ่งเสพเมณูกับนาคเพศเมีย ทรงตัดสินว่าต้องอาบัติปาราชิกแล้ว
- ภิกษุรูปหนึ่งเสพเมณูกับบัณฑิต (กะเทย) ทรงตัดสินว่าต้องอาบัติปาราชิกแล้ว
- ภิกษุรูปหนึ่งจำวัดอยู่ในป่า สตรีคนหนึ่งเห็นเข้าจึงเปิดผ้าแล้วนั่งทับ ภิกษุรู้สึกตัวขึ้น ยินดีเมื่อองค์กำเนิดของตนได้สอดเข้าไปในช่องของนาง ทรงตัดสินว่าต้องอาบัติปาราชิกแล้ว
- ภิกษุรูปหนึ่งนอนพิงต้นไม้อยู่ในป่า สตรีคนหนึ่งเห็นเข้าจึงเปิดผ้าแล้วเข้าไปนั่งทับ ถ้าเรื่งกิจของตนแล้วลุกขึ้นมายืนหัวเราะอยู่ ภิกษุตื่นขึ้นเห็นเข้าจึงถามนางว่าทำอย่างนี้ทำไม นางยอมรับ ทรงตัดสินว่าเมื่อไม่รู้ตัวก็ไม่ต้องอาบัติ
- ภิกษุรูปหนึ่งนอนพักอยู่ สตรีคนหนึ่งเข้ามานั่งทับองค์กำเนิด ภิกษุรู้สึกตัวขึ้นจึงถืบนางให้พ้นออกไปทรงถามภิกษุว่ายินดีหรือไม่ ทูลว่ามีไต่ยินดี จึงทรงตัดสินว่า เมื่อไม่ยินดีก็ต้องไม่อาบัติอะไร

- ภิกษุรูปหนึ่งฝันว่าได้เสพเมถุนกับอดีตภรรยา จึงเล่าให้พระอุบาลีฟัง พระอุบาลีตัดสินว่า อาบัติไม่มี เพราะความฝัน
- ภิกษุรูปหนึ่งถูกสตรีนางหนึ่งซึ่งมีศรัทธาอ่อนแอแนะนำให้เสียศีลองค์กำเนิดในระหว่างขาอ่อนของนางทรงตัดสินว่าไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส
- ภิกษุรูปหนึ่งถูกสตรีนางหนึ่งซึ่งมีศรัทธาอ่อนแอชักชวนให้เสียศีลองค์กำเนิดที่สะดือของนาง ทรงตัดสินว่า ไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส
- ภิกษุรูปหนึ่งถูกสตรีชักชวนให้เสียศีลองค์กำเนิดที่ง่ามมือของนาง ทรงตัดสินว่าไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส
- ภิกษุรูปหนึ่งถูกสตรีชักชวน ยินยอมให้นางใช้มือจับองค์กำเนิดทำให้น้ำอสุจิสลัดออกมา ทรงตัดสินว่าไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส
- ภิกษุรูปหนึ่งถูกสตรีชักชวน จึงสอดองค์กำเนิดเข้าไปทางช่องหู ทรงตัดสินว่าไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส
- ภิกษุรูปหนึ่งเป็นผู้เฒ่า กลับไปเยี่ยมบ้าน พบอดีตภรรยา นางบังคับให้ลักแล้วเข้าไปยัดตัว ภิกษุนั้นล้มลงภายหลังลง นางจึงขึ้นคร่อมนั่งทับองค์กำเนิดของภิกษุ ทรงถามว่ายินดีหรือไม่ ภิกษุทูลตอบว่าไม่ยินดีจึงทรงตัดสินว่า เมื่อไม่ยินดี ก็ต้องไม่ต้องอาบัติ

- ภิกษุรูปหนึ่งอยู่ในป่า ถ่ายบัสสาวะอยู่ ถูกเนื้อตัวหนึ่งเข้ามาแล้ว
อมองคํ่าเนิดของเธอต็มน้ำบัสสาวะ ภิกษุนั้นยินดี ทรงตัดสินใจว่าต้องอาบัติ
ปาราชิกแล้ว

อาจแสดงโดยสรุปได้ว่า

๑. เมื่อภิกษุเสพเมถุนธรรม โดยให้องค์กำเนิดของตนเข้าไปทาง
ทวารหนัก ทวารเบา หรือทางปากของมนุษย์ (ชาย หญิง กะเทย) ของมนุษย์
คือยักษ์ เปเรต อสุรกาย ของสัตว์ดิรัจฉานเพศเมีย หรือเป็นพันทางที่ปรากฏ
เพศชัดเจนว่าเป็นเพศผู้หรือเพศเมีย ต้องอาบัติปาราชิก

๒. มนุษย์ อมมนุษย์ หรือสัตว์ดิรัจฉานที่เสียชีวิตแล้ว แต่ชาคนั้นยัง
บริบูรณ์หรือแห้ววันไปบ้าง แต่ยังมีอวัยวะที่จะให้สำเร็จกิจในการเสพอยู่ เมื่อ
ไปเสพเข้า ต้องอาบัติปาราชิก

๓. ภิกษุถูกข่มขืน แต่ยินดีในการสัมผัส ในขณะที่องค์กำเนิดกำลัง
เข้าไปก็ดี ถึงที่แล้วก็ดี หยดอยู่ก็ดี ถอนออกก็ดี ต้องอาบัติปาราชิก

๔. ภิกษุยอมให้ภิกษุอื่นเสพเมถุนในทวารหนักของตน ต้องอาบัติ
ปาราชิก

๕. ภิกษุผู้ก้มลงอมองคํ่าเนิดของตนที่ดี ผู้สอดองค์กำเนิดที่ยาว
ของตนเข้าไปทางทวารหนักของตนที่ดี ต้องอาบัติปาราชิก

๖. ภิกษุผู้สั่งให้ผู้อื่นพยายามทำเช่นนั้นแก่ตน ก็ต้องอาบัติปาราชิก
เหมือนกัน

ปาราชิก ลิกขาบทที่ ๒

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้ด้วย
ส่วนแห่งความเป็นขโมยจากบ้านก็ดี จากป่าก็ดี พระราชา
ทั้งหลายจับโจรได้แล้วประหารเสียบ้าง จองจำไว้บ้าง
เนรเทศเสียบ้าง ด้วยบริภาษว่า เจ้าเป็นโจร เจ้าเป็น
คนพาล เจ้าเป็นคนหลง เจ้าเป็นขโมยในเพราะถือเอา
ทรัพย์อันเจ้าของมิได้ให้เห็นปานใด ภิกษุถือเอาทรัพย์
อันเจ้าของมิได้ให้เห็นปานนั้น แม้ภิกษุนี้ก็เป็นปาราชิก
หาสังวาสมิได้”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิกษุถือเอาของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ ได้ราคา ๕ มาสก
ต้องปาราชิก”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **บ้าน** หมายถึงภูมิประเทศที่เป็นหมู่บ้าน มีบ้านเรือนอยู่อาศัย
กันหลังเดียวก็ตาม หลายหลังก็ตาม มีคนอยู่ก็ตาม ไม่มีคนอยู่ก็ตาม มีรั้วล้อม
หรือไม่มีรั้วล้อมก็ตาม โดยที่สุดแม้หมู่เกวียนที่ปักอยู่เกิน ๔ เดือน จัดว่าเป็น
บ้านในที่นี้ได้ทั้งสิ้น

คำว่า **อุปจารบ้าน** หมายถึงระยะห่างจากบ้านที่ชายผู้มีกำลังปานกลางยืนอยู่ที่เสาเขื่อนที่ล้อมรั้วไว้ของบ้านขวางกั้นดินไปตก หรือระยะห่างจากเรือนของหมู่บ้านที่มีได้ล้อมรั้วไว้ ขวางกั้นดินไปตก

คำว่า **ป่า** หมายถึงสถานที่ที่เว้นหมู่บ้านและอุปจารหมู่บ้านไปแล้ว นอกนั้นจัดเป็นป่าทั้งสิ้น

คำว่า **ทรัพย์อันเจ้าของมิได้ให้** หมายถึงทรัพย์ที่เจ้าของไม่ได้ให้ ไม่ได้เสียสละ ไม่ได้ละวาง ยังรักษา ยังปกครองอยู่ ยังถือเป็นกรรมสิทธิ์อยู่ว่าเป็นของเรา ยังมีผู้อื่นหวงแหน

คำว่า **ด้วยส่วนแห่งความเป็นขโมย** หมายถึงมีจิตคิดขโมย มีจิตคิดลัก

คำว่า **ถือเอา** หมายถึงยึดเอา เอาไป ลัก เคลื่อนไหวอิริยาบถ ให้เคลื่อนจากที่ ไม่ล่วงเลยเขตหมาย

คำว่า **เห็นปานใด** หมายถึงทรัพย์มีราคาบาทหนึ่งก็ดี ควรค่าบาทหนึ่งก็ดี เกินกว่าบาทหนึ่งก็ดี

คำว่า **โจร** หมายถึงผู้ที่ถือเอาสิ่งของอันเขามีได้ให้ ได้ราคา ๕ มาสก หรือบาทหนึ่งก็ดี เกินกว่า ๕ มาสกก็ดี ด้วยส่วนแห่งความเป็นขโมย

คำว่า **เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้** มีข้อความดังกล่าวแล้วในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑

ประเด็นสำคัญในสิกขาบทนี้

ในสิกขาบทนี้มีประเด็นสำคัญอยู่ที่ทรัพย์ ราคาของทรัพย์ อาการที่ขโมย จิตของเจ้าของทรัพย์

ทรัพย์ ในสิกขาบทนี้ใช้หมายถึงทรัพย์สมบัติอันมีค่าทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์ที่เป็นแผ่นดิน ที่อยู่ในดิน ที่อยู่บนบก ลอยอยู่บนอากาศ หรืออยู่ ณ ที่ใดก็ตาม หรือเป็นธรรมชาติ เช่นน้ำ ป่าไม้ เป็นสัตว์ชนิดต่างๆ จัดว่าเป็นทรัพย์ทั้งสิ้น

รวมความแล้วทรัพย์ที่เกี่ยวกับสิกขาบทนี้ มี ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ

(๑) **สังหาริมทรัพย์** คือ **ทรัพย์อันเคลื่อนที่ได้** ทั้งที่เป็นสวิญญาณก-
ทรัพย์ คือทรัพย์ที่มีชีวิต เช่น ช้าง วัว ควาย เป็ด ไก่ สุนัข และที่เป็นอวิญญาณก-
ทรัพย์ คือทรัพย์ที่ไม่มีชีวิต เช่น เงิน ทอง เครื่องประดับ เสื้อผ้า

(๒) **อสังหาริมทรัพย์** คือ **ทรัพย์ที่เคลื่อนที่ไม่ได้ อันอยู่กับที่** ได้แก่
ที่ดิน โดยอ้อมหมายรวมถึงทรัพย์สินที่ติดอยู่กับที่ดินนั้น เช่น อาคารบ้านเรือน
ต้นไม้ ภูเขา

ราคาของทรัพย์ ท่านกำหนดราคาของทรัพย์ไว้ว่า ตั้งแต่ ๕ มาสก
ขึ้นไปจึงเป็นปาราชิก ๕ มาสคนั้นมีค่าเท่ากับ ๑ บาท สมัยก่อนถือว่าเป็น
อัตราค่อนข้างสูง แต่ปัจจุบันถือว่าเล็กน้อย แต่ก็มิได้ปรับให้สูงขึ้นตามอัตรา
แลกเปลี่ยนปัจจุบัน ยังคงใช้อัตราเดิมคือ ๕ มาสกเท่ากับ ๑ บาทเหมือนเดิม

ในกรณีที่เป็นของเก่าที่เขาใช้แล้ว ราคาขอมตกไป ถ้าราคาตกไป
ต่ำกว่า ๕ มาสก ก็ไม่เป็นปาราชิก และในกรณีของเล็กน้อยต่างชนิดกัน เช่น
เกลือ น้ำตาล ข้าวสาร ภูเขาไปขโมยมาอย่างละหน่อย แต่ละอย่างราคาไม่ถึง

๕ มาสก ถ้าไปทำโจรกรรมมาในคราวเดียว ให้เอาราคามารวมกันได้ ถ้ารวมกันแล้วเกิน ๕ มาสก ก็เป็นปาราชิก

อาการที่ขโมย นั้นมีรายละเอียดมาก โดยเฉพาะอาการที่เรียกว่า ขโมย ท่านแสดงรายละเอียดไว้ คือ

(๑) **ลัก** ได้แก่ การมีโดยจิตคิดเอาไป ยกหรือย้ายทำให้เคลื่อนจากฐาน พอทรัพย์พ้นจากที่ตั้ง เป็นปาราชิก

(๒) **ชิง** หรือ **วิ่งราว** ได้แก่ การชิงเอาทรัพย์ที่เขาถือ พกพา หรือ ประดับติดตัวอยู่ พอทรัพย์พ้นจากอวัยวะอันเป็นฐาน เช่น จากมือ จากคอ จากกระเป่า เป็นปาราชิก

(๓) **ลักต้อน** ได้แก่ การจับต้อนไป ลากจูงไป อุ้มไป ซึ่งปศุสัตว์ สัตว์ที่ใช้เป็นพาหนะ หรือสัตว์เลี้ยงประดับ เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย เป็ด ไก่ แมว ปลา ถ้าเป็นสัตว์สองเท้า เมื่อเท้าที่สองพ้นจากฐาน เป็นปาราชิก ถ้าเป็นสัตว์สี่เท้า เมื่อเท้าที่สี่พ้นจากฐาน เป็นปาราชิก

(๔) **แย่ง** ได้แก่ การมีโดยจิตแย่งเอาของซึ่งคนถือทำตกหล่นไว้ พอหยิบขอนั้นขึ้นจากที่ เป็นปาราชิก

(๕) **ลักสับ** ได้แก่ การมีโดยจิตสับสลาก โดยหมายจะเอาลาภของผู้คนที่ดีกว่า มีราคาดีกว่า หรือสับของ โดยเอาของราคาน้อยสับกับของราคา มาก เพื่อประโยชน์ส่วนตัว เป็นปาราชิก

(๖) **ตู่** เช่น การกล่าวตู่เพื่อจะเอาที่ดินของผู้อื่น เจ้าของที่ดินไม่ฉลาดนัก เถียงไม่ขึ้น จึงทอดกรรมสิทธิ์ของตนไป เป็นปาราชิกเมื่อเขาทอดกรรมสิทธิ์

ถ้าเจ้าของยังไม่ทอดกรรมสิทธิ์ มีการฟ้องร้องเป็นความกันในศาล เมื่อคดีความยังไม่เสร็จสิ้น ยังไม่เป็นปาราชิกก่อน เมื่อคดีถึงที่สุดในระดับศาลชั้นใดชั้นหนึ่ง เจ้าของที่ดินแพ้ ฤิกษุเป็นปาราชิก

แม้ในกรณีที่ฤิกษุฟ้องร้องเองเพื่อตู่เอาที่ดินของคนอื่น เมื่อตนชนะคดี เป็นปาราชิกเหมือนกัน

ฤิกษุมีเจตนาเอาที่ดินของคนอื่น จึงปักเขตรุกเข้าไปในที่ดินของเขา เป็นปาราชิกในขณะทำเสร็จ

ถ้ารื้อถอนทรัพย์สินที่เป็นอสังหาริมทรัพย์โดยอ้อมออกจากที่ เช่น ฟัน ถอน หรือรื้ออาคารบ้านเรือน กำหนดว่าเป็นปาราชิกเมื่อทำให้ทรัพย์สินนั้นเคลื่อนจากที่ดำไว้

(๓) **ฉ้อ** ได้แก่ การที่รับของฝากไว้ แต่มีโดยจิตคิดยึดไว้ เมื่อเจ้าของมาทวงคืน กลับปฏิเสธว่าไม่ได้รับไว้ หรือบอกว่าได้ให้คนอื่นไปแล้ว เมื่อเจ้าของขาดกรรมสิทธิ์ เป็นปาราชิก

(๔) **ยักยอก** ได้แก่ การที่ทำหน้าที่เป็นภักทาคาริก คอยรักษาคลังพัสดุ แต่มีโดยจิตนำสิ่งของที่ต้องการออกไปจากเขตที่ตนรักษา นำออกไปพ้นเขตแล้ว เป็นปาราชิก

(๕) **ตระบัด** ได้แก่ การที่นำของที่ต้องเสียภาษีมา เมื่อผ่านด่านเก็บภาษี ซ่อนของนั้นเสีย หรือของมีมาก นำออกมาเปิดเผยเสียภาษีบางส่วน ซ่อนไว้เสียบางส่วน เมื่อนำของนั้นพ้นด่านภาษีไป เป็นปาราชิก

ข้อนี้มีข้อยกเว้น คือ ถ้าได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่เก็บภาษี หรือมีคนซ่อนของเสียภาษีไว้ในยามหรือในกระเป๋ของฤิกษุ โดยที่ดินไม่รู้ อย่างนี้ท่านว่าไม่ต้องอาบัติ

(๑๐) ปล้น ได้แก่ การที่ชวนกันทำโจรกรรม จะลงมือเองก็ตาม มีได้ลงมือก็ตาม เป็นปาราชิกทุกรูป

(๑๑) หลอกหลวง ได้แก่ การที่ทำของปลอม เช่นทำเงินปลอม ทำทองปลอม แล้วนำไปหลอกขายผู้อื่นโดยบอกว่าเป็นของแท้ ได้ราคามาตามที่กำหนด หรือขังดวงสิ่งของด้วยเครื่องขังโกง ตราขังโกง เป็นปาราชิก

(๑๒) กตขี หรือ กรรโชก ได้แก่ การใช้อำนาจข่มเหงเอาทรัพย์สินของผู้อื่น หรือพูดว่าจะทำร้าย ทำให้เจ้าของทรัพย์สินกลัว จำต้องให้ เป็นปาราชิกเมื่อได้ของมา

(๑๓) ลักข่อน ได้แก่ การที่เห็นคนทำของตก มีโดยจิตเอาดินกลบเสีย ใช้ใบไม้เป็นต้นปิดบังไว้เสีย หรือเขาเผลอวางของไว้ในที่แห่งหนึ่ง นำไปซ่อนเสียในที่อีกแห่งหนึ่ง โดยเจตนาจะกลับมาเอาในภายหลัง เป็นปาราชิกเมื่อทำเสร็จ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติขึ้น เพื่อให้ภิกษุปล่อยวางได้ไม่โลภอยากได้จนเกินเหตุ ให้ดำรงชีวิตอยู่ได้แบบประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย มีใช้อยู่แบบไม่พอเพียง จนถึงกับไปลักไปขโมยสิ่งของของคนอื่นที่เขาไม่อนุญาตให้ อันเป็นการกระทำที่ผิด เป็นการทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น

อนึ่ง ทรงบัญญัติสิกขาบทนี้ไว้เพื่อให้ภิกษุเคารพกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้อื่น บังคับมิให้ประพฤติมิกง่าย เห็นแก่ได้ เห็นแก่ตัว ไม่คำนึงถึงความทุกข์ของผู้อื่น โดยทำลายความดีงามและศักดิ์ศรีของตัวเองการไปถือสิ่งของ

ของผู้อื่นมา หรือเห็นแก่ปากแก่ท้องไปเตี๊ตหรือลักผลไม้ในสวนของชาวบ้าน มาขบฉันโดยอิสระ โดยเจ้าของไม่รู้หรือไม่อนุญาต

เพราะการถือเอาสิ่งของของผู้อื่นมาด้วยอาการแห่งขโมยนั้น

- เป็นการละเมิดกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น
- เป็นการหาเลี้ยงชีพในทางที่ผิด
- เป็นการเห็นแก่ตัว ไม่มองถึงความทุกข์ของผู้อื่น
- เป็นการทำลายความดีของตนเอง

การต้องอาบัติเพราะสัง

ลักษณะนี้เป็น **สาณัตติกะ** คือต้องปาราชิกเพราะสัง กล่าวคือ เมื่อภิกษุมีเจตนาคิดเอาทรัพย์ของผู้อื่น ไม่กล้าลงมือเอง แต่สั่งให้คนอื่นทำ โจรกรรมทรัพย์สินนั้น จะสังต่อดีว สังเจาะจงทรัพย์ สังด้วยการบอกไป เช่น ชีวิน พักหน้า สังกำหนดเวลา สังหลายต่อ หรือสังด้วยการใช้จำนวน แต่ผู้ฟังเข้าใจความต้องการ อาการเหล่านี้ จัดเป็นการสังทั้งสิ้น

การสังเช่นนี้ เป็นเหตุให้เป็นปาราชิกก็มี ไม่เป็นก็มี ดังนี้

(๑) ภิกษุสั่งให้ไปทำโจรกรรม ผู้รับสั่งไปทำตามนั้น ได้ของมา จะเป็นวันเวลาใดก็ตาม ผู้สังเป็นปาราชิก

ถ้าสังแล้ว ได้สติขึ้นมา จึงห้ามเสียก่อน ก่อนที่ผู้รับสั่งจะไปทำโจรกรรม แต่ผู้รับสั่งไปทำโจรกรรมโดยพลการ แบบนี้ผู้สังไม่ต้องอาบัติ

(๒) ภิกษุสังเจาะจงทรัพย์ เช่น สั่งให้ไปลักจีวร ผู้รับสั่งไปลักจีวร มาได้ตามสั่ง เป็นปาราชิก แต่ถ้าผู้รับสั่งไปลักบาตรมา ภิกษุผู้สังไม่ต้องอาบัติ

(๓) ภิกษุสั่งด้วยทำนimitหรือบอกใบ้ เช่น พักหน้าหรือขยิบตา บอกใบ้ให้หิบบัทรพ์ออกมา เมื่อผู้รับสั่งเข้าใจความหมาย ไปหิบบัทรพ์นั้น ออกมาได้สำเร็จ ภิกษุผู้สั่งเป็นปาราชิก

(๔) ภิกษุสั่งกำหนดเวลา เช่น สั่งให้ไปขโมยของเวลากลางคืน ถ้าผู้รับสั่งไปขโมยของมาได้ในเวลานั้น ภิกษุผู้สั่งเป็นปาราชิก แต่ถ้าไปขโมยของมาได้ในเวลาเช้าหรือในเวลาเย็น ถือว่าผิดเวลา ผู้สั่งไม่ต้องอาบัติ

(๕) ภิกษุสั่งหลายต่อ เช่น สั่งให้ภิกษุแดงไปบอกภิกษุดำให้ไปทำโจรกรรม เมื่อภิกษุทำโจรกรรมสำเร็จ เป็นปาราชิกทั้งสามรูป แต่ถ้าเกิดลักลั่น เช่น สั่งให้ภิกษุแดงไปบอกภิกษุดำให้ไปทำโจรกรรม แต่ภิกษุแดงกลับไปบอกให้ภิกษุขาวไปทำโจรกรรม อย่างนี้ถือว่าผิดตัว เมื่อภิกษุขาวไปทำโจรกรรมสำเร็จ ภิกษุผู้สั่งไม่เป็นอาบัติ แต่ภิกษุแดงกับภิกษุขาวเป็นปาราชิก

(๖) ภิกษุสั่งด้วยใช้สำนวน เป็นการพูดไม่ตายตัว แต่ก็ชัดเจนพอที่ผู้ฟังเข้าใจความประสงค์ได้ ผู้ฟังจึงไปทำโจรกรรมมาได้ตามประสงค์ อย่างนี้ผู้สั่งเป็นปาราชิก

องค์แห่งอาบัติ

ในพระวินัยปิฎกว่าด้วยสิกขาบทนี้ ท่านแสดง **องค์แห่งอาบัติ** คือ ข้อกำหนดที่จะเป็นความผิดและมีโทษเป็นอาบัติเข้าไว้ ถือว่าเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการละเมิด และเป็นแนวการวินิจฉัยตัดสินเมื่อมีการล่วงละเมิดเกิดขึ้น องค์แห่งอาบัตินั้นดังนี้

ภิกษุผู้ถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้ ต้องอาบัติปาราชิกด้วยอาการ ๕ อย่าง คือ

- (๑) ทริพย์มีผู้อื่นครอบครอง
- (๒) มีความสำคัญว่าเป็นทริพย์ที่มีผู้อื่นครอบครอง
- (๓) ทริพย์มีค่ามาก ได้ราคา ๕ มาสกหรือเกินกว่า ๕ มาสก
- (๔) มีไถยจิต (คิดจะลัก) ปรากฏขึ้น
- (๕) ภิกษุจับต้อง ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ทำให้เคลื่อนจากที่ตั้ง ต้องอาบัติปาราชิก

อนึ่ง ท่านแสดงองค์แห่งอาบัติในสิกขาบทนี้ไว้ด้วยกันหนึ่งว่า

ภิกษุผู้ถือเอาทริพย์ที่เจ้าของมิได้ให้ ต้องอาบัติปาราชิกด้วยอาการ

๖ อย่าง คือ

- (๑) ไม่มีความสำคัญว่าเป็นของของตน
- (๒) ไม่ได้ถือเอาด้วยวิสาสะ (ความคุ้นเคย สนิทสนม)
- (๓) ไม่ได้ถือเอาเป็นของขอยืม
- (๔) ทริพย์มีค่ามาก ได้ราคา ๕ มาสกหรือเกินกว่า ๕ มาสก
- (๕) มีไถยจิตปรากฏขึ้น
- (๖) ภิกษุจับต้อง ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ทำให้เคลื่อนจากที่ตั้ง ต้องอาบัติปาราชิก

และในพระวินยปิฎกนั้นท่านได้แสดงองค์แห่งอาบัติที่ลดหย่อนลงมา คือเป็นถุลลัจจัย เป็นทุกกฏไว้อีกหลายหมวด ซึ่งทำให้เกิดความชัดเจน และเป็นแนวทางสำหรับวินิจฉัยเพื่อปรับโทษหรือเพื่อรู้ความผิดของตัวเมื่อล่วงละเมิดได้ง่ายขึ้น

อนาปัตติวาร

ในลักษณะที่ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ

(๑) ภิกษุผู้มีความสำคัญว่าเป็นของของตน คือไปหยิบของผู้อื่นมา ด้วยเข้าใจผิดว่าเป็นของตน เพราะมีลักษณะใกล้เคียงหรือเหมือนกับของตน

(๒) ภิกษุผู้ถือเอาด้วยวิสาสะ คือไปหยิบใช้หรือหยิบฉวยด้วยความ คั่นเคย ด้วยความสนิทสนม ด้วยคิดว่าเป็นกันเอง เจ้าของรู้จักคงไม่ว่าอะไร

(๓) ภิกษุผู้ถือเอาเป็นของขอยืม คือนำของของผู้อื่นมาใช้โดยคิดว่าขอยืมมาใช้ โดยไม่บอกเจ้าของ หรือเจ้าของไม่อยู่ เช่น มีด จอบ เลี่ยม กระป๋องน้ำ

(๔) ภิกษุผู้ถือเอาทรัพย์สินปรตครอบครอง คือนำสิ่งของที่ถูกต้องไว้ ตามป่าช้า ช้างถนน เป็นต้นมาใช้

(๕) ภิกษุผู้ถือเอาทรัพย์สินสัตว์ดิรัจฉานคุ้มครอง คือนำเศษเนื้อหรือ กระดูกสัตว์ที่เลือกเป็นต้นฆ่าแล้วกินเหลือบางส่วนมาเป็นอาหาร

(๖) ภิกษุผู้มีความสำคัญว่าเป็นของบังสุกุล คือคิดว่าเป็นของที่เขา ทิ้งแล้ว ไม่มีเจ้าของ เช่น ผ้าตามกองขยะ ตามชายหาด นำมาทำเป็นจีวรห่ม

(๗) ภิกษุผู้วิกลจริต คือภิกษุบ้า ขาดสติสัมปชัญญะ

(๘) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือผู้เป็นอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระธนิยะ บุตรของช่างปั้นหม้อ

วินิตวัตถุ

วินิตวัตถุ เรื่องที่พระพุทธองค์ทรงวินิจฉัยแล้ว ในลักษณะที่มีจำนวนมาก เช่น

- ภิกษุรูปหนึ่งเห็นผ้าที่ลานตากผ้ามีราคามาก จึงเกิดโดยจิตขึ้น ทรงตัดสินว่าไม่เป็นอาบัติ เพราะเป็นแค่คิด ยังมีได้ลัก
- ภิกษุรูปหนึ่งเห็นผ้าที่ลานตากผ้าสวยงามและมีราคา ไม่มีโดยจิตจับต้องผ้านั้น ทรงตัดสินว่าไม่อาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติทุกกฏ
- ภิกษุรูปหนึ่งเห็นผ้าที่ลานตากผ้ามีราคา มีโดยจิตทำผ้านั้นให้ไหว ทรงตัดสินว่าไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย
- ภิกษุรูปหนึ่งเห็นผ้าที่ลานตากผ้า มีโดยจิตทำผ้านั้นให้เคลื่อนจากที่ตั้ง ทรงตัดสินว่าเป็นปาราชิก
- ภิกษุรูปหนึ่งเห็นทรัพย์ตอนกลางวัน ทำเครื่องหมายไว้ ตอนกลางคืนไปหยิบทรัพย์อื่นมา ทรงตัดสินว่าเป็นปาราชิก
- ภิกษุรูปหนึ่งนำทรัพย์ของผู้อื่นทูลศรัทธาไป มีโดยจิตจับต้องของนั้น ทรงตัดสินว่าไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติทุกกฏ
- ภิกษุรูปหนึ่งนำทรัพย์ของผู้อื่นไป มีโดยจิตวางของที่อยู่ในมือ นั้นลงที่พื้น ทรงตัดสินว่าเป็นปาราชิก

- ภิกษุรูปหนึ่งเก็บจีวรที่ภิกษุอีกรูปหนึ่งผึ่งไว้กลางแจ้งด้วยหวังดีว่าจีวรจะได้ไม่หาย เจ้าของมาถามว่าใครเอาจีวรของตนไป ภิกษุผู้เก็บจีวรไว้ตอบว่าตนเอาไปเอง เจ้าของบอกว่าท่านมีโชติสมณะแล้ว ทรงตัดสินว่าไม่เป็นอาบัติ เพราะตอบตามคำถามนำ

- ภิกษุรูปหนึ่งเห็นผ้าสาฎกถูกลมพัดปลิวไปจึงเก็บไว้ด้วยตั้งใจว่าจักคืนให้เจ้าของ เจ้าของผ้าโจทก์ว่าท่านไม่เป็นสมณะ ทรงตัดสินว่าไม่ต้องอาบัติ เพราะไม่มีโดยจิต

- พระอนนทฺ์ทรงน้ำในเรือนไฟเสร็จแล้วหยิบผ้าぬ่งซึ่งเป็นของภิกษุอื่นมานุ่งโดยเข้าใจว่าเป็นของตน เมื่อเจ้าของถามว่าทำไมจึงนำผ้าของตนมานุ่ง พระอนนทฺ์ตอบว่าตนเข้าใจผิด ทรงตัดสินว่า ภิกษุผู้มีความเข้าใจว่าเป็นของตน ไม่ต้องอาบัติ

- ภิกษุหลายรูปลงมาจากเขาคิชฌกูฏ พบเนื้ออันเป็นเดนราชสีห์จึงใช้ให้อนุปสัมบันคัมแกงแล้วฉันกัน ทรงตัดสินว่า ไม่เป็นอาบัติเพราะเนื้อเดนราชสีห์

- ภิกษุรูปหนึ่ง เมื่อมีการแจกข้าวสุกของสงฆ์อยู่ เข้าไปบอกว่าขอให้ให้ส่วนเพื่อภิกษุรูปอื่นด้วย โดยที่ไม่ได้บอกว่าภิกษุรูปอื่นนั้นคือใคร มีตัวตนจริงหรือไม่ แล้วรับส่วนที่เขาให้นั้นไป ซึ่งเป็นการกล่าวเท็จโดยไม่มีมูล ทรงตัดสินว่า ไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะสัมปชานมุสาวาท (จงใจกล่าวเท็จทั้งรู้ตัวและรู้ความจริงอยู่)

- ภิกษุรูปหนึ่งเข้าไปยังร้านขายเนื้อ มีโดยจิตลักเนื้อไปเต็มบาตร ทรงตัดสินว่าเป็นปาราชิก

- ภิกษุรูปหนึ่งเห็นบริวารตอกลางวัน จึงทำเครื่องหมายไว้ ตั้งใจว่าจะมานำของไปตอกลางคืน พอถึงกลางคืนได้นำของไปโดยแน่ใจว่าเป็นของชิ้นนั้น แต่เป็นของคนละชิ้นกัน ทรงตัดสินใจว่าเป็นปาราชิก (เพราะเป็นการลักขโมยของโดยตรง จะเป็นชิ้นที่กำหนดไว้หรือชิ้นอื่นก็เป็นของที่เจ้าของมิได้ให้เหมือนกัน)

- ภิกษุรูปหนึ่งเห็นถุงวางอยู่บนตั่ง คิดว่าถ้าหยิบไปเฉพาะถุงจะเป็นความผิด จึงยกตั่งไปด้วย ทรงตัดสินใจว่า เป็นปาราชิก

- ภิกษุสองรูปเป็นเพื่อนกัน รูปหนึ่งเข้าไปบิณฑบาต อีกรูปหนึ่งเข้าไปรับอาหารในหอนั้นและรับส่วนของเพื่อนมาด้วย รับประทานแล้วถือวิสาสะฉีกส่วนของเพื่อนไป เพื่อนกลับมาแล้วได้ถามขึ้น ทราบความแล้วโจทภิกษุผู้ฉีกอาหารนั้นว่าไม่เป็นสมณะ ทรงตัดสินใจว่า ไม่เป็นอาบัติ เพราะถือวิสาสะ

- ภิกษุรูปหนึ่ง เมื่อเขากำลังแจกของเคี้ยวแก่งมในเวลาค่ำจืดจางอยู่ ได้นำบาตรของภิกษุรูปอื่นไปรับอาหารส่วนของตนมาวางไว้ เจ้าของบาตรสำคัญว่าเป็นอาหารส่วนของตนจึงฉีกอาหารนั้น ภิกษุผู้ไปรับแจกมาทราบเข้าจึงโจทว่าไม่เป็นสมณะแล้ว ทรงตัดสินใจว่า ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้มีความสำคัญว่าเป็นของตน

- ภิกษุหลายรูป เมื่อพวกโจรลักมะม่วงเขามาแล้วห่อผ้าไว้ เจ้าของติดตามมาจึงทิ้งห่อนั้นแล้วหนีไป จึงหยิบห่อมะม่วงนั้นมาด้วยสำคัญว่าเป็นของบังสุกุล ปรากฏจากเจ้าของ แล้วเปิดขบฉีกกัน เจ้าของมะม่วงมาพบเข้าจึงโจทว่าพวกท่านไม่เป็นสมณะ ทรงตัดสินใจว่า ภิกษุผู้มีความสำคัญว่าเป็นของบังสุกุลไม่ต้องอาบัติ

- ภิกษุหลายรูป เมื่อพวกโจรลักมะม่วงเขามาแล้วห่อผ้าไว้ ถูกเจ้าของติดตามมา รั่ววิ่งหนีไปโดยทำมะม่วงหล่นจากห่อไว้ตามรายทาง เห็นมะม่วงนั้นเข้าก็มีโดยจิตเกิดขึ้น กลัวว่าเจ้าของมะม่วงจะมาเห็นมะม่วงก่อน จึงรีบเก็บมาฉันทัน เจ้าของมะม่วงจึงโทษว่าท่านไม่เป็นสมณะ ทรงตัดสินว่า ต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

- ภิกษุรูปหนึ่งมีโดยจิตลักมะม่วงในวัดอันเป็นของสงฆ์ ทรงวินิจฉัยว่า ต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

- ภิกษุรูปหนึ่งเดินทางไกลไปกับบุรุษคนหนึ่ง เมื่อจะผ่านด่านเก็บภาษี บุรุษนั้นจึงนำแก้วมณีราคาแพงหย่อนไว้ในย่ามของภิกษุโดยที่ภิกษุไม่รู้ เมื่อผ่านด่านแล้ว บุรุษนั้นได้ขอแก้วมณีคืนจากภิกษุ ทรงตัดสินว่า ภิกษุไม่รู้ตัว ไม่ต้องอาบัติ

- ภิกษุรูปหนึ่งเดินทางไกลไปกับกองเกวียน เมื่อถึงด่านภาษี บุรุษคนหนึ่งเกลี้ยกล่อมภิกษุด้วยอามิสสินจ้าง ขอร้องว่าขอให้ช่วยนำแก้วมณีดวงนี้ผ่านด่านภาษีให้ด้วย แล้วส่งแก้วมณีราคาแพงให้ภิกษุถือไว้ ภิกษุนั้นถือแก้วมณีผ่านด่านภาษีไป ผ่านด่านแล้วบุรุษนั้นก็มาขอแก้วมณีคืน ทรงตัดสินว่า ภิกษุนั้นต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

วินัยวัตถุในสิกขาบทนี้มีจำนวนมาก มีปรากฏอยู่ในพระวินัยปิฎก สามารถหาอ่านทำความเข้าใจได้ นำบางส่วนมาแสดงพอเป็นตัวอย่างเท่านั้น

ปาราชิก ลิกขาบทที่ ๓

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดจงใจพรากกายมนุษย์จากชีวิต หรือ
แสวงหาศีลตราอันจะปลิดชีวิตแก่กายมนุษย์นั้น หรือ
พรรณนาคุณแห่งความตาย หรือชักชวนเพื่อให้ตาย
ด้วยคำว่า แน่ นายผู้เป็นชาย จะประโยชน์อะไรแก่ท่าน
ด้วยชีวิตอันแสนลำบากยากแค้นนี้ ท่านตายเสียดีกว่า
อยู่ ดังนี้ เธอมีจิตใจอย่างนี้ มีความดำริในใจอย่างนี้
พรรณนาคุณแห่งความตายก็ดี ชักชวนเพื่อให้ตายก็ดี
โดยปริยายต่างๆ แม้ภิกษุนี้ก็เป็นปาราชิก หาสังวาส
มิได้”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิกษุแกลังฆามนุษย์ให้ตาย ต้องปาราชิก”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **จงใจ** หมายถึงรู้อยู่ รู้ดีอยู่ ตั้งใจ ฝ่าฝืน ละเมิด

คำว่า **กายมนุษย์** หมายถึงอัตภาพ คือความเป็นตัวตนหรือชีวิต ที่มี
ระยะเวลาตั้งแต่จิตแรกเกิดคือวิญญานจิตปรากฏขึ้นในครรภ์มารดาจนกระทั่ง
ถึงเวลาตาย คือสิ้นลมหายใจ

คำว่า **พรากจากชีวิต** หมายถึงตัดทอน บั่นทอน ซึ่งอินทรีย์คือชีวิต ทำความสลับต่อให้เสียไป ใช้ในความหมายว่า ฆ่า ปลง ตัด บั่นชีวิตให้สิ้นลง

คำว่า **ศีตรา** หมายถึงอาวุธประเภทต่างๆ ที่สามารถใช้ฆ่าหรือ บั่นทอนชีวิตได้ เช่น ดาบ หอก ค้อน มีด ยาพิษ เชือก

คำว่า **พรรณนาคุณแห่งความตาย** หมายถึงแสดงโทษในความเป็นชีวิต อยู่ พรรณนาคุณในความตาย

คำว่า **ชักชวนเพื่อให้ตาย** หมายถึงชักชวนว่า จะอยู่ไปทำไม จงนำมีด มาเชือดคอตายดีกว่า จงนำเชือกมาผูกคอตายดีกว่า ตี๋มยาพิษตายเสียดีกว่า

คำว่า **จะประโยชน์อะไรแก่ท่านด้วยชีวิตอันแสนลำบากยากแค้น** นี้ ท่านตายเสียดีกว่าอยู่ มีอธิบายว่า ชีวิตที่ชื่อว่ายากแค้น คือชีวิตของคน เชื้อญาใจ ชื่อว่ายากแค้นเมื่อเทียบกับชีวิตของคนมั่งคั่ง ชีวิตของคนไร้ทรัพย์ ชื่อว่ายากแค้นเมื่อเทียบกับชีวิตของคนมีทรัพย์ ชีวิตของพวกมนุษย์ ชื่อว่ายากแค้นเมื่อเทียบกับชีวิตของเหล่าเทพยเจ้า ชีวิตที่ชื่อว่าแสนลำบาก คือชีวิตของคนมือด้วน คนเท้าปุก คนทั้งมือด้วนทั้งเท้าปุก คนหูหนวก คนจมูกงิ้น คนทั้งหูหนวกทั้งจมูกงิ้น จะประโยชน์อะไรด้วยชีวิตอันลำบากและยากแค้นเช่นนี้ ท่านตายเสียดีกว่าอยู่

คำว่า **มีจิตอย่างนี้** คือ ธรรมชาติอันใดเป็นจิต ธรรมชาติอันนั้น ชื่อว่าใจ ธรรมชาติอันใดเป็นใจ ธรรมชาติอันนั้นชื่อว่าจิต คือคำว่าจิตกับใจ เป็นคำที่มีความหมายเดียวกัน

คำว่า **มีความดำริในใจอย่างนี้** คือ มีความสำคัญหมายจะให้ตาย มีความจงใจจะให้ตาย มีความประสงค์จะให้ตาย

คำว่า **พรรณนาคุณแห่งความตาย** ได้แก่ แสดงโทษในความมีชีวิตอยู่ พรรณนาคุณในความตายว่า ท่านทำกาละจากโลกนี้ไป หลังจากตายไปจักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ จักเพียบพร้อมอัมเิบได้รับปรนเปรอด้วยเบญจกามคุณ อันเป็นทิพย์ในสุคติโลกสวรรค์นั้น

คำว่า **ชักชวนเพื่อให้ตาย** ได้แก่ ชักชวนว่าจงนำมีตมา จงกินยาพิษ จงแขวนคอตาย หรือจงกระโดดลงไปในบ่อ ในเหว หรือที่ผาชัน

คำว่า **เป็นปาราชิก หาสิ่งวาสมิได้** มีอธิบายดังแสดงไว้แล้วข้างต้น

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อศักดิ์ศรีของภิกษุว่าเป็นผู้ที่พัฒนาแล้ว มีจิตใจไม่โหดเหี้ยมป่าเถื่อน ผิดฝนตนเพื่อหลุดพ้นจากกิเลสเป็นหลัก เมื่อหลุดพ้นแล้วก็จะป็นเนือนาบุญอันยอดเยี่ยม เป็นปฐนียบุคคลที่น่ามลอานิสงส์ มาให้แก่ผู้บูชากราบไหว้ เป็นผู้ประกอบด้วยเมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลคนอื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ

สิกขาบทนี้มุ่งให้ภิกษุเห็นอกเห็นใจผู้อื่นซึ่งล้วนรักสุขเกลียดทุกข์เช่นเดียวกับตน แล้วคิดช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น โอบอ้อมอารี ไม่เอาวัดเอาเปรียบ อยู่ในหมู่คณะได้ทุกแห่งโดยไม่เป็นศัตรูไม่ก่อเวรภัยแก่ใคร เพราะมีจิตใจถึงดงาม ประกอบด้วยเมตตากรุณาธรรมเป็นหลัก

สิกขาบทนี้มุ่งไม่ให้ภิกษุไปฆ่ามนุษย์เองหรือสั่งให้ฆ่า เพราะการฆ่ามนุษย์นั้น

- เป็นความเหี้ยมโหด
- เป็นการขาดเมตตาธรรม
- เป็นการแสดงถึงจิตใจที่ป่าเถื่อน ยังมิได้พัฒนา

อาการที่ฆ่าให้ตาย

ลักษณะที่ได้อธิบายละเอียดไว้มากพอสมควร สามารถเข้าใจได้ชัดเจน เช่น การฆ่า ท่านใช้คำว่า **พรากเสียจากชีวิต** นั้นหมายความว่า บั่นทอนชีวิตให้หมดสิ้นไป ไม่ให้สืบยาวต่อไป และบอกถึงอาการที่จัดว่าฆ่าได้ ไม่ว่าจะฆ่าเอง หาอาชญาให้ฆ่า พรรณนาคุณของความตายแล้วให้เจ้าของชีวิตฆ่าตัวเอง หรือชักชวนให้ฆ่าตัวตายด้วยการชี้ว่าตายดีกว่าอยู่ ย่อมเป็นอาการแห่งการพรากจากชีวิต มีโทษเป็นปาราชิกทั้งสิ้น

เมื่อกล่าวโดยละเอียดแล้ว ท่านแสดงอาการที่ฆ่าได้ ๗ แบบ คือ

(๑) **ให้ประหาร** ได้แก่ ฆ่าด้วยตนเอง เช่น ฟันด้วยมีด แทะด้วยหอก ตีด้วยไม้ หรือทำให้ตายด้วยสิ่งของอื่นๆ หรือไม่ได้ลงมือฆ่าเอง แต่สั่งให้คนอื่นไปฆ่าด้วยวาจาของตัวเอง

(๒) **ชักไปประหาร** ได้แก่ ฆ่าด้วยตนเองโดยใช้เครื่องมือสำหรับฆ่าให้เคลื่อนไปฆ่า เช่น ยิงด้วยปืน ยิงด้วยลูกศร ฟันด้วยหอก ขว้างด้วยไม้หรือก้อนหิน

(๓) **วางไว้ทำร้าย** ได้แก่ ใช้เครื่องมือฆ่าที่เป็นอาชญาอันอันตรายทำให้ถึงตายได้วางดักไว้ริมทางเดิน เป็นต้น เช่น ตักขวก ฝักไม้แหลมไว้ในหลุม พราง วางก้อนหินไว้ให้ตกลงมาทับ วางยาให้ตาย วางระเบิด เป็นต้น

(๔) **ทำร้ายด้วยวิชา** ได้แก่ เป็นผู้ชำนาญในมนต์วิชาอาคมร้ายมนต์ร้ายอาคมต่างๆ ใช้ภูติใช้ผีไปทำร้ายผู้อื่นถึงตาย

(๕) **ทำร้ายด้วยฤทธิ์** ได้แก่ เป็นผู้ชำนาญในฌาน มีฤทธิ์ เช่น มีตาเป็นอาวุธ จ้องดูผู้อื่นเพื่อทำร้ายให้ถึงตาย

(๖) **แสวงหาศัตรูให้** ได้แก่ หาอาวุธสำหรับฆ่าตัวตายให้ อำนวยความสะดวกในการใช้อาวุธให้

(๗) **พรรณนาคุณแห่งความตาย หรือ ชักชวนเพื่อการตาย**

การฆ่าที่ทำให้ตายเป็นการพรากจากชีวิตเช่นนี้ จัดเป็นอาการที่ฆ่าทั้งสิ้น หากทำสำเร็จด้วยอาการอย่างอย่างหนึ่ง ถือว่าเป็นการฆ่า มีโทษเป็นอาบัติปาราชิก

วัตถุแห่งอาบัติ

วัตถุแห่งอาบัติ หมายถึงผู้ที่ถูกฆ่า มีทั้งมนุษย์ อมนุษย์ และสัตว์ดิรัจฉาน และมีทั้งการสั่งให้ฆ่า จึงมีข้อกำหนดไว้ดังนี้

(๑) **มนุษย์** เป็นวัตถุแห่งอาบัติปาราชิก ภิกษุฆ่ามนุษย์ต้องอาบัติปาราชิก

(๒) **อมนุษย์** เช่น เปรต ยักษ์ และสัตว์ดิรัจฉานที่มีฤทธิ์ เป็นวัตถุแห่งอุลลัจจัย ภิกษุฆ่าอมนุษย์ต้องอาบัติอุลลัจจัย

(๓) **สัตว์ดิรัจฉาน** เป็นวัตถุแห่งปาจิตตีย์ ภิกษุฆ่าสัตว์ดิรัจฉานต้องอาบัติปาจิตตีย์

(๔) **ฆ่าตนเอง** ยังไม่พบหลักฐานที่แน่นอนว่าเป็นอาบัติอะไร บ้างว่าเป็นอาบัติทุกกฏ บ้างว่าเป็นอาบัติปาราชิก เพราะเป็นการพรากกายมนุษย์จากชีวิตเช่นกัน

(๕) **พยายามฆ่าสัตว์อื่น** ต้องอาบัติตามวัตถุ คือเป็นไปตามผู้ถูกฆ่าว่าเป็นมนุษย์ อมนุษย์ หรือสัตว์ดิรัจฉาน

(๖) **สั่งให้ฆ่า** เนื่องจากว่าสิกขาบทนี้เป็นสาณตติกะ เมื่อภิกษุสั่งให้ฆ่า คือสั่งให้ผู้หนึ่งไปฆ่าอีกผู้หนึ่ง โดยระบุวัตถุคือบุคคล ระบุเวลา ระบุโอกาสคือสถานที่ ระบุอาวุธ ระบุอิริยาบถ ระบุวิธีการฆ่าเช่นฟันหรือแทงหรือตี เป็นต้น เมื่อผู้รับสั่งไปฆ่าสำเร็จตามที่ระบุไว้อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่สั่ง ภิกษุผู้สั่งต้องอาบัติปาราชิก

ถ้าทำผิดคำสั่งที่ระบุ ไม่เป็นไปตามที่สั่ง เช่นสั่งให้ฆ่านายแดง แต่ไปฆ่านายดำ สั่งให้ฆ่าตอนกลางคืน แต่ไปฆ่าตอนเช้า สั่งให้ฆ่าด้วยการใช้ไม้ตี แต่ไปฆ่าด้วยการยิง เช่นนี้ ภิกษุผู้สั่งไม่ต้องอาบัติปาราชิก

สรุปว่า ภิกษุมีเจตนาจงใจฆ่าเองก็ตาม ใช้ให้ผู้อื่นฆ่าก็ตาม ซึ่งมนุษย์ อมนุษย์ สัตว์ดิรัจฉาน ย่อมเป็นอาบัติทุกกณี แต่ทำให้ผู้อื่นตายโดยไม่จงใจ ไม่มีเจตนา เช่นก่อสร้างอยู่ในที่สูง ทำสิ่งของพลาดหล่นลงมา ถูกคนข้างล่างตาย หรือทำให้ไฟฟ้าลัดวงจร เป็นเหตุให้ไฟไหม้กุฏิ มีคนอยู่ในกุฏิสาธกควันตาย ไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่อาจได้รับโทษทางบ้านเมืองฐานทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายด้วยความประมาท

อนาปัตติวาร

ในพระวินัยปิฎก สำหรับสิกขาบทนี้ มีอนาปัตติวารคือช้อยกเว้น สำหรับภิกษุที่ไม่ต้องอาบัติปาราชิกได้ ๗ ประเภท คือ

(๑) **ภิกษุผู้ไม่จงใจ** คือภิกษุที่ไม่มีเจตนา ไม่ได้ตั้งใจ ไม่ได้คิดว่าการ ทำการพูดของตนจะทำให้มีการตาย

(๒) **ภิกษุผู้ไม่รู้** คือภิกษุที่ไม่รู้ว่าการทำอย่างนี้จะทำให้คนตาย เพราะเป็นการทำไปตามปกติธรรมดา

(๓) **ภิกษุผู้ไม่ประสงค์จะให้ตาย** คือทำไปโดยมีเจตนาต้องการจะ ล้างสอน ต้องการให้เช็ดหลาบ หรือต้องการฝึกฝนอบรม แต่เป็นเหตุให้ถึงตาย โดยไม่คาดคิด โดยไม่ต้องการให้เหตุการณ์เช่นนั้นเกิดขึ้นเลย

(๔) **ภิกษุผู้วิกลจริต** คือภิกษุบ้า

(๕) **ภิกษุมึจิตฟุ้งซ่าน** คือภิกษุผู้มีจิตไม่สงบ พล่านไป ชัดส่ายไป ควบคุมตัวเองไม่ได้

(๖) **ภิกษุผู้กระสับกระส่ายเพราะเวทนา** คือภิกษุผู้เฝ้าร้อนใจทนนิ่ง เป็นปกติอยู่ไม่ได้

(๗) **ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ** คือผู้เป็นอาทิกัมมิกะ ได้แก่พวกภิกษุ ชาวเมืองเวสาลี

วินิตวัตถุ

วินิตวัตถุซึ่งเป็นกรณีที่เกิดขึ้นเกี่ยวเนื่องด้วยลักษณะบทนี้ และพระพุทธรูปองค์ทรงตัดสินแล้วว่าเป็นอาบัติหรือไม่เป็นอาบัติ มีมากเรื่อง ขอยกมาเป็นตัวอย่างบางเรื่องมาแสดงไว้เพื่อการศึกษาเรียนรู้ดังนี้

- ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธ เพื่อนภิกษุทั้งหลายเห็นเธอเป็นทุกข์เพราะไข้หนัก เกิดความกรุณาขึ้น จึงพรรณนาคุณแห่งความตายเพื่อให้เธอพ้นจากความทุกข์นั้น โดยพรรณนาว่า ท่านเป็นผู้มีศีลจะกลัวตายไปทำไม สวรรค์เป็นที่สำหรับผู้มีศีลจะไปเป็นต้น ภิกษุนั้นจึงอดอาหารและมรณภาพไป ทรงตัดสินว่าภิกษุเหล่านั้นต้องอาบัติปาราชิกแล้ว
- ภิกษุผู้เที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตรรูปหนึ่ง เคนบิณฑบาตเหนื่อยจึงไปนั่งพักบนตั่งซึ่งมีเด็กชายนอนคลุมโปงอยู่ โดยนั่งทับไปบนเด็กโดยไม่ได้พิจารณา เด็กได้ตายไป ทรงตัดสินว่าไม่ต้องอาบัติปาราชิก เพราะไม่มีเจตนา แล้วตรัสว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อนึ่งพวกเธอไม่ได้พิจารณาก่อนแล้วอย่านั่งบนอาสนะ รูปใดนั่ง ต้องอาบัติทุกกฏ”
- ภิกษุสองรูปเป็นบุตรและบิดากัน บวชอยู่ด้วยกัน วันหนึ่งเมื่อถึงเวลารับแจกอาหาร ภิกษุผู้บุตรบอกภิกษุบิดาว่าขอให้ไปรับแจก พระสงฆ์คอยอยู่ แล้วคุณหลังผลักไป ภิกษุบิดาเกิดล้มลงและถึงมรณภาพ ทรงตัดสินว่า ภิกษุผู้ไม่มีความประสงค์จะให้ถึงมรณภาพ ไม่ต้องอาบัติ
- ภิกษุรูปหนึ่งกำลังฉันอาหาร เนื้อติดคอ ภิกษุอีกรูปหนึ่งได้ตบคอเธอ เนื้อหลุดออกมาพร้อมกับโลหิต ภิกษุนั้นถึงกับมรณภาพ ทรงตัดสินว่าภิกษุไม่มีความประสงค์จะให้ถึงมรณภาพ ไม่ต้องอาบัติ

- ภิกษุรูปหนึ่งไปบิณฑบาต ได้อาหารปณยาพิขมาแล้วนำไปยังโรง
ฉน ได้ถวายอาหารนั้นให้ภิกษุอื่นฉนก่อน ภิกษุทั้งหลายฉนอาหารเข้าไปแล้ว
ได้ถึงมรณภาพ ทรงตัดสินว่าภิกษุไม่รู้ว่าอาหารมีพิษ ไม่ต้องอาบัติ

- ภิกษุรูปหนึ่งประสงค์จะทอดลง ได้ให้ยาพิษแก่ภิกษุอีกรูปหนึ่งฉน
ภิกษุนั้นถึงมรณภาพลง ทรงตัดสินว่า เมื่อมีความประสงค์จะทอดลง ไม่ต้อง
อาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย

- ภิกษุรูปหนึ่งชาวเมืองอาฬวี สร้างวิหารกันอยู่กับภิกษุอื่น เธอรับ
ก้อนศิลาที่ภิกษุอีกรูปหนึ่งยกส่งขึ้นไป เธอรับไม่ดี ทำให้ก้อนศิลาหลุดมือแล้ว
ตกลงมาทับศีรษะภิกษุที่ส่งศิลาขึ้นไปจนถึงมรณภาพ ทรงตัดสินว่า ภิกษุไม่
จงใจ ไม่ต้องอาบัติ

- ภิกษุรูปหนึ่งมุ่งหลังคาวิหารเสร็จจะลง ภิกษุอีกรูปหนึ่งมีความ
ประสงค์จะให้เธอตกลงมามรณภาพ จึงได้บอกให้เธอลงมาทางนั้น เธอจึงลง
มาตามคำบอก ได้พลัดตกลงมาถึงมรณภาพ ทรงตัดสินว่า เมื่อภิกษุประสงค์
จะให้ถึงมรณภาพ ต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

- ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธ ภิกษุทั้งหลายได้แนะนำให้เธออาบน้ำจะได้
หาย ภิกษุนั้นจึงไปอาบน้ำแล้วถึงมรณภาพ ทรงตัดสินว่า ภิกษุไม่มีความ
ประสงค์จะให้ถึงมรณภาพ ไม่ต้องอาบัติ

- ภิกษุรูปหนึ่งได้รับการขอร้องจากหญิงคนหนึ่งซึ่งเป็นหมันช่วยจัด
ยาทำให้ครรภ์แก่ให้เพื่อนำไปให้แก่ภรรยาอีกคนของสามี เธอรับปากแล้วจัด
ยาให้ตามประสงค์ หญิงหมันนำไปให้แก่หญิงมีครรภ์ ทำให้เด็กในครรภ์ถึงแก่
ความตาย แต่นางไม่ตาย ทรงตัดสินว่าต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

- ภิกษุรูปหนึ่งถูกหญิงมีครรภ์คนหนึ่งขอร้องให้บอกยาที่ทำให้ครรภ์
แท้ง เธอจึงแนะนำให้นางรื้อครรภ์ออก นางได้รื้อให้ครรภ์แท้งไปแล้ว ทรงตัดสิน
ว่าต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

- ภิกษุรูปหนึ่งได้รับการขอร้องจากหญิงคนหนึ่งช่วยบอกยาที่ช่วย
ให้คลอดบุตรง่าย เธอรับปากแล้วมอบยาให้นาง นางได้ถึงแก่ความตายเพราะ
ยานั้น ทรงตัดสินว่าไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติทุกกฏ

- ภิกษุรูปหนึ่งพรรณนาเรื่องสวรรค์แก่คนผู้ทำความดีไว้มาก เขา
ฟังแล้วดีใจจนถึงแก่ความตาย ทรงตัดสินว่า เมื่อไม่มีความประสงค์จะให้ตาย
ไม่ต้องอาบัติ

- ภิกษุรูปหนึ่งพรรณนาเรื่องนรกแก่คนที่สมควรตกนรก ทำให้เขา
ตกใจถึงตายไป ทรงตัดสินว่า เมื่อไม่มีความประสงค์จะให้ตาย ไม่ต้องอาบัติ

- ภิกษุรูปหนึ่งไปที่ทะเลแดงแถวที่ประหารนักโทษ ได้บอกเพศฆมาต
ว่า อย่าให้นักโทษคนนี้ทรมานเลย ขอให้ประหารด้วยการฟันครั้งเดียวเถิด
เพศฆมาตได้ทำตามนั้น ทรงตัดสินว่าต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

- ภิกษุรูปหนึ่ง ถามพวกญาติที่เลี้ยงดูหลานที่มีมือและเท้าด้วนว่า
อยากให้หลานตายบ้างไหม เมื่อพวกญาติตอบว่าอยาก จึงแนะนำว่าถ้าเช่น
นั้นก็จะทำให้ดื่มเบรียง พวกญาติจึงให้หลานดื่มเบรียงเข้าไป เด็กได้ตายไป ทรง
ตัดสินว่าต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

วินิตวตฺถุในสิกขาบทนี้ที่ท่านบันทึกไว้ในพระไตรปิฎกยังมีอีกมาก
เรื่อง เมื่อสนใจฟังคัมภีร์มาอ่านเถิด

ปาราชิก ลิกขาบทที่ ๔

คำแปลพระบาลีที่เป็นพระพุทฺธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดไม่รู้เฉพาะอยู่ กล่าวอวดอุตตริมนุสสรธรรมอันเป็นความรู้ความเห็นอย่างประเสริฐอย่างสามารถ น้อมเข้ามาในตนว่า ข้าพเจ้ารู้อย่างนี้ ข้าพเจ้าเห็นอย่างนี้ ครั้นสมัยอื่นแต่นั้น อันผู้ใดผู้หนึ่งเชื่อก็ตาม ไม่เชื่อก็ตาม เป็นอันต้องอาบัติแล้ว มุ่งความหมกจึกจะพึงกล่าวอย่างนี้ว่า แนะท่าน ข้าพเจ้าไม่รู้อย่างนั้น ได้กล่าวว่ารู้ไม่เห็นอย่างนั้น ได้กล่าวว่าเห็น ได้พูดพล่อยๆ เป็นเท็จ เว้นแต่ได้ล้าคัญว่าได้บรรลุ แม้ภิกษุนี้ก็เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิกษุอวดอุตตริมนุสสรธรรม คือธรรมอันยิ่งของมนุษย์ที่ไม่มีในตน ต้องปาราชิก”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **อุตตริมนุสสรธรรม** หมายถึง

- ธรรมที่ข้ามพ้นพวกมนุษย์, ธรรมที่ล่วงเลยพวกมนุษย์แล้ว ทำให้ลุดถึงความเป็นพรหม หรือภาวะนิพพาน

- ธรรมของพวกมนุษย์ผู้ยิ่งยวด, ธรรมของพวกคนประเสริฐสุด คือผู้ได้ฌานและผู้เป็นพระอริยบุคคล
- กุศลธรรม คือคุณธรรม ๑๐ ประการ ได้แก่

(๑) ฌาน คือ ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน

(๒) วิโมกข์ คือ ความหลุดพ้นโดยสิ้นเชิงจากกิเลสทั้งหลาย จัดเป็น ๓ คือ สຸญญตวิโมกข์ อนิมิตตวิโมกข์ อัปปณิหิตวิโมกข์

(๓) สมาริ คือ ภาวะตั้งมั่นสมาธิในอารมณ์ใดอารมณ์หนึ่ง จัดเป็น ๓ คือ สຸญญตสมาธิ อนิมิตตสมาธิ อัปปณิหิตสมาธิ

(๔) สมบัติ แปลว่า ภาวะที่พระอริยบุคคลทั้งหลายพึงเข้าถึงได้ หมายถึงคุณวิเศษเป็นที่อันบุคคลเข้าถึง, ธรรมวิเศษที่ควรเข้าถึง, การบรรลุนั้นสูง คือภาวะจิตที่เข้ารูปฌาน ๔ อรูปฌาน ๔ หรือการเข้าสู่ภาวะที่ดับสัญญาและเวทนาของพระอริยบุคคลหรือผู้ที่ได้ฌาน จัดเป็น ๓ ประเภทเหมือนสมาธิ

(๕) ญาณทัสสนะ ได้แก่ วิชาคือความรู้แจ้งหรือความรู้พิเศษ ๓ คือ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ (ความรู้ที่ให้ระลึกชาติได้) จุขุปปาตญาณ (ความรู้การเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์ทั้งหลาย) และ อาสวักขยญาณ (ความรู้ที่ทำให้อาสวะสิ้นไป)

(๖) มรรคภาวนา ได้แก่ การเจริญมรรค หมายถึงการบำเพ็ญโพธิปักขิยธรรม (ธรรมอันเป็นฝ่ายแห่งการตรัสรู้) ๓๗ ประการเฉพาะที่เป็นโลกุตตระ ได้แก่ สติปัฏฐาน ๔ สัมมัปปธาน ๔ อิทธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ มรรค ๘

(๙) การทำผลให้แจ่มแจ้ง ได้แก่ การทำโศดาปัตติผลให้แจ่มแจ้ง การทำสกทาคามีผลให้แจ่มแจ้ง การทำอนาคามีผลให้แจ่มแจ้ง การทำอรหัตผลให้แจ่มแจ้ง

(๙) การละกิเลส ได้แก่ การละราคะ การละโทสะ การละโมหะ

(๙) ความปราภจิตออกจากกิเลส ได้แก่ ความปราภจิตออกจากราคะ ความปราภจิตออกจากโทสะ ความปราภจิตออกจากโมหะ

(๑๐) ความยินดียิ่งในเรือนอันว่างเปล่า ได้แก่ ความยินดีในเรือนอันว่างเปล่าด้วยปฐมฌาน ด้วยทุติยฌาน ด้วยตติยฌาน ด้วยจตุตถฌาน

คำว่า น้อมเข้ามาในตน หมายถึง น้อมกุศลธรรมเหล่านั้นเข้ามาในตน หรือน้อมตนเข้าไปในกุศลธรรมเหล่านั้น โดยแสดงหรือกล่าวว่าตนมีตนเป็น

คำว่า ความรู้ความเห็น ได้แก่ วิชชา ๓ มีบุพเพนิวาสานุสสติญาณ เป็นต้น

คำว่า กล่าวอวด หมายถึง บอกแก่สตรีหรือบุรุษ แก่ภคิพัสสหรือบรรพชิต

คำว่า ข้าพเจ้ารู้้อย่างนี้ ข้าพเจ้าเห็นอย่างนี้ คือ ข้าพเจ้ารู้ธรรมเหล่านี้ ข้าพเจ้าเห็นธรรมเหล่านี้ หนึ่ง ธรรมเหล่านี้มีอยู่ในข้าพเจ้า และข้าพเจ้าปรากฏชัดในธรรมเหล่านี้

คำว่า ต้องอาบัติแล้ว หมายถึง ภิกษุมีความอยากอันชั่วช้า ถูกความอยากครอบงำแล้ว พุทธอดุตตดิมนุสสรธรรมอันไม่มีจริงอันไม่เป็นจริง ย่อมเป็นผู้ต้องอาบัติปาราชิก

คำว่า **มุ่งความหมกมุ่น** หมายถึงประสงค์จะเป็นทุกข์หรือประสงค์จะเป็นอุปาสก หรือประสงค์จะเป็นอารามิก (คนทำงานวัด) หรือประสงค์จะเป็นสามเณร กล่าวคือเมื่อต้องการจะสละภาวะความเป็นภิกษุ

คำว่า **ได้พูดพล่อยๆ เป็นเทีจ** คือ ข้าพเจ้าพูดพล่อยๆ พูดเทีจ พูดไม่จริง พูดสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ข้าพเจ้าไม่รู้ได้พูดไปแล้ว

คำว่า **เว้นไว้แต่สำคัญว่าได้บรรลุ** คือ เว้นไว้แต่เข้าใจผิดคิดว่าตัวได้บรรลุ

คำว่า **เป็นปราชิก** หาสังวาสมิได้ มีนัยดังแสดงมาในสิกขาบทข้างต้น

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ภิกษุรู้สึกสำนึกหลีกเลี่ยงไม่ทำ เพราะการอดวคฺคฺตฺริมนุสฺสธรรมเป็นการโกหกหลอกลวงให้หลงเชื่อ เป็นความประพฤตินอกทางของบรรพชิตที่มุ่งความสงบและหลุดพ้นจากกิเลส เป็นความปรารถนาผลประโยชน์ส่วนตัวที่ทำให้หลงใหลพัวพันเพื่อรำไป ไม่มีทางหลุดพ้นได้ และเป็นเหตุให้คนฟังหมดความเชื่อถือไปหากเขาจับได้และรู้ความจริงว่าเป็นการโกหก แม้จะเป็นจริงอยู่บ้าง ถ้าเขาไม่เชื่อก็หาสาระอะไรไม่ได้ ไม่เกิดประโยชน์อะไรแก่ใคร

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้ก็เพื่อบังคับมิให้ภิกษุโอ้อวดหรือแสดงว่าได้บรรลุคุณวิเศษอันไม่มีในตน ด้วยปรารถนาต้องการให้ชาวโลกทั้งทุกข์และบรรพชิตสักการะ เคารพ บูชา นับถือ นอบน้อม แล้วบำรุงด้วยจีวรบ้าง ด้วยบิณฑบาตบ้าง ด้วยเสนาสนะบ้าง ด้วยคิลานเภสัชบ้าง จัดว่าเป็นการโกหกหลอกลวงชาวบ้านอย่างแนบเนียน

ท่านกล่าวว่าภิกษุผู้อดอุตตริมนุสสรธรรมเช่นนี้เป็นมหาโจรอันดับ
หนึ่งในโลก เพราะบริโภคก้อนข้าวของราษฎรด้วยอาการแห่งขโมย

โทษของการอดคุณพิเศษที่ไม่มีในตนของภิกษุนั้นมีมากและร้าย
แรง คือ

- เป็นเหตุทำให้เสื่อมความศรัทธาเลื่อมใสแก่บุคคลผู้ศรัทธา
เลื่อมใส
- เป็นเหตุให้ชื่อว่าเป็นโจรปล้นศาสนา เป็นมหาโจรอันดับต้น
- เป็นเหตุให้พระศาสนาเสื่อมลงและอันตรายกันไปในที่สุด

ด้วยเหตุนี้ การอดอุตตริมนุสสรธรรมแม้เพียงเล็กน้อย ก็ต้องอาบัติ
ปาราชิกได้แล้ว เว้นไว้แต่จะสำคัญผิดว่าตนได้บรรลุแล้วเท่านั้น คือภิกษุบาง
รูปคร่ำเคร่งอยู่กับการปฏิบัติธรรมจนจิตอ่อนโยน มั่นคงไม่หวั่นไหว ก็เข้าใจว่า
ตนได้บรรลุฉะฉานแล้ว ได้เข้าถึงสมาบัติแล้ว ทั้งที่จิตสงบหยุดนิ่งได้เป็นบางขณะ
เท่านั้น จึงได้บอกให้คนอื่นรู้ เมื่อบอกให้คนอื่นรู้ก็ชื่อว่าอดเหมือนกัน แต่อด
เพราะเข้าใจผิด จึงไม่ต้องอาบัติถึงที่สุดคือปาราชิก

ลักษณะของการอดที่เป็นอาบัติ

(๑) พุทฺธอดตรงๆ คือพุทฺธให้ผู้ฟังเข้าใจใจความว่าตนได้บรรลุคุณ
วิเศษหรือได้บรรลุธรรมขั้นนั้นขั้นนี้แล้ว ทั้งที่รู้อยู่แก่ใจว่าตนไม่ได้บรรลุธรรม
เช่นนั้นจริง เมื่อพุทฺธอดตรงๆ อย่างนี้ และผู้ฟังเข้าใจเนื้อความได้ตามนั้น เป็น
ปาราชิก

(๒) ถ้าพุทฺธอดอย่างนั้น แต่ผู้ฟังไม่เข้าใจเนื้อความตามที่พุทฺธ เป็น
ถูกลักจัย

(๓) พุททอวตโดยปริยายคือโดยอ้อม เช่นภิกษุพุททอวตภิกษุอื่นว่าผู้ที่
ดูแลโบสถ์ยอมได้บรรลู่ถึงอุตตริมนุสสรธรรม ซึ่งหมายถึงตนซึ่งเป็นผู้ดูแลโบสถ์
อยู่ เช่นนี้ ถ้าผู้ฟังเข้าใจเนื้อความตามที่พูด เป็นอาบัติถุลลัจจัย ถ้าไม่เข้าใจ
เป็นอาบัติทุกกฏ

เนื่องจากลักษณะข้อนี้เป็นสัจตตะ คือต้องประกอบด้วยเจตนา
ดังนั้นหากไม่มีเจตนา เช่นพูดไปด้วยล้าคิดว่าตนได้บรรลู่ หรือพูดไปลอยๆ
โดยไม่ประสงค์จะอวดอ้าง เช่นนี้ไม่ต้องอาบัติ

อนาปัตติวาร

ในพระวินัยปิฎก ท่านได้แสดงอนาปัตติวารคือข้อยกเว้นสำหรับภิกษุ
ที่ไม่ต้องอาบัติปาราชิกตามลักษณะข้อนี้ไว้ ๖ ประเภท คือ

(๑) ภิกษุผู้สำคัญผิดว่าได้บรรลู่

(๒) ภิกษุผู้ไม่ประสงค์จะกล่าวอวด คือบอกเล่าแก่เพื่อนภิกษุโดย
ไม่ประสงค์จะได้ลาภเป็นต้น

(๓) ภิกษุผู้วิกลจริต คือภิกษุบ้า

(๔) ภิกษุผู้มีจิตฟุ้งซ่าน คือภิกษุผู้มีจิตไม่สงบ พล่านไป ชัดส่ายไป
ควบคุมตัวเองไม่ได้

(๕) ภิกษุผู้กระสับกระส่ายเพราะเวทนา คือภิกษุผู้ร่ำร้อนใจทนนิ่ง
เป็นปกติอยู่ไม่ได้

(๖) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือผู้เป็นอาทิกัมมิกะ ได้แก่พวกภิกษุ
ชาวริมฝั่งแม่น้ำวัคคูกุทา

วินิตว์ตฤ

วินิตว์ตฤ ซึ่งเป็นกรณีที่เกิดขึ้นเกี่ยวเนื่องด้วยสิกขาบทนี้ และพระพุทธรูปทรงตัดสินแล้วว่า เป็นอาบัติหรือไม่เป็นอาบัติ มีมากเรื่องด้วยกัน ขอแสดงเป็นบางเรื่องเพื่อเป็นตัวอย่างดังนี้

- ภิกษุรูปหนึ่งอดอ้างคุณวิเศษว่ามีในตนด้วยสำคัญว่าตนได้บรรลุคุณวิเศษนั้นแล้ว ทรงตัดสินว่า ไม่ต้องอาบัติเพราะสำคัญว่าได้บรรลุ
- ภิกษุรูปหนึ่งอยู่ป่าด้วยตั้งใจว่าผู้คนจักได้ยกย่องนับถือด้วยการทำอย่างนี้ ซึ่งผู้คนที่ได้ยกย่องนับถือจริง ทรงตัดสินว่าไม่ต้องอาบัติปาราชิก และตรัสว่า

“ภิกษุไม่พึงอยู่ป่าด้วยตั้งใจเช่นนั้น รูปใดอยู่ป่าด้วย
ตั้งใจเช่นนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ”

- ภิกษุรูปหนึ่งได้กล่าวกะภิกษุอีกรูปหนึ่งว่า พวกภิกษุสหวิหริกริกของพระอุปัชฌาย์ของพวกเราล้วนเป็นพระอรหันต์ ทรงตัดสินว่า แม้ประสงค์จะพูดอวด ก็ไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย
- ภิกษุรูปหนึ่งเดินจงกรมอย่างแน่วแน่ด้วยตั้งใจว่าผู้คนจักได้ยกย่องนับถือเราด้วยการทำอย่างนี้ ซึ่งผู้คนที่ได้ยกย่องนับถือจริง ทรงตัดสินว่า ไม่ต้องอาบัติปาราชิก และตรัสว่า

“ภิกษุไม่พึงเดินจงกรมด้วยตั้งใจเช่นนั้น รูปใดเดิน
จงกรมด้วยตั้งใจเช่นนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ”

- ภิกษุรูปหนึ่งพูดอวดอุตตริมนุสสธรรมแก่ภิกษุรูปหนึ่ง แม้ภิกษุนั้นก็พูดอวดว่าตนก็ละสังโยชน์ได้แล้วยังนั้นเหมือนกัน ทรงตัดสินว่า ต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

- ภิกษุรูปหนึ่งพูดกะอุบาสกคนหนึ่งว่า ภิกษุผู้^๕อยู่ในวิหารของท่านนั้นเป็นพระอรหันต์ และเธอก็อยู่ในวิหารของอุบาสกนั้น เมื่อทรงไต่ถามภิกษุนั้นว่าคิดอย่างไร ได้กราบทูลว่ามีความประสงค์จะพูดขอวาทรงตัดสินว่า ไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย

- ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธ ถูกภิกษุทั้งหลายถามว่ามีอุตตริมนุสสธรรมหรือ ได้ตอบว่า การทำอหิตผลให้แจ้งไม่ใช่ของทำได้ยาก เมื่อทรงไต่ถามภิกษุนั้นว่าคิดอย่างไร ได้กราบทูลว่าไม่มีความประสงค์จะพูดขอวาทรงตัดสินว่า ภิกษุไม่มีความประสงค์จะพูดขอวาทไม่ต้องอาบัติ

- ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธ ภิกษุทั้งหลายได้กล่าวกะเธอว่าอย่าได้กลัวไปเลย ได้ตอบว่าสำหรับคนไม่กลัวต่อความตาย ทรงไต่ถามภิกษุนั้นว่าคิดอย่างไร ได้กราบทูลว่ามีได้มีความประสงค์จะพูดขอวาทรงตัดสินว่า ภิกษุไม่มีความประสงค์จะพูดขอวาทไม่ต้องอาบัติ

- ภิกษุหลายรูปได้รับนิมนต์ของพราหมณ์คนหนึ่งไว้ เมื่อไปถึงบ้านพราหมณ์กล่าวว่า นิมนต์พระอรหันต์เข้ามาเถิด จึงเกิดความไม่สบายใจว่าพวกตนไม่ได้เป็นพระอรหันต์ แต่พราหมณ์มาเรียกกว่าเป็นพระอรหันต์ จะปฏิบัติอย่างไรดี ทรงตัดสินว่า ไม่ต้องอาบัติ ในเพราะคำกล่าวด้วยความเลื่อมใส

- ภิกษุหลายรูปจำพรรษากันในอาวาสแห่งหนึ่ง ตั้งตักทิกันไว้ว่าภิกษุใดหลักไปจากอาวาสนี้ก่อน พวกเราจักเข้าใจภิกษุนั้นว่าเป็นพระอรหันต์ ภิกษุรูปหนึ่งหลักไปจากอาวาสนั้นก่อนด้วยตั้งใจว่าภิกษุทั้งหลายจะได้เข้าใจว่าเราเป็นพระอรหันต์ ทรงตัดสินว่า ต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

วินิตวัตถุในสิกขาบทนี้ที่ท่านบันทึกไว้ในพระไตรปิฎกยังมีอีกมากเรื่อง เมื่อสนใจพึงค้นหามาอ่านเถิด

สังฆาภิเสศ ๑๓

สังฆาภิเสศ แปลว่า ความละเมิดมีสงฆ์ในกรรมเบื้องต้นและกรรมอันเหลือ, อาบัติที่จำต้องปรารภนาสงฆ์ในขั้นตอนการพ้นจากอาบัตินี้ซึ่งในเบื้องต้นและเบื้องปลาย

อธิบายว่า เมื่อภิกษุล่วงละเมิดสิกขาบทที่เป็นสังฆาภิเสศแล้วต้องการจะพ้นจากอาบัตินี้ ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนการออกจากอาบัตินี้ซึ่งเรียกว่า **อุฏฐานวิธี** ที่ท่านกำหนดไว้ตายตัวอย่างเคร่งครัดทุกขั้นตอน เริ่มจากการอยู่ปริวาส โดยมีสงฆ์เป็นผู้ให้ปริวาส (การอยู่ชดใช้) ให้มานัต และสงฆ์ต้องเป็นผู้รับอาบัติ คือต้องให้อัพภาณ อันเป็นการสุดท้าย ในประเทศไทยเรียกวิธีการอย่างนี้ว่า **การอยู่กรรม**

ในเรื่องการอยู่กรรมนั้นสำเร็จได้ด้วยการทำของสงฆ์เท่านั้น โดยสงฆ์เป็นผู้ให้ปริวาส ชักเข้าหาอาบัติเดิม ให้มานัต เรียกเข้าหมู่เพื่ออาบัตินั้น ไม่ใช่คณะ คือภิกษุ ๒-๓ รูปซึ่งเป็นคณะทำไม่ได้ ภิกษุรูปเดียวก็ทำไม่ได้ แม้ทำไปก็ไม่เป็นอันทำ เป็นการทำให้ไม่ถูกต้อง ไม่อาจให้การออกจากอาบัติสำเร็จผลได้

สังฆาภิเสศจัดเป็นครุกาบัติ มีโทษหนัก แต่เบากว่าปาราชิก ซึ่งผู้ละเมิดสามารถทำคืนคือทำตนให้หลุดพ้นจากอาบัติ คืนความบริสุทธิ์ให้แก่ตนได้ โดยปฏิบัติตามเงื่อนไขที่เรียกว่าอยู่กรรม เหมือนคนทำผิดได้รับตัดสินให้จำคุก ต้องปฏิบัติตามคำตัดสินโดยไปอยู่ในเรือนจำ ปฏิบัติตามกฎระเบียบของเรือนจำตามกำหนด เมื่อพ้นโทษแล้ว ถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ สามารถกลับมาดำเนินชีวิตตามปกติได้อย่างอิสระ

สังฆาภิเสศ มี ๑๓ สิกขาบท คือ

สังฆาภิเสธ ลิกขาบทที่ ๑

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“ปล่อยสูกะเป็นไปด้วยความจงใจ เป็นสังฆาภิเสธ
เว้นไว้แต่ฝน”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุแก่งทำให้น้ำอสุจิเคลื่อน ต้องสังฆาภิเสธ”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ปล่อย** คือ การกระทำให้อสุจิเคลื่อนจากฐาน กล่าวคือทำให้
พ้นจากอวัยวะเพศออกมา

คำว่า **สูกะ** คือ น้ำอสุจิ ท่านแสดงไว้ว่าได้แก่น้ำอสุจิต่างๆ รวม
๑๐ สี เช่น อสุจิตีเขียว อสุจิตีเหลือง เป็นต้น

คำว่า **เป็นไปด้วยความจงใจ** คือ รู้อยู่ รู้ต้อย ตั้งใจฝ่าฝืนละเมิด
ปล่อยอสุจิออกมา

คำว่า **เว้นไว้แต่ฝน** คือ ยกเว้นความฝัน ได้แก่ฝันไปแล้วน้ำอสุจิ
เคลื่อนออกมา

ภิกษุปล่อยน้ำอสุจิออกมาด้วยความจงใจ ด้วยความพยายาม เมื่อ
องค์กำเนิดใช้การได้ ในเวลาแ่นเอนในอากาศก็ตาม ในเวลาเกิดความกำหนัด

ก็ตาม ในเวลาปวดอุจจาระก็ตาม ในเวลาปวดปัสสาวะก็ตาม ในเวลาอวัยวะ-
เพศต้องลมก็ตาม ในเวลาอวัยวะเพศถูกบ้งชนก็ตาม ต้องอาบัติสังฆาทิเสส
ทุกกรณี

**ภิกษุมีความจงใจ มีความพยายาม โดยมีวัตถุประสงค์อย่างใด
อย่างหนึ่ง อสุจิเคลื่อนออกมา ต้องอาบัติสังฆาทิเสส**

วัตถุประสงค์ในการปล่อยอสุจินั้น ท่านแสดงไว้ ๑๐ ประการ คือ

- (๑) เพื่อหายโรค คือมุ่งว่าจักเป็นคนไม่มีโรค หรือทำให้โรคหายได้
- (๒) เพื่อความสุข คือมุ่งให้เกิดความสบายกายสบายใจ
- (๓) เพื่อเป็นยา คือมุ่งว่าจักเป็นยา ทำเป็นตัวยา
- (๔) เพื่อเป็นทาน คือมุ่งว่าจักให้ทานแก่ผู้ที่ต้องการ
- (๕) เพื่อเป็นบุญ คือมุ่งว่าจักเป็นบุญ
- (๖) เพื่อบูชาญ คือมุ่งว่าจักบูชาญ
- (๗) เพื่อไปสวรรค์ คือมุ่งว่าจักได้ขึ้นสวรรค์
- (๘) เพื่อเป็นพืชพันธุ์ คือมุ่งว่าจักสืบสานสายพันธุ์ไว้
- (๙) เพื่อทดลอง คือมุ่งว่าอสุจิจะเป็นสิ่งอะไร
- (๑๐) เพื่อความสนุก คือมีความประสงค์จะเล่น

ในวัตถุประสงค์เหล่านี้ เมื่ออสุจิเคลื่อนออกมาด้วยวัตถุประสงค์แม้
เพียงอย่างเดียว ก็อาบัติสังฆาทิเสส

องค์แห่งอาบัติ

(๑) ภิกษุจงใจ พยายาม คือมีความกำหนดและเจตนาให้อสุจิเคลื่อน
จากฐาน แม้เพียงแค่แฉกวันกนิม เป็นอาบัติสังฆาทิเสส

(๒) ภิกษุจงใจ พยายามให้อสุจิเคลื่อน แต่ไม่เคลื่อน เป็นอาบัติ
กุกกัจฉัย

(๓) ลิกขาบทนี้เป็น **สจิตตกะ** มีเจตนาทำจึงต้องอาบัติ ไม่มีเจตนา
ไม่ต้องอาบัติ

(๔) ลิกขาบทนี้เป็น **อาณัตติกะ** ทำด้วยตัวเองจึงต้องอาบัติ ใช้
ให้คนอื่นทำ คือสั่งให้คนอื่นทำให้อสุจิของเขาเคลื่อน ไม่ต้องอาบัติ แต่สั่งให้
คนอื่นทำให้แก่ตนเองจนอสุจิเคลื่อน ก็ต้องอาบัติ

เจตนารมณ์ของลิกขาบทข้อนี้

ลิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุแก้งทำให้น้อสุจิ
เคลื่อน คือมิให้ภิกษุปล่อยสติ ไม่ควบคุมอารมณ์ปรารภณาเข้าไวก้าง มิให้ทำ
ไปตามอารมณ์ปรารภณาที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ โดยเมื่องค์กำเนิดใช้การได้
เพราะถูกกระตุ้น หรือถูกกระทบ หรือเพราะจิตเกิดอารมณ์ปรารภณาขึ้น แล้ว
จงใจพยายามให้อสุจิเคลื่อนออกมาโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง การที่ไม่มีการควบคุมสติ
เช่นนี้ จะกลายเป็นความเคยชิน ทำได้เป็นประจำ หรือควบคุมไม่ได้ ก็จะเกิด
ผลตามมามากมาย

ด้วยเหตุนี้ เมื่อมีการกระทำเช่นนี้เกิดขึ้นและชาวโลกตำหนิ
โพชนทนา พระพุทธองค์ทรงเห็นด้วย จึงทรงบัญญัติเป็นลิกขาบทห้ามและ
ปรับโทษไว้

เหตุผลสำคัญในลิกขาบทข้อนี้ คือการแก้งทำให้อสุจิเคลื่อนนั้นมิ
ผลกระทบทั้งแก่ตนและสัตว์ ทั้งนี้

- (๑) เพราะเป็นเหตุที่ตั้งแห่งความกำหนดยินดี
- (๒) เพราะเป็นการบันเทิงนันทนาการ
- (๓) เพราะทำให้สัตว์ในน้ำอสุจิตาย
- (๔) เพราะเป็นการกระทำชุกชนลับคน อันภิกษุไม่ควรทำ

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุผู้มีน้ำอสุจิกเลื้อนเพราะฝัน (๒) ภิกษุผู้ไม่ประสงค์จะให้ น้ำอสุจิกเลื้อน แต่เคลื่อนออกมาเองตามธรรมชาติ (๓) ภิกษุผู้วิกลจริต (๔) ภิกษุผู้มีจิตฟุ้งซ่าน (๕) ภิกษุผู้กระสับกระส่ายเพราะเวทนา (๖) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ คือผู้เป็นอาทิกัมมิกะ ได้แก่พระเสยยสกะ

วินิตวัตถุ

วินิตวัตถุ ซึ่งเป็นกรณีที่เกิดขึ้นในสมัยพุทธกาล และทรงตัดสินแล้วว่า เป็นอาบัติหรือไม่เป็นอาบัติ มีมากเรื่องด้วยกัน ขอแสดงเป็นบางเรื่องเพื่อเป็นตัวอย่างดังนี้

- ภิกษุรูปหนึ่งฝันไป อสุจิกเลื้อนออกมา ทรงตัดสินว่าไม่เป็นอาบัติ เพราะไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน
- ภิกษุรูปหนึ่งถ่ายปัสสาวะอยู่ อสุจิกเลื้อนออกมา ทรงตัดสินว่าไม่เป็นอาบัติ เพราะไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน
- ภิกษุรูปหนึ่งนึกถึงกามารมณ์อยู่ อสุจิกเลื้อนออกมา ทรงตัดสินว่า ถ้าไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน ภิกษุผู้ตริกไม่ต้องอาบัติ

- ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสฺจิกเคลื่อนอยู่ ไปอาบนํ้าอุ่น อสฺจิกเคลื่อนออกมา ทรงตัดสินว่า เมื่อมีความประสงค์จะให้เคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

- ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสฺจิกเคลื่อน ไปอาบนํ้าอุ่น แต่ อสฺจิกไม่เคลื่อน ทรงตัดสินว่า เมื่อมีความประสงค์จะให้เคลื่อน แต่ไม่เคลื่อน ไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย

- ภิกษุรูปหนึ่งเป็นแผลที่องค์กำเนิด เมื่อกำลังททายาอยู่ อสฺจิกเคลื่อนออกมา ทรงตัดสินว่า เมื่อไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน ไม่ต้องอาบัติ

- ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสฺจิกเคลื่อน เกาอันตรายอยู่ อสฺจิกเคลื่อน ทรงตัดสินว่า ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

- ภิกษุรูปหนึ่งกำลังเดินทาง อสฺจิกเคลื่อนออกมา ทรงตัดสินว่า เมื่อไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน ไม่ต้องอาบัติ

- ภิกษุรูปหนึ่งให้องค์กำเนิดเสียดลีชาอ่อนด้วยประสงค์จะให้อสฺจิกเคลื่อน อสฺจิกเคลื่อนดังตั้งใจ ทรงตัดสินว่า ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

- ภิกษุรูปหนึ่งประสงค์จะให้อสฺจิกเคลื่อนจึงบอกให้สามเณรช่วยจับองค์กำเนิด เมื่อสามเณรจับ อสฺจิกเคลื่อนออกมา ทรงตัดสินว่า ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

- ภิกษุรูปหนึ่งจับองค์กำเนิดของสามเณรเล่นอยู่ อสฺจิกของตนเคลื่อนออกมา ทรงตัดสินว่า เมื่อไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อน ไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ

- ภาณุรูปหนึ่งมีความประสงค้จะให้อสุจิเคลื่อน จึงใช้มือบีบองค้กำเนิด แต่อสุจิไม่เคลื่อน ทรงตัดสินว่า ไม่ต้องอาบัติสังมาทิสเสถ แต่ต้องอาบัตินฤถัจจย

- ภาณุรูปหนึ่งกำลังตัดกายอยู่ อสุจิเคลื่อนออกมา ทรงตัดสินว่า เมื่อไม่มีความประสงค้จะให้เคลื่อน ไม่ต้องอาบัติน

- ภาณุรูปหนึ่งมีความกำหนดเพ่งของค้กำเนิดของมาตุคาม (แม่บ้าน) อสุจิเคลื่อนออกมา ทรงตัดสินว่า ไม่ต้องอาบัติสังมาทิสเสถ และตรัสว่า

“ภาณุผู้มีความกำหนดไม่ควรเพ่งของค้กำเนิดของ
มาตุคาม รูปใดเพ่ง ต้องอาบัตินฤถัจจย”

- ภาณุรูปหนึ่งมีความประสงค้จะให้อสุจิเคลื่อน จึงใช้ไม้ส่ของค้กำเนิด อสุจิเคลื่อน ทรงตัดสินว่า ต้องอาบัติสังมาทิสเสถ

- ภาณุรูปหนึ่งเดินลุยน้ำไป อสุจิเกิดเคลื่อนขึ้น ทรงตัดสินว่า เมื่อไม่มีความประสงค้จะให้เคลื่อน ไม่ต้องอาบัติน

- ภาณุรูปหนึ่งประสงค้จะให้อสุจิเคลื่อน จึงสอดของค้กำเนิดเข้าไปในทราย อสุจิเคลื่อน ทรงตัดสินว่า ต้องอาบัติสังมาทิสเสถ

- ภาณุรูปหนึ่งประสงค้จะให้อสุจิเคลื่อน จึงส่ของค้กำเนิดบนที่นอน อสุจิเคลื่อน ทรงตัดสินว่า ต้องอาบัติสังมาทิสเสถ

สังฆาติเสส ลิกขาบทที่ ๒

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดถูกราชครอบงำแล้ว มีจิตแปรปรวน
แล้ว ถึงการจับต้องกายกับมาตุคาม คือจับมือที่ดี
จับข้อมผมที่ดี จับค้ำอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งที่ดี เป็น
สังฆาติเสส”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุมีความกำหนัดอยู่ จับต้องกายหญิง ต้อง
สังฆาติเสส”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ถูกราชครอบงำแล้ว** หมายถึงมีความกำหนัด มีความ
เฟื่องเลี้ยง มีจิตปฏิพัทธ์

คำว่า **มีจิตแปรปรวนแล้ว** หมายถึงมีจิตที่กำหนัดแล้ว

คำว่า **มาตุคาม** ได้แก่ หญิงมนุษย์ มีไช่นางยักษ์ มีไช่หญิงเปรต มีไช่
สัตว์ดิรัจฉานเพศเมีย โดยที่สุคนธ์เด็กหญิงที่เกิดในวันนั้น ก็จัดว่ามาตุคาม

คำว่า **ถึงการจับต้องกาย** หมายถึงประพฤติก่อล่วงละเมิด

คำว่า **มือ** หมายถึงเอาตั้งแต่ข้อศอกถึงปลายเล็บ

คำว่า **ข้อผม** หมายถึงข้อที่เป็นผมล้วน หรือแซมด้วยของอื่น เช่น
ด้าย ดอกไม้ เงิน ทอง

คำว่า **อวัยวะ** หมายถึงส่วนของร่างกายที่เหลือ ที่เว้นมือและข้อผม

คำว่า **รูปคล่า** หมายถึง ถูก คล่า รูปลง รูปขึ้น ทับ ถุ้ม จุด ผลัก
กด บีบ จับ ต้อง ทำกริยาอย่างใดอย่างหนึ่งเหล่านี้ ชื่อว่า รูปคล่า

วัตถุแห่งอาบัติ

- (๑) หญิงมนุษย์ เป็นวัตถุแห่งอาบัติสังฆาติเสถ
- (๒) บัณเฑาะก์ หรือ กะเทย เป็นวัตถุแห่งอาบัติอุตถัจจย
- (๓) สัตว์ดิรัจฉานเพศเมีย เป็นวัตถุแห่งอาบัติทุกกฏ

กริยาที่จับต้อง

การจับต้องกายหญิงเป็นเรื่องละเอียดอ่อน เป็นเรื่องเกี่ยวกับจิตใจ
เป็นเรื่องของความรู้สึก เป็นต้น เพราะฉะนั้น ท่านจึงแสดงไว้ว่าจับต้องอย่างไร
จึงเป็นอาบัติ จับต้องอย่างไรจึงไม่เป็นอาบัติ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

- (๑) หญิงมาจับต้องภิกษุก่อน แต่ภิกษุยินดีรับสัมผัสนั้น คือมีความ
รู้สึกยินดีเมื่อหญิงมาจับต้องตน เป็นอาบัติสังฆาติเสถ ถ้าไม่ยินดี ไม่ต้องอาบัติ
- (๒) ภิกษุมีจิตกำหนดยินดีจับต้อง จึงต้องอาบัติสังฆาติเสถ หาก
ไม่มีจิตยินดี เช่นถูกต้องกายหญิงโดยอัตโนมัติ โดยไม่รู้ตัว โดยไม่ได้ตั้งใจ ไม่
ต้องอาบัติ

(๓) ภิกษุจับต้องสิ่งที่ไม่เนื่องด้วยกาย เช่น เสื้อผ้า ซึ่งติดอยู่กับกาย
หญิง คือหญิงนั่งห่มอยู่ เป็นอาบัติอุลลัจจัย

(๔) ถ้าเป็นของเนื่องด้วยกายทั้งสองฝ่าย เช่น ภิกษุเอาของหรือ
ดอกไม้โยนไปถูกกายหญิงหรือถูกของเนื่องด้วยกายของหญิง เป็นอาบัติทุกกฏ

(๕) เป็นหญิง แต่ภิกษุสำคัญว่าเป็นอย่างอื่น จับต้องด้วยความ
กำหนด เป็นอาบัติทุกกฏ

(๖) วัตถุที่เป็นฐานอาบัติอุลลัจจัย คือ บัณเฑาะก์หรือกะเทย ภิกษุ
จับต้อง เป็นอาบัติอุลลัจจัย

สิกขาบทนี้เป็น **อนาณัตติกะ** ไม่ต้องอาบัติเพราะสั่งให้ผู้อื่นทำ คือสั่ง
ให้ผู้อื่นไปจับต้องแทนตน เช่น สั่งให้หมอนวดไปนวดผู้หญิง

และเป็น **สจิตตกะ** คือต้องประกอบด้วยเจตนาโดยมีความกำหนดเป็น
พื้นฐาน ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้ไม่มีเจตนาจะจับต้อง และแก่ภิกษุผู้ไม่ยินดียรับ
สัมผัสเมื่อหญิงมาถูกตัวก่อน

การจับต้องมารดา

มีปัญหาเกิดขึ้นว่า ในกรณีที่ภิกษุไปจับต้องมารดา จะเป็นอาบัติ
สังฆาติเสสหรือไม่

ในเรื่องนี้มีความชัดเจนแล้ว ดังที่มีบันทึกไว้ในพระไตรปิฎก ตอนที่
ว่าด้วยวินิตวัตถุของสิกขาบทข้อนี้ ใจความว่า

“ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งจับต้องกายมารดาด้วยความรัก
ฉันแม่ลูก เธอได้มีความกังวลใจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ

จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า คุณกษัตริย์ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ”

**แม้ในการจับต้องธิดา จับต้องพี่สาว จับต้องน้องสาว เมื่อจับต้อง
จนเป็นธิดา เป็นพี่สาว เป็นน้องสาว ก็มีนัยเดียวกันนี้**

ในกรณีนี้ พระพุทธโฆษาจารย์ ชาวลังกาทวีป นักปราชญ์แห่ง
พระพุทธศาสนา ได้ขยายความเพิ่มเติมไว้ในอรรถกถาสันตปาสาทิกา ซึ่ง
เป็นอรรถกถาพระวินัยปิฎกว่า

“ในพระบาลีนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงปรับอาบัติทุกกฏในทุกกรณี
แก่ภิกษุผู้จับต้องด้วยความรักอาศัยเรือน (ความรักที่ผูกพันเป็นครอบครัว)
ว่า ผู้นี้เป็นมารดาของเรา ผู้นี้เป็นธิดาของเรา ผู้นี้เป็นพี่สาวของเรา ผู้นี้เป็น
น้องสาวของเรา ดังนี้ เพราะธรรมดาว่าผู้หญิงทั้งหมด จะเป็นมารดาก็ตาม
เป็นธิดาก็ตาม เป็นพี่สาวน้องสาวก็ตาม เป็นข้าศึกแก่พรหมจรรย์ทั้งสิ้น

ก็เมื่อภิกษุระลึกถึงพระอาณานี้ของพระผู้มีพระภาคเจ้า ถ้าแม้เห็นว่า
เห็นมารดาถูกกระแสน้ำพัดไป ไม่ควรจับต้องด้วยมือเลย ถ้าเป็นผู้ฉลาดพึง
นำเรือ หรือแผ่นกระดาน หรือท่อนกล้วย หรือท่อนไม้เข้าไปให้ เมื่อเรือเป็นต้น
นั้นไม่มี แม้ผ้ากาสาจะก็ควรนำไปวางไว้ข้างหน้า แต่ไม่ควรกล่าวว่าจงจับที่ผ้า
นี้ เมื่อท่านจับแล้วพึงสาวมาด้วยทำในใจว่าเราสาวบริขารมา ก็ถ้ามารดาถวัล
พึงเดินไปข้างหน้าๆ แล้วพลบใจว่าอย่าถวัล ถ้ามารดาถูกน้ำพัดเข้ามาแล้ว
รัดคอหรือจับมือของภิกษุผู้เป็นบุตร ก็ไม่พึงบอกว่าปล่อยหรือหลีกไป แล้ว
สลัดออก พึงส่งให้ถึงบก

เมื่อมารดาติดหล่มก็ดี ตกลงไปใต้น้ำก็ดี ก็มีนัยเหมือนกันดังนี้ อธิบาย
ว่า ภิกษุพึงหลุดขึ้น แต่อย่าพึงจับต้องเลย”

ที่ท่านอธิบายไว้ดังนี้ เป็นการแสดงให้เห็นว่าควรรักษาพระวินัยไว้ แม้จะสามารถช่วยโดยตรงได้ แต่ก็ต้องอาบัติทุกกฏ ดังนั้นพึงช่วยด้วยวิธีอื่น หากไม่อาจทำอะไรได้ เช่นท่านถูกน้ำพัดมาแล้ววัดคอกหรือจับมือ ก็ไม่พึงสลัดออก พึงส่งให้ถึงบก ดังนี้ เป็นต้น

วัตถุนามาส

ในสิกขาบทนี้แสดงไว้ว่า ห้ามจับต้องกายหญิง ด้วยว่ากายหญิงเป็นอนามาส ไม่ควรจับต้อง แต่ในอรรถกถาสันตปาสาทิกา ซึ่งเป็นอรรถกถาอธิบายเนื้อความในพระวินัยปิฎก ได้อธิบายเรื่องวัตถุนามาสเสริมความเข้าใจในตอนอธิบายความเรื่องการจับต้องกายหญิงนี้

วัตถุนามาส หมายถึง **สิ่งของที่ภิกษุไม่ควรจับต้อง** เพราะเป็นที่ตั้งแห่งกิเลส เช่นราคะบ่วง โลภะบ่วง โทสะบ่วง โมหะบ่วง เมื่อจับต้องเข้า จิตอาจแปรปรวนเกิดความรักหลงใหล เกิดความอยากได้ครอบครอง อันเป็นเหตุให้ความเป็นสมณะเปลี่ยนแปลงไป หรือจิตใจยินดีเพลิดเพลินหมกมุ่นลุ่มคล้ำอยู่ จนไม่มีเวลาประพฤติพรหมจรรย์ได้เต็มที่ หรือทำให้ศรัทธาของชาวบ้านที่รู้และเห็นเข้าลดน้อยลงหรือหมดไป อันเป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมอันตรธานของพระศาสนาในที่สุด

วัตถุนามาสที่ท่านแสดงไว้ในอรรถกถาสันตปาสาทิกานั้นมีมากประการ ขอนำมาแสดงแต่ละอย่างพอเห็นรูปดังนี้

(๑) **เครื่องประดับสตรี** ท่านว่าเป็นวัตถุนามาสทั้งสิ้น

- ปกติผ้านุ่งห่มของสตรีมีไว้เพื่อนุ่งห่ม แต่ถ้าเขานำมาวางไว้แทบเท้าเพื่อให้ภิกษุนำไปเปลี่ยนเป็นจีวร ผ้านั้นสมควรรับได้

- บรรดาเครื่องประดับ สิ่งของที่เป็นโลหะ เช่น เครื่องประดับศีรษะ เมื่อเขาถวายเพื่อทำเป็นมิตโกนหรือเป็นเข็ม ก็ควรรับไว้ แต่สิ่งของที่ทำด้วยเงิน ทอง แก้วมุกดา เป็นต้น จัดเป็นวัตถุอนามาสแท้ แม้เขาจะถวาย ก็ไม่ควรรับ

(๒) รูปสลักสตรี มีใช้เฉพาะเครื่องประดับเท่านั้นที่เป็นวัตถุอนามาส แม้รูปสลักสตรีที่ทำจากไม้ จากงา จากโลหะต่างๆก็ตาม รูปเขียนก็ตาม รูปที่สำเร็จด้วยวิธีต่างๆก็ตาม โดยที่สุตแม้รูปปั้นจากแป้ง ก็เป็นวัตถุอนามาส

- เมื่อเขาถวายให้ เว้นของที่สำเร็จด้วยวิธีต่างๆ ที่เหลือทำลาย รูปลักษณะแล้วนำสิ่งที่ควรไปใช้เป็นเครื่องอุปโภค เป็นเครื่องอุปกรณ์ หรือเป็นสิ่งที่ควรใช้สอย จัดเข้าในของสำหรับใช้สอยเพื่อการใช้สอย ควรอยู่

(๓) รัษฎาติ ๗ อย่าง คือ ข้าวไม่มีเปลือก ข้าวเปลือก หญ้า กับแก้ว ข้าวละมาน ลูกเดือย ข้าวแดง ข้าวฟ่าง ก็เป็นวัตถุอนามาส ท่านแสดงวิธีปฏิบัติต่อรัษฎาติไว้ดังนี้

- เมื่อเดินไปกลางทุ่งนา อย่าเดินจับต้องเมล็ดรัษฎาติเหล่านั้นไป

- ถ้าเขาตากรัษฎาติไว้ที่ประตูเรือนหรือที่หนทาง อย่าเดินเหยียบรัษฎาติ ถ้าไม่มีทางเดินหลบไปได้ พึงอธิษฐานให้เป็นทางเดินแล้วเดินไปเถิด

- ถ้าเขาปูลาดอาสนะไว้บนกองรัษฎาติในละแวกบ้าน จะนั่งก็ควร

- ถ้าเขานำรัษฎาติมากองไว้ในโรงฉัน ถ้าให้เขาชนออกไปเสียก็ควร หากไม่อาจ อย่าเหยียบย่ำรัษฎาติ พึงตั้งตั้งหรือเก้าอี้ไว้ข้างหนึ่งแล้วนั่งเถิด หรือพกวชาวบ้านเขาปูอาสนะไว้กลางรัษฎาตินั่นเอง ก็นั่งเถิด

(๔) **อปริณชาติ** คืออาหารอื่นนอกจากธัญชาติ มีถั่ว งา ผลไม้ และผักต่างๆ ที่เกิดอยู่กับต้น ภิกษุไม่ควรจับเล่น แม้ที่เขาเก็บมากองไว้ ก็เหมือนกัน

แต่ถ้าภิกษุจะเก็บผลไม้ที่หล่นจากต้นในป่าถือกลับมาด้วยตั้งใจว่าจะให้แก่สามเณรหรือเด็กวัด ควรอยู่

(๕) **รัตน ๑๐ ประการ** คือ มุกดา มณีไพฑูรย์ สังข์ ศิลา ประพาฬเงิน ทอง ทับทิม บุษราคัม ท่านอธิบายว่า

- มุกดา ถ้ายังไม่เจียรระโนหรือเจาะ ภิกษุจับต้องได้อยู่ รัตนที่เหลือเป็นวัตถุอนามาสทั้งสิ้น
- รัตนเหล่านี้ภิกษุจะรับมาเพื่อเป็นมูลค่าแห่งสิ่งของ คือนำไปแลกเปลี่ยนสมณบริวาร ย่อมไม่ควร แต่จะรับเพื่อเป็นยาแก้คนเป็นโรคเรื้อน ควรอยู่
- มณีทุกอย่างทั้งสี่เขี้ยวสี่เหลี่ยม โดยที่สุดแก้วมณีที่เขาขัดเจียรระโน กลิ้งแล้ว เป็นวัตถุอนามาส มณีตามธรรมชาติที่เพิ่งขุดได้จากบ่อ ภิกษุจะรับไว้เพื่อเป็นมูลค่าแห่งสิ่งของเช่นบาตร เป็นต้น ก็ควร
- กระจกแก้ว ที่เขาหุงไว้ทำไว้อย่างเดียวเท่านั้นที่ควร
- ไพฑูรย์ก็มีลักษณะเดียวกับมณี
- สังข์สำหรับเป่าก็ดี ที่เขาขัดและเจียรระโนแล้วก็ดี ขลิบด้วยรัตนาก็ดี จัดเป็นวัตถุอนามาส
- สังข์สำหรับตักน้ำดื่มที่ขัดแล้วหรือยังไม่ได้ขัด เป็นของควรจับต้องได้แท้

วัตถุนั้นที่เหลือจากนี้ ภิกษุจะรับไว้เพื่อใช้เป็นยาหยอดตากี่ดี เพื่อเป็นมูลค่าแห่งสิ่งของที่ดี ควรอยู่

(๒) **ศิลา** ที่ขัดแล้วและเจียรระไนแล้ว ประดับด้วยวัตถุนะมีสีเหมือนถั่วเขียวอย่างเดียวกันที่นั่นที่เป็นวัตถุนามาส ศิลาที่เหลือ ภิกษุจะถือเอามาเพื่อใช้เป็นหินลับมีดเป็นต้น ก็ได้

(๓) **แก้วประพาฬ** ที่ขัดและเจียรระไนแล้ว เป็นวัตถุนามาส ประพาฬที่เหลือเป็นวัตถุนามาสที่จับต้องได้ ภิกษุจะรับไว้เพื่อใช้ขายเป็นมูลค่าแห่งสิ่งของ ควรอยู่

(๔) **เงินและทอง** แม้เขาทำเป็นรูปพรรณทุกอย่างทุกอย่าง เป็นอนามาส เป็นของที่ภิกษุไม่ควรรับไว้ จำเดิมแต่ยังเป็นแร่

- ดอกบัวทองและดาวทองเป็นต้น เขาจัดประดับไว้ที่เรือนพระเจดีย์ แม้สิ่งเหล่านั้นก็จัดเป็นวัตถุนามาส แต่พวกภิกษุผู้เฝ้าเรือนพระเจดีย์ตั้งอยู่ในฐานะเป็นผู้ทักขิณ เพราะเหตุนี้ท่านจึงกล่าวว่า ภิกษุเหล่านั้นจะถูบล้างอกก็ควร แต่ก็มีเสียงคัดค้านห้ามไว้ โดยอนุญาตแต่เพียงเท่านั้นว่า จะขำระหยากเยื่อที่พระเจดีย์ของควรอยู่ ซึ่งแสดงว่าเงินและทองจัดเป็นวัตถุนามาสที่จับต้องไม่ได้ในทุกกรณี

- แม้โลหะที่กำไหล่ทอง คือโลหะที่เขาทำผสมติดกับทองแดง ผสมตะกั่วกับทองแดง หรือผสมปรอทกับทองแดง ก็มีคติดุจทองคำเหมือนกัน

- เครื่องใช้สอยในเสนาสนะอันเป็นที่อยู่อาศัย เป็นกับปียะคือของที่ควรทิ้งสิ้น เพราะฉะนั้น เครื่องบริขารประจำเสนาสนะ แม้ทุกอย่างที่ทำด้วยเงินและทอง เป็นวัตถุนามาส จับต้องได้

- ชาวบ้านเขาสร้างรัตนมณฑป(มณฑปแก้ว)ไว้สำหรับเป็นที่แสดงธรรม มีเสาเป็นแก้วผลึก ประดับด้วยพวงแก้ว การที่ภิกษุทั้งหลายจะดูแลรักษาเครื่องอุปกรณ์ทั้งหมดในรัตนมณฑปนั้น ย่อมสมควรแท้

(๙) **ทับทิมและบุศราคัม** ที่ขัดและเจียรระไนแล้ว เป็นวัตถุอนามาส ที่ยังไม่ได้ขัดยังไม่ได้เจียรระไน ภิกษุจะรับไว้เพื่อใช้เป็นมูลค่าแห่งสิ่งของ ควรอยู่

(๑๐) **อาวุธทุกชนิด** จัดเป็นวัตถุอนามาส แม้เขาถวายเพื่อจำหน่ายเป็นมูลค่าแห่งสิ่งของ ก็ไม่ควรรับไว้

- คันธนู สายธนู ประดัก (ไม้ที่ฝังเหล็กแหลมไว้ตรงปลาย) ขอส้าง โดยที่สุกไม่มีดและขวานที่ใช้เป็นอาวุธ เป็นวัตถุอนามาส

- อาวุธทุกชนิดในสมัยปัจจุบัน เช่นปืนสั้น ปืนยาว ก็จัดเป็นวัตถุอนามาส

- พบเห็นดาบ หอก หรือโตมรตกอยู่ในสนามรบ พึงใช้หินหรือของแข็งอื่นต่อยดาบ ทำลายลักษณะอาวุธเสีย แล้วถือเอาไปใช้ในฐานเป็นมีด ควรอยู่

- แม้จะแยกของเหล่านี้ออกแล้วใช้เป็นมีด เป็นไม้เท้าเป็นต้น ก็ควร

- เครื่องอาวุธที่เขาถวายไว้ว่าขอจงรับอาวุธนี้ไว้ ภิกษุจะรับไว้ทั้งหมดด้วยตั้งใจว่า จักทำให้เสียหายแล้วทำให้เป็นกับปียภันท์ ก็ควรอยู่

(๑๑) **เครื่องจับสัตว์** เช่น แหทอดปลา ข่ายดักนก หรือ เครื่องป้องกันลูกศร เช่น โล่ ตาข่าย เป็นวัตถุอนามาส

- เครื่องดักสัตว์และเครื่องป้องกันลูกศรที่ได้มาเพื่อเป็นเครื่องใช้สอยแต่ที่แรก เช่นดาซ่าย ภิกษุรับไว้ด้วยตั้งใจว่าจะผูกขึงหรือพันเป็นฉัตรไว้เบื้องบนอาสนะหรือพระเจดีย์ ควรอยู่

- เครื่องป้องกันลูกศรทุกอย่าง จะรับไว้เพื่อใช้เป็นมูลค่าแห่งสิ่งของก็สมควร เพราะของเหล่านั้นเป็นเครื่องป้องกันการเบียดเบียนจากคนอื่น มิใช่เป็นเครื่องทำการเบียดเบียนได้เอง

- ภิกษุรับไว้ด้วยตั้งใจว่าจะทำเป็นภาชนะใส่ไม้สีฟัน ก็ควร

(๑๒) เครื่องดนตรี เช่นพิณ กลอง เป็นต้น ที่ขึงด้วยหนัง เป็นวัตถุอนามาส บางท่านว่า แม้รางกลองและรางพิณที่ยังมิได้ขึ้นหนังและขึงสาย ก็เป็นวัตถุอนามาส

- เครื่องดนตรีทุกอย่าง จะขึงสายเองหรือให้คนอื่นขึงให้ จะประโคมเองหรือให้คนอื่นเขาประโคมก็ดี ท่านว่าไม่ได้ทั้งนั้น

- เมื่อเห็นเครื่องดนตรีที่มนุษย์ทำการบูชาแล้วทิ้งไว้ที่ลานพระเจดีย์ ไม่พึงทำให้เคลื่อนที่ พึงปิดกวดไปในระหว่างๆ เกิด บางท่านว่า เวลากวาดขยะ พึงทำไปโดยกำหนดว่าเครื่องดนตรีนั้นเป็นขยะ แล้วเก็บมาวางไว้ ณ ที่หนึ่ง ก็ควรอยู่

- ภิกษุรับเครื่องดนตรีเข้าไว้เพื่อใช้เป็นมูลค่าแห่งสิ่งของก็ควรที่ได้มาเพื่อการใช้สอยให้เป็นบริวาร เช่นตั้งใจว่าจะทำรางพิณและหุ่นกลองให้ เป็นภาชนะใส่ไม้สีฟัน ส่วนหนังจะทำเป็นฝักมิด ดังนี้แล้วก็ทำตามที่ตั้งใจไว้ ก็ควรอยู่

เจตนาธรรมของสิกขาบทนี้

เรื่องการจับต้องกันและกันและการถูกตัวกันนี้เป็นเรื่องละเอียดอ่อน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นธรรมดาในชีวิตประจำวัน จนเป็นความเคยชิน ไม่เกิดความ รู้สึกอะไรมา แต่ในพระวินัยถือว่าการจับต้องกายหญิงของภิกษุ ถือว่ามีโทษ หนัก แต่ก็มิยากเว้น คือไม่ได้จับต้องด้วยความกำหนดยินดี ไม่ได้ยินดีรับการ ถูกต้องของหญิง ไม่ได้มีเจตนาหรือจงใจที่จะจับต้องอะไร เมื่อถูกต้องด้วย อាកารเช่นนี้ก็ไม่ต้องอาบัติ

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ภิกษุมีสติไม่ประมาทลืมหูลืมตาไปยินดีใน กามคุณ เพราะเมื่อมีการจับต้องได้ ความกำหนดยินดีซึ่งมีเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ก็จะขยายตัวกลายเป็นการกอดจูบลูบคลำไปจนถึงเสพเมถุนได้ ซึ่งนับเป็น อันตราย เมื่อมีสติไม่จับต้องได้ ก็ถือว่าตัดไฟแต่ต้นลม เพื่อมิให้ภิกษุประพฤติ ตัวหลุกหลิกซุกซน ไม่ระวังตัว ทำตัวเป็นนักเลงเจ้าชู้ เทียบจับต้องหญิงซึ่งมี ผู้ปกครองหรือมีเจ้าของ อันอาจถูกฟ้องร้องให้รับโทษทางบ้านเมืองได้

และการจับต้องนั้น ท่านแสดงรายละเอียดไว้มาก ล้วนแล้วแต่มีโทษ คือเป็นอาบัติทั้งสิ้น หนักบ้างเบาบ้างตามวัตถุประสงค์ที่ถูกจับต้อง

ดังนั้น หากภิกษุมีสติระวังตัว ไม่เผลอเผลอมักง่าย หลีกเลียงการอยู่ ใกล้ชิด หรือมันคงอยู่ในหลักพระวินัย ก็จะสามารถพ้นจากอาบัติข้อนี้ได้

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุผู้ไม่จงใจจับต้อง (๒) ภิกษุผู้จับต้องด้วยไม่มีสติ (๓) ภิกษุผู้ไม่รู้ คือไม่รู้ ว่าที่ตัวจับต้องเป็นผู้หญิงหรือชาย (๔) ภิกษุผู้ไม่ยินดี ในกรณีที่ถูกหญิงมา

สัมผัสดูกต้อง (๕) ภิกษุผู้วิกลจริต (๖) ภิกษุผู้มีจิตฟุ้งซ่าน (๗) ภิกษุผู้กระสับกระส่ายเพราะเวทนา (๘) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือผู้เป็นอาทิกัมมิกะ คือ พระอุทายี

วินีตวัตถุ

วินีตวัตถุ ได้แก่เรื่องที่เกิดขึ้นในสมัยพุทธกาล และทรงตัดสินแล้วว่า เป็นอาบัติหรือไม่เป็นอาบัติ เช่นเรื่องต่อไปนี้

- ภิกษุรูปหนึ่งจับต้องกายของมารดาด้วยความรักฉันแม่ลูก ทรงตัดสินว่า ไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ
- ภิกษุรูปหนึ่งจับต้องกายอดีตภรรยา ทรงตัดสินว่า ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว
- ภิกษุรูปหนึ่งจับต้องนางยักษิ์ ทรงตัดสินว่า ไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย
- ภิกษุรูปหนึ่งจับต้องบัณฑิตหรือกะเทย ทรงตัดสินว่า ไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย
- ภิกษุรูปหนึ่งจับต้องกายหญิงที่นอนหลับอยู่ ทรงตัดสินว่า ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว
- ภิกษุรูปหนึ่งจับต้องกายหญิงที่ตายแล้ว ทรงตัดสินว่า ไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย
- ภิกษุรูปหนึ่งจับต้องสัตว์ที่รักษาเนื้อเมีย ทรงตัดสินว่า ไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ

- ภิกษุรูปหนึ่งมีความกำหนด จึงเขย่าสะพานที่หญิงเดินขึ้นไป ทรงตัดสินว่า ไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ
- ภิกษุรูปหนึ่งเห็นหญิงคนหนึ่งเดินสวนทางมา เกิดความกำหนด จึงใช้ไม้ไผ่กระทบนางเมื่อเดินสวนกัน ทรงตัดสินว่า ต้องอาบัติสังฆาทิเสส
- ภิกษุรูปหนึ่งมีความกำหนดจึงใช้บาตรตันหญิง ทรงตัดสินว่า ไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย
- ภิกษุรูปหนึ่งมีความมีความกำหนด เมื่อหญิงคนหนึ่งกำลังไห้วตนอยู่ จึงยกเท้าขึ้นถูกหญิงนั้น ทรงตัดสินว่า ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว
- ภิกษุรูปหนึ่งพยายามจะจับหญิง แต่มีได้แต่ต้องเธอ ทรงตัดสินว่า ไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ

สังฆาทิเสส ลิกขาบทที่ ๓

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดถูกราคะครอบงำแล้ว มีจิตแปรปรวน
แล้ว พุดเคาะมาตุคามด้วยวาจาชั่วหยาบ พาดพิงเมถุน
เหมือนชายหนุ่มพุดเคาะหญิงสาว เป็นสังฆาทิเสส”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุมีความกำหนดอยู่ พุดเกี่ยวหญิง ต้องสังฆาทิเสส”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **อฏฺฐการะครอบงำแล้ว** หมายถึงมีความกำหนด มีความเพ่งเล็ง มุ่งหวัง มีจิตปฏิบัติ

คำว่า **มีจิตแปรปรวนแล้ว** หมายถึงมีจิตที่กำหนดแล้ว

คำว่า **มาตุคาม** ได้แก่ หญิงมนุษย์ มีไฉนางยักษ์ มีไฉหญิงเปรต มีไฉสัตว์วิเศษฉนาคเพศเมีย แต่เป็นหญิงที่รู้เดียงสา สามารถรู้ถ้อยคำที่เป็นสุภาษิต ทุพภาษิต คำชั่วหยาบ และคำสุภาพได้

คำว่า **ชั่วหยาบ** หมายถึงถ้อยคำที่พาดพิงเกี่ยวเนื่องถึงวัจจรรค ปัสสาวรรค และเมถุนธรรม

คำว่า **พุดเคาะ** หมายถึงการประพดิล่วงเกินด้วยการพูด การพูดจา เกี่ยวโลม

คำว่า **เหมือนชายหนุ่มพุดเคาะหญิงสาว** คือ เหมือนชายหนุ่มพูดจา เกี่ยวโลมหญิงสาว

คำว่า **ด้วยวาจาพาดพิงเมถุน** ได้แก่ ถ้อยคำที่พาดพิงเกี่ยวเนื่องด้วย เมถุนธรรมคือการเสพกาม

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อมิให้ภิกษุแสดงกิริยาอาการกำหนด มีจิตแปรปรวนด้วยการพูด แสดงนิสัยเป็นคนเจ้าชู้ โดยพูดจาทะโลม พูดจา เกี่ยวพา พูดจาเย้าแหย่ หรือพูดจากระทบเกี่ยวเนื่องกับอวัยวะเพศ กับที่ถ่าย

อุจจาระ และเมถุนธรรมคือการเสพงาม เพราะเป็นกิจที่ไม่ควรทำ ไม่ควร
ประพฤติดำหรับบรรพชิตผู้สละทางโลกมาแล้ว ด้วยว่าการประพฤติดังนั้น
เป็นโลกียวิสัยที่คฤหัสถ์ประพฤติกินโดยทั่วไป

สิกขาบทข้อนี้ มุ่งให้ภิกษุมีความสำรวมระวังวาจา ไม่พูดเพื่อเจ้า
แทะโลมอันเป็นนิสัยของคฤหัสถ์ ไม่พูดจาเกี่ยวพาทั้งโดยตรงและโดยอ้อมกับ
ผู้หญิงที่รู้แต่ียงสา สามารถรู้ความหมายของคำพูดได้ เมื่อระมัดระวังได้ก็ได้อธิษ
ว่าสำรวมวาจา หากไม่ระวัง พลังเผลอไปพูดจาเกี่ยวโลม พูดจาถ้อยคำที่แสดง
ถึงอารมณ์กำหนัด มีจิตแปรปรวนแล้ว ตัวเองก็พุ่งชนพละนไปตามอารมณ์
คนฟังก็เสื่อมศรัทธา หรือแม้คนฟังจะชอบให้เกี่ยวพา แต่คนฟังอื่นได้ยินเข้าก็
รังเกียจ ทำให้เสื่อมศรัทธาได้

ในสิกขาบทข้อนี้ท่านประสงคฺ์เอาเฉพาะหญิงที่มีความฉลาด สามารถ
ที่จะทราบถ้อยคำที่เป็นประโยชน์และไร้ประโยชน์ ถ้อยคำที่พาดพิงอสังฆกรรม
และพระสังฆกรรม ส่วนหญิงที่เขลาเบาปัญญา ไม่สามารถรู้เรื่องอะไรได้ แม้จะ
เป็นผู้ใหญ่ มีอายุมาก ก็ไม่ประสงคฺ์เอาในสิกขาบทนี้ คือไม่เป็นอาบัติสังฆาภิเสก
แก่ภิกษุผู้พูดเกี่ยวพานาง เหมือนการพูดจาแทะโลมเกี่ยวพาเด็กหญิงที่
ไร้เดียงสา ก็ไม่เป็นอาบัติสังฆาภิเสก หากมีเช่นนั้น ย่อมแสดงว่าภิกษุผู้เกี่ยวพา
นั้นวิกลจริตหรือสติฟั่นเฟือนจึงเกี่ยวเกี่ยวพาแทะโลมคนเขลาและเด็กเช่นนั้น

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุผู้มุ่งประโยชน์ คือ ผู้ที่กำลังอธิบายหรือแสดงเรื่องเกี่ยวกับการเกี่ยว
พาอยู่ เช่นมีการยกตัวอย่างถ้อยคำเกี่ยวพาเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจเรื่องโดยชัดเจน

(๒) ภิกษุผู้มุ่งธรรม คือ ผู้บอกหรือสาธยายพระบาลีอยู่ โดยยกข้อธรรมขึ้นเป็นตัวตั้งแล้วขยายความไปตามข้อธรรมข้อธรรมนั้น (๓) ภิกษุผู้มุ่งสอน คือ ผู้มุ่งแนะนำสั่งสอนให้เลิกประพฤติดีที่ไม่เหมาะ ทำให้ได้รับผลเช่นนี้ เช่นสอนว่า บัดนี้เธอเป็นคนสองเพศ ด้วยกรรมที่ตนทำมา ต่อไปนี้เธอจงอย่าประมาทอย่าเป็นอย่างนี้ต่อไปเลย ดังนี้ เป็นต้น (๔) ภิกษุผู้วิกลจริต (๕) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือผู้เป็นอาทิกัมมิกะ ได้แก่พระอุทายี

วินิตว์ตฤ

วินิตว์ตฤ ได้แก่เรื่องที่เกิดขึ้นในสมัยพุทธกาล และทรงตัดสินแล้วว่า เป็นอาบัติหรือไม่เป็นอาบัติ เช่นเรื่องต่อไปนี้

- ภิกษุรูปหนึ่งเห็นหญิงคนหนึ่งห่มผ้ากัมพล (ผ้าขนสัตว์) ใหม่ สีสแดง มีความกำหนัด จึงพูดจาเย้าแหย่ว่า เธอมีสีเสดงนะ (ซึ่งหมายถึงองค์กำเนิดมีประจำเดือน) นางไม่เข้าใจความหมายก็ตอบรับว่า ไซ้เจ้าคะ ผ้ากัมพลมีสีเสดง ทรงตัดสินว่า ไม่ต้องอาบัติสังฆาติเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ
- ภิกษุรูปหนึ่งเห็นหญิงคนหนึ่งห่มผ้ากัมพลชักใหม่ มีความกำหนัด พูดเคาะว่า เธอมีขนยุ่งนะ (ซึ่งหมายถึงขนที่องค์กำเนิด) นางไม่เข้าใจความหมาย จึงตอบว่า ไซ้เจ้าคะ ผ้ากัมพลชักใหม่ ทรงตัดสินว่า ไม่ต้องอาบัติสังฆาติเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ
- ภิกษุรูปหนึ่งพบนางปริพาชิกาคนหนึ่งเดินสวนทางมา มีความกำหนัดพูดเคาะว่า มรรคาของเธอราบเรียบดีหรือ (ซึ่งหมายถึงองค์กำเนิด) นางไม่เข้าใจความหมายจึงตอบว่า เจ้าคะท่าน ท่านจักเดินไปได้ ทรงตัดสินว่า ไม่ต้องอาบัติสังฆาติเสส แต่อาบัติกุลลัจฉัย

- ภิกษุรูปหนึ่งมีความกำหนดพุทศะหึงคนหนึ่งว่า เธอเป็นคนมีศรัทธา จะถวายของที่เธอให้สามีแก่พวกฉันบ้างไม่ได้หรือ นางถามว่า ของอะไรเจ้าข้า จึงตอบว่า ก็เมถุนธรรมไง ทรงตัดสินว่า ต้องอาบัติสังฆาทิเสส
- ภิกษุรูปหนึ่งมีความกำหนด เห็นหญิงคนหนึ่งกำลังทำงานอยู่ จึงพุทศะว่า น้องหญิง นอนลงสิ ฉันจักทำเอง ทรงตัดสินว่า ไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ

สังฆาทิเสส ลิกขาบทที่ ๔

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดอุกกราครอบงำแล้ว มีจิตแปรปรวนแล้ว กล่าวคุณแห่งการบำเรอความใคร่ของตนในสำนักมาตุคาม ด้วยถ้อยคำพาดพิงเมถุนว่า น้องหญิง หญิงใดบำเรอผู้ประพฤติพรหมจรรย์ มีศีล มีกัลยาณธรรมเช่นเรา ด้วยธรรมนั้น การบำเรอของหญิงนั้นนั้นเป็นยอดแห่งการบำเรอทั้งหลาย เป็นสังฆาทิเสส”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุมีความกำหนดอยู่ พุทศะให้หญิงบำเรอตน ด้วยกาม ต้องสังฆาทิเสส”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ภูกระศกรบงแล้ว** หมายถึงมีความกำหนด มีความเพ่งเล็ง มีจิตปฏิบัติ

คำว่า **มีจิตแปรปรวนแล้ว** หมายถึงมีจิตที่กำหนดแล้ว

คำว่า **มาตุคาม** หมายถึงหญิงมนุษย์ ไม่ใช่นางยักษ์ ไม่ใช่หญิงเปรต ไม่ใช่สัตว์วิเศษจกนพเคราะห์ เป็นหญิงที่รู้เตยงสา สามารถทราบถึงถ้อยคำที่เป็นสุภาสิต พุภาสิต คำชั่วหยาบ และคำสุภาพได้

คำว่า **ในสำนักมาตุคาม** คือในที่ใกล้มาตุคาม ในที่ไม่ห่างมาตุคามได้แก่พูดกับมาตุคาม

คำว่า **บ้ำเรอ** หมายถึงทำให้ยินดียิ่ง ทำให้รื่นเริงยิ่ง

คำว่า **ด้วยถ้อยคำพาดพิงเมถุน** คือ ด้วยถ้อยคำที่เกี่ยวด้วยเมถุน-ธรรมคือการเสพกาม

คำว่า **ความใคร่ของตน** หมายถึงความอยากของตน ความประสงค์ของตน การบ้ำเรอแก่ตน

คำว่า **มีศีล** คือ เป็นผู้เว้นขาดจากปาณาติบาต เว้นขาดจากอทินนาทาน เว้นขาดจากมุสาวาท

คำว่า **ผู้ประพฤติพรหมจรรย์** คือ ผู้เว้นขาดจากเมถุนธรรม

คำว่า **มีกัลยาณธรรม** คือ เป็นผู้ที่มีธรรมอันงาม เพราะมีศีลและประพฤติพรหมจรรย์เช่นนั้น

คำว่า **ด้วยธรรมนั้น** หมายถึงด้วยเมถุนธรรม

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ หมายถึงการที่ภิกษุมีความกำหนดพูดต่อ หรือพูดแนะนำ หรือพูดชักชวนให้หญิงบำเรอตนด้วยกามอันเกี่ยวเนื่องด้วยเมถุนธรรม ตามที่ตนใคร่ที่ตนปรารถนา อันเป็นประโยชน์แก่ตน ทำให้ตนรื่นรมย์ยินดี

การกล่าวให้หญิงบำเรอตนด้วยกามลักษณะนี้ถือว่าเป็นการชักนำหญิงที่มีศรัทธาแต่ไม่รู้ซึ่งให้หลงเชื่อ เป็นการหลอกลวง เป็นการเห็นแก่ตัวของภิกษุ เป็นเหตุให้คิดหมกมุ่นอยู่กับกามารมณ์จนไม่อาจประพฤติพรหมจรรย์ให้สมบูรณ์ได้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุฟุ้งซ่าน ปล่อยสติประพฤติเหลวแหลกด้วยการพูดจาไร้ยางอาย ให้ล้าวมระวังคำพูด มีความรู้สึกละอายใจที่จะพูดชักชวนให้หญิงบำเรอตนทางกามารมณ์โดยตรงหรือโดยอ้อม ทั้งนี้เพื่อรักษาศักดิ์ศรีของสงฆ์ไว้ และเพื่อรักษาพระศาสนาไว้

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุผู้กล่าวว่า ขอท่านจงบำรุงด้วยจีวร ภัณฑาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริวาร ดังนี้เป็นต้น (๒) ภิกษุผู้วิกลจริต (๓) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือผู้เป็นอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระอุทายี

วินีตวัตถุ

วินีตวัตถุ ได้แก่เรื่องที่เกิดขึ้นในสมัยพุทธกาล และทรงตัดสินแล้วว่า เป็นอาบัติหรือไม่เป็นอาบัติ เช่นเรื่องต่อไปนี้

- ภิกษุรูปหนึ่งถูกหญิงหมั้นผู้อุปถัมภ์ตนอยู่ถามว่า ทำไฉนจึงจะมีบุตรได้ ภิกษุตอบว่า จงถวายนานที่เลิศ นางถามว่า นานที่เลิศคืออะไร ภิกษุตอบว่า คือเมถุนธรรม ทรงตัดสินว่า ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว
- ภิกษุรูปหนึ่งถูกหญิงผู้อุปถัมภ์ตนอยู่ถามว่า ทำไฉนจึงจะมีโรคดี ภิกษุตอบว่า จงถวายนานที่เลิศ นางถามว่า นานที่เลิศคืออะไร ภิกษุตอบว่า คือเมถุนธรรม ทรงตัดสินว่า ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว
- ภิกษุรูปหนึ่งถูกหญิงที่คุ้นเคยถามว่า ดิฉันจะอุปัฏฐากพระคุณเจ้าด้วยอะไรดี ภิกษุตอบว่า จงถวายนานอันเลิศ นางถามว่า นานที่เลิศคืออะไร ภิกษุตอบว่า คือเมถุนธรรม ทรงตัดสินว่า ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว
- ภิกษุรูปหนึ่งถูกหญิงผู้ใญ่บุญถามว่า ทำไฉนจึงจะได้ไปสู่สุคติ ภิกษุตอบว่า ต้องถวายนานที่เลิศ นางถามว่า นานที่เลิศคืออะไร ภิกษุตอบว่า คือเมถุนธรรม ทรงตัดสินว่า ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว.

สังฆาทิเสส ลิกขาบทที่ ๕

คำแปลพระบาลีในพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดชักส่อ คือบอกความประสงค์ของชายแก่หญิงก็ดี บอกความประสงค์ของหญิงแก่ชายก็ดี ในความเป็นภรรยาก็ตาม ในความเป็นชู้ก็ตาม โดยที่สลับบอกแม้แก่หญิงแพศยาอันจะพึงอยู่กันชั่วขณะเป็นสังฆาทิเสส”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุชักสื่อให้ชายหญิงเป็นผัวเมียกัน ต้องสังฆาติเสถส”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ชักสื่อ** หมายถึงถูกฝ่ายหญิงชวนไปหาฝ่ายชาย หรือถูกฝ่ายชายชวนไปหาฝ่ายหญิง คือนำความประสงค์ของหญิงหรือชายไปบอกแก่หญิงหรือชายอีกฝ่ายหนึ่งว่าต้องการให้ไปเป็นสามีหรือเป็นภรรยา ได้แก่ทำตัวเป็นเถ้าแก่ชักสื่อให้ชายหญิงได้กัน

คำว่า **บอกความประสงค์ของชายแก่หญิง** หมายถึงแจ้งความปรารถนาของฝ่ายชายแก่ฝ่ายหญิง

คำว่า **บอกความประสงค์ของหญิงแก่ชาย** หมายถึงแจ้งความปรารถนาของฝ่ายหญิงแก่ฝ่ายชาย

คำว่า **ในความเป็นภรรยา** คือ ต้องการให้เป็นภรรยา

คำว่า **ในความเป็นผู้** คือ ต้องการให้เป็นผู้รักคือเป็นสามี

คำว่า **หญิงแพศยา** คือหญิงขายบริการอันจะพึงอยู่ร่วมกันชั่วขณะ ได้แก่หญิงที่เป็นภรรยาชั่วคราว

องค์แห่งการชักสื่อ

การชักสื่อโดยปกติ ย่อมสำเร็จได้และทำให้ต้องอาบัติตามสิกขาบทนี้ ต้องประกอบด้วยองค์แห่งการชักสื่อ ๓ ประการคือ

- (๑) รับคำของผู้วาน
- (๒) ไปบอกแก่อีกฝ่ายหนึ่ง
- (๓) กลับไปบอกแก่ผู้วาน

แต่ในกรณีชักสื่อหรือบอกแก่หญิงแพศยา ย่อมสำเร็จได้ด้วยองค์ ๒ เท่านั้น เช่นชายวานภิกษุให้ไปบอกหญิงชายบริการ ภิกษุรับคำแล้วไปบอกแก่หญิงบริการนั้น แม้ไม่กลับมาบอกแก่ชายนั้นอีก ความปรารถนาของเขาก็สำเร็จได้แล้ว ดังนั้น การต้องอาบัติสังฆาทิเสสตามสิกขาบทนี้ย่อมมีได้ด้วยองค์แห่งการชักสื่อ ๒ ประการข้างต้นเท่านั้น

องค์แห่งอาบัติ

ในสิกขาบทนี้ ท่านวางเกณฑ์การตัดสินว่าต้องอาบัติอะไรอย่างไรไว้เป็นหลัก ดังนี้

- (๑) ถ้าเขาวาน ภิกษุรับคำ เป็นอาบัติถุลลัจจัย ไปบอกแก่อีกฝ่ายหนึ่ง เป็นสังฆาทิเสส
- (๒) ถ้าเขามีได้วาน ภิกษุจัดการเอง ไปบอกแก่ชายหรือหญิงฝ่ายแรก เป็นถุลลัจจัย ไปบอกแก่ชายหรือหญิงฝ่ายที่สอง เป็นสังฆาทิเสส
- (๓) ผู้วาน เป็นเจ้าตัวโดยเป็นชายหรือหญิงก็ตาม เป็นมารดาบิดา หรือเป็นผู้ใหญ่ของชายหรือหญิงก็ตาม เมื่อเขาวาน ภิกษุรับคำ ไปบอกแก่อีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะเป็นเจ้าตัวก็ตาม เป็นบิดามารดา หรือเป็นผู้ใหญ่ก็ตาม เป็นสังฆาทิเสส

กรณีเช่นนี้ จะทำเองหรือสั่งให้ผู้อื่นทำแทนตนก็ตาม ก็ต้องสั่งมาทิสต์เหมือนกัน

- (๔) เขาวานภิกษุหลายรูป ทุกรูปรับคำแล้ว แต่เวลาไปบอก ไปบอกแม่เพียงรูปเดียว ต้องสั่งมาทิสต์พร้อมกันทั้งหมด
- (๕) ภิกษุรูปหนึ่งไม่รู้ ชักโยงสามิภรรยาซึ่งหย่าขาดกันแล้วให้กลับคืนดีกันใหม่ ท่านว่าไม่ต้องอาบัติ
- (๖) ภิกษุรูปหนึ่งรู้อยู่ว่าโยมบิดากับมารดาหย่าขาดกันแล้ว ถูกบิดาขอร้องให้ไปบอกโยมมารดาได้กลับมาปรนนิบัติตนเหมือนเดิม ภิกษุไปบอกตามนั้น เป็นสั่งมาทิสต์
- (๗) สามิภรรยาโกรธกันแล้วแยกกัน ต่างคนต่างอยู่ แต่มิได้หย่าขาดกัน ภิกษุพูดชักโยงให้คืนดีกัน ไม่ต้องอาบัติ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ หมายถึงการที่ภิกษุประพฤติดำเนินตัวเป็นผู้ชักสื่อให้ชายหญิงได้อยู่ร่วมกันเป็นสามิภรรยา หรือให้ชายได้เสพสมกับหญิงชายบริการ ด้วยมีประสงค์จะให้ตนเป็นที่เคารพนับถือ เป็นที่ไว้วางใจ หรือได้รับยกย่องว่าเป็นผู้ใหญ่ใจดีที่ยอมตัวมาเป็นเจ้าแก่ให้ ทำให้มีพวกพ้องบริวารมากขึ้น หรือด้วยวัตถุประสงค์อย่างอื่น ซึ่งการประพฤติดังนี้ย่อมไม่เหมาะสมไม่ควร เพราะยอมได้รับการตำหนิจากผู้รู้ทั้งหลายก็ได้ว่า ผู้เป็นสมณะสละทางโลกแล้วต้องเป็นผู้ไม่ชวนชวายเป็นผู้ไม่พยายามทำงานเช่นนั้น

ลิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อมิให้ภิกษุเข้าไปก้าวก่ายในเรื่องการเป็นอยู่ฉันสามีภรรยาซึ่งเป็นเรื่องทางโลกซึ่งละเอียดอ่อน ต้องการให้เป็นกลาง เพราะการอยู่กันเป็นครอบครัวนั้นเป็นเรื่องของจิตใจเป็นหลัก หากเกิดจากการชักล่อแต่ไม่สมัครใจ ยอมอยู่ด้วยกันตามคำของผู้ใหญ่ สุดท้ายอาจต้องหย่าขาดกัน หรืออยู่ทนทุกข์หวนอมขมกลืนไปด้วยกัน ยิ่งผู้ชักล่อเป็นภิกษุผู้ใหญ่ที่ตนนับถือหรือเป็นญาติผู้ใหญ่ด้วย เมื่อมาชักล่อก็ยอมทำตามด้วยเกรงใจ แต่ไม่สมัครใจอยู่ด้วยกันนัก หากจำต้องแยกทางกัน ผู้ชักล่อก็อาจถูกตำหนิและไม่นับถือกันต่อไป

อนึ่ง เพื่อให้ภิกษุวางตัวเป็นหลัก ไม่ใช่เป็นคนรับใช้คฤหัสถ์ ไม่ใช่เป็นคนเข้าก็เข้าการเที่ยวชักล่อให้เขาเป็นผัวเมียกัน ไม่ใช่เป็นคนไปไกลเกลี้ยให้เขาคืนดีกันอีกเมื่อเขาตกลงหย่าขาดกันไปแล้ว เป็นต้น เพราะการทำเช่นนั้นย่อมทำให้เกิดผลเสียตามมา แม้จะมีข้อดีบ้าง ได้รับความสำเร็จในทางดีบ้าง แต่ก็ทำให้เสียเวลา เสียโอกาสในการประพฤติพรหมจรรย์ จึงทรงบัญญัติห้ามไว้

อนาปัตติวาร

ในลิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุผู้ไปด้วยกรณียกิจของสงฆ์ที่ดี ของเจตีย์ที่ดี ของภิกษุผู้อาพาทที่ดี เช่น ในวัดมีงานก่อสร้างอยู่หรือมีงานซ่อมเจตีย์อยู่ อุบาสกวานภิกษุไปยังสำนักอุบาสิกา หรืออุบาสิกาวานภิกษุไปยังสำนักของอุบาสก เพื่อขออาหารหรือค่าแรงสำหรับคนงานในกิจนั้น เมื่อภิกษุไปด้วยกรณียะของสงฆ์เช่นนั้น ไม่ต้องอาบัติ หรือได้รับการขอร้องวานไปเพื่อต้องการยาสำหรับภิกษุอาพาทที่เช่นกัน (๒) ภิกษุผู้วิกลจริต (๓) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือผู้เป็นอาทิกัมมิกะ ได้แก่พระอุทายี

วินิตว์ตฤ

วินิตว์ตฤ ได้แก่เรื่องที่เกิดขึ้นในสมัยพุทธกาล และทรงตัดสินแล้วว่า เป็นอาบัติหรือไม่เป็นอาบัติ เช่นเรื่องต่อไปนี้

- ภิกษุรูปหนึ่งถูกชายคนหนึ่งวานให้ไปบอกหญิงคนชื่อนี้ว่าต้องการนางมาเป็นคู่ครอง ภิกษุรับคำวานแล้วไปถามหาหญิงคนชื่อนั้นว่าอยู่ที่ไหน ทราบว่านางได้ตายไปแล้ว ทรงตัดสินว่า ไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ
- ภิกษุรูปหนึ่งถูกชายคนหนึ่งวานให้ไปบอกหญิงชื่อนี้ว่าอย่างนี้ ภิกษุนั้นรับคำวานแล้วไปหาหญิงชื่อนั้น ได้ทราบว่านางย้ายบ้านไปแล้ว ทรงตัดสินว่า ไม่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ
- ภิกษุรูปหนึ่งชักโยงหญิงคนหนึ่งซึ่งทะเลาะกับสามีแล้วกลับไปอยู่ที่บ้านมารดาให้กลับมาคืนดีกันกับสามี ทรงตัดสินว่า ไม่ต้องอาบัติอะไร เพราะเขายังมิได้หย่าขาดกัน

สังฆาทิเสส ลิกขาบทที่ ๒

คำแปลพระบาลีในพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุผู้จะสร้างกุฏิอันไม่มีเจ้าภาพสร้างให้
สร้างเป็นของส่วนตัว ด้วยการขอเขามาเอง พึงสร้าง
ให้ได้ประมาณ ประมาณในการสร้างกุฏินั้นดังนี้ โดย
ยาว ๑๒ คืบ โดยกว้างรวมใน ๗ คืบโดยคืบสุด พึง

นำภิกษุทั้งหลายไปเพื่อแสดงพื้นที่ให้ ภิกษุเหล่านั้นพึง
แสดงพื้นที่อันไม่มีอันตราย มีฐานโดยรอบ พวกภิกษุ
สร้างกุฏิด้วยการขอเขามาเอง ในที่มีอันตราย หาฐาน
โดยรอบมิได้ หรือไม่นำภิกษุทั้งหลายไปแสดงพื้นที่ให้
หรือสร้างให้เกินประมาณ เป็นสังฆาติเสถ”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิกษุสร้างกุฏิที่ต้องก่อและโบกด้วยปูนหรือดิน
ซึ่งไม่มีใครเป็นเจ้าของ จำเพาะเป็นที่อยู่ของตน ต้อง
ทำให้ได้ประมาณ โดยยาวเพียง ๑๒ คืบพระสุคต โดย
กว้างเพียง ๗ คืบ วัดในร่มไม้ และต้องให้สงฆ์แสดง
ที่ให้ก่อน ถ้าไม่ให้สงฆ์แสดงที่ให้ก่อนก็ดี ทำให้เกิน
ประมาณก็ดี ต้องสังฆาติเสถ”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ขอเขามาเอง** หมายถึงขอคนบ้าง แรงงานบ้าง โคบ้าง เกวียน
บ้าง อุปกรณ์เช่นมิดบ้าง ตลอดจนไม้ หญ้า ดิน ด้วยตนเอง

คำว่า **กุฏิ** ได้แก่ ที่อยู่ซึ่งโบกฉาบปูนไว้เฉพาะภายในก็ตาม ซึ่งโบก
ฉาบปูนไว้เฉพาะภายนอกก็ตาม ซึ่งโบกฉาบปูนไว้ทั้งภายในทั้งภายนอกก็ตาม

คำว่า **คืบสุคต** คือ ความยาว ๓ คืบของบุรุษกลางคนในปัจจุบัน
เท่ากับหนึ่งศอกกับหนึ่งคืบของช่างไม้ จัดเป็นหนึ่งคืบสุคต

คำว่า **สร้าง** หมายถึงจะสร้างด้วยตนเองก็ตาม ใช้ให้คนอื่นสร้างก็ตาม

คำว่า **อันไม่มีเจ้าภาพสร้างให้** หมายถึงไม่มีใครอื่นเป็นเจ้าของถวาย ไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย เป็นคฤหัสถ์หรือบรรพชิต ถ้าร่วมกันบริจาคทรัพย์ และสิ่งของสร้างถวาย จัดว่ามีเจ้าภาพ

คำว่า **เป็นของส่วนตัว** หมายถึงเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ถ้าสร้างเพื่อถวายเป็นของสงฆ์ เป็นของส่วนกลางที่ภิกษุอื่นใช้ได้ ไม่จัดเป็นของส่วนตัว

คำว่า **พึงสร้างให้ได้ประมาณ** คือ โดยยาว ด้วยการวัดด้านนอก ฝาผนัง โดยกว้าง ด้วยการวัดด้านในฝาผนัง

เมื่อสร้างส่วนยาวเพียง ๑๐ คืบ แต่มีส่วนกว้าง ๘ คืบ หรือส่วนกว้างแคบกว่าที่กำหนด ส่วนยาวเกินกำหนด ถือว่าสร้างไม่ได้ประมาณ

คำว่า **พื้งนำภิกษุทั้งหลายไปแสดงพื้นที่ให้** คือ ภิกษุผู้จะสร้างกุฏินั้น พื้งปรับพื้นที่ที่จะสร้างกุฏินั้นเสียก่อน แล้วพื้งเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าเฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระหย่ง(นั่งคุกเข่า)ประนมมือเปล่งวาจาขอสงฆ์ให้ไปตรวจดูพื้นที่ที่จะสร้างกุฏิ โดยกล่าวขอ ๓ ครั้ง ถ้าสงฆ์ทั้งหมดจะอุตสาหะไปดูพื้นที่นั้นด้วยกันก็พื้งไป ถ้าสงฆ์ไม่อาจจะไปดูพื้นที่ได้ทั้งหมด ด้วยขราบ้าง อาพาธบ้าง ภิกษุเหล่าใดในหมู่ นั้นเป็นผู้ฉลาด สามารถจะรู้ได้ว่าพื้นที่นั้นจะมีอันตรายอะไรหรือไม่ เป็นพื้นที่มีขานรอบได้หรือไม่ สงฆ์พื้งขอรับรองภิกษุเหล่านั้นแล้วสมมติคือมีมติร่วมกันแต่งตั้งให้ไปเป็นผู้ดูพื้นที่แทนสงฆ์

คำว่า **มีอันตราย** คือ เป็นที่อาศัยของมด ของปลวก ของหนู ของงู ของแมลงมีพิษเช่นแมงป่อง ของสัตว์ร้ายเช่นเสือ สิงโต เป็นต้น เป็นที่ใกล้น้ำ

ใกล้ไร่ ใกล้สวน ใกล้ตะแคงแกง ใกล้สุสาน หรือใกล้ถนน ใกล้สี่แยก ใกล้ทางเดินไปมา

คำว่า **ไม่มีชานโดยรอบ** คือเป็นที่ที่เกวียนซึ่งเทียมวัวแล้วตามปกติไม่สามารถจะเวียนไปได้ เป็นที่ไม่สามารถจะใช้น้ำไถพาดดินเวียนโดยรอบได้

อาการที่ลวงอาบัติ

ในสิกขาบทนี้ มีข้อที่พึงพิจารณาคืออาการที่ลวงอาบัติ ว่าจะเป็นอย่างใดด้วยสาเหตุใดบ้าง ท่านแสดงไว้ว่า

(๑) สร้างเป็นส่วนตัว คือ สร้างไว้เฉพาะตัว ไม่ให้เป็นของสงฆ์

(๒) ขอเขามาเอง คือ ขอช่าง ขออุปกรณ์ ขอวัสดุก่อสร้าง เป็นต้น จากคนอื่น

(๓) สร้างไม่ได้ประมาณ คือ สร้างเกินประมาณไป

(๔) ไม่ให้สงฆ์แสดงพื้นที่ให้ คือ ลงมือสร้างเองโดยอิสระ

(๕) พื้นที่ที่สร้างมีอันตราย ไม่มีชานรอบ

เมื่อสร้างด้วยอาการอย่างนี้เป็นอาบัติ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ มุ่งให้ภิกษุตั้งอยู่ในความสันโดษ มัคน้อย มีที่อยู่เรียบง่าย พอเป็นที่มุงบังหลบหนาวหลบร้อน หลบเหลือบยุ้ง และป้องกันฝนและแดดได้เท่านั้น จะได้ไม่ไปรบกวนชาวบ้านให้ช่วยเหลือเพื่อสร้างกุฏิที่อยู่ของตนด้วยประการต่างๆ

ลิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อมิให้ภิกษุสร้างความเดือดร้อนให้แก่ชาวบ้าน ด้วยการขอรุณกรรมสิ่งของในการก่อสร้าง ทรงแสดงไว้ว่า โภคสมบัติของคฤหัสถ์รวบรวมได้ยาก แม้ได้มาแล้วก็ยิ่งยากที่จะเฝ้ารักษา ไฉนจึงได้มีการวิงวอนออกปากขอเขาหลายครั้งหลายครา การกระทำเช่นนั้นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของเหล่าชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นของเหล่าชนที่เลื่อมใสแล้ว เป็นการกระทำเพื่อความไม่เลื่อมใสและเพื่อความกลายเป็นอื่นไปโดยแท้

ว่าด้วยเรื่องการขอ

การขอรุณกรรมสิ่งของจากชาวบ้านมาเพื่อกุฎีที่อยู่ของตน จัดเป็นอาบัติ แต่ในกรณีที่มีการขอเพื่อมาสร้างกุฎี วิหาร อุโบสถ ศาลา หรือปราสาท (อาคารมียอดเป็นชั้นๆ) เป็นของกลางสงฆ์ โดยมีเจ้าภาพทั้งหมดหรือเป็นส่วนๆ ไม่เป็นอาบัติ และสามารถขอวิสตุอุปกรณ ขอหัตถกรรมหรือแรงงานจากชาวบ้านได้ ในข้อนี้ขอยกตัวอย่างคำอธิบายในอรรถกถาสัมณปาสาทิกา ตอนที่ว่าด้วยลิกขาบทนี้ มาเป็นตัวอย่าง ท่านว่า

“บรรดาคนและหัตถกรรมนั้น จะขอคนโดยความขาดมูล (ขาดค่าตอบแทน) ไม่ควร จะขอว่า พวกท่านจงให้คนเพื่อประโยชน์แก่การร่วมมือ เพื่อประโยชน์แก่การทำงาน ควรอยู่ หัตถกรรมที่คนพึงกระทำ ท่านเรียกว่า แรงงาน จะขอแรงงาน ควรอยู่ หัตถกรรมนั้น เว้นการงานส่วนตัวของพวกพรานเนื้อและชาวประมงเป็นต้นเสีย ที่เหลือเป็นกับปียะคือควรทั้งหมด ... การที่ภิกษุจะขอหัตถกรรมบางอย่างกะขาวนาหรือคนอื่น แม้เป็นผู้ชวนช่วยในการงานของตน ซึ่งถือเรื่องอุปกรณมีผลและไถเป็นต้นกำลังเดินไปเพื่อไถนาที่ดี เพื่อหว่านหรือเกี่ยวก็ดี สมควรแท้ ...

ก็ถ้าว่า ภิกษุประสงค์จะให้สร้างปราสาท ฟังไปยังบ้านพวก
สลักหินเพื่อต้องการเสาแล้วขอหัตถกรรม ให้เขาหาเสาหินไปให้
ถ้าเขายอมหาไปถวาย หรือถวายเสาที่เขินมาเก็บไว้แล้ว ควรอยู่
ถ้าเขากล่าวว่าพวกตนไม่มีเวลา ขอให้ใช้คนอื่นขนไปเถิด พวกตน
จะให้ค่าแรงตนเอง จะให้คนขนไปแล้วบอกให้เขาจ่ายค่าจ้างขน
เสาหิน ก็ควร

โดยอุบายเดียวกันนี้ การที่ภิกษุจะไปยังสำนักของพวกช่างศิลป์
เพื่อประสงค์ของทุกสิ่งที่ต้องการ เช่นไปยังสำนักช่างไม้เพื่อขอไม้
มาสร้างปราสาท ไปยังสำนักช่างอิฐเพื่อขออิฐมาก่อสร้าง เป็นต้น
แล้วขอหัตถกรรม สมควรอยู่ และจะรับเอาของที่ดีได้ ด้วยอำนาจ
การขอหัตถกรรมที่ดี ด้วยการเพิ่มให้ค่าบำเหน็จเบียดเบียน สมควร
ทุกอย่าง และเมื่อจะให้ผู้นำของมาจากป่า ควรให้นำของทั้งหมดที่ใครๆ
ไม่ได้คุ้มครอง (ไม่ได้หวงแหน) มา”

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุสร้างเจือมผา (๒) ภิกษุสร้างถ้ำ (๓) ภิกษุสร้างกุฏิหญ้า (๔) ภิกษุสร้างกุฏิ
เพื่อภิกษุอื่น คือสร้างเป็นของสงฆ์ (๕) ภิกษุสร้างอาคารอื่นทุกอย่าง นอกจาก
อาคารเป็นที่อยู่ของตน (๖) ภิกษุวิกลจริต (๗) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือ
ผู้เป็นอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุชาวเมืองอาฬวี่

วินีตวัตถุ

ในสิกขาบทนี้ ไม่มีเรื่องที่ทรงตัดสินแล้วปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก

สังฆาทิเสส ลิกขาบทที่ ๗

คำแปลพระบาลีในพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุจะให้สร้างวิหารใหญ่ อันมีเจ้าภาพสร้าง ถวาย สร้างเป็นของส่วนตัว พึงนำภิกษุทั้งหลายไปเพื่อ แสดงพื้นที่ให้ ภิกษุเหล่านั้นพึงแสดงพื้นที่อันไม่มีอันตราย มีชานโดยรอบ หากภิกษุให้สร้างวิหารใหญ่ในที่ที่มีอันตราย ไม่มีชานโดยรอบ หรือไม่นำภิกษุทั้งหลายไปเพื่อแสดง พื้นที่ให้ เป็นสังฆาทิเสส”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ถ้าที่อยู่ที่จะสร้างนั้นมีทายกเป็นเจ้าของ ทำให้เกิน ประมาณนั้นได้ แต่ต้องให้สงฆ์แสดงที่ให้ก่อน ถ้าไม่ให้สงฆ์ แสดงที่ให้ก่อน ต้องสังฆาทิเสส”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **วิหาร** หมายถึงที่อยู่ซึ่งโบกฉาบปูนไว้เฉพาะภายในก็ตาม ซึ่ง โบกฉาบปูนไว้เฉพาะภายนอกก็ตาม ซึ่งโบกฉาบปูนไว้ทั้งภายในทั้งภายนอก ก็ตาม

คำว่า **ใหญ่** หมายถึงที่อยู่ที่มีเจ้าของ มีเจ้าภาพสร้าง

คำว่า **สร้าง** คือ ทำเองก็ตาม ใ้ให้คนอื่นทำก็ตาม

คำที่เหลือทั้งหมด เหมือนกับคำในสังฆาติเสส ลิกขาบทที่ ๖ ต่างกัน
เพียงสร้างกุฏิกับสร้างวิหารเท่านั้น

สร้างค้ำ สร้างต่อ

ในพระไตรปิฎก ได้แสดงอาการที่ต้องอาบัติในเพราะวิหารที่สร้างค้ำ
ไว้ ดังนี้

(๑) วิหารที่ตนสร้างค้ำไว้ ภิกษุสร้างต่อจนสำเร็จด้วยตนเอง ต้อง
อาบัติสังฆาติเสส

(๒) วิหารที่ตนสร้างค้ำไว้ ภิกษุให้คนอื่นสร้างต่อจนสำเร็จ ต้อง
อาบัติสังฆาติเสส

(๓) วิหารที่คนอื่นสร้างค้ำไว้ ภิกษุสร้างต่อจนสำเร็จด้วยตนเอง
ต้องอาบัติสังฆาติเสส

(๔) วิหารที่คนอื่นสร้างค้ำไว้ ภิกษุให้คนอื่นสร้างต่อจนสำเร็จ ต้อง
อาบัติสังฆาติเสส

ในกรณีเหล่านี้หมายถึงสร้างต่อเพื่อเป็นที่อยู่ของตัวเอง ถ้าสร้างต่อ
เพื่อประโยชน์แก่สงฆ์ ไม่เป็นอาบัติ

เจตนารมณ์ของลิกขาบทข้อนี้

ลิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อมิให้ภิกษุฟุ้งเฟ้อ ไม่ประมาณตน
สร้างที่อยู่อาศัยส่วนตนใหญ่โตเกินประมาณ อันเป็นการรบกวนชาวบ้านให้
เดือดร้อนโดยใช่เหตุ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้ก็เหมือนกับสังฆาทิเสส สิกขาบทที่ ๒
ข้างต้น

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุสร้างเลื่อมผา (๒) ภิกษุสร้างถ้ำ (๓) ภิกษุสร้างกุฏิหญ้า (๔) ภิกษุสร้างวิหารเพื่อภิกษุอื่น (๕) ภิกษุภิกษุสร้างอาคารอื่นทุกอย่าง นอกจากอาคารเป็นที่อยู่ของตน (๖) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือผู้เป็นอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระฉันทะ

วินีตวัตถุ

ในสิกขาบทนี้ ไม่มีเรื่องที่ทรงตัดสินแล้วปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก

สังฆาทิเสส สิกขาบทที่ ๘

คำแปลพระบาลีในพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดจิตใจ มีโทษ ไม่เข้มแข็ง ใส่ความ
ภิกษุด้วยอาบัติปาราชิกอันหามูลมิได้ ด้วยหมายว่า
ทำใจเราจึงจะยังเธอให้พ้นไปจากพรหมจรรย์นี้ได้
ครั้นสมัยอื่นแต่นั้น อันผู้ใดผู้หนึ่งเชื่อก็ตาม ไม่เชื่อ
ก็ตาม แต่อธิกรณ์นั้นเป็นเรื่องหามูลมิได้ และภิกษุ
ยืนยันความผิดอยู่ เป็นสังฆาทิเสส”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุใดโกรธเคือง แกล้งโทษภิกษุอื่นด้วยอาบัติปาราชิก
ไม่มีมูล ต้องสั่งมาทิสเส”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ชัดใจ มีโทษ** คือ โกรธ ไม่พอใจ ไม่ชอบใจ แค้นใจ เจ็บใจ

คำว่า **ไม่แช่มชื่น** คือ ไม่แช่มชื่นเพราะความโกรธนั้น เพราะโทษนั้น
เพราะความไม่พอใจนั้น เพราะความไม่ชอบใจนั้น

คำว่า **อันหามูลมิได้** คือ อันตนหรือคนอื่นไม่ได้เห็น ไม่ได้ได้ยิน ไม่ได้สงสัย

คำว่า **ใส่ความ** ได้แก่ โจมตีเองก็ตาม สั่งให้โจมตีก็ตาม

คำว่า **ทำใจจนจะยังเธอให้พ้นไปจากพรหมจรรย์นี้ได้** คือ ให้พ้น
ไปจากภาวะภิกษุ ให้พ้นไปจากสมณธรรม ให้พ้นไปจากศีลชั้นนี้ ให้พ้นไปจาก
คุณคือตบะ

คำว่า **อันผู้ใดผู้หนึ่งเชื่อก็ตาม ไม่เชื่อก็ตาม** คือ ภิกษุนั้นถูกใส่ความ
ด้วยเรื่องใด จะมีคนเชื่อเรื่องนั้นก็ตาม ไม่มีคนเชื่อ ไม่มีใครพูดถึงภิกษุนั้นก็ตาม

คำว่า **อธิกรณ์** ได้แก่ อธิกรณ์ ๔ อย่างคือ วิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิ-
กรณ์ อาบัติตาธิกรณ์ กิจจาธิกรณ์

คำว่า **และภิกษุยืนยันความผิดอยู่** คือ ภิกษุกล่าวยอมรับว่าข้าพเจ้า
พูดพล่อยๆ พูดเท็จ พูดไม่จริง ข้าพเจ้าไม่รู้ได้พูดไปแล้ว

แนวการปรับอาบัติในการโจท

ในพระไตรปิฎก ตอนที่ว่าด้วยสิกขาบทนี้ ท่านแสดงแนวการปรับอาบัติในการโจทไว้ดังต่อไปนี้

(๑) ภิกษุต้องอาบัติปาราชิกข้อใดข้อหนึ่งแล้ว ย่อมเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ถ้าภิกษุผู้โจทเห็นว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่ขอโอกาสต่อเธอแล้วโจทเธอ หมายถึงให้พ้นไปจากพรหมจรรย์ ต้องอาบัติทุกกฏกับอาบัติสังฆาทิเสส

(๒) ภิกษุต้องอาบัติปาราชิกข้อใดข้อหนึ่งแล้ว ย่อมเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ถ้าภิกษุผู้โจทเห็นว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ขอโอกาสต่อเธอก่อนแล้วโจทเธอ หมายถึงให้พ้นไปจากพรหมจรรย์ ต้องอาบัติอาบัติสังฆาทิเสส

(๓) ภิกษุต้องอาบัติปาราชิกข้อใดข้อหนึ่งแล้ว ย่อมเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ถ้าภิกษุผู้โจทเห็นว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่ขอโอกาสต่อเธอแล้วโจทเธอ หมายถึงค่า ต้องอาบัติทุกกฏกับอาบัติปาจิตตีย์ในเพราะเสียดสี

(๔) ภิกษุต้องอาบัติปาราชิกข้อใดข้อหนึ่งแล้ว ย่อมเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ถ้าภิกษุผู้โจทเห็นว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ขอโอกาสต่อเธอก่อนแล้วโจทเธอ หมายถึงค่า ต้องอาบัติปาจิตตีย์ในเพราะเสียดสี

(๕) ภิกษุไม่ต้องอาบัติปาราชิกข้อใดข้อหนึ่ง ย่อมเป็นผู้บริสุทธิ์ ถ้าภิกษุผู้โจทเห็นว่าเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ไม่ขอโอกาสต่อเธอแล้วโจทเธอ หมายถึงค่า ต้องอาบัติทุกกฏ

(๖) ภิกษุไม่ต้องอาบัติปาราชิกข้อใดข้อหนึ่ง ย่อมเป็นผู้บริสุทธิ์ ถ้าภิกษุผู้โจทเห็นว่าเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ไม่ขอโอกาสต่อเธอแล้วโจทเธอ หมายถึงให้พ้นไปจากพรหมจรรย์ ไม่ต้องอาบัติ

(๗) ภิกษุไม่ต้องอาบัติปาราชิกข้อใดข้อหนึ่ง ย่อมเป็นผู้บริสุทธิ์ ถ้า ภิกษุผู้โจทก์เห็นว่าเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ไม่ขอโอกาสต่อเธอก่อนแล้วโจทเธอ หมายถึง ค่า ต้องอาบัติทุกกฏกับอาบัติปาจิตตีย์ในเพราะเสียดสี

(๘) ภิกษุไม่ต้องอาบัติปาราชิกข้อใดข้อหนึ่ง ย่อมเป็นผู้บริสุทธิ์ ถ้า ภิกษุผู้โจทก์เห็นว่าเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ขอโอกาสต่อเธอก่อนแล้วโจทเธอ หมายถึง ค่า ต้องอาบัติปาจิตตีย์ในเพราะเสียดสี

(๙) ภิกษุต้องอาบัติปาราชิกข้อใดข้อหนึ่ง ย่อมเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ถ้า ภิกษุผู้โจทก์เห็นว่าเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ไม่ขอโอกาสต่อเธอก่อนแล้วโจทเธอ หมายถึง ค่า ต้องอาบัติทุกกฏ

(๑๐) ภิกษุต้องอาบัติปาราชิกข้อใดข้อหนึ่ง ย่อมเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ถ้า ภิกษุผู้โจทก์เห็นว่าเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ขอโอกาสต่อเธอก่อนแล้วโจทเธอ หมายถึง ให้พ้นไปจากพรหมจรรย์ ไม่ต้องอาบัติ

(๑๑) ภิกษุต้องอาบัติปาราชิกข้อใดข้อหนึ่ง ย่อมเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ถ้า ภิกษุผู้โจทก์เห็นว่าเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ไม่ขอโอกาสต่อเธอก่อนแล้วโจทเธอ หมายถึง ค่า ต้องอาบัติทุกกฏกับอาบัติปาจิตตีย์ในเพราะเสียดสี

(๑๒) ภิกษุต้องอาบัติปาราชิกข้อใดข้อหนึ่ง ย่อมเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ถ้า ภิกษุผู้โจทก์เห็นว่าเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ขอโอกาสต่อเธอก่อนแล้วโจทเธอ หมายถึง ค่า ต้องอาบัติปาจิตตีย์ในเพราะเสียดสี

(๑๓) ภิกษุไม่ต้องอาบัติปาราชิกข้อใดข้อหนึ่ง ย่อมเป็นผู้บริสุทธิ์ ถ้า ภิกษุผู้โจทก์เห็นว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่ขอโอกาสต่อเธอก่อนแล้วโจทเธอ หมายถึง ค่า ต้องอาบัติทุกกฏกับอาบัติสังฆาติเสถ

(๑๔) ภิกษุไม่ต้องอาบัติปาราชิกข้อใดข้อหนึ่ง ย่อมเป็นผู้บริสุทธิ์ ถ้าภิกษุผู้โจทก์เห็นว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ขอโอกาสต่อเธอก่อนแล้วโจทเธอ หมายจะให้พ้นไปจากพรหมจรรย์ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

(๑๕) ภิกษุไม่ต้องอาบัติปาราชิกข้อใดข้อหนึ่ง ย่อมเป็นผู้บริสุทธิ์ ถ้าภิกษุผู้โจทก์เห็นว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่ขอโอกาสต่อเธอก่อนแล้วโจทเธอ หมายจะค่า ต้องอาบัติทุกกฏกับอาบัติปาจิตติยในเพราะเสียคดี

(๑๖) ภิกษุไม่ต้องอาบัติปาราชิกข้อใดข้อหนึ่ง ย่อมเป็นผู้บริสุทธิ์ ถ้าภิกษุผู้โจทก์เห็นว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ขอโอกาสต่อเธอก่อนแล้วโจทเธอ หมายจะค่า ต้องอาบัติปาจิตติยในเพราะเสียคดี

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อมิให้ภิกษุอาศัยความโกรธไม่พอใจภิกษุอื่นแล้วแก่งัดโจทด้วยอาบัติรุนแรง เพื่อให้ภิกษุนั้นพ้นไปจากความเป็นภิกษุ ซึ่งเป็นการแสดงถึงจิตใจที่เหี้ยมโหด ไม่มองในแง่ดี มองแต่ในแง่ร้ายทั้งที่ไม่เป็นจริงไม่มีจริง

การโจทภิกษุอื่นด้วยข้อมูลเท็จนั้นเป็นเรื่องที่ทำได้ง่าย เมื่อไม่ละอายเมื่อขาดความรับผิดชอบ และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว แต่เป็นเรื่องยุ่งยากในการพิจารณาความเพื่อลงโทษ หากเป็นเรื่องไม่จริง ย่อมเสียเวลาเปล่าโดยใช่เหตุ ด้วยเหตุนี้จึงทรงตัดต้นตอเสียด้วยการบัญญัติไว้ว่าเมื่อกล่าวหาภิกษุอื่นด้วยอาบัติปาราชิกที่ไม่มีมูล เป็นอาบัติสังฆาทิเสส เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุใส่ความฟ้องร้องกันได้ง่าย

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ ภิกษุผู้โจทก์มีความเห็นว่าเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ (๒) ภิกษุจำเลยเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ภิกษุผู้โจทก์มีความเห็นว่าเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ (๓) ภิกษุผู้วิกลจริต (๔) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือผู้เป็นอาทิกัมมิกะ ได้แก่พระเมตติยะ กับพระภุมมชกะ (ภิกษุคู่หูกันอยู่ในหมู่ภิกษุฉัพพัคคีย์)

สังฆาติเสถ สิกขาบทที่ ๔๗

คำแปลพระบาลีในพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใด ชัดใจ มีโทสะ ไม่แค้นชื่น อ้างเอกเทศ บางส่วนแห่งอธิกรณ์เรื่องอื่นพอเป็นเล่ห์ ใส่ความภิกษุ ด้วยอาบัติปาราชิก ด้วยหมายว่า ทำใจนเราจึงจะยังเธอ ให้พ้นไปจากพรหมจรรย์ได้ ครั้นสมัยขึ้นแต่นั้น อันผู้ใด ผู้หนึ่งเชื่อก็ตาม ไม่เชื่อก็ตาม แต่อธิกรณ์นั้นเป็นเรื่องอื่น แท้ เอกเทศบางส่วนถูกเธออ้างพอเป็นเล่ห์ และภิกษุ ยืนยันความผิดอยู่ เป็นสังฆาติเสถ”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุโกรธเคือง แกล้งหาเล่ห์โจทภิกษุอื่นด้วยอาบัติ ปาราชิก ต้องสังฆาติเสถ”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ขี้ใจ มีโทษ** คือ โกรธ ไม่พอใจ ไม่ชอบใจ แค้นใจ เจ็บใจ

คำว่า **ไม่เข้มแข็ง** คือ ไม่เข้มแข็งเพราะความโกรธนั้น เพราะโทษนั้น เพราะความไม่พอใจนั้น เพราะความไม่ชอบใจนั้น

คำว่า **อภิกรณ์เรื่องอื่น** คือ เป็นอาบัติส่วนอื่น หรือเป็นอภิกรณ์ส่วนอื่น

คำว่า **เลศ** หมายถึง **ข้ออ้างอิง, สิ่งที่ยึดในที** ในที่นี้หมายถึงเลศ ๑๐ อย่าง ได้แก่ เลศคือชาติกำเนิด ๑ เลศคือชื่อ ๑ เลศคือวงศ์ตระกูล ๑ เลศคือลักษณะ ๑ เลศคืออาบัติ ๑ เลศคือบาตร ๑ เลศคือจีวร ๑ เลศคืออุปภณาย ๑ เลศคืออาจารย์ ๑ เลศคือเสนาสนะ ๑

คำว่า **ใส่ความ** ได้แก่ โจมตีก่ตาม สั่งให้โจมตีก่ตาม

คำว่า **ทำใจจนจะยังเธอให้พ้นไปจากพรหมจรรย์นี้ได้** คือ ให้พ้นไปจากภาวะภิกษุ ให้พ้นไปจากสมณธรรม ให้พ้นไปจากศีลชั้นนี้ ให้พ้นไปจากคุณคือตบะ

คำว่า **อันผู้ใดผู้หนึ่งเชื่อก็ตาม ไม่เชื่อก็ตาม** คือ ภิกษุนั้นถูกใส่ความด้วยเรื่องใด จะมีคนเชื่อเรื่องนั้นก็ตาม ไม่มีคนเชื่อ ไม่มีใครพูดถึงภิกษุนั้นก็ตาม

คำว่า **อภิกรณ์** ได้แก่ อภิกรณ์ ๔ อย่างคือ วิวาหาภิกรณ์ อนุวาหาภิกรณ์ อาปัตตาภิกรณ์ กิจจาภิกรณ์

คำว่า **เอกเทศบางส่วนพอเป็นเลศ** คือ อ้างเลศอย่างใดอย่างหนึ่งในเลศ ๑๐ อย่างนั้นขึ้นมา

คำว่า **และภิกษุยืนย่นความผิดอยู่** คือ ภิกษุกล่าวยอมรับว่าข้าพเจ้า
พูดพล่อยๆ พูดเท็จ พูดไม่จริง ข้าพเจ้าไม่รู้ได้พูดไปแล้ว

ตัวอย่างการอ้างเลศโจท

ในพระวินัยปิฎกตอนว่าด้วยสิกขาบทนี้ได้ยกตัวอย่างการอ้างเลศ
โจทไว้ครบทั้ง ๑๐ อย่าง ขอนำบางอย่างมาแสดงพอเป็นนัย คือ

ที่ชื่อว่า **เลศคือชาติกำเนิด** อธิบายว่า ภิกษุผู้โจทได้เห็นภิกษุผู้มี
วรรณะกษัตริย์ต้องอาบัติปาราชิก ครั้นเห็นภิกษุผู้เป็นวรรณะกษัตริย์รูปอื่น
เข้า ได้โจทว่า ข้าพเจ้าได้เห็นภิกษุผู้เป็นวรรณะกษัตริย์ต้องอาบัติปาราชิกแล้ว
ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศาकยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี
สังฆกรรมก็ดี ไม่มีส่วนร่วมของท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆมาทิสต์ทุกๆ คำพูด

ที่ชื่อว่า **เลศคือลักษณะ** อธิบายว่า ภิกษุผู้โจทได้เห็นภิกษुरूปร่างสูง
ต้องอาบัติปาราชิก ครั้นเห็นภิกษुरूปร่างสูงรูปอื่นเข้า ได้โจทว่า ข้าพเจ้าได้เห็น
ภิกษुरूปร่างสูงต้องอาบัติปาราชิกแล้ว ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระ
ศาकยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีส่วนร่วมของท่าน ดังนี้ ต้อง
อาบัติสังฆมาทิสต์ทุกๆ คำพูด

ที่ชื่อว่า **เลศคืออุปชฌาย์** อธิบายว่า ภิกษุผู้โจทได้เห็นภิกษุผู้เป็น
สังฆวิหาริกของพระอุปชฌาย์ชื่อนี้ต้องปาราชิก ครั้นเห็นสังฆวิหาริกรูปอื่น
ของพระอุปชฌาย์ชื่อนี้เข้า ได้โจทว่าข้าพเจ้าได้เห็นภิกษุผู้เป็นสังฆวิหาริกของ
พระอุปชฌาย์ชื่อนี้ต้องอาบัติปาราชิกแล้ว ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อ
สายพระศาकยบุตร อุโบสถก็ดี ปวารณาก็ดี สังฆกรรมก็ดี ไม่มีส่วนร่วมของท่าน
ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆมาทิสต์ทุกๆ คำพูด

การโจทหรือใส่ความอย่างนี้ จัดเป็นการโจทหรือกล่าวหาโดยอ้าง
อธิกรณ์คืออาบัติอธิกรณ์มาเป็นเลศ คือมาเป็นข้ออ้างอิงที่พอเชื่อถือได้

สิกขาบทนี้เป็นเรื่องของการแสหาเรื่องภิกษุอื่นเพื่อให้พ้นจากสมณ-
เพศ โดยอ้างเหตุผลข้างๆ คูๆ ไม่ตรงประเด็น ด้วยอำนาจความขี้ใจ มีโทษ
มีความไม่แช่มชื่นอยู่ในใจ แสดงถึงความเคียดแค้น อาฆาตมาดร้าย หรือ
ความโกรธเคืองเป็นการส่วนตัว มีไซ้เพื่อให้เกิดความสงบ เห็นจริงตามที่โจท
เป็นเหตุให้เกิดความอลวนวุ่นวาย เกิดความไม่สงบความไม่สามัคคีขึ้นในหมู่
คณะ ทำให้เสียเวลาในการพิจารณาตัดสิน จึงทรงปรับโทษเป็นอาบัติสังฆาติ-
เสสที่เป็นครุภัตติ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ภิกษุมีสติ มีความระวังในการ
กล่าวหาภิกษุอื่น ต้องมีมูลจริงๆ และมีความหวังดี ต้องการความสงบเรียบร้อย
ความงดงามในหมู่คณะ ไม่มีความลำเอียงอาฆาตมาดร้าย หรือมีจิตใจโกรธ
แค้นในใจเป็นต้นทุน ซึ่งการโจทด้วยข้อเท็จจริงอย่างนั้น จะโจทเองก็ตาม สั่ง
ให้ผู้อื่นโจทก็ตาม ไม่ต้องอาบัติ

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุผู้สำคัญว่าเป็นอย่างนั้น โจทเองก็ดี สั่งให้ผู้อื่นโจทก็ดี คือมีความสำคัญ
ว่าภิกษุนั้นต้องอาบัติปาราชิกจริงจึงได้โจท (๒) ภิกษุผู้วิกลจริต (๓) ภิกษุผู้
เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่พระเมตติยะและพระภุมมชกะ (สอง
หมู่ในหมู่ภิกษุฉัพพัคคีย์)

สังฆาติเสส ลิกขาบทที่ ๑๐

คำแปลพระบาลีในพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดพากเพียรเพื่อทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน หรือถือเอาอริกกรรมอันเป็นเหตุให้แตกกัน ยกย่องกันอยู่ ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่าท่านอย่าได้พากเพียรเพื่อทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน หรืออย่าได้ถือเอาอริกกรรมอันเป็นเหตุให้แตกกัน ยกย่องกันอยู่ ขอท่านจงพร้อมเพรียงด้วยสงฆ์ เพราะว่าสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน ขึ้นชมกัน ไม่วิวาทกัน มีอุทเทสเดียวกัน ย่อมอยู่ผาสุกแล ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ยังยกย่องยืนอยู่อย่างนั้นนั่นแล ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงสวดสมณฐานกว่าจะครบสามจบ เพื่อให้สละการกระทำนั้นเสีย หากเธอถูกสวดสมณฐานกว่าจะครบสามจบอยู่ ย่อมสละการกระทำนั้นเสียได้ การสละได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี หากเธอไม่ยอมสละ เป็นสังฆาติเสส”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุพากเพียรเพื่อจะทำลายสงฆ์ให้แตกกัน ภิกษุอื่นห้ามไม่ฟัง สงฆ์สวดกรรมเพื่อจะให้ละข้อที่ประพจน์นั้น ถ้าไม่ละ ต้องสังฆาติเสส”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **พากเพียรเพื่อทำลายสงฆ์** คือ แสวงหาพวก จักกลุ่มกันด้วย
หมายมั่นว่า ทำในภิกษุเหล่านี้จะพังแตกกัน พังแยกกัน พังเป็นพรรคกัน

คำว่า **อภิกษุอื่นเป็นเหตุให้แตกกัน** ได้แก่ เรื่องอื่นเป็นเหตุให้
แตกแยกกัน ๑๘ ประการ

คำว่า **ยกย่องยืนอยู่** ได้แก่ แสดง ไม่ยอมสละ

คำว่า **สมนุภาส์** หมายถึงการสวดประกาศห้ามไม่ให้ถือรั้นการอัน
มิชอบ ให้เลิกละการกระทำนั้นเสีย

คำนี้เป็นข้อบทสวดทางพระวินัย

อาการที่เป็นอาบัติ

การทำลายสงฆ์ให้แตกกันเป็นเรื่องละเอียดอ่อน มีข้อปลีกย่อยมาก
เป็นเรื่องที่สงฆ์จะต้องร่วมมือช่วยเหลือกัน ทั้งในการสอดส่องดูแล ในการ
ป้องกัน ในการบอกกล่าว ในการแนะนำตักเตือน ในการห้ามปราม จนในที่สุด
ในการกำจัดแก้ไข ซึ่งในแต่ละอย่างหากเพิกเฉย ท่านปรับเป็นอาบัติ เพราะจะ
มีผลกระทบทำให้เกิดความบานปลายถึงทำให้สงฆ์แตกกันขึ้นได้

ท่านแสดงอาการที่เป็นอาบัติไว้ดังนี้

(๑) หากมีกระแสว่าจะมีภิกษุทำลายสงฆ์ เป็นหน้าที่ของภิกษุผู้รู้
เรื่องจะพึงห้ามปราม ถ้าไม่ห้าม ต้องอาบัติทุกกฏ

(๒) ถ้าห้ามปรามแล้วไม่เชื่อฟัง พึงนำตัวมาขังท่ามกลางสงฆ์ ว่า

กล่าวอีก ๓ ครั้ง ถ้ายังขัดขึ้นอยู่ ฟังสวดสมณภาสน์ คือประกาศห้ามด้วย
อาณัติสงฆ์ ด้วยญัตติขุตตุตถกรรมวาจา ตามแบบที่ท่านกำหนดไว้ ถ้าภิกษุผู้
เป็นตัวการทำลายสงฆ์สละเสียได้ในคราวแรกๆ จัดว่าเป็นการดี ถ้าไม่สละ
ต้องอาบัติทุกกฏทุกคราว

(๓) ถ้าสวดจนจบญัตติคือคำเผดียงสงฆ์ จบอนุสาวนาคือคำหาหรือ
ตกลงของสงฆ์ ครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ ยังไม่สละ ต้องอาบัติถุลลัจจัย

(๔) สวดจบอนุสาวนาครั้งที่ ๓ อันเป็นครั้งสุดท้าย ต้องอาบัติ
สังฆาติเสถ

(๕) ในกรรมอันเป็นกรรม ภิกษุผู้เป็นตัวการเข้าใจถูกก็ดี แคลงใจ
อยู่ก็ดี เข้าใจผิดก็ดี ไม่ยอมสละ ต้องอาบัติสังฆาติเสถ

ในกรณีเช่นนี้ ในกรรมไม่เป็นกรรม ท่านว่า ต้องอาบัติทุกกฏ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

การทำลายสงฆ์ เรียกว่า **สังฆเภท** เป็นกรรมหนัก มีโทษหนัก และ
จัดเป็นอนันตริยกรรมด้วย จึงทรงบัญญัติไว้ห้ามมิให้ภิกษุกระทำ

การทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันจะสำเร็จถึงความเป็นสังฆเภท ก็
ต่อเมื่อสงฆ์ได้แตกแยกกันเป็นก๊กเป็นเหล่าจนกระทั่งไม่ทำอุโบสถสังฆกรรม
ร่วมกัน

สิกขาบทนี้เป็นเรื่องการทำลายสงฆ์ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ มีผลกระทบ
มากมาย เป็นเรื่องพิเศษที่เกี่ยวกับความตองการมีอำนาจตองการเป็นใหญ่
เป็นเรื่องของความมักใหญ่ใฝ่สูงจนเกินเหตุ จนถึงขั้นรณพยายามที่เรียกว่า

ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ แม้จะถูกตักเตือนให้เลิกคิดเลิกกระทำนั้นแล้ว ก็ยังถือรั้น และอ้างเหตุผลชักชวนผู้อื่นให้เข้าพวก ซึ่งผู้ไม่รอบคอบก็หลงเชื่อ ยอมเข้าเป็นพวกด้วย เลยกลายเป็นผู้ทำกรรมเช่นนั้นร่วมกัน

การทำลายสงฆ์เป็นการทำลายความสามัคคีของสงฆ์ เพราะปกติ สงฆ์ทั้งปวงนั้นเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน เป็นสมานสังวาส คือมีสังวาสการอยู่ ร่วมกันเป็นปกติสุข มีจิตใจเสมอกัน ไม่แยกกันทางความคิด แสดงถึงความมี จิตสามัคคี และเป็นสมานสัมมาจิตะ คือเป็นผู้ตั้งอยู่ในสัมมาเดียวกัน ไม่แยกกัน ทางกาย แสดงถึงความมีกายสามัคคี และสงฆ์นั้นมีอุเทศ (คำสั่งสอน) เดียวกัน คือปาฏิโมกขุทเทส เป็นไปร่วมกัน ไม่แยกกัน

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุผู้ยังไม่ถูกสวดสมณุภาสน์ (๒) ภิกษุผู้สละเสียได้ (๓) ภิกษุผู้วิกลจริต (๔) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่พระเทวทัต

สังฆาติเสส สิกขาบทที่ ๑๑

คำแปลพระบาลีในพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง มีภิกษุผู้ประพฤติดังพุทธเจ้าข้างภิกษุนั้นแล
๑ รูปบ้าง ๒ รูปบ้าง ๓ รูปบ้าง เธอทั้งหลายพึงกล่าว
อย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลายอย่าได้กล่าวอะไรภิกษุนั้น ภิกษุ

นั่นกล่าวอุกกรรม ภิกษุ นั่นกล่าวอุกวินัย และภิกษุ นั่น
ถือเอาความพอใจและความชอบใจของพวกข้าพเจ้าแล้ว
จึงกล่าว เธอทราบความพอใจและความชอบใจของพวก
ข้าพเจ้าจึงกล่าว การกระทำของเธอ นั้นย่อมชอบใจแม้
แก่พวกข้าพเจ้า ภิกษุ เหล่านั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงว่า
กล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลายอย่าได้กล่าวอย่างนั้น ภิกษุ
นั้นไม่ใช่เป็นผู้กล่าวอุกกรรม ภิกษุ นั้นไม่ใช่เป็นผู้กล่าว
อุกวินัย การทำลายสงฆ์อย่าได้ชอบใจพวกท่านเลย ขอ
พวกท่านจงพร้อมเพรียงกับสงฆ์ เพราะว่าสงฆ์ผู้พร้อม
เพรียงกัน ขึ้นชมกัน ไม่วิวาทกัน มีอุทเทสเดียวกัน ย่อม
อยู่ผาสุกแล ภิกษุ เหล่านั้นอันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่
อย่างนี้ ยังยกย่องอยู่อย่างนั้นนั้นแล ภิกษุ เหล่านั้นอัน
ภิกษุทั้งหลายพึงสดมภ์ภาสน์กว่าจะครบสามจบ เพื่อให้
สละการกระทำนั้นเสีย หากเธอทั้งหลายถูกสดมภ์ภาสน์
กว่าจะครบสามจบอยู่ ย่อมสละการกระทำเสียได้ การสละ
ได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี หากเธอทั้งหลายไม่ยอมสละ เป็น
สังฆาติเสถ”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิกษุประพฤติดตามภิกษุผู้ทำลายสงฆ์นั้น ภิกษุอื่น
ห้ามไม่ฟัง สงฆ์สดกกรรมเพื่อจะให้ละข้อที่ประพฤตินั้น
ถ้าไม่ละ ต้องสังฆาติเสถ”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ผู้ประพฤติตาม** คือ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์เห็นอย่างไร ชอบใจอย่างไร พอใจอย่างไร แม้ภิกษุเหล่านั้นก็เห็นอย่างนั้น ชอบใจอย่างนั้น พอใจอย่างนั้น

คำว่า **พูดเข้าข้าง** คือ ดำรงอยู่ในพวกในฝ่ายภิกษุ (ผู้ทำลายสงฆ์) นั้น

สิกขาบทนี้ แสดงถึงการที่มีภิกษุผู้ไม่รู้เท่าทันความคิดของผู้ทำลายสงฆ์ ยอมเข้าไปเป็นพวกด้วย ยกย่องสนับสนุนผู้ทำลายสงฆ์นั้น โดยขาดความรู้จริง ขาดความรอบคอบ ไม่คิดในด้านบวกในด้านลบไปพร้อมกันเพื่อชั่งน้ำหนักว่าอะไรผิดอะไรถูก อะไรควรอะไรไม่ควร ทำให้สงฆ์เกิดการแตกแยก จึงทรงบัญญัติเป็นข้อห้ามไว้

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อเตือนสติภิกษุให้รอบคอบ คิดเป็น และให้มองกว้างๆ ถึงการกระทำของภิกษุด้วยกันว่าเหมาะสมไม่เหมาะสมอย่างไร จะได้ไม่หลงเพลิดเพลนยินดีไปเข้าข้างและติดตามไปเป็นบริวารลูกน้องโดยไม่ลังเล ซึ่งเป็นการส่อให้รู้ว่าเป็นคนหุบเขา เชื่อง่าย หลอกลง่าย ขาดสติปัญญาไตร่ตรอง อันเป็นการตัดความเจริญในการประพฤติพรหมจรรย์ของตนไปโดยปริยาย

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุผู้ยังไม่ถูกสอบสวนภูษณ (๒) ภิกษุผู้สละเสียได้ (๓) ภิกษุผู้วิกลจริต (๔)

ภิกษุผู้มีจิตฟุ้งซ่าน (๕) ภิกษุผู้กระสับกระส่ายเพราะเวทนา (๖) ภิกษุผู้เป็นต้น
บัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระโกกาลิกะ และคณะ

สังฆาติเสส ลิกขาบทที่ ๑๒

คำแปลพระบาลีในพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้ว่ายาก อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าว
อยู่โดยชอบธรรมในลิกขาบททั้งหลายอันเนื่องในอุทเทส
ทำตัวให้เป็นผู้ที่ใครๆ ว่ากล่าวไม่ได้ โดยกล่าวได้ว่า พวก
ท่านอย่าได้ว่ากล่าวอะไรผม ไม่ว่าดีหรือชั่ว ผมเองก็จัก
ไม่ว่ากล่าวอะไรพวกท่านเหมือนกัน ไม่ว่าดีหรือชั่ว ขอ
พวกท่านจงเว้นจากการว่ากล่าวผมเสีย ภิกษุนั้นอันภิกษุ
ทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า ท่านอย่าได้ทำตัวให้เป็น
ผู้ที่ใครๆ ว่ากล่าวไม่ได้ ขอท่านจงทำตัวให้เขาว่ากล่าวได้
เถิด แม้ท่านก็จงว่ากล่าวภิกษุทั้งหลายโดยชอบธรรม แม้
ภิกษุทั้งหลายก็จักว่ากล่าวท่านโดยชอบธรรม เพราะว่า
บริษัทของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้นเจริญแล้วด้วยอาการ
อย่างนี้ คือด้วยการว่ากล่าวซึ่งกันและกัน ด้วยการช่วย
เหลือกันและกันให้ออกจากอาบัติแล ภิกษุนั้นอันภิกษุ
ทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ยังยกย่องยืนอยู่อย่างนั้น
นั่นแล ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงสวดสมณูภาสนักว่าจะ
ครบสามจบ เพื่อให้สละการกระทำนั้นเสีย หากเธอถูกสวด

สมณภานักว่าจะครบสามจบอยู่ ยอมสละการกระทำนั้น
เสียได้ การสละได้แบบนี้ นั้นเป็นการดี หากเธอไม่ยอม
สละ เป็นสังฆาภิเสก”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุว่ายากสอนยาก ภิกษุอื่นห้ามไม่ฟัง สงฆ์สวดกรรม
เพื่อจะให้ละข้อที่ประพฤตินั้น ถ้าไม่ละ ต้องสังฆาภิเสก”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ภิกษุเป็นผู้ว่ายาก** หมายถึงเป็นผู้ว่าได้โดยยาก คือเป็นผู้
ประกอบด้วยกรรมทั้งหลายที่ทำให้เป็นผู้ว่ายาก เป็นผู้ไม่อดทน ไม่รับอนุศาสน์
โดยเคารพ

คำว่า **ในสิกขาบททั้งหลายอันเนื่องในอุทเทส** ได้แก่ ในสิกขาบท
อันเนื่องในพระปาติโมกข์

คำว่า **โดยชอบธรรม** ได้แก่ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติ
ไว้แล้ว ชื่อว่า โดยชอบธรรม

ธรรมที่ทำให้เป็นผู้ว่ายาก

ในอนุมานสูตร ในพระไตรปิฎก ท่านพระมหาโมคคัลลานเถระได้แสดง
ธรรมที่ทำให้เป็นผู้ว่ายากแก่ภิกษุทั้งหลายไว้ ๑๖ ประการ คือ

- (๑) ความปรารถนาอันเลวทราม
- (๒) ความเป็นผู้ยกตนข่มท่าน
- (๓) ความเป็นผู้มักโกรธ
- (๔) ความเป็นผู้ผูกโกรธ
- (๕) ความเป็นผู้ชอบระแวงจิต เพราะความโกรธเป็นเหตุ
- (๖) ความเป็นผู้เปล่งวาจาโกธต์ต่อความโกรธ เพราะความโกรธเป็นเหตุ
- (๗) ความที่ถูกโจทก์ฟ้อง กลับโต้เถียงโจทก์
- (๘) ความที่ถูกโจทก์ฟ้อง กลับรุกรานโจทก์
- (๙) ความที่ถูกโจทก์ฟ้อง กลับปรักปรำโจทก์
- (๑๐) ความที่ถูกโจทก์ฟ้อง กลับนำเรื่องอื่นมากลบเกลื่อน
- (๑๑) ความที่ถูกโจทก์ฟ้อง กลับเป็นผู้ไม่พอใจตอบด้วยความประพฤติ
- (๑๒) ความเป็นผู้ชอบลบหลู่ ชอบตีเสมอ
- (๑๓) ความเป็นผู้ริษยา เป็นผู้ตระหนี่
- (๑๔) ความเป็นผู้โอ้อวด เจ้ามายา
- (๑๕) ความเป็นผู้กระด้าง ชอบดูหมิ่นผู้อื่น
- (๑๖) ความเป็นผู้ถือแต่ความเห็นของตน

แต่ในอรรถกถาสมันตปาสาทิกา ได้แสดงธรรมที่ทำให้เป็นผู้ว่ายานี้ไว้ ๑๘ ประการ ๑๖ ประการข้างต้นเหมือนในพระไตรปิฎก แต่เพิ่มเติมอีก ๒ ประการ คือ

- (๑๗) ความเป็นผู้ขี้ร้อน
- (๑๘) ความเป็นผู้ถอนได้ยาก

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ แสดงถึงลักษณะของผู้ว่ายากสอนยาก ที่ไม่มีใครว่ากล่าว ตักเตือนได้ ใครว่าไม่ฟัง แม้จะมีผู้หวังดีเตือนสติให้ตระ悟ความประพฤติเช่นนั้น ก็ยังตอบโต้ไม่ยอมสละ แสดงถึงนิสัยว่าขาดความอดทน ไม่รับอนุศาสน์คำ ตักเตือนโดยเคารพ เป็นผู้หัวดื้อ เต็มไปด้วยทิฐิมานะ

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ภิกษุเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย ยอมรับ ฟังคำตักเตือนสั่งสอนของผู้หวังดี มีความอดทนต่อถ้อยคำว่ากล่าว แสดง อหังการเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่หัวดื้อ ไม่ถือทิฐิมานะ

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุผู้ยังไม่ถูกสอบสวนภูษณ (๒) ภิกษุผู้สละเสียได้ (๓) ภิกษุผู้วิกลจริต (๔) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระฉนนะ

สังฆาทิเสส สิกขาบทที่ ๑๓

คำแปลพระบาลีในพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุเข้าไปอาศัยหมู่บ้านก็ดี นิคมก็ดี แห่งใด
แห่งหนึ่งอยู่ เป็นผู้ประทุษร้ายตระกูลมีความประพฤติ
เลวทราม ความประพฤติเลวทรามของเขาดูเห็นกันอยู่
และได้ยินกันอยู่ และตระกูลทั้งหลายถูกเขาประทุษร้าย

แล้วเขาก็เห็นกันอยู่และไต่ยีนกันอยู่ ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า ท่านเป็นผู้ประทุษร้าย ตระกูล มีความประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของท่านเขาเห็นกันอยู่และไต่ยีนกันอยู่ และตระกูลทั้งหลายที่ท่านประทุษร้ายแล้วเขาก็เห็นกันอยู่และไต่ยีนกันอยู่ ท่านจงหลักไปเสียจากอาวาสนี้ ท่านอย่าอยู่ในที่นี้ และภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ พึงพูดโต้ตอบภิกษุเหล่านั้นอย่างนี้ว่า พวกภิกษุลำเอียงเพราะชอบ ลำเอียงเพราะชัง ลำเอียงเพราะหลง และลำเอียงเพราะกลัว ในเพราะอาบัติเช่นเดียวกัน ชั้ภิกษุบางรูป แต่ไม่ชั้ภิกษุบางรูป ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงตักเตือนอย่างนี้ว่า ท่านอย่าได้กล่าวอย่างนั้น ภิกษุทั้งหลายหาได้ลำเอียงเพราะชอบ หาได้ลำเอียงเพราะชัง หาได้ลำเอียงเพราะหลง หาได้ลำเอียงเพราะกลัวไม่ ท่านเองแลเป็นผู้ประทุษร้าย ตระกูล มีความประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของท่านเขาเห็นกันอยู่และไต่ยีนกันอยู่ และตระกูลทั้งหลายที่ถูกท่านประทุษร้ายเขาก็เห็นกันอยู่และไต่ยีนกันอยู่ ท่านจงหลักไปเสียจากอาวาสนี้ ท่านอย่าอยู่ในที่นี้ และภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ยังยกย่องอยู่อย่างนั้นแล ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงสวดสมณูภาสน์กว่าจะครบสามจบ เพื่อให้สละการกระทำนั้นเสีย หากเธอถูกสวดสมณูภาสน์กว่าจะครบสามจบอยู่ ยอมสละการกระทำนั้นเสียได้ การสละได้ อย่างนี้ นั่นเป็นการดี หากเธอไม่ยอมละ เป็นสังฆาภิเสก”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุประทุษร้ายตระกูล คือประจบคฤหัสถ์ สงฆ์ได้เสีย จากวัด กลับว่าติเตียนสงฆ์ ภิกษุอื่นห้ามไม่ฟัง สงฆ์สวค กรรมเพื่อให้ละข้อที่ประพฤตินั้น ถ้าไม่ละ ต้องสังฆาภิเสก”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ตระกูล** ได้แก่ ตระกูล < คือ ตระกูลกษัตริย์ ตระกูลพราหมณ์ ตระกูลแพศย์ ตระกูลศูทร

คำว่า **เป็นผู้ประทุษร้ายตระกูล** คือ ประจบตระกูลด้วยดอกไม้บ้าง ผลไม้บ้าง แบริ่งบ้าง ดินบ้าง ไม้สีฟันบ้าง ไม้ไผ่บ้าง การแพทย์บ้าง การสื่อสารบ้าง กล่าวคือนำสิ่งของเหล่านี้หรือของอื่นไปฝาก ไปเป็นของกำนัล เป็นของขวัญ ในวาระต่างๆ เพื่อแสดงน้ำใจ เพื่อให้เขารู้ว่าไม่ลืมไม่ทอดทิ้ง เป็นต้น

คำว่า **มีความประพฤติเลวทราม** คือ ทำตนเป็นคนเอื้อเฟื้อ เองงานช่วยเหลือ เช่น ปลุกต้นไม้ให้บ้าง ใช้ให้คนอื่นปลูกบ้าง รดน้ำเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นรดบ้าง เก็บดอกไม้เองบ้าง ใช้ให้คนอื่นเก็บบ้าง ร้อยดอกไม้เองบ้าง ใช้ให้คนอื่นร้อยบ้าง

คำว่า **ตระกูลทั้งหลายถูกเธอประทุษร้ายแล้ว** คือ คนทั้งหลาย เมื่อก่อนเป็นคนมีศรัทธา กลับเป็นคนไม่มีศรัทธา เมื่อก่อนเป็นคนเลื่อมใส กลับเป็นคนไม่เลื่อมใส เพราะภิกษุนั้น กล่าวคือทำให้คนทั้งหลายห่างศาสนา ทั้งศาสนา หรือเลิกนับถือศาสนาไป

การประทุษร้ายตระกูล ในลิกขาบทนี้มีใช้หมายถึงการทำร้ายร่างกาย การทำให้บาดเจ็บ หรือการทำให้ทรัพย์สินเสียหาย ตามความหมายทั่วไป แต่หมายถึงการทำร้ายศรัทธาปสาทะของตระกูลให้เสียไป ให้เสื่อมไป อันเป็นเหตุให้ตระกูลห่างจากการบำเพ็ญกุศลที่เคยทำ ทำให้เสียผลความดีที่ควรได้รับ ด้วยการที่ภิกษุประพฤติตนเหมือนคนรับใช้ ประพฤติเป็นอสังขีไม่ละอาย แก้อใจ ประพฤติไม่สมควร เช่น ปลุกดันไม้เองบ้าง ใช้ให้คนอื่นปลุกบ้าง ฉันทอาหารในภาชนะเดียวกันบ้าง นอนบนเตียงเดียวกันบ้าง ดื่มน้ำเมาจากบ้าง ทัดทรงคอกไม้บ้าง พ้อนรำบ้าง ขับร้องบ้าง เล่นหมากรุกบ้าง และแสดงกิริยาอาการที่น่ารังเกียจ ซึ่งเป็นกิริยาอาการของคฤหัสถ์ที่ขาดการฝึกฝนอบรม เมื่อชาวพระสาในตระกูลทั้งหลายทั้งตระกูลกษัตริย์ ตระกูลพราหมณ์ หรือตระกูลอื่น เห็นแล้วไม่อาจทนดูทนเห็นได้ ก็กลายศรัทธา กลายความเคารพนับถือ ไม่ให้ความสำคัญแก่ภิกษุสงฆ์ต่อไปอีก

เจตนารมณ์ของลิกขาบทข้อนี้

ลิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อปรามภิกษุอสังขีผู้ไม่ละอายแก้อใจ ที่ชอบประพฤติเสียหายไม่เหมาะสมไม่ควรแก่สมณภาวะ ให้เลิกละ ไม่ให้กระทำอีกต่อไป แล้วตั้งอยู่ในสมณสาธูป ประพฤติปฏิบัติมิให้เป็นที่เสื่อมศรัทธาปสาทะของชาวบ้าน ไม่เป็นผู้ประทุษร้ายตระกูลต่อไป ก็จะทำให้ชาวบ้านหันกลับมาศรัทธาปสาทะได้เหมือนเดิม เมื่อเป็นดังนี้ พระศาสนาก็จะดำรงมั่นคงสถาพรสืบสานต่อไปได้อีกนานเท่านาน

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุผู้ยังไม่ถูกสอบสวนภาสน์ (๒) ภิกษุผู้เสียสละได้ (๓) ภิกษุผู้วิกลจริต (๔) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระอัสสชิและพระปุณณพสุกะ (สองคู่หูกู่หนึ่งในหมู่ภิกษุฉัพพัคคีย์)

สงฺเกยฺย สงฺกิตฺตพฺพานิ

รทฺเทยฺยานาคตํ ภยํ ฯ

พึงระแวงสิ่งทีควรระแวง

พึงป้องกันภัยที่ยังไม่มาถึงตัว

ที่มา : ปุจฉิมณฑก กุ.ชา. ๒๗/๕๔๕

อนิยต ๒

อนิยต แปลว่า ไม่แน่นอน, การล่วงละเมิดที่มีการปรับอาบัติไว้ไม่แน่นอน

คำว่า **อนิยต** นี้มิใช่เป็นชื่ออาบัติเหมือนชื่ออาบัติอื่นๆ เช่นปาราชิก สังฆาติเสถ เพราะการปรับโทษเป็นอาบัติตามความผิดนั้นยังไม่แน่นอน อาจเป็นปาราชิก เป็นสังฆาติเสถ หรือเป็นปาจิตติยก็ได้อีก แล้วแต่กรณี

การปรับอาบัติในอนิยตนี้ขึ้นอยู่กับบุคคลหลัก ๒ ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งคืออุบาสิกาผู้มีวาจาที่เชื่อถือได้ที่ได้เห็นภิกษุหนึ่งในที่ลับตาหรือในที่ลับหูกับผู้หญิงอื่นไม่เหมาะสมไม่ควร แล้วพูดขึ้นมาโดยไม่เจาะจงว่าผิดอย่างไร เช่นพูดว่า การที่พระคุณเจ้านั่งในที่ลับที่กำลังกับผู้หญิงเช่นนี้เป็นการไม่เหมาะสมไม่ควร แม้พระคุณเจ้าจะไม่ได้ทำการนั้นๆ ให้ต้องอาบัติก็จริง แต่ก็บอกให้พวกชาวบ้านผู้ที่ไม่เลื่อมใสให้เชื่อถือได้ยาก หรือพูดเจาะจงว่าภิกษุผิดวินัยข้อไหน ฝ่ายหนึ่งอีกฝ่ายหนึ่งคือภิกษุผู้นั่งอยู่ในที่ลับตาหรือในที่ลับหูนั้น เมื่อถูกกำหนดว่าทำไม่เหมาะสมไม่ควร แต่ไม่ได้เจาะจงว่าผิดอย่างไรหรือพูดเจาะจงว่าผิดวินัยข้อไหน ยอมรับการกระทำนั้น อย่างนี้พึงถูกปรับอาบัติ ๓ อย่างมีปาราชิกเป็นต้น ตามที่ตนยอมรับ หรือถูกปรับอาบัติอย่างใดก็ตามที่เขาเจาะจงความผิด

อุบาสิกาผู้มีวาจาที่เชื่อถือได้นั้น คืออุบาสิกาซึ่งเข้าถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ซึ่งเป็นผู้ได้บรรลุนิพพานเป็นอริยบุคคลหรือผู้เข้าใจเรื่องศาสนาดี เช่นนางวิสาขา มหาอุบาสิกา ผู้เป็นโสดาบันบุคคล ซึ่งเป็นผู้แจ้งการกระทำของภิกษุอันเป็นต้นบัญญัติอนิยตสิกขาบทนี้ จัดว่าเป็นอุบาสิกาผู้มีวาจาที่เชื่อถือได้

อุบาสกแม้จะเป็นอริยบุคคล และหญิงธรรมดาทั่วไปซึ่งมิได้ถึงพระ
รัตนตรัยเป็นสรณะ ยังมีได้เป็นอริยบุคคลหรือมิได้บรรลุธรรม ยังไม่มีความ
เข้าใจในเรื่องศาสนาใด หรือนับถือศาสนาอื่น ไม่เข้าข่ายที่จะพุดขึ้นเพื่อให้มีการ
ปรับอาบัติแก่ภิกษุในเพราะเหตุนี้

อนิยตนี้มี ๒ ลิกขาบท คือ

อนิยต ลิกขาบทที่ ๑

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดนั่งในที่ลับคือในอาสนะกำบังพอที่จะ
ทำการได้กับมาตุคามสองต่อสอง อุบาสิกาผู้มีวาจาที่เชื่อถือ
ได้ได้เห็นภิกษุกับมาตุคามนั้นนั้นแล้ว พุดขึ้นด้วยกรรม
๓ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือปาราชิกก็ดี สังฆาติเสส
ก็ดี ปาจิตตีย์ก็ดี ภิกษุยอมรับการนั่ง ฟังถูกปรับด้วยกรรม
๓ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ปาราชิก สังฆาติเสส
หรือปาจิตตีย์ อีกอย่างหนึ่ง อุบาสิกาผู้มีวาจาที่เชื่อถือ
ได้นั้นกล่าวด้วยกรรมใด ภิกษุนั้นฟังถูกปรับด้วยกรรมนั้น
กรรมนี้ชื่ออนิยต”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุนั่งในที่ลับตากับหญิงสองต่อสอง ถ้ามีคนที่ควร
เชื่อได้มาพุดขึ้นด้วยกรรม ๓ อย่าง คือ ปาราชิก หรือสังฆา-
ติเสส หรือปาจิตตีย์ อย่างใดอย่างหนึ่ง ภิกษุรับอย่างใด

ให้รับอย่างนั้น หรือเขาว่าจำเพาะธรรมอย่างใด ให้รับ
อย่างนั้น”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ในที่ลับ** คือ ที่ลับตากับที่ลับหู

- **ที่ลับตา** คือที่ซึ่งไม่มีใครสามารถจะแลเห็นภิกษุหรือมาตุคาม
ขยิบตา ยักคิ้ว หรือผงกศีรษะได้
- **ที่ลับหู** คือที่ซึ่งไม่มีใครสามารถจะได้ยินคำที่พูดกันตามปกติได้

คำว่า **อาสนะกำบัง** คืออาสนะที่ปิดบังไว้ด้วยผ้า บานประตู เลื่อ
ลำแพน ม่าน ต้นไม้ เสา หรือกระสอบข้าว อย่างใดอย่างหนึ่ง

คำว่า **พอที่จะทำการได้** คือ อาจที่จะเสพเมถุนธรรมกันได้

คำว่า **สองต่อสอง** คือ ภิกษุกับมาตุคามคือผู้หญิง

คำว่า **นั่ง** หมายถึงเมื่อมาตุคามนั่ง ภิกษุนั่งใกล้หรือนอนใกล้ที่ดี เมื่อ
ภิกษุนั่ง มาตุคามนั่งใกล้หรือนอนใกล้ที่ดี นั่งทั้งสองคนหรือนอนทั้งสองคนที่ดี

คำว่า **อุบาสิกา** หมายถึงสตรีผู้ถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ ผู้ถึงพระ
ธรรมเป็นสรณะ ผู้ถึงพระสงฆ์เป็นสรณะ

คำว่า **ผู้มีวาจาเชื่อถือได้** หมายถึงผู้บรรลุนิพพานได้ ผู้ตรัสรู้ธรรม
ผู้เข้าใจศาสนาดี

คำว่า **อนินยต** แปลว่า ไม่แน่นอน คือเป็นปาราชิกก็ได้ เป็นสังฆาติเสส
ก็ได้ เป็นปาจิตตีย์ก็ได้

อุบาลิกาผู้มีวาจาที่เชื่อถือได้นั้นพึงพูดขึ้นด้วยธรรม ๓ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือปาราชิกก็ดี สังฆาติเสถก็ดี ปาจิตตียก็ดี ภิกษุยอมรับ การนั้น พึงถูกปรับด้วยธรรม ๓ ประการนั้นอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ปาราชิก สังฆาติเสถ หรือปาจิตตีย อีกประการหนึ่ง อุบาลิกาผู้มีวาจาที่เชื่อถือได้นั้น กล่าวด้วยธรรมใด ภิกษุนั้นพึงถูกปรับด้วยธรรมนั้น

สิกขาบทนี้เป็นการแสดงถึงการให้ความสำคัญแก่อุบาลิกาผู้มีวาจา ที่เชื่อถือได้ โดยที่เมื่อนางเห็นภิกษุนั่งในที่ลับตาหรือที่ลับหูกับหญิงสองต่อ สองก็เข้าไปเตือนว่าไม่เหมาะไม่ควร ไม่พึงกระทำ เมื่อภิกษุไม่เชื่อจึงไปแจ้งแก่ พระพุทธองค์ พระพุทธองค์จึงทรงบัญญัติเป็นข้อห้ามไว้ ทั้งนี้เพราะทรงเห็น ว่า อุบาลิกาเช่นนั้นเป็นเสาหลักในการให้ความอุปถัมภ์บำรุงภิกษุสงฆ์ ช่วย ปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนา และมีจิตใจตรงามที่จะเห็นพระพุทธศาสนา สถาพรมั่นคง จึงเสียสละกำลังกาย กำลังทรัพย์ และสติปัญญาถวายแก่ พระศาสนาอย่างเต็มที่ การบัญญัติพระวินัยคล้อยตามความเห็นของอุบาลิกา เช่นนั้นจึงเป็นการเหมาะสม

บทภาษณีย์แห่งสิกขาบทนี้

บทภาษณีย์ คือ บทที่ควรขยายความ อันท่านตั้งไว้เพื่อขยายความ หมายถึงการนำเอาคำหรือข้อความในสิกขาบทที่ท่านอธิบายมาขึ้นหนึ่งแล้ว มาอธิบายเสริมความเข้าไปอีกเพื่อความชัดเจน แม้ในสิกขาบทนี้ท่านก็ตั้งบท ภาษณีย์ไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับหรือไม่ปรับอาบัติ คือ

- ภิกษุยอมรับการไป ยอมรับการนั่ง ยอมรับอาบัติ พึงปรับตามอาบัติ
- ภิกษุยอมรับการไป ไม่ยอมรับการนั่ง ยอมรับอาบัติ พึงปรับตาม อาบัติ

- ภิกษุยอมรับการไป ยอมรับการนั่ง ไม่ยอมรับอาบัติ ฟังปรับเพราะการนั่ง
- ภิกษุยอมรับการไป ไม่ยอมรับการนั่ง ไม่ยอมรับอาบัติ ไม่ฟังปรับ
- ภิกษุไม่ยอมรับการไป ยอมรับการนั่ง ยอมรับอาบัติ ฟังปรับตามอาบัติ
- ภิกษุไม่ยอมรับการไป ไม่ยอมรับการนั่ง ยอมรับอาบัติ ฟังปรับตามอาบัติ
- ภิกษุไม่ยอมรับการไป ยอมรับการนั่ง ไม่ยอมรับอาบัติ ฟังปรับเพราะการนั่ง
- ภิกษุไม่ยอมรับการไป ไม่ยอมรับการนั่ง ไม่ยอมรับอาบัติ ไม่ฟังปรับ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อเตือนสติภิกษุ มิให้ทำอะไรร่วมร่วม ประเจตประเจ้อ ไม่เหมาะไม่ควร อันผู้คนเห็นและได้ยิน เพื่อให้สำรวมระวังในการนั่งการอยู่กับสตรีสองต่อสอง ซึ่งอาจเกิดความประมาท พลังเพลอ หรือหลงมัวเมาแล้วทำผิดพลาดพระวินัยขึ้นได้ เป็นการป้องกันไว้ล่วงหน้า ดีกว่ามาแก้ตัวในภายหลัง ซึ่งบางครั้งก็ไม่อาจแก้ตัวได้

สรุปแล้ว การที่ทรงบัญญัติห้ามไว้ก็เพื่อป้องกันความเสียหายอันจะเกิดแก่ภิกษุและคณะสงฆ์

เพราะการกระทำเช่นนั้นไม่เหมาะไม่ควรหลายประการ คือ

- (๑) ทำให้ภิกษุเกิดความกำหนดได้ง่าย
- (๒) ย่อมเป็นที่ติเตียนว่าร้ายของผู้ที่ได้เห็น
- (๓) ย่อมเป็นที่รังเกียจสงสัยของเหล่าภิกษุด้วยกัน
- (๔) ย่อมเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีสำหรับผู้ถือเพศนักรบวชเป็นภิกษุ

อนิยต ลิกขาบทที่ ๒

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง สถานที่นั้นไม่เป็นที่กำบังเลย ไม่เป็นที่พอจะทำการได้ แต่เป็นที่พอจะพูดเคาะมาตุคามด้วยวาจาชั่วหยาบได้อยู่ และภิกษุใดสำเร็จการนั่งในที่ลับกับมาตุคามสองต่อสองในอาสนะมีรูปอย่างนั้น อุบาสิกามีวาจาที่น่าเชื่อถือได้เห็นภิกษุกับมาตุคามนั้นแล้วพูดขึ้นด้วยธรรม ๒ ประการอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ด้วยสังฆาติเสสก็ดี ด้วยปาจิตตีย์ก็ดี ภิกษุยอมรับการนั่ง พึงถูกปรับด้วยธรรม ๒ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ด้วยสังฆาติเสสก็ดี ด้วยปาจิตตีย์ก็ดี อีกอย่างหนึ่ง อุบาสิกามีวาจาที่น่าเชื่อถือได้นั้นกล่าวด้วยธรรมใด ภิกษุนั้นพึงถูกปรับด้วยธรรมนั้น แม้ธรรมนี้ที่ชื่อว่าอนิยต”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุหนึ่งในที่ลัทธิกับหญิงสองต่อสอง ถ้ามีคนที่ควร
เชื้อได้มาพูดขึ้นด้วยกรรม ๒ อย่าง คือ สังฆาทิเสส หรือ
ปาจิตติย อย่างใดอย่างหนึ่ง ภิกษุรับอย่างใดให้รับอย่างนั้น
หรือเชื่อว่าจำเพาะกรรมอย่างใด ให้รับอย่างนั้น”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **สถานที่นั่งไม่เป็นที่กำบัง** หมายถึงสถานที่นั่งเป็นที่เปิดเผย
คือเป็นสถานที่ที่มีได้กำบังด้วยฝา บานประตู เลื่อลำแพน ม่านบัง ต้นไม้ เสา
หรือฉาง อย่างอย่างหนึ่ง

คำว่า **ไม่เป็นที่พอทำการได้** คือไม่อาจเสพเมถุนกรรมได้

คำว่า **แต่เป็นที่พอจะพูดเคาะมาตุคามได้** หมายถึงพอที่จะพูดเคาะ
พูดเกี่ยวพามาตุคามด้วยวาจาชั่วคราวได้

คำว่า **ในที่ลับ** คือในที่ลับตากับที่ลับหู

คำว่า **สำเร็จการนั่ง** คือ เมื่อมาตุคามนั่งแล้ว ภิกษุนั่งใกล้หรือนอน
ใกล้ที่ดี เมื่อภิกษุนั่งแล้ว มาตุคามนั่งใกล้หรือนอนใกล้ที่ดี นั่งทั้งสองคนหรือ
นอนทั้งสองคนที่ดี

คำว่า **อุบาสิกา** หมายถึงสตรีผู้ถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ ผู้ถึง
พระธรรมเป็นสรณะ ผู้ถึงพระสงฆ์เป็นสรณะ

คำว่า **ผู้มีวาจาที่เชื่อถือได้** หมายถึงผู้บรรลุนิเสกปาติผล ผู้ตรัสรู้
ธรรม ผู้เข้าใจศาสนาดี

คำว่า **อนิยต** แปลว่า ไม่แน่นอน คือเป็นสังฆาภิเสกก็ได้ เป็นปาจิตตีย์
ก็ได้

อุบาลิกาผู้มีวาจาที่เชื่อถือได้นั้นพึงพูดขึ้นด้วยธรรม ๒ ประการ
อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ สังฆาภิเสกก็ดี ปาจิตตีย์ก็ดี ภิกษุยอมรับการนั่ง พึงถูก
ปรับด้วยธรรม ๒ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ สังฆาภิเสกบ้าง ปาจิตตีย์
บ้าง อีกประการหนึ่ง อุบาลิกาผู้มีวาจาที่เชื่อถือได้นั้นกล่าวด้วยธรรมใด ภิกษุ
นั้นพึงถูกปรับด้วยธรรมนั้น

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ด้วยเหตุผลต่างๆ เหมือนกับเหตุผลที่แสดง
ไว้แล้วใน อนิยต สิกขาบทที่ ๑ เพราะมีเหตุเกิดอันเป็นต้นบัญญัติคล้ายคลึง
กัน พึงดูที่แสดงไว้แล้วนั้นเถิด

นิสสัยคิยาปาจิตติย ๓๐

นิสสัยคิยา แปลว่า **สิ่งของอันควรสละ, ทำให้ต้องสละ** คือภิกษุต้องอาบัติเพราะสิ่งใดเป็นเหตุ เช่นต้องเพราะจีวร ต้องเพราะบาตร ต้องสละจีวรหรือบาตรนั้นแก่ภิกษุอื่นเสียก่อนจึงแสดงอาบัติตก

ปาจิตติย แปลว่า **การละเมิดอันยังกุศลให้ตกไป** คือเมื่อละเมิดอาบัตินี้แล้วยอมทำให้กุศลธรรมของผู้ละเมิดให้ตกไป ให้เสียไป ทำให้พลาตจากอริยมรรคไป เป็นความผิดที่ปิดกั้นโอกาสแห่งความดีมีให้เกิดขึ้น

คำว่า **นิสสัยคิยาปาจิตติย** แปลว่า **การละเมิดอันยังกุศลให้ตกไปอันทำให้ต้องสละสิ่งของ**

ความจริง คำว่า **นิสสัยคิยา** หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า **นิสสัยคิย** นั้นมิใช่เป็นชื่อของอาบัติ อาบัติที่เกิดจากการล่วงละเมิดสิกขาบทเหล่านี้เป็นอาบัติปาจิตติย โดยเมื่อต้องอาบัติปาจิตติยตามสิกขาบทในหมวดนี้แล้ว ต้องสละสิ่งของที่เป็นเหตุให้ต้องอาบัติเสียก่อนแล้วจึงไปแสดงอาบัติ จึงจะพ้นจากอาบัติปาจิตติยนั้นได้ ซึ่งต่างจากการต้องอาบัติปาจิตติยธรรมดา เมื่อภิกษุแสดงอาบัติแล้ว อาบัติปาจิตติยนั้นก็ตกไป จึงเรียกรวมกันว่า **อาบัตินิสสัยคิยาปาจิตติย**

นิสสัยคิยาปาจิตติยนี้มี ๓๐ สิกขาบท แบ่งเป็น ๓ วรรค คือ

- (๑) **จีวรวรรค** หมวดว่าด้วยจีวร มี ๑๐ สิกขาบท
- (๒) **โกสียวรรค** หมวดว่าด้วยสันถติโยใหม่ มี ๑๐ สิกขาบท
- (๓) **ปัตตวรรค** หมวดว่าด้วยบาตร มี ๑๐ สิกขาบท

จิวรรรค

หมวดว่าด้วยจิวร

จิวรรรค ลิกขาบทที่ ๑

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“เมื่อจิวรของภิกษุสำเร็จแล้ว เมื่อกฐินเตาะ
เสียแล้ว ฟังทรงอธิเรกจิวรไว้ได้ ๑๐ วันเป็น
อย่างยิ่ง ภิกษุให้ล่วงกำหนดนั้นไป เป็นนิสัคคิย-
ปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุทรงอธิเรกจิวรได้เพียง ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง ถ้า
ล่วง ๑๐ วันไป เป็นนิสัคคิยปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **เมื่อจิวรสำเร็จแล้ว** หมายถึงจิวรของภิกษุทำสำเร็จแล้ว หรือ
หายไป หรือใช้ไม่ได้ หรือถูกไฟไหม้ หรือหวังว่าจะได้

คำว่า **กฐินเตาะ** หมายถึงกฐินเสียหายหรือบกพร่องกลางคัน หรือ
กฐินที่ส่งฆ์เตาะเสียในระหว่าง

- **กฐินเสียหายหรือบกพร่องกลางคัน** ด้วยมาติกาหรือหัวข้อแห่ง
การเตาะกฐิน ๘ ประการ เช่น ภิกษุได้กรานกฐินแล้วถือจิวรหลักไป เธออยู่

นอกสืมามีความคิดอย่างนี้ว่า จักให้ทำจิวรผืนนี้ ณ ภายนอกสืมานี้แหละ จักไม่กลับมา เธอให้ทำจิวรผืนนั้นเสร็จ การเคาะกฐินของภิกษุชั้นนั้น กำหนดด้วยการทำจิวรเสร็จ

- **กฐินที่สงฆ์เคาะเสียในระหว่าง** คือ เมื่อสงฆ์กรานกฐินอนุโมทนา กฐินตามพระวินัยแล้ว ยังไม่พ้นเขตจิวรกาล (คือฤดูถวายผ้าแก่พระสงฆ์ได้ ถ้ากรานกฐินแล้ว กำหนดไว้ ๕ เดือน จากวันแรม ๑ ค่ำเดือน ๑๑ ไปจนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๔) มีผู้ต้องการถวายกาลจิวร ขอให้สงฆ์เคาะกฐินคือยกเลิกอานิสงส์กฐินในระหว่างจิวรกาลนั้น ซึ่งก็ทรงอนุญาตให้เคาะกฐินได้

คำว่า **อติเรกจิวร** หมายถึง **จิวรที่ยังไม่ได้อธิษฐาน ยังไม่ได้วิกัป**

- **อธิษฐาน** หมายถึงการตั้งใจกำหนดไว้ว่าจะใช้เป็นของประจำตัวอย่างนี้ๆ เช่นได้ผ้ามาแล้วตั้งใจไว้ว่าจะทำเป็นสังฆาฏิสำหรับเป็นผ้าซ้อน ทำเป็นจิวรสำหรับห่ม ทำเป็นสบงสำหรับนุ่ง เมื่อตั้งใจแล้วก็อธิษฐานเป็นอย่างนั้นๆ เมื่ออธิษฐานแล้ว ผ้านั้นเรียกว่า **ผ้าอธิษฐาน** หรือ **ผ้าครอง** ถ้ายังไม่ได้อธิษฐาน ถือเป็น **อติเรกจิวร**

- **วิกัป** หมายถึงการทำให้เป็นของสองเจ้าของ คือขอให้ภิกษุหรือสามเณรอื่นร่วมเป็นเจ้าของจิวรหรือบาตรนั้นๆ ด้วย ซึ่งทำให้ไม่ต้องอาบัติ เพราะเก็บอติเรกจิวรไว้เกินกำหนด ถ้าเป็นผ้าที่ยังไม่ได้วิกัป ถือเป็น **อติเรกจิวร**

คำว่า **ทรง** คือ ครองหรือนุ่งห่ม ตลอดถึงมีไว้เป็นกรรมสิทธิ์

คำว่า **ให้ล่วงกำหนดนั้นไป** เป็นนิสัสคคิยาจิตตีย์ คือ ในเมื่ออรุณขึ้นในวันที่ ๑๑ จิวรนั้นเป็นนิสัสคคิยะ คือเป็นของจำต้องสละแก่สงฆ์ (ภิกษุ

จำนวน < รูปขึ้นไป) แก่คณะ (ภิกษุจำนวน ๒-๓รูป) หรือแก่บุคคล (ภิกษุรูปเดียว) และส่วนตัวภิกษุต้องอาบัติปาจิตตีย์

วิธีการสละจีวรที่เป็นนิสัสคคิยาจิตตีย์นั้น ท่านกำหนดไว้ชัดเจนในพระไตรปิฎก

จีวรที่เป็นนิสัสคคิยะนั้น ภิกษุต้องสละให้ภิกษุอื่น และมีธรรมเนียมว่า ภิกษุผู้รับสละนั้นต้องคืนให้แก่ภิกษุผู้สละ ถ้าไม่คืนให้ เป็นอาบัติทุกกฏ ตามที่ทรงบัญญัติไว้ว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จีวรที่ภิกษุสละแล้วแก่สงฆ์ แก่คณะ หรือแก่บุคคล จะไม่คืนให้ไม่ได้ ภิกษุใดไม่คืนให้ ต้องอาบัติทุกกฏ”

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุมีความมักมาก ไม่รู้จักพอ และเพื่อให้ภิกษุมีความประหยัดในการใช้ผ้าถุงห่ม ไม่มีนิสัยสุรุ่ยสุร่าย และไม่ต้องมีภาระหอบหิ้วบริวารในการจาริกไปในที่ต่างๆ เพราะสมัยนั้นจีวรเป็นของหายาก ภิกษุต้องจาริกไปเผยแผ่ธรรมอยู่เสมอ จะอยู่เป็นหลักประจำก็เฉพาะตอนเข้าพรรษาเท่านั้น และทรงผ่อนผันให้รับและใช้สอยได้ในเวลาจำกัด ด้วยทรงเห็นความจำเป็นบางกรณี เช่น รัศชาติของผู้นิเวศน์ และในกรณีมีเหตุจำเป็นอื่น

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุอุชิสฐานไว้ภายใน ๑๐ วัน (๒) ภิกษุวิภังค์ไว้ภายใน ๑๐ วัน (๓) ภิกษุ

สละไปภายใน ๑๐ วัน (คือรับไว้แล้วทิ้งไปก่อน ๑๐ วัน) (๔) จีวรหายไ
ภายใน ๑๐ วัน (๕) จีวรฉิบหายไป (คือฉีกขาด ใช้การไม่ได้) ภายใน ๑๐
วัน (๖) จีวรถูกไฟไหม้ไปภายใน ๑๐ วัน (๗) โจรชิงเอาไปภายใน ๑๐ วัน
(๘) ภิกษุถือวิสาสะ (๙) ภิกษุวิกลจริต (๑๐) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุ
อาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระอานนท์

จีวรวรรค ลิกขาบทที่ ๒

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“เมื่อจีวรของภิกษุสำเร็จแล้ว เมื่อกฐินเคาะเสียแล้ว
ถ้าภิกษุอยู่ปราศจากไตรจีวร แม้สิ้นราตรีหนึ่ง เป็นนิสัคค-
คิยปาจิตตีย์ เว้นแต่ภิกษุได้รับการสมมติ”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุอยู่ปราศจากไตรจีวรแม้คืนหนึ่ง ต้องนิสัคคคิย-
ปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่ได้สมมติ”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **เมื่อจีวรสำเร็จแล้ว** หมายถึงจีวรของภิกษุทำสำเร็จแล้ว หรือ
หายไป หรือใช้ไม่ได้ หรือถูกไฟไหม้ หรือหวังว่าจะได้

คำว่า **กฐินเคาะ** หมายถึงกฐินเสียหายหรือบกพร่องกลางคัน หรือ
กฐินที่ส่งฆ์เคาะเสียในระหว่าง (ดูรายละเอียดใน จีวรวรรค ลิกขาบทที่ ๑)

คำว่า **อยู่ปราศ** หมายถึงอยู่โดยปราศจากไตรจีวร ไตรจีวรมิได้อยู่กับตัว ตัวกับไตรจีวรอยู่กันคนละที่

การอยู่ปราศจากไตรจีวรนั้น ท่านกำหนดไว้ดังนี้

- กุฎีที่มีบริเวณ ภิภษุอยู่รูปเดียว กำหนดเอาเครื่องล้อมเป็นเขต ถ้าไม่มีบริเวณ กำหนดเอาตัวกุฎีเป็นเกณฑ์
- กุฎีที่เป็นกุฎีใหญ่ เป็นที่อยู่ของภิภษุหลายรูป ถ้ามีบริเวณ กำหนดเอากุฎีที่ไว้ผ้า ถ้าไม่มีบริเวณ กำหนดเอาที่ไว้ผ้า ถ้าห้องหนึ่งมีหลายรูป ให้กำหนดด้วยหัตถบาธในระหว่างตนกับผ้า
- ศาลาและที่อื่นๆ อันเป็นสาธารณสถาน พึงกำหนดเวลาใช้รูปเดียวหรือหลายรูป
- โคนไม้และที่ซึ่งมีเครื่องล้อม กำหนดเอาเครื่องล้อม ถ้าไม่มีเครื่องล้อม โคนไม้ กำหนดแดนที่เงาแผ่ในเวลาเที่ยงวัน ที่แจ้ง กำหนดด้วยหัตถบาธในระหว่างตนกับผ้า

ส่วนหัตถบาธนั้นท่านกำหนดไว้ว่าวัดจากตนไปหาผ้า ให้ได้ระยะ

๑ ศอก ถ้าอยู่ห่างจากนี้ เรียกว่า อยู่ปราศ

คำว่า **ไตรจีวร** ได้แก่ ผ้า ๓ ผืน คือ **สังฆาฏิ** ผ้าซ้อนนอก ๑ **อุตตราสงค์** ผ้าห่มหรือผ้าจีวร ๑ **อันตรวาสก** ผ้านุ่ง ๑

คำว่า **เว้นแต่ภิภษุผู้ได้รับการสมมติ** คือ ยกเว้นภิภษุที่ไม่สามารถนำไปหรือดูแลผ้าได้ครบ ๓ ผืน ทรงอนุญาตให้เป็นพิเศษและให้สงฆ์สวดสมมติ เช่นภิภษุอาพาธ ตามพระพุทฺธพจน์ว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้การสมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่
ปราศจากไตรจีวรแก่ภิกษุผู้อาพาธ ...”

ลักษณะที่เป็น **อจิตตกะ** แม้ได้ตั้งใจจะอยู่ปราศจากไตรจีวร เมื่อ
อยู่ปราศไปแล้ว ก็เป็นอาบัติ

ถ้าอยู่ปราศไม่ถึงคืนหนึ่ง ถอนไตรจีวรเสียก่อน หรือไตรจีวรสูญเสีย
ไป หายไป พ้นจากความเป็นกรรมสิทธิ์ของภิกษุตั้งแต่อรุณยังไม่ขึ้น คือยัง
ไม่ถึงคืนหนึ่ง ไม่ต้องอาบัติ

ตามลักษณะนี้ ภิกษุต้องอยู่กับไตรจีวรโดยตลอด โดยเฉพาะกลาง
คืน เพราะอาจสูญเสียหรือหายหรือถูกโจรลักไปได้ง่ายถ้าไม่สนใจดูแลรักษา แม้
ปัจจุบันไตรจีวรจะหาได้ไม่ยาก แต่ภิกษุทั้งหลายก็ยังคงรักษาพระวินัยบัญญัติ
ข้อนี้ไว้ โดยเฉพาะนิยมรักษาวาไตรจีวรตอนกลางคืนก่อนได้อรุณ โดยการตื่น
ก่อนรุ่งอรุณ ทำกิจเสร็จแล้วก็นุ่งห่มไตรจีวรครบชุด เรียกว่า “ครองผ้า” จาก
นั้นก็ทำวัตรสวดมนต์หรือทำสมาธิจนกระทั่งสว่างได้อรุณ เป็นอุบายวิธีมิให้อยู่
ปราศจากไตรจีวร จากนั้นจึงออกบิณฑบาต วิธีการเช่นนี้นิยมเคร่งครัดในช่วง
เข้าพรรษา เมื่อออกพรรษาแล้ว ได้รับอานิสงส์พรรษาและอานิสงส์จตุขึ้น อยู่
ปราศจากไตรจีวรได้ จนถึงกลางเดือน ๔ จากนั้นจึงเข้าระเบียบเดิมอีก วน
เวียนอยู่อย่างนี้

การอยู่ปราศจากจีวรได้

- (๑) จำพรรษาครบไตรมาสแล้ว อยู่ปราศจากไตรจีวรได้ ๑ เดือน
- (๒) ได้กรานกฐินแล้ว อยู่ปราศจากไตรจีวรต่อไปได้อีก ๔ เดือน

(๓) เมื่ออาพาธหนัก ได้รับสมมติจากสงฆ์ให้อยู่ปราศจากไตรจีวร ได้จนกว่าจะหาย

(๔) ในเขตที่สงฆ์สมมติจีวรวิปวาสนลงในสมานสังวาสสีมาให้ เป็นที่อยู่ปราศจากไตรจีวรได้ คือในเขตวิสุงคามสีมา หรือในเขตอุโบสถ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ภิกษุเก็บรักษาไตรจีวร ไม่มั่งง่าย ปลดปล่อยประเดเลย หรือไม่เห็นคุณค่าของจีวร จำต้องสนใจเก็บสนใจรักษามิ ให้เสียหายก่อนเวลาอันควร เพราะสมัยก่อนจีวรหาได้ยาก การปฏิบัติอย่างนี้ ได้จนเคยชิน ก็จะสร้างนิสัยละเอียดรอบคอบ ไม่มั่งง่าย ไม่ปลดปล่อยประเดเลย ในการเก็บ ในการดูแล ในการรักษาสืบของสำหรับใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้ สิ่งของยังคงสภาพ ได้ใช้สอยโดยสะดวก ไม่ต้องสิ้นเปลือง ไม่ต้องเสียเวลาไป หาใหม่ก่อนเวลาโดยใช่เหตุ

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุตอนเลียภายในอรุณ (๒) ภิกษุสละไปภายในอรุณ (๓) จีวรหายไป (๔) จีวรฉิบหายไป (๕) จีวรถูกไฟไหม้ (๖) โจรชิงเอาไป (๗) ภิกษุถือวิสาสะ (๘) ภิกษุได้รับสมมติ (๙) ภิกษุวิกลจริต (๑๐) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุ อาทิกัมมิกะ ได้แก่ภิกษุทั้งหลายที่วัดเชตวัน

จิวรรวค ลิกขาบทที่ ๓

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“เมื่อจิวรของภิกษุสำเร็จแล้ว เมื่อกฐินเคาะเสียแล้ว
อกาลจิวรเกิดขึ้นแก่ภิกษุ ภิกษุต้องการอยู่ที่พึงรับไว้
ครั้นรับแล้วพึงรับให้ทำเป็นจิวร ถ้าผ้านั้นมีไม่พอ เมื่อมี
ความหวังว่าจะได้เพิ่ม ภิกษุนั้นพึงเก็บผ้านั้นไว้ได้เดือน
หนึ่งเป็นอย่างยิ่ง เพื่อผ้าที่ยังขาดอยู่จะได้พอ ถ้าเก็บไว้
เกินกว่ากำหนดนั้น แม้จะมีความหวังว่าจะได้เพิ่ม เป็น
นิสสัคคียปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ถ้าผ้าเกิดขึ้นแก่ภิกษุ ภิกษุประสงค์จะทำจิวร แต่ยังไม่พอ ถ้ามีที่หวังว่าจะได้มาอีก พึงเก็บผ้านั้นไว้ได้เพียงเดือนหนึ่งเป็นอย่างยิ่ง ถ้าเก็บไว้ให้เกินเดือนหนึ่งไป แม้ถึงยังมีที่หวังว่าจะได้อยู่ ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **เมื่อจิวรสำเร็จแล้ว** หมายถึงจิวรของภิกษุทำสำเร็จแล้ว หรือหายไป หรือใช้ไม่ได้ หรือถูกไฟไหม้ หรือหวังว่าจะได้

คำว่า **กฐินเคาะ** หมายถึงกฐินเสียหายหรือบกพร่องกลางคัน หรือกฐินที่สงฆ์เคาะเสียในระหว่าง (ดูรายละเอียดใน จิวรรวค ลิกขาบทที่ ๑)

คำว่า **อกาลจิวร** ได้แก่ ผ้าสำหรับทำจีวรที่เกิดขึ้นนอกเขตอุทฺตวาย จิวร ในระยะเวลา ๑๑ เดือน เมื่อไม่ได้กรานกฐิน เกิดขึ้นในระยะเวลา ๗ เดือน เมื่อได้กรานกฐิน แม้ผ้าที่เขาถวายในกาล ก็ชื่อว่า **อกาลจิวร**

อกาลจิวรนี้ก็คืออดิเรกจิวรนั่นเอง ถ้าภิกษุต้องการจะทำเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่งใน ๓ ผืนใช้สอย แต่ยังไม่พอ เมื่อมีความหวังว่าจะได้ผ้ามาเพิ่มอีก ผ้านั้นก็เป็นอกาลจิวร พึงเก็บผ้านั้นไว้ได้ ๑ เดือน ถ้าไม่ต้องการจะทำ หรือไม่มีที่หวังว่าจะได้ ผ้านั้นก็เป็นอดิเรกจิวรตามปกติ พึงเก็บไว้ได้ไม่เกิน ๑๐ วัน หรือผ้าที่เก็บไว้เพราะมีที่หวังว่าจะได้เพิ่ม แต่นานเกินกว่า ๑ เดือน ก็นับเป็นอดิเรกจิวร ที่เก็บไว้ได้ไม่เกิน ๑๐ วัน

คำว่า **เกิดขึ้น** หมายถึงผ้าที่เกิดขึ้นจากสงฆ์ที่ดี จากคณะที่ดี จากญาติที่ดี จากมิตรที่ดี จากที่บังสุกุลที่ดี จากทรัพย์สินของคนที่ดี

คำว่า **ต้องการอยู่** คือ เมื่อปรารถนาต้องการก็พึงรับไว้

คำว่า **พึงรับทำ** คือ พึงทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน

คำว่า **เมื่อมีความหวังว่าจะได้เพิ่ม** คือ มีความหวังว่าจะได้ผ้ามาเพิ่มให้สมบูรณ์ จากสงฆ์ จากคณะ เป็นต้น

คำว่า **ถ้าเก็บไว้เกินกว่ากำหนดนั้น แม้จะมีความหวังว่าจะได้เพิ่ม** มีอธิบายว่า

- ผ้าเดิมเกิดขึ้นในวันนั้น ผ้าที่หวังก็เกิดขึ้นในวันนั้น พึงให้ทำให้เสร็จใน ๑๐ วัน
- ถ้าผ้าเดิมเกิดขึ้นได้ ๒๑ วัน ผ้าที่หวังจึงเกิดขึ้น พึงให้ทำให้เสร็จใน ๘ วัน

- ถ้าผ้าเดิมเกิดขึ้นได้ ๒๙ วัน ผ้าที่ห้วงจึงเกิดขึ้น ฟังให้ทำให้เสร็จใน ๑ วัน

ผ้าเดิมเกิดขึ้นได้ ๓๐ วัน ผ้าที่ห้วงจึงเกิดขึ้น ฟังอธิษฐาน ฟังวิภักไว้ ฟังสละให้ผู้ขึ้นไปในวันนั้นแหละ

ถ้าไม่อธิษฐาน ไม่วิภักไว้ หรือไม่สละให้ผู้ขึ้นไป เมื่ออรุณที่ ๓๑ ขึ้นมา ผ่านนั้นเป็นนิสสัคคีย์ จำต้องสละแก่สงฆ์ แก่คณะ หรือแก่บุคคล

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อทรงอนุเคราะห์ภิกษุผู้ได้อกาลจิวรมาแล้วต้องรีบให้ทำเป็นจิวร เพราะเป็นอดีตเรกจิวร แต่ผ้าไม่พอ จึงรีบซักแล้วรีดเพื่อให้ผ้าขยายจะได้พอ แต่ก็ยังไม่พอ จึงทรงอนุญาตให้รับอกาลจิวรไว้ได้เมื่อมีความหวังว่าจะได้ผ้ามาเพิ่ม แต่ก็ทรงกำหนดให้เก็บไว้ได้ไม่เกินเดือนหนึ่ง ด้วยทรงต้องการมิให้เป็นภาระในการเก็บผ้าเดิมไว้รอนานเกินไป ทำให้เกิดความรกรุงรังบ้าง ผ้าเกิดเปลี่ยนสภาพเน่าเหม็นเมื่อเก็บไม่ดีบ้าง ถูกทิ้งขว้างเมื่อเจ้าของเดิมละทิ้งไป กลายเป็นภาระของผู้อยู่ข้างหลังบ้าง

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุอธิษฐานภายในเดือนหนึ่ง (๒) ภิกษุวิภักไว้ภายในเดือนหนึ่ง (๓) ภิกษุสละไป (๔) จิวรหายไป (๕) จิวรฉิบหายไป (๖) จิวรถูกไฟไหม้ไป (๗) โจรชิงเอาไป (๘) ภิกษุถือวิสาสะ (๙) ภิกษุวิกลจริต (๑๐) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติหรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ ภิกษุวัดเชตวัน

จิวรรค ลิกขาบทที่ ๔

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดใช้ภิกษุณีผู้มีไช้ญาติให้ชักกัถ์ ให้ย้อมกัถ์
ให้ทุบกัถ์ซึ่งจิวรเก่า เป็นนิสสัคคียปาจิตติย”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุใช้นางภิกษุณีที่มีไช้ญาติ ให้ชักกัถ์ ให้ย้อมกัถ์
ให้ทุบกัถ์ ซึ่งจิวรเก่า ต้องนิสสัคคียปาจิตติย”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ภิกษุณี** ได้แก่ สตรีที่อุปสมบทถูกต้องตามพระวินัยในสงฆ์สอง
ฝ่าย คือภิกษุณีสงฆ์ฝ่ายหนึ่ง ภิกษุสงฆ์อีกฝ่ายหนึ่ง

คำว่า **ผู้มีไช้ญาติ** ได้แก่ คนที่ไม่ได้เกี่ยวเนื่องกันทางมารดาหรือทาง
บิดาตลอดเจ็ดชั่วคน หมายถึงวงศ์สกุลที่สืบสายโลหิตกัน ๗ ลำดับ โดยตนเอง
เป็นลำดับกลาง สูงขึ้นไป ๓ ลำดับ คือ พ่อ ปู่ ทวด ต่ำลงมาจากตัวเอง ๓
ลำดับ คือ ลูก หลาน เหลน เมื่อรวมกับตัวเองแล้วก็เจ็ดชั่วคน หรือเจ็ด
ชั่วโคตร

คำว่า **จิวรเก่า** ได้แก่ ผ้าที่นุ่งแล้วแม้ครั้งเดียว ห่มแล้วแม้ครั้งเดียว

คำว่า **ให้ชัก ให้ย้อม ให้ทุบ** คือ เมื่อสั่งให้ภิกษุณีให้ทำอย่างใดอย่าง
หนึ่ง เป็นทุกกฎ เมื่อทำเสร็จแล้วตามที่สั่งอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นนิสสัคคีย-
ปาจิตติย

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อมิให้ภิกษุผู้มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม โดยไปใช้ภิกษุณีผู้มีโชฎฐาติให้ชักจูง เพราะถือว่าเป็นคนอื่น เป็นคนไม่รู้จักคุ้นเคย ไม่ทราบอัธยาศัยกัน อาจทำให้เกิดความรังเกียจได้ เป็นการป้องกันมิให้ภิกษุหลงลืมตัว ใช้คนอื่นชักจูงโดยไม่เกรงใจหรือไม่ดูตาม้าตาเรือ ทำให้เกิดความเสียหายได้ หรือไปรบกวนภิกษุณีซึ่งเป็นสตรี ทำให้เกิดความเดือดร้อนหรือไม่สบายใจเมื่อไม่ทำให้ หากเป็นญาติกัน ก็พอที่จะยอมรับได้ เพราะรู้จักคุ้นเคยกัน

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุณีผู้เป็นญาติชักให้เอง มีภิกษุณีผู้มีโชฎฐาติเป็นผู้ช่วยเหลือ (๒) ภิกษุมิได้บอกใช้ ภิกษุณีผู้มีโชฎฐาติชักให้เอง (๓) ภิกษุใช้ให้ชักจูงที่ยังไม่ได้ใช้สอย (๔) ภิกษุใช้ให้ชักบริหารอย่างอื่นนอกจากจูง เช่น ย่อม ฝ้ายังสะ ประคตเอว (๕) ภิกษุใช้ให้นางสิกขมานาชัก (๖) ภิกษุใช้ให้สามเณรีชัก (๗) ภิกษุผู้วิกลจริต (๘) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือพระอาทิตย์กัมมิกะ ได้แก่ พระอุททายี

จิวรรค สิกขาบทที่ ๕

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดรับจิวรจากมือภิกษุณีผู้มีโชฎฐาติ เป็น
นิสัสคคิยาจิตตัตถ์เว้นไว้แต่แลกเปลี่ยน”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุรับจีวรแต่มีอนางภิกษุณีที่มีใช้ญาติ เว้นไว้แต่
แลกเปลี่ยนกัน ต้องนิสัคคิยปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

สิกขาบทนี้มีใจความชัดเจนแล้ว โดยทรงห้ามมิให้ภิกษุรับจีวรจากมือ
นางภิกษุณีผู้มีใช้ญาติ ด้วยมีต้นเหตุว่าพระอุทายีได้พูดขอผ้าอันตรวาสกคือผ้า
นุ่งจากนางอุบลวรรณาเถรีผู้เป็นพระอรหันต์ แม้นางจะปฏิเสธว่าพวกผู้หญิงจัด
ว่าเป็นแม่บ้าน หาสาธได้ยาก ทั้งผ้าอันตรวาสกผืนนี้ก็เป็นผืนสุดท้าย ถวายไม่
ได้ แต่พระอุทายีก็รีบเร่ง จนภิกษุณีต้องถวาย ทำให้ภิกษุณีเดือดร้อน ต้องไปหา
ผ้าใหม่ จึงทรงบัญญัติเป็นพระวินัยไว้มิให้รับจีวรจากมือนางภิกษุณีผู้มีใช้ญาติ

ต่อมา ภิกษุทั้งหลายตั้งข้อรังเกียจ ไม่รับจีวรแลกเปลี่ยนของภิกษุณี
ทั้งหลาย ภิกษุณีทั้งหลายจึงเพ่งโทษโทษณะว่าภิกษุรังเกียจไม่รับผ้าจีวรแลก
เปลี่ยน พระพุทธองค์จึงทรงบัญญัติพระวินัยให้รับผ้าจีวรแลกเปลี่ยนของเพื่อน
สหธรรมิกทั้งห้า คือ ภิกษุ ภิกษุณี สิกขมานา สามเณร สามเณรีได้

(สิกขมานา คือหญิงผู้กำลังศึกษา หมายถึงสามเณรีผู้มีอายุ ๑๘ ปี
แล้ว อีก ๒ ปีจะมีอายุครบบรรพชาเป็นภิกษุณี ช่วงนั้นภิกษุณีสงฆ์จะสวดให้สิกขา
สมาบัติ ให้สมาทานสิกขาบท ๖ ข้อ คือข้อที่ ๑ ถึงข้อที่ ๖ แห่งสิกขาบท ๑๐
อย่างเคร่งครัดไม่ขาดเลยตลอด ๒ ปี หากขาดข้อใดข้อหนึ่งต้องสมาทานตั้งต้น
ใหม่อีก ๒ ปี เมื่อครบ ๒ ปีแล้ว ภิกษุณีสงฆ์จึงอุปสมบทให้ ขณะที่สมาทาน
สิกขาบท ๖ ข้อ ตลอดเวลา ๒ ปีนั้น เรียกว่า สิกขมานา)

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุไปเบียดเบียนภิกษุณี ด้วยการขอสิ่งที่หาได้ยากสำหรับภิกษุณีโดยไม่เกรงใจหรือไม่ละอายใจ และให้มน้ำใจรับแลกเปลี่ยนจีวรกันได้สำหรับสหธรรมิก เพื่อเกื้อกูลกันในกรณีที่ขาดแคลนจีวร หรือจีวรมีค่าต่างกัน

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุรับจีวรของผู้เป็นญาติ (๒) ภิกษุแลกเปลี่ยนกัน คือแลกเปลี่ยนจีวรกับจีวรเลว หรือจีวรเลวกับจีวรดี (๓) ภิกษุผู้ถือวิสาสะ (๔) ภิกษุผู้ขอขม (๕) ภิกษุผู้รับบริวารอื่นนอกจากจีวร (๖) ภิกษุผู้รับจีวรของสิกขมานา (๗) ภิกษุผู้รับจีวรของสามเณร (๘) ภิกษุผู้วิกลจริต (๙) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือพระอาทิตย์กัมมิกะ ได้แก่ พระอุทายี

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๒

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดขอจีวรต่อคหบดีก็ดี คหปตานีก็ดี ผู้มีโช
ญาติ นอกจากสมัยเป็นนิสัสคคิยปาจิตตีย์ สมัยในค่านัน
ดังนี้ ภิกษุมีจีวรถูกขึงไปก็ดี มีจีวรหายก็ดี นี่คือสมัยใน
ค่านัน”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุขอจีวรต่อคฤหัสถ์ผู้ไม่ใช่ญาติไม่ใช่ปวารณา
ได้มา ต้องนิสัสคคิยาปาจิตตีย์ เว้นแต่มีสมัยที่จะขอได้ คือ
เวลาภิกษุมีจีวรอันโจรลักไป หรือมีจีวรอันฉิบหายเสีย”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ผู้มีโชญาติ** ได้แก่ คนที่ไม่ได้เกี่ยวเนื่องกันทางมารดาหรือทาง
บิดาตลอดเจ็ดชั่วคน หมายถึงวงศ์สกุลที่สืบสายโลหิตกัน ๗ ลำดับ โดยตนเอง
เป็นลำดับกลาง สูงขึ้นไป ๓ ลำดับ คือ พ่อ ปู่ ทวด ต่ำลงมาจากตัวเอง ๓
ลำดับ คือ ลูก หลาน เหลน เมื่อรวมกับตัวเองแล้วก็เจ็ดชั่วคน หรือเจ็ด
ชั่วโคตร

คำว่า **ปวารณา** หมายถึงการพูดให้ขอได้ การเปิดโอกาสให้ขอได้ คือ
ยินยอมให้ภิกษุขอหรือเรียกร้องปัจจัย ๔ ได้ตามสะดวก โดยพูดหรือนิมนต์ไว้
ล่วงหน้า

คนที่มิได้พูดมิได้เปิดโอกาสไว้อย่างนี้ ชื่อว่า **ผู้มีโชปวารณา**

คำว่า **มีจีวรถูกชิงไป** คือ จีวรของภิกษุถูกชิงไป โดยถูกพระราชาที่ดี
พวกโจรที่ดี พวกนักเลงที่ดี หรือคนพวกใดพวกหนึ่งชิงเอาไป

คำว่า **ผู้มีจีวรหายไป** คือ จีวรของภิกษุถูกไฟไหม้ก็ดี ถูกน้ำพัดไป
ก็ดี ถูกหนูหรือปลวกกัดกินก็ดี เก่าไปเพราะถูกใช้สอยก็ดี

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพราะมีเหตุเกิดขึ้นคือภิกษุได้ขอผ้าห่มหรือผ้าปูผืนหนึ่งจากลูกชายเศรษฐีซึ่งเกิดความเลื่อมใสแล้วปวารณาไว้ โดยขอในระหว่างทาง แต่ลูกชายเศรษฐีขอผิดไว้ให้กลับบ้านก่อนเพราะไม่อาจนำผ้าผืนเดียวกลับบ้านได้ แต่ภิกษุทราบจึงต้องยอมถวายตามที่ปวารณาไว้ ทำให้ลูกชายเศรษฐีต้องเดินกลับบ้านโดยมีผ้าปูผืนเดียว ที่ทรงบัญญัติเป็นพระวินัยไว้ก็เพื่อมิให้ภิกษุมีความอยากได้จนเกินเหตุ ไม่รู้การควรไม่ควร แม้เขาปวารณาไว้แต่มีโอกาสดังจะขอ ก็ไม่ควรขอ เพราะทำให้เขาเดือดร้อนเฉพาะหน้าได้ ทั้งเพื่อให้ภิกษุระมัดระวังในเรื่องการขอ อาจทำให้เสื่อมศรัทธาหรือเกิดความเดือดร้อนได้เมื่อไปขอต่อผู้มีอำนาจ ไม่รู้จักกัน หรือมิได้ปวารณาไว้

สิกขาบทนี้ทรงห้ามไว้เฉพาะไตรจีวร ถ้าเป็นผ้าอย่างอื่นหรือเป็นของอื่น ไม่ได้ทรงห้ามไว้ แต่ก็เมื่อต้องการที่จะขอ ก็ต้องระวังในการขอว่าจำเป็นหรือไม่จำเป็นอย่างไร มิใช่ขอสิ่งที่ต้องการทุกอย่างตามใจชอบ เพราะทำให้เสียศรัทธาและสร้างความเดือดร้อนให้ผู้ถูกขอได้

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุขอในสมัย (๒) ภิกษุขอต่อญาติ (๓) ภิกษุขอต่อคนปวารณา (๔) ภิกษุขอเพื่อประโยชน์แก่ภิกษุอื่น (๕) ภิกษุขอมาด้วยทรัพย์ของตน (๖) ภิกษุผู้วิกลจริต (๗) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระอุปัชฌาย์ ศากยบุตร

จิวรรค ลิกขาบทที่ ๗

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“ถ้าคบหบดีก็ดี คหปตานีก็ดี ผู้มีโชญาติ นำจิวรเป็น
จำนวนมากมาปวารณาต่อภิกษุนั้น ภิกษุนั้นพึงยินดี
จิวรมีอุตสาหกรรมกับอันตรวาสกเป็นอย่างมากจากจิวร
เหล่านั้น ถ้ายินดีเกินกว่านั้น เป็นนิสัสคคิยาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ในสมัยเช่นนั้น จะขอเขาได้ก็เพียงผ้าถุงผ้าห่มเท่านั้น
ถ้าขอให้เกินกว่านั้น ได้มา ต้องนิสัสคคิยาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

ลิกขาบทนี้มีเนื้อความค่อนข้างชัดเจน โดยต่อเนื่องกับลิกขาบทก่อน
คือ เมื่อจิวรถูกแย่งชิงหรือถูกขโมยไป สูญหายหรือเสียหายไป ทรงอนุญาต
ให้ภิกษุขอจิวรได้ โดยถือว่าขอในสมัย เมื่อเขานำจิวรมาถวาย ก็สามารถรับ
ได้ แต่ในการรับนั้นต้องรู้จักประมาณ มิใช่เห็นแก่ได้แบบเขาถวายเท่าไรก็รับ
ไว้ทั้งหมด โดยทรงแนะนำไว้ว่า เมื่อจิวรหายไป ๓ ผืน พึงยินดีรับเพียง ๒
ผืนคือผ้าอุตสาหกรรม (ผ้าห่ม) กับผ้าอันตรวาสก (ผ้าถุง) เท่านั้น หากหายไป
๒ ผืน พึงยินดีรับได้ ๑ ผืน แต่ถ้าหายไปผืนเดียว ไม่พึงยินดีรับเลย

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ภิกษุรู้จักประมาณตน ไม่เห็นแก่ได้ โดยใช่เหตุ แม้จะมีโอกาสได้มาก ก็พึงรับพอประมาณ ทั้งนี้เพื่อลดภาระในการดูแลรักษาและการนำติดตัวไป ซึ่งทรงแนะนำไว้ว่า การจาริกไปในที่ต่างๆ นั้น พึงทำตัวเหมือนกับนกซึ่งนำไปเฉพาะชนปีกและหางเท่านั้น ทำให้เกิดความสะดวกและคล่องตัวด้วยประการทั้งปวง

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุนำเอาไปด้วยคิดว่าจักนำจีวรที่เหลือมาคืน (๒) คหบดีถวายด้วยบอกว่า จีวรที่เหลือเป็นของท่านรูปเดียว (๓) คหบดีถวายมิใช่เพราะเหตุถูกชิงจีวรไป (๔) คหบดีถวายมิใช่เพราะเหตุจีวรหาย (๕) ภิกษุผู้ขอต่อญาติ (๖) ภิกษุผู้ขอต่อคนปวารณา (๗) ภิกษุซื้อมาด้วยทรัพย์ของตน (๘) ภิกษุผู้วิกลจริต (๙) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๘

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง มีคหบดีที่ดี คหบดีที่ดี ผู้มีโชติญาติ ตระเตรียม ทรัพย์เป็นค่าจีวรเจาะจงภิกษุไว้ว่า เราจักส่งจ่ายจีวรด้วย ทรัพย์เป็นค่าจีวรนี้แล้ว ยังภิกษุซื้อนี้ให้ครองจีวร ถ้าภิกษุนั้นซึ่งเรามีได้ปวารณาไว้ก่อนเข้าไปกะเกณฑ์เอาจีวร

ในสำนักของเขาเพราะอาศัยความต้องการจิวรที่ดีว่า คิละ
ขอท่านจงให้จ่ายจิวรเช่นนั้นเช่นนั้นด้วยทรัพย์เป็นค่าจิวร
นี้แล้ว ให้อาตมาครองเถิด เป็นนิสัสคคิยาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ถ้าคฤหัสถ์ผู้มีโชญาติมิใช่ปวารณา เขาพูดว่าเขาจะ
ถวายจิวรแก่ภิกษุชื่อนี้ ภิกษุนั้นทราบความแล้ว เข้าไปพูด
ให้เขาถวายจิวรอย่างนั้นอย่างนี้ ที่มีราคาแพงกว่าดีกว่า
ที่เขากำหนดไว้เดิม ได้มา ต้องนิสัสคคิยาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

ประเด็นความในสิกขาบทนี้ก็คือ คฤหัสถ์ผู้มีโชญาติมิใช่ปวารณา
ของภิกษุ แต่มีศรัทธาเลื่อมใสในภิกษุสงฆ์ จึงเตรียมเงินไว้ล่วงหน้าโดยบอกว่า
จะไปซื้อจิวรมาถวายภิกษุรูปนี้ ภิกษุรูปนั้นซึ่งเขามีได้ปวารณาหรืออนุญาตให้
ขอได้ไว้ก่อน รู้เรื่องนั้นเข้า เกิดความต้องการอยากได้จิวรที่ดีกว่าหรือที่แพง
กว่าจิวรที่เขากำหนดไว้ จึงเข้าไปหาคฤหัสถ์นั้นแล้วไปกะเกณฑ์ให้เขาซื้อจิวร
ตามที่ตนต้องการ โดยบอกว่าขอให้จ่ายค่าจิวรเช่นนั้นแล้วนำมาถวายตน เมื่อ
บอกเช่นนั้น ท่านว่าเป็นทุกกฏ ถ้าได้มา เป็นนิสัสคคิยาจิตตีย์

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อรักษาศรัทธาของชาวบ้าน ป้องกัน
มิให้ภิกษุรบกวนเขาเกินกว่าเหตุ เมื่อเขามีศรัทธาจะถวายจิวร ก็ให้รับไว้ตาม
ที่เขาศรัทธา มิใช่ไปกะเกณฑ์ให้ถวายจิวรที่มีราคาแพงหรือเป็นจิวรที่เนื้อผ้าดี

ซึ่งอาจทำให้เขาเดือดร้อนได้ หากมีราคาเกินกว่าที่เขาปรารถนาได้ ก็จะทำให้
เดือดร้อนใช้จ่ายเงินเพิ่ม หรือทำให้เสียศรัทธาเพราะไม่อาจถวายตามที่ภิกษุ
กะเกณฑ์ได้

สิกขาบทนี้เป็นข้อเตือนใจให้ภิกษุมีความระมัดระวัง ไม่แสดงอาการ
อยากได้จนเกินเหตุ หรือแสดงตนเป็นคนชอบหรูหรา ทุ่มหมดตัวมีราคาแพง
ให้ภิกษุทำตัวเป็นผู้มีก่น้อย สันโดษ ตามมีตามได้ แต่ว่าเขาจะถวายอย่างไร
ซึ่งเป็นการรักษาศรัทธาของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุขอต่อคหบดีผู้เป็นญาติ (๒) ภิกษุขอต่อคหบดีผู้ปวารณาไว้ (๓) ภิกษุขอ
เพื่อประโยชน์แก่ภิกษุอื่น (๔) ภิกษุที่มาด้วยทรัพย์ของตน (๕) คหบดีต้องการ
จะส่งจ่ายจีวรมีราคาแพง ภิกษุให้เขาส่งจ่ายจีวรมีราคาถูก (๖) ภิกษุผู้วิกลจริต
(๗) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระอุปัชฌาย์

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๙

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง มีคหบดีก็ดี คหปตานีก็ดี ผู้มีใช้ญาติ สองคน
ตระเตรียมทรัพย์เป็นค่าจีวรเฉพาะผืนเจาะจงภิกษุไว้ว่า
เราทั้งหลายจักส่งจ่ายจีวรเฉพาะผืนด้วยทรัพย์เป็นค่าจีวร
เฉพาะผืนเหล่านี้แล้วให้ภิกษุผู้นี้ครองจีวรหลายๆ ผืน

ถ้าภิกษุหนึ่งซึ่งเขาได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาแล้ว
กะเกณฑ์เอาจิวรในสำนักของเขาเพราะอาศัยความ
ต้องการจิวรที่ดีว่า คัสระ ขอท่านทั้งสองจงรวมกันสั่งจ่าย
จิวรเช่นนั้นเช่นนี้ด้วยทรัพย์สินเป็นค่าจิวรเฉพาะผืน เหล่านี้
แล้วให้อาตมาครองจิวรผืนเดียวเถิด เป็นนิสัสคคิย-
ปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ถ้าภคฤหส์ผู้จะถวายจิวรแก่ภิกษุมีหลายคน แต่เขามีโช
ญาดีมิใช่ปวารณา ภิกษุพูดให้เขารวมทุนเข้าเป็นอัน
เดียวกัน ให้ซื้อจิวรที่แพงกว่าดีกว่าที่เขากำหนดไว้เดิม
ได้มา เป็นนิสัสคคิยปาจิตตีย์”

อธิบายความ เจตนารมณ์ และอนาปัตติวาร

สิกขาบทนี้ต่างจากสิกขาบทที่ ๘ คือมีคฤหส์สองคน รวมกันเตรียม
เงินซื้อจิวรหลายผืนถวายภิกษุรูปเดียว ภิกษุไปกะเกณฑ์ให้เขารวมกันซื้อจิวร
ผืนเดียวซึ่งดีกว่าแพงกว่าถวายตน นอกนั้นมีประเด็นเหมือนกับสิกขาบทที่ ๘

แม้เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้และอนาปัตติวาร ก็มีนัยเช่นเดียวกับ
สิกขาบทที่ ๘ นั้นแล

จักรวรรค ลิกซาบทที่ ๑๐

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง พระราชาที่ดี ราชอำมาตย์ที่ดี พรหมณ์ที่ดี คหบดีที่ดี ส่งทรัพย์เป็นค่าจิวรไปกับทูตเจาะจงภิกษุเท่านั้นว่า เจ้าจงส่งจ่ายจิวรด้วยทรัพย์เป็นค่าจิวรแล้วยังภิกษุนี้ให้ครองจิวร ถ้าทูตนั้นเข้าไปหาภิกษุนั้นแล้วกล่าวอย่างนี้ว่า ทรัพย์เป็นค่าจิวรนี้นำมาเจาะจงพระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงรับทรัพย์เป็นค่าจิวรไว้ ภิกษุนั้นพึงกล่าวต่อทูตนั้นอย่างนี้ว่า พวกเรารับทรัพย์เป็นค่าจิวรไม่ได้ พวกเรารับได้แต่จิวรอันเป็นกับปิยะตามกาล ถ้าทูตนั้นกล่าวต่อภิกษุนั้นอย่างนี้ว่า ก็พระคุณเจ้ามีใครเป็นไวยาวัจกรไหม ภิกษุผู้ต้องการจิวรพึงแสดงคนงานวัดหรืออุบาสกให้เป็นไวยาวัจกรด้วยคำว่า คนนั้นแลเป็นไวยาวัจกรของภิกษุทั้งหลาย ถ้าทูตนั้นสั่งไวยาวัจกรให้เข้าใจแล้ว เข้าไปหาภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า คนที่พระคุณเจ้าแสดงเป็นไวยาวัจกรนั้น ข้าพเจ้าสั่งให้เข้าใจแล้ว พระคุณเจ้าจงเข้าไปหา เขาจักให้พระคุณเจ้าครองจิวรตามกาล

ภิกษุผู้ต้องการจิวรพึงเข้าไปหาไวยาวัจกรแล้วพึงทวงพึงเตือน ๒-๓ ครั้งว่า อาตมาต้องการจิวร ภิกษุเมื่อทวงอยู่เตือนอยู่ ๒-๓ ครั้ง ให้ไวยาวัจกรนั้นจัดจิวรสำเร็จได้ การให้จัดสำเร็จได้ดังนี้ นั้นเป็นการดี ถ้าให้จัดสำเร็จไม่ได้ พึงยืນนิ่งต่อหน้า ๔ ครั้ง ๕ ครั้ง ๖ ครั้ง เป็นอย่างมาก

เธอเมื่อขึ้นนั่งต่อหน้า ๔ ครั้ง ๕ ครั้ง ๖ ครั้งเป็นอย่าง
มาก ให้ไวยาวัจกรนั้นจัดจิวรสำเร็จได้ การให้จัดสำเร็จได้
ดังนี้ นั่นเป็นการดี ถ้าให้จัดสำเร็จไม่ได้ ถ้าเธอพยายาม
ให้ยิ่งไปกว่านั้น จึงให้จัดสำเร็จได้ เป็นนิสัสคคิยาจิตตีย์

ถ้าให้จัดสำเร็จไม่ได้ ฟังไปเองก็ได้ ส่งทูตไปก็ได้ ใน
สำนักที่ส่งทรัพย์เป็นค่าจิวรมาเพื่อเธอ บอกว่า ท่านส่ง
ทรัพย์เป็นค่าจิวรไปเจาะจงภิกษุใด ทรัพย์นั้นหาสำเร็จ
ประโยชน์แก่ภิกษุรูปนั้นสักน้อยหนึ่งไม่ ท่านจงทวงเอา
ทรัพย์ของท่านคืน ทรัพย์ของท่านอย่าได้ฉิบหายเสียเลย
นี่เป็นการปฏิบัติชอบในเรื่องนั้น”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ถ้าใครๆ นำทรัพย์มาเพื่อเป็นค่าจิวรแล้วถามภิกษุ
ว่า ใครเป็นไวยาวัจกรของท่าน ถ้าภิกษุต้องการจิวร ฟัง
แสดงคนวัดหรืออุบาสกว่า ผู้นี้เป็นไวยาวัจกรของภิกษุ
ทั้งหลาย ครั้นเขามอบหมายไวยาวัจกรนั้นแล้วสั่งภิกษุว่า
ถ้าต้องการจิวร ให้เข้าไปหาไวยาวัจกร ภิกษุนั้นฟังเข้าไป
เขาแล้วทวงว่า เราต้องการจิวร ดังนี้ ได้ ๓ ครั้ง ถ้าไม่ได้
จิวร ไปยืนแต่พอเขาเห็นได้ ๖ ครั้ง ถ้าไม่ได้ ยืนไปทวง
ให้เกิน ๓ ครั้ง ยืนเกิน ๖ ครั้ง ได้มา ต้องนิสัสคคิยา-
ปาจิตตีย์ ถ้าไปทวงและยืนครบกำหนดแล้วไม่ได้จิวร
จำเป็นต้องไปบอกเจ้าของเดิมว่า ของนั้นไม่สำเร็จ
ประโยชน์แก่ตน ให้เขาเรียกเอาของเขามาเสีย”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ไวยาวัจกร** คือ ผู้ทำกิจแทนภิกษุ, ผู้ทำหน้าที่จัดของที่สมควรให้ภิกษุบริโภคใช้สอย หมายถึงผู้ที่ช่วยขนขวายทำกิจธุระหรือเป็นลูกศิษย์ช่วยเหลือรับใช้ภิกษุในด้านต่างๆ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **กัปปีการก** คือผู้ทำของให้สมควร

ในปัจจุบัน คำว่า **ไวยาวัจกร** นี้ ในกฎหมายเดรสมาคมกำหนดไว้ว่า “ไวยาวัจกร หมายถึงคฤหัสถ์ที่ได้รับแต่งตั้งให้มีหน้าที่เบิกจ่ายนิตยภัต และจะมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาจัดการทรัพย์สินของวัดได้ ตามที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นหนังสือ” และในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์กำหนดไว้ว่า ไวยาวัจกรเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา

ไวยาวัจกรสองประเภทข้างต้นนี้ สามารถเป็นไวยาวัจกรตามลักษณะที่นี้ได้ทุกคนไป

ลักษณะนี้เกิดจากการที่เจ้าภาพต้องการถวายปัจจัยเป็นค่าจีวรแก่ภิกษุ แต่ภิกษุรับไม่ได้ จึงบอกเจ้าภาพให้ถวายไว้แก่คนวัดหรืออุบาสกซึ่งภิกษุระบุว่าเป็นไวยาวัจกร เจ้าภาพจึงมอบปัจจัยไว้ให้แล้วให้จ่ายเป็นค่าจีวรโดยสั่งว่า เมื่อภิกษุต้องการมาขอรับจีวรพึงถวายไป ต่อมาภิกษุไปทวงจีวรต่อไวยาวัจกรนั้นโดยขอให้ถวายจีวรเลย แต่ไวยาวัจกรไม่ว่างเพราะต้องรีบไปประชุม ภิกษุรบเร้าจะเอาให้ได้ในขณะนั้น ไวยาวัจกรจึงเสียเวลาจัดจีวรถวาย ทำให้ไปประชุมไม่ทัน จึงถูกปรับเป็นเงินโดยใช่เหตุ เมื่อเกิดเรื่องขึ้นทำให้ทรงบัญญัติพระวินัยข้อนี้ไว้เพื่อให้เวลาแก่ไวยาวัจกร และเพื่อมิให้ภิกษุแสดงอาการรบเร้าซึ่งไม่งาม

ที่ทรงยืดเวลาให้ภิกษุทวงหรือเตือนไวยาวัจกรได้ ๓ ครั้ง และยื่น
นิ่งต่อหน้าได้ ๖ ครั้ง นั่นก็เพื่อให้ไวยาวัจกรจัดทำจิวรได้เสร็จตามต้องการ
เพราะสมัยนั้นจิวรสำเร็จรูปหายาก ต้องใช้เวลาทำพอสมควร หรือไวยาวัจกร
ไม่มีเวลาจัดทำให้เสร็จโดยเร็วตามต้องการ จึงกำหนดการทวงและการยื่นได้
หลายครั้ง

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ภิกษุมีวิจារณญาณในการไปทวง
จิวรที่มีเจ้าภาพถวายผ่านไวยาวัจกร โดยไม่แสดงอาการอันไม่งาม ไปรบเร้า
เข้าขี้นบังคับกะเกณฑ์ว่าต้องได้ในขณะนั้นหรือในวันนั้น เพราะไวยาวัจกรตาม
สิกขาบทนี้นั้นเป็นคนที่ภิกษุระบุแก่เจ้าภาพว่าเป็นไวยาวัจกร อาจเป็นผู้มี
ศรัทธาจริงหรือไม่มีศรัทธาก็ได้ ดังนั้น เขาอาจไม่พร้อม เช่นไม่มีเวลาจัดให้ จึง
ทรงอนุญาตให้ทวงหรือเตือนได้ถึง ๓ ครั้ง และไปยื่นนิ่งต่อหน้าได้ถึง ๖ ครั้ง
ซึ่งเป็นการยืดหยุ่นที่ยาวนาน หากไม่ได้ด้วยเหตุใดก็ตาม ให้เลิกทวงและเลิก
ไปยื่น แต่ให้บอกเจ้าภาพให้ไปเรียกของกลับคืนมาเสีย

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุทวง ๓ ครั้ง ยื่น ๖ ครั้ง (๒) ภิกษุทวงไม่ถึง ๓ ครั้ง ยื่นไม่ถึง ๖ ครั้ง
(๓) ภิกษุไม่ได้ทวง ไวยาวัจกรถวายเอง (๔) เจ้าของทวงเอามาถวาย (๕)
ภิกษุผู้วิกลจริต (๖) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรืออาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระ
อุปัชฌาย์ ศากยบุตร

โกสิยวรรค

หมวดว่าด้วยสันถัตยไโหม

โกสิยวรรค ลิกขาบทที่ ๑

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดใช้ให้ทำสันถัตเจ็ดด้วยไโหม เป็นนิสัคคีย-
ปาจิตติย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุหลอสันถัตด้วยขนเจียมเจ็ดด้วยไโหม ต้องนิสัคคีย-
ปาจิตติย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ขนเจียม** หมายถึงขนแกะ

คำว่า **สันถัต** หมายถึงเครื่องลาดชนิดหนึ่งเหมือนพรม ใช้เป็นผ้าหรือ
อาสนะสำหรับรองนั่ง เป็นสิ่งที่เขาหล่อขึ้นมา มิได้ทอเหมือนพรม โดยเอาขน
แกะโรยลงในน้ำข้าวหรือยางเหนียวที่พอให้ขนเจียมจับตัวกัน แล้วนำไปรีดหรือ
ทับให้เรียบเป็นแผ่น หนาหรือบางตามต้องการ เมื่อแห้งแล้วสามารถนำติดตัว
ไปทำเป็นอาสนะได้

คำว่า **ใช้ให้ทำ** หมายความว่า ทำเองก็ตาม ใช้ให้เขาทำก็ตาม ซึ่ง
สันถิตเจือด้วยโยโหมแม่เส้นเดียว เป็นทุกกฏในขณะทำ เมื่อทำเสร็จแล้ว สันถิต
นั้นเป็นนิสสัคคีย์ ภิกษุต้องปาจิตตีย์

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ภิกษุหล່อสันถิตด้วยชนเจียมธรรมดา
ห้ามมิให้หล່อหรือผสมด้วยโยโหมลงไปแม่เพียงเส้นเดียว เพราะโยโหมได้มา
จากการต้มตัวโหม เป็นการป้องกันมิให้ตัวโหมต้องตายเพราะการทำสันถิตของ
ภิกษุ และป้องกันมิให้ภิกษุต้องฆ่าสัตว์ซึ่งเป็นอาบัติอีกข้อหนึ่ง

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุทำสันถิตเป็นเพดานที่ดี เป็นเครื่องลาดที่ดี เป็นม่านบังที่ดี เป็นปลอกฟูก
ที่ดี เป็นปลอกหมอนที่ดี (๒) ภิกษุผู้วิกลจริต (๓) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือ
ภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๒ - ๗

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

สิกขาบทที่ ๒

“อนึ่ง ภิกษุใดใช้ให้ทำสันถิตด้วยชนเจียมคำลวน
เป็น นิสสัคคียปาจิตตีย์”

สิกขาบทที่ ๓

“อนึ่งภิกษุผู้ใช้ให้ทำสันถัตใหม่ ฟังเอาชนเจียม
คำล้วน ๒ ส่วน ชนเจียมขาวเป็นส่วนที่ ๓ ชนเจียม
แดงเป็นส่วนที่ ๔ ถ้าภิกษุเอาชนเจียมคำล้วน ๒ ส่วน
ชนเจียมขาวเป็นส่วนที่ ๓ ชนเจียมแดงเป็นส่วนที่ ๔
เป็นนิสัสัคคิยาจิตตีย์”

สิกขาบทที่ ๔

“อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำสันถัตใหม่แล้วฟังใช้สอยให้ได้
๖ ปี ถ้ายังหย่อนกว่า ๖ ปี เธอสละไปแล้วก็ตาม
ยังไม่สละไปก็ตาม ซึ่งสันถัตนั้น ใช้ให้ทำสันถัตอื่นใหม่
เป็นนิสัสัคคิยาจิตตีย์เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ”

สิกขาบทที่ ๕

“อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำสันถัตสำหรับนั่ง ฟังเอาสันถัต
เกาหนึ่งคืบสุดศอกโดยรอบมาผสมเพื่อทำให้เสีย ถ้าภิกษุ
ไม่เอาสันถัตเกาหนึ่งคืบสุดศอกโดยรอบมาผสม ใช้ให้ทำ
สันถัตสำหรับนั่งใหม่ เป็นนิสัสัคคิยาจิตตีย์”

สิกขาบทที่ ๖

“อนึ่ง ชนเจียมเกิดขึ้นแก่ภิกษุผู้เดินทางไกล ภิกษุ
ต้องการก็พึงรับได้ ครั้นรับแล้ว เมื่อไม่มีคนนำไปให้
ควรนำไปด้วยมือตนเองสิ้นระยะทาง ๓ โยชน์เป็น

อย่างมาก เมื่อไม่มีคนนำไปให้ ถ้าเธอนำไปเองเกิน
กว่านั้น เป็นนิสัสคคียปาจิตตีย์”

สิกขาบทที่ ๗

“อนึ่ง ภิกษุได้ใช้ภิกษุณีผู้มีโชฎฐาติ ให้ชักกัณฑ์ให้ยอม
กัณฑ์ ให้สาธกัณฑ์ ซึ่งชนเจียมเป็นนิสัสคคียปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

สิกขาบทที่ ๒

“ภิกษุหล่อสัณถิตด้วยชนเจียมคำล้วน ต้องนิสัสคคีย-
ปาจิตตีย์”

สิกขาบทที่ ๓

“ภิกษุจะหล่อสัณถิตใหม่ พึงใช้ชนเจียมคำ ๒ ส่วน
จนเจียมชาวส่วนหนึ่ง ชนเจียมแดงส่วนหนึ่ง ถ้าใช้
ชนเจียมคำให้เกิน ๒ ส่วนขึ้นไป ต้องนิสัสคคียปาจิตตีย์”

สิกขาบทที่ ๔

“ภิกษุหล่อสัณถิตใหม่แล้ว พึงใช้ให้ได้ ๖ ปี ถ้ายังไม่ถึง
๖ ปี หล่อใหม่ ต้องนิสัสคคียปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่ได้สมมติ”

สิกขาบทที่ ๕

“ภิกษุจะหล่อสัตถัตถ์ ฟังตัดเอาสันถัตถ์เก่าคืบหนึ่งโดยรอบ มาปนลงในสันถัตถ์ที่หล่อใหม่ เพื่อจะทำลายให้เสียสั ถ้าไม่ทำดังนี้ ต้องนิสัสัคคิยาปาจิตติย”

สิกขาบทที่ ๖

“เมื่อภิกษุเดินทางไกล ถ้ามีใครถวายชนเจียม ต้องการ รับประทาน ถ้าไม่มีใครนำมา ได้เพียง ๓ โยชน์ ถ้าให้เกิน ๓ โยชน์ไป ต้องนิสัสัคคิยาปาจิตติย”

สิกขาบทที่ ๗

“ภิกษุใช้ให้นางภิกษุณีที่มีโชญาติ ให้ชักก็ดี ให้ย้อมก็ดี ให้สาวก็ดี ซึ่งชนเจียม ต้องนิสัสัคคิยาปาจิตติย”

อธิบายความโดยย่อและเจตนารมณ์

สิกขาบทที่ ๖ ถึงสิกขาบทที่ ๗ เป็นเรื่องของสันถัตถ์ และมีเนื้อความชัดเจนในตัว แต่เจตนารมณ์ของแต่ละสิกขาบทมีต่างกันดังนี้

สิกขาบทที่ ๕ ทรงห้ามทำสันถัตถ์ใหม่ด้วยชนเจียมคำล้วน ไม่ทราบเจตนารมณ์ชัดเจน อาจเป็นเพราะชาวบ้านเขานิยมใช้ดีคำเป็นปกติ ของภิกษุ น่าจะให้ต่างไป หรือดีคำเป็นสัณยมงคล ไม่นิยมทั้งคฤหัสถ์และภิกษุก็ได้ หรืออาจมีเหตุผลที่ลึกซึ้งกว่านี้ก็ได้

สิกขาบทที่ ๓ ทรงอนุญาตให้ทำสันถัตใหม่โดยมีสีดำเพียงสองส่วนเท่านั้น คงต้องการให้มีสีอื่นปะปนอยู่ด้วย ไม่ดำล้วนซึ่งห้ามไว้แล้ว

สิกขาบทที่ ๔ ทรงให้ภิกษุใช้สันถัตที่ทำใหม่ให้ได้ ๖ ปี เพื่อป้องกันการรบกวนชาวบ้านที่ต้องทำให้ใหม่อยู่รำไป เพราะปกติชาวบ้านเขาใช้สันถัตคงทน แม้จะถูกเด็กอุจจาระปัสสาวะรด หรือถูกหนูกัด ก็ยังอยู่ได้ถึง ๕-๖ ปี หากภิกษุใช้สันถัตน้อยวันน้อยปีกว่านั้น แสดงว่าฟุ่มเฟือยหรือไม่รักษาของ เว้นแต่ได้รับสมมติ คือภิกษุมีสันถัตหาย เมื่อต้องการทำใหม่ สงฆ์ต้องสมมติให้ทำ

สิกขาบทที่ ๕ ทรงบัญญัติไว้เช่นนี้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุใช้สันถัตซึ่งมีสีอันวิจิตรงดงาม และเป็นการสร้างนิสัยให้ภิกษุเห็นความสำคัญของสันถัตเก่า โดยควรเก็บไว้แล้วนำบางส่วนมาผสมทำใหม่

สิกขาบทที่ ๖ ทรงบัญญัติไว้เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุผู้เดินทางไกลต้องหอบหิ้วขนเจียมติดตัว เพราะเป็นภาระ และเมื่อชาวบ้านเห็นเข้าก็อาจพูดล้อหยอกหยอกเข้าเล่นว่าขนสิ่งของมาไกลเหมือนพ่อค้า ซึ่งต้นเหตุของสิกขาบทนี้ก็อยู่ที่ภิกษุรูปหนึ่งโดนล้อหยอกเช่นนี้ก็เกิดความเคืองใจ จึงโยนขนเจียมทิ้งเมื่อไปถึงวัดเชตวัน

สิกขาบทที่ ๗ ทรงบัญญัติไว้เพื่อมิให้ภิกษุไปรบกวนภิกษุณีที่มีเชาญาติ ซึ่งอาจไม่รู้จัก ไม่คุ้นเคย ภิกษุณีย่อมเดือดร้อนเมื่อถูกใช้ให้ทำ หรืออาจทำให้เสียเวลาไปกับเรื่องนี้ จนละเลยภาระส่วนตัวคือการฝึกอบรมในไตรสิกขา คือ อริศีล อริจิต อริปัญญา ไป

โกสียวรรค สิกขาบทที่ ๘

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดรับก็ดี ให้รับก็ดี ซึ่งทองหรือเงิน หรือ
ยินดีทองหรือเงินที่เขาเก็บไว้ให้ เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุรับเองก็ดี ใช้ให้ผู้อื่นรับก็ดี ซึ่งทองและเงิน หรือยินดี
ทองและเงินที่เขาเก็บไว้เพื่อตน ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ทอง** ตรีศหมายถึงวัตถุธรรมที่มีสีเหมือนพระฉวีวรรณของพระ
ศาสดา ทรงใช้ศัพท์ว่า **ชาตรูป** ซึ่งหมายถึงทองคำธรรมชาติ คือทองที่ยังเป็น
แท่งหรือเป็นลิ่มอยู่ หรือทองรูปพรรณที่ขึ้นรูปเป็นสร้อยเป็นเครื่องประดับต่างๆ

คำว่า **เงิน** ตรีศหมายถึงกหาปณะ มาสกที่ทำด้วยโลหะ มาสกที่ทำ
ด้วยไม้ มาสกที่ทำด้วยครึ่ง ทรงใช้ศัพท์ว่า **วชต** ซึ่งใช้เป็นอัตราสำหรับแลกเปลี่ยนซื้อขายกันในยุคนั้น

กหาปณะ หมายถึงเงินตรามีพิกิตเท่ากับ ๑ มาสก หรือ ๑ ตำลึง
(๔ บาท) อาจทำได้ด้วยทองคำหรือด้วยเงินก็มี

มาสก เป็นชื่อมาตราเงินสมัยพุทธกาล ๕ มาสกเท่ากับ ๑ บาท ใช้
เป็นของแลกเปลี่ยนซื้อขายกันในยุคนั้น

ในหนังสือ **อรรถกถาพระวินัย** ท่านขยายความไว้ว่า

“มาสกที่ทำด้วยแร่ทองแดงเป็นต้น เรียกว่า **โลหมาสก** ทำด้วยไม้แก่น ช่อไม้ไผ่ หรือทำด้วยใบตาลสลักเป็นรูป เรียกว่า **มาสกไม้** ทำด้วยครึ่ง ทำด้วย ยาง คุณให้เกิดรูปขึ้น เรียกว่า **มาสกครึ่ง**”

ใน **อรรถกถาพระวินัย** นั้นได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า

“กหาปณะและมาสกที่ใช้เป็นมาตราแลกเปลี่ยนซื้อขายกันในชนบท โดยที่สุดแม้ทำด้วยกระดูกบ้าง ทำด้วยหนังบ้าง ทำด้วยเมล็ดผลไม้บ้าง คุณ ให้เป็นรูปบ้าง มิได้คุณให้เป็นรูปบ้าง วัตถุเหล่านี้ทั้งหมด จัดเป็นนิสสัคคียวัตถุ

วัตถุเหล่านี้คือ มุกดา มณี ไพฑูรย์ สังข์ ศิลา ประพาฬ ทับทิม บุษราคัม ัญญชาติ ๗ ชนิด ทาสหญิง ทาสชาย นา ไร่ สวนดอกไม้ สวนผลไม้ เป็นต้น จัดเป็นวัตถุแห่งทุกกฏ

วัตถุเหล่านี้ คือ ค้าย ผาโล ถิ่นผ้า ผ้า ย อปรรณชาติมือเนกประการ และเภสัช มีเนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อยงบ จัดเป็นกบปียวัตถุ (ของ ที่ควร)

บรรดานิสสัคคียวัตถุและทุกกฏวัตถุนั้น ภิกษุจะรับนิสสัคคียวัตถุเพื่อ ประโยชน์ตนเอง หรือเพื่อประโยชน์แก่สงฆ์ คณะ บุคคล และเจตีย์ เป็นต้น ย่อมไม่ควร เป็นนิสสัคคียปาจิตติย์แก่ภิกษุผู้รับเพื่อประโยชน์แก่ตนเอง เป็น ทุกกฏแก่ภิกษุผู้รับเพื่อประโยชน์แก่คนที่เหลือ เป็นทุกกฏอย่างเดียว แก่ภิกษุ ผู้รับทุกกฏวัตถุ เพื่อประโยชน์ทุกอย่าง ไม่เป็นอาบัติในกบปียวัตถุ เป็นปาจิตติย์ ด้วยอำนาจที่มาในรัตนสิกขาบท แก่ภิกษุผู้รับวัตถุมีเงินเป็นต้นแม้ทั้งหมด ด้วย หน้าที่แห่งภิกขาการิก (ผู้มีหน้าที่จัดเก็บสิ่งของ) เพื่อต้องการจะเก็บไว้”

คำว่า **ยินดีด้วยทองและเงินที่เขาเก็บไว้ให้** ท่านวินิจฉัยไว้ว่า

“เมื่อเขากล่าวว่าอันนี้เป็นของพระคุณเจ้า ถ้าแม้นักขัตติยบัณฑิตด้วยจิตเป็นผู้ที่จะรับเอาด้วยกายหรือวาจา แต่ปฏิเสธว่าอันนี้ไม่ควร ไม่เป็นอาบัติ แม้ไม่ห้ามด้วยกายและวาจา เป็นผู้มิจิตบริสุทธิ์ ไม่ยินดีด้วยคิดว่าไม่สมควรแก่เรา ก็ไม่เป็นอาบัติเหมือนกัน

บรรดาไตรทวาร อันภิกษุห้ามแล้วด้วยทวารใดทวารหนึ่ง ย่อมเป็นอันห้ามแล้วแท้ แต่ถ้าไม่ห้ามด้วยกายและวาจา รั้งอยู่ด้วยจิต (คือมีเจตนา) ย่อมต้องอาบัติในกายทวารวจีทวาร มีการไม่กระทำเป็นสมุฏฐาน เพราะไม่กระทำการห้ามที่ตนพึงกระทำด้วยกายวาจา ด้วยว่าอาบัติทางมโนทวารไม่มี”

มีการอธิบายเพิ่มเติมขึ้นมาว่า ลิกขาบทนี้เป็นอจิตตะ เรื่องเงินและทองนี้ถือเป็นกวดขัน แต่ภายหลังมีพุทธานุญาตในที่อื่นให้ผ่อนลงมา คือถ้าภคิพัสสหาภิยะมอภิวโนมอภิการก (ภคิพัสสหาภิยะเป็นผู้เป็นศิษย์) สิ่งไว้ว่า จงจิตของอันเป็นกบิยะ (ของที่ถูกต้องพระวินัย) ถวายภิกษุ สิ่งใดเป็นของควรทรงอนุญาตให้ยินดีของนั้นซึ่งเกิดจากภิยะนั้นได้ แต่ทรงห้ามมิให้ยินดีภิยะนั้น กล่าวคือยินดีในภิยะไม่ได้ แต่ถ้าเขาถวายภิยะนั้นไปซื้อหาแลกเปลี่ยนเป็นอาหารหรือสิ่งของมาถวาย ก็ยินดีหรือรับไว้ได้

ลิกขาบทนี้ ถ้าดูตามพระบาลีที่เป็นลิกขาบท ตูตันบัญญัติที่เป็นเหตุให้ทรงบัญญัติลิกขาบทนี้ และดูคำอธิบายในลิกขาบทวิภังค์แล้ว ทรงห้ามรับ ชาติรูป คือทองคำธรรมชาติ และ รัชต คือเงินตรา หรือกหาปณะ หรือมาสซึ่งเป็นโลหะและวัตถุที่ใช้แทนเงินตราเป็นหลัก

แต่พระอรรถกถาจารย์ในยุคต่อมาโดยเฉพาะพระมหาเถระที่อยู่ในประเทศศรีลังกาปัจจุบันได้อธิบายขยายความเพิ่มขึ้นมากมายว่าทองและเงินนั้นหมายถึงวัตถุสิ่งของต่างๆ ที่ใช้แลกเปลี่ยนแทนเงินตราได้จัดเป็นวัตถุต้องห้ามทั้งสิ้น ทั้งที่ในพระวินัยข้ออนาปัตติวารมีข้อยกเว้นไว้ว่า ทองหรือเงินตก

อยู่ภายในวัดที่ดี ภายในที่อยู่ที่ดี ภิกษุหิยยกเองที่ดี ใช้ให้หิยยกที่ดี แล้วเก็บไว้ด้วยตั้งใจว่า เป็นของผู้ใด ผู้นั้นจักมาเอาไป ภิกษุนั้นไม่เป็นอาบัติ หากไม่เก็บกลับถูกปรับเป็นอาบัติฐานละเลยไม่เก็บจำสมบัติของชาวบ้านที่เขาลืมไว้ ซึ่งอาจสูญหายไปได้ ดังเช่นกรณีที่พระอานนท์เก็บเครื่องประดับมหาดา-
ปราชญ์ของนางวิสาขาเป็นต้น

ดังนั้น จึงเกิดความสับสนทั้งในการทำความเข้าใจ ทั้งในการปฏิบัติ ทั้งในการอธิบายความว่าจะยึดถือปฏิบัติและทำความเข้าใจอย่างไรดีจึงจะถูกต้องและเหมาะสม คือจะยึดไปตามข้อพระบัญญัติหรือขยายไปถึงข้อที่พระอรธ-
กถาจารย์ตีความเพิ่มเติมไว้ ยิ่งในสมัยปัจจุบัน สิ่งที่สามารถใช้แทนเงินตราได้ที่โลกนิยมกันอยู่ เช่นธนบัตร เช็ค บัตรเครดิต ใบสัญญา ตราสารหนี้ และอื่นๆ ล้วนเป็นสิ่งที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต และในการพัฒนา ในการบริหารจัดการ
กิจการของหมู่คณะและการพระศาสนา มาก ซึ่งเราจะมีทางออกกันอย่างไร

ปัญหานี้มีใช่เพิ่งเกิดขึ้น แต่เกิดมาแล้วตั้งแต่พระพุทธศาสนายังมั่นคงอยู่ที่อินเดีย แล้วก็ขาดการดูแลเอาใจใส่ จนเลือนขยายออกไปที่ประเทศ
ศรีลังกา ประเทศพม่า ประเทศไทย และประเทศอื่นๆ และที่ขยายไปทาง
ทิศตะวันตก เช่น ประเทศเปอร์เซียหรืออิหร่าน ประเทศบังกลาเทศปัจจุบัน ก็
เจริญก้าวหน้ามายุคหนึ่งแล้วขาดตอนไป

เรื่องเหล่านี้เป็นประวัติศาสตร์ที่น่าศึกษาวิจัย และส่วนหนึ่งมีสาเหตุ
มาจากผลของการตีความลึกลับขบขันแล้วยึดติดมั่นคง ทำให้เกิดความคิด
แตกแยกแล้วก็เกิดการกระทำที่แตกแยกตามมา แม้ในส่วนที่ยังมั่นคงอยู่ก็
อาจประสพภาวะเช่นนี้ได้

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันภิกษุมิให้ยืมดีรับทองและเงินที่เขาถวาย อันจะเป็นเหตุให้ถูกตำหนิตติงได้ว่าประพฤติเหมือนพวกคฤหัสถ์ ที่มีเงินทอง เก็บเงินทอง หรือยืมดีเงินทองที่คนอื่นเก็บไว้ให้

อีกประการหนึ่ง เมื่อภิกษุรับหรือยืมดีทองและเงินอยู่ ก็ยิ่งจะทวีความปรารถนาลึกลับขึ้นไม่หยุดหย่อน และเป็นเหตุให้สะสมมากขึ้นทุกที อันเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมไม่ควรแก่เพศและจริยาของตน ทั้งเป็นเหตุให้มีความกังวลที่ต้องระวังรักษา ไปไหนก็ห่วงใย ไปไม่สะดวกปลอดภัย และป้องกันภัยอันตรายอันจะเกิดขึ้นจากการมีเงินทองไว้กับตัว

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ทองหรือเงินตกอยู่ภายในวัดก็ดี ภายในที่อยู่ก็ดี ภิกษุหยิบยกเองก็ดี ใช้ให้หยิบยกก็ดี แล้วเก็บไว้ด้วยตั้งใจว่า เป็นของผู้ใด ผู้นั้นจักมาเอาไป (๒) ภิกษุผู้วิกลจริต (๓) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระอุปัชฌาย์ ศากยบุตร

โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๙

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดทำการแลกเปลี่ยนรูปะมีประการต่างๆ
เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุแลกเปลี่ยนของกับคฤหัสถ์ ต้องนิสสัคคียปาจิตติย”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **รูปิยะ** ได้แก่ ทองคำ กหาปณะ มาสกที่ทำด้วยโลหะ มาสกที่ทำด้วยไม้ มาสกที่ทำด้วยครึ่ง ซึ่งใช้เป็นอัตราสำหรับแลกเปลี่ยนซื้อขายได้ (ดูรายละเอียดในโกสิยวรรค ลิกขาบทที่ ๘)

คำว่า **ทำการแลกเปลี่ยน** หมายถึงการซื้อขาย

คำว่า **มีประการต่างๆ** คือ รูปิยะที่เป็นรูปพรรณ เช่น เป็นเครื่องประดับศีรษะ เป็นเครื่องประดับคอ เป็นเครื่องประดับมือ เป็นเครื่องประดับเท้า เป็นเครื่องประดับเอว เป็นต้นบ้าง และรูปิยะที่ไม่เป็นรูปพรรณ คือยังมีได้เปลี่ยนแปลงรูปทรง ยังคงเป็นลิ่มหรือเป็นแท่งอยู่

ลิกขาบทนี้ หมายถึงการเอาทองและเงินไปจ่ายซื้อกับปิยบริวารต่างๆ จ่ายเป็นค่าแรงงาน หรือจ่ายทำการอย่างอื่น

เจตนารมณ์ของลิกขาบทข้อนี้

ลิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อประโยชน์แก่ภิกษุ เป็นการป้องกันมิให้ภิกษุรับทองและเงินตามลิกขาบทก่อนแล้วนำมาจ่ายซื้อสิ่งของ หรือจ่ายเป็นค่าจ้างทำงาน เป็นต้น เท่ากับว่าทรงห้ามไว้สองชั้น

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุผู้วิกลจริต (๒) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวก ภิกษุฉัพพัคคีย์

โกธยวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดทำการซื้อขายมีประการต่างๆ เป็น
นิสสัคคียปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิกษุทำการซื้อขายด้วยรูปียะ คือของที่เอาไว้เป็นทอง
และเงิน ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ซื้อขาย** ได้แก่ การซื้อและการขาย เช่น ภิกษุถือเอากับปียภันต์
ของคนอื่นมาเป็นของตน ชื่อว่า **ซื้อ** เมื่อให้กับปียภันต์ของตนแก่ผู้ที่ตนรับ
ของมา ชื่อว่า **ขาย** หรือในเวลาทำภันทะ (สิ่งของ) ของผู้อื่นให้อยู่ในมือของ
ตน ชื่อว่า **ซื้อ** ในเวลาทำภันทะของตนให้อยู่ในมือของคนอื่น ชื่อว่า **ขาย**

คำว่า **ทำการซื้อขาย** คือ ภัษพุดเป็นเชิงบังคับว่า จงให้ของสิ่งนี้ ด้วยของสิ่งนี้ หรือจงแลกของสิ่งนี้ด้วยของสิ่งนี้ เป็นต้น ต้องอาบัติทุกกฏ เมื่อมีการซื้อขายกันเสร็จแล้ว คือของของตนไปอยู่ในมือของคนอื่น หรือของของคนอื่นมาอยู่ในมือของตน เป็นอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้เกิดขึ้นจากการที่ภิกษุมีผ้าสังฆาฏิเก่าแต่ตบแต่งใหม่จึงสวยงาม บริพาชกมาเห็นเข้าก็ชอบใจ จึงขอแลกกับผ้าของตน ภิกษุบอกว่าดูเอาเองก็แล้วกัน บริพาชกบอกว่าตนรู้ จึงแลกกันไป ต่อมาบริพาชกถูกพรรคพวกตำหนิว่าผ้าที่แลกมานี้สวยแต่ราคาถูก บริพาชกผู้นั้นพิจารณาแล้วก็เห็นด้วย นำผ้าสังฆาฏิกลับมาคืนภิกษุ แต่ภิกษุไม่ยอมรับ บริพาชกจึงได้ตำหนิ โพนทะนาภิกษุว่า ธรรมดาคฤหัสถ์ยังคืนให้แก่คฤหัสถ์ผู้เดือดร้อน แต่นี่เป็นบรรพชิตจักไม่คืนให้แก่บรรพชิตด้วยกันเสียหรือ พระพุทธองค์จึงทรงบัญญัติเป็นข้อห้ามไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุถูกกล่าวหาว่าใจแคบ และทำการแลกเปลี่ยนซื้อขายกันโดยไม่ยุติธรรม

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุถามราคา (๒) ภิกษุบอกแก่กัปปิการก (ลูกศิษย์) ว่า เรามีของสิ่งนี้อยู่ แต่เราต้องการของสิ่งนี้และสิ่งนี้ (๓) ภิกษุผู้วิกลจริต (๔) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระอุปนันทสากยบุตร

ปัตตวรรค

หมวดว่าด้วยบาตร

ปัตตวรรค ลิกขาบทที่ ๑

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“พึงเก็บอติเรกบาตรไว้ได้ ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง เมื่อให้
เกินกำหนดนั้นไป เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“บาตรนอกจากบาตรอธิฐานเรียกอติเรกบาตร อติเรก
บาตรนั้นภิกษุเก็บไว้ได้เพียง ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง ถ้าให้
ล่วง ๑๐ วันไป ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **บาตร** ได้แก่ บาตร ๒ ชนิด คือ บาตรเหล็ก ๑ บาตรดินเผา ๑

บาตร มี ๓ ขนาด คือ

- **บาตรขนาดใหญ่** จุข้าวสุกจากข้าวสารได้ ๒ ทะนาน ของเคี้ยว
หนึ่งในสี่ของข้าวสุก และกับข้าวพอสมควรแก่ข้าวสุกนั้น
(จุข้าวสุกกินได้ ๑๐ คน)

- **บาตรขนาดกลาง** จุข้าวสุกจากข้าวสารได้ ๑ ทะนาน ของเคี้ยวหนึ่งในสี่ของข้าวสุกและกับข้าวพอสสมควรแก่ข้าวสุกนั้น (จุข้าวสุกกินได้ ๕ คน)
- **บาตรขนาดเล็ก** จุข้าวสุกจากข้าวสารได้ ๑ กอบ ของเคี้ยวหนึ่งในสี่ของข้าวสุกและกับข้าวพอสสมควรแก่ข้าวสุกนั้น (จุข้าวสุก ๒ คนกินเหลือ ๓ คนกินไม่พอ)

คำว่า **อติเรกบาตร** หมายถึงบาตรที่ยังไม่ได้อธิษฐาน ยังไม่ได้วิกัป (คำว่า อธิษฐานและวิกัป พึงดูในจิวรรค ลิกขาบทที่ ๑)

เจตนารมณ์ของลิกขาบทข้อนี้

ลิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ภิกษุมีความประหยัดในการใช้บาตรได้เพียงใบเดียว ไม่มีนิสัยมักง่ายปล่อยทิ้งบาตรให้ชำรุดเสียหายโดยง่าย และไม่ต้องมีภาระหอบหิ้วบริวารในการจาริกไปในที่ต่างๆ แต่ก็ทรงผ่อนผันให้รับและใช้สอยได้ในเวลาจำกัด ด้วยทรงเห็นความจำเป็นบางกรณี เช่นกรณีบาตรหาย บาตรแตก เป็นต้น

อนาปัตติวาร

ในลิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุอธิษฐานภายใน ๑๐ วัน (๒) ภิกษุวิกัปไว้ภายใน ๑๐ วัน (๓) ภิกษุสละให้ไป (๔) บาตรหายไป (๕) บาตรฉีกหายไป (๖) บาตรแตก (๗) โจรชิงเอาไป (๘) ภิกษุผู้วิกลจริต (๙) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

ปัตตวรค ลิกขาบทที่ ๒

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดมีบาตรที่มีรอยซ่อมต่ำกว่า ๕ แห่ง ขอบาตรใบอื่นใหม่ เป็นนิสัคคียปาจิตตีย์ ภิกษุนั้นพึงสละบาตรใบนั้นในภิกษุบริษัท บาตรใบสุดท้ายของภิกษุบริษัทนั้นพึงมอบให้แก่ภิกษุนั้น โดยสั่งว่า ภิกษุ นี้บาตรของเธอพึงใช้ไปจนกว่าจะแตก นี่เป็นข้อปฏิบัติชอบในเรื่องนั้น”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุมีบาตรร้าวยังไม่ถึง ๑๐ นิ้ว ขอบาตรใบใหม่แต่คงให้สัณฑ์มิใช่ญาติ มิใช่ปวารณา ได้มา ต้องนิสัคคียปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า มีรอยซ่อมต่ำกว่า ๕ แห่ง คือ มีรอยซ่อมเพียง ๑ แห่ง ๒ แห่ง ๓ แห่ง หรือ ๔ แห่ง

- บาตรที่ชื่อว่า ไม่มีรอยซ่อม ได้แก่ บาตรที่ไม่มีรอยร้าวยาวถึง ๒ นิ้ว
- บาตรที่ชื่อว่า มีรอยซ่อม ได้แก่ บาตรที่มีรอยร้าวยาวถึง ๒ นิ้ว

- บาตรที่ชื่อว่า **ใหม่** ได้แก่ บาตรที่ขอเขามา

เพราะนั้น บาตรที่มีรอยซ่อมต่ำกว่า ๕ แห่ง ก็คือบาตรที่มีรอยร้าวยาวยังไม่ถึง ๑๐ นิ้ว

คำว่า **ขอ** คือ ออกปากขอ เป็นทุกกฎเพราะประโยคที่ขอ เมื่อได้มาบาตรเป็นนิสัสัคคีย์ จำต้องสละในท่ามกลางสงฆ์

ทรงรับสั่งว่า ภิกษุทุกรูปที่เคียวพึงถือบาตรที่อธิษฐานแล้วไปประชุมอย่าอธิษฐานบาตรชนิดที่ไม่ดีด้วยหมายความว่าจะได้บาตรที่มีราคามาก ถ้าอธิษฐานบาตรชนิดที่ไม่ดีด้วยหมายความว่าจะได้บาตรที่มีราคามาก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุเมื่อได้รับเปลี่ยนบาตรจากภิกษุบริษัทตามพระวินัยแล้ว ท่านแนะนำว่า อย่าเก็บบาตรใบนั้นไว้ในที่อันไม่สมควร อย่าใช้โดยอาการอันไม่สมควร อย่าปล่อยทิ้งเสียว่าบาตรใบนี้จะเป็นอย่างไรก็ช่าง คือจะหายก็ช่าง จะฉิบหายก็ช่าง จะแตกก็ช่าง ถ้าเก็บไว้ในที่อันไม่สมควรที่ดี ใช้โดยอาการอันไม่สมควรที่ดี ปล่อยทิ้งเสียก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุรบกวนสร้างความเดือดร้อนให้ชาวบ้าน ด้วยการไปขอบาตรเขาซึ่งบางครั้งก็ไม่อาจถวายให้ได้ และเพื่อให้ภิกษุมีความละเอียดลออในการดูแลรักษาบาตร โดยเก็บไว้ในที่อันสมควร ใช้อย่างทะนุถนอม ไม่ปล่อยทิ้งขว้างไม่สนใจ จะเสียหายอย่างไร จะแตกหรือสูญหายไปอย่างไรก็ช่าง มิใช่เช่นนั้น จะได้ไม่ต้องไปขอบาตรชาวบ้านโดยไม่จำเป็น

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุมีบาตรหาย (๒) ภิกษุมีบาตรแตก (๓) ภิกษุขอจากญาติ (๔) ภิกษุขอจากคนปวาราณา (๕) ภิกษุขอเพื่อภิกษุอื่น (๖) ภิกษุซื้อมาด้วยทรัพย์ของตน (๗) ภิกษุผู้วิกลจริต (๘) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุวัตนิกโรชาราม

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๓

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง มีเกสัชที่ควรลิมขของภิกษุผู้อาพาธ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ภิกษุรับประเคนเกสัช เหล่านั้นแล้ว พึงเก็บไว้ฉันได้ ๗ วันเป็นอย่างมากภิกษุให้ เกินกำหนดนั้นไป เป็นนิสัสคคิยาปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิกษุรับประเคนเกสัชทั้ง ๕ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อยแล้ว เก็บไว้ฉันได้เพียง ๗ วันเป็นอย่างยิ่ง ถ้าให้ล่วงไป ๗ วัน ต้องนิสัสคคิยาปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **เนยใส** ได้แก่ เนยใสที่ได้จากนมโค นมแพะ หรือจากนมของสัตว์ที่มีเนื้อเป็นกับปิยะคือภิกษุฉันได้

คำว่า **เนยข้น** ได้แก่ เนยข้นที่ทำจากเนยใสเหล่านั้น

คำว่า **น้ำมัน** ได้แก่ น้ำมันที่สกัดออกจากเมล็ดงา เมล็ดผักกาด เมล็ดมะขาง เมล็ดละหุ่ง จากไขมันสัตว์

คำว่า **น้ำผึ้ง** ได้แก่ น้ำหวานที่ได้จากรวงผึ้ง

คำว่า **น้ำอ้อย** ได้แก่ น้ำหวานที่ได้จากอ้อย มะพร้าว ตาล

ของ ๕ ประเภทนี้จัดเป็นเภสัช คือเป็นยาสำหรับรักษาโรค เมื่อรับประทานไว้แล้วทรงอนุญาตให้เก็บไว้ได้ ๗ วัน เพราะต้นเหตุที่ทรงบัญญัติสิกขาบทนี้ไว้เกิดจากภิกษุทั้งหลายที่เป็นศิษย์ของพระปิลินทวัจฉเถระ คือพระเถระได้เภสัช ๕ นี้มามาก จึงได้แจกแก่ภิกษุถูกศิษย์ไป พวกภิกษุเหล่านั้นเป็นผู้มักมากจึงเก็บเภสัชเหล่านี้ที่ได้ๆมาไว้ในกระถางบ้าง ในหม้อน้ำบ้าง กรอกไว้ในหม้อกรองน้ำบ้าง ใส่ถุงย่ามแขวนไว้บ้าง เภสัชเหล่านั้นก็ย่ำซึมอยู่ ที่อยู่ของภิกษุเหล่านั้นจึงเต็มไปด้วยหนูและมด ชาวบ้านรู้เข้าก็ตำหนิว่าภิกษุที่มีเรือนคั่งเหมือนพวกตน

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อมิให้ภิกษุถูกตำหนิว่ามีความมักมาก เก็บเภสัชเหล่านี้ไว้จนเกิดความสกปรกเลอะเทอะ ทำให้มีหนูและมดเข้ารบกวน

และมีให้เก็บไว้นาน บ้างก็มีให้ของบูดเสียหรือมีกลิ่นเหม็น บางอย่างอาจจะ
มีโทษได้หากบริโภคเข้าไป

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุผู้ใจว่าจะไม่บริโภคในภายในกำหนด ๗ วัน (๒) ภิกษุสละไปในภายใน
กำหนด ๗ วัน (๓) เกส้นั้นสูญหายไป (๔) เกส้นั้นเสียไป (๕) เกส้นั้น
ถูกไฟไหม้ (๖) เกส้นั้นถูกโจรชิงไป (๗) ภิกษุผู้ถือวิสาสะ (๘) ภิกษุให้แก่
อนุปสัมบันด้วยจิตคิดสละแล้ว ทั้งแล้ว ปล่อยแล้ว ไม่ห่วงใย ได้คืนมาฉันได้
(๙) ภิกษุผู้วิกลจริต (๑๐) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่
ภิกษุผู้เป็นศิษย์พระปิตินทวัจนะ

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๔

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“ภิกษุรู้ว่า ฤดูร้อนยังเหลืออีก ๑ เดือน พึงแสวงหา
ผ้าอาบน้ำฝน รู้ว่า ฤดูร้อนยังเหลืออีกถึงเดือน พึงทำนุ่งห่ม
ได้ ถ้าเขารู้ว่า ฤดูร้อนเหลือเกินกว่า ๑ เดือน แสวงหา
ผ้าอาบน้ำฝน รู้ว่า ฤดูร้อนเหลือเกินกว่า ๑ เดือน ทำนุ่ง
เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“เมื่อฤดูร้อนยังเหลืออยู่อีกเดือนหนึ่ง คือตั้งแต่แรม
หนึ่งค่ำเดือน ๗ จึงแสวงหาผ้าอาบน้ำฝนได้ เมื่อฤดูร้อน
เหลืออยู่อีกถึงเดือน คือตั้งแต่ขึ้นค่ำหนึ่งเดือน ๘ จึงทำ
นุ่งได้ ถ้าแสวงหาหรือทำนุ่งให้ช้ากว่ากำหนดนั้นเข้ามา
ต้องนิสัคคิยปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ผ้าอาบน้ำฝน** คือ ผ้าที่ใช้นุ่งในเวลาทรงน้ำ หรือในเวลาอาบน้ำ
ตอนฝนตก เรียกว่า **ผ้าวัสสิกสาฎก**

ผ้าอาบน้ำฝนเป็นผ้าที่ทรงอนุญาตให้ภิกษุใช้ได้เป็นผืนที่ดี นอกจาก
ไตรจีวร จัดเป็นผ้าพิเศษ มีลักษณะคล้ายกับผ้าขาวม้า นอกจากใช้ผัดทรงน้ำ
แล้ว ยังใช้ประโยชน์อื่นได้อีกมากเหมือนผ้าขาวม้า ที่ทรงอนุญาตไว้ก็เพื่อให้
ภิกษุมีนุ่งในขณะทรงน้ำหรือขณะอาบน้ำฝน เพราะก่อนหน้านี้ทรงอนุญาต
ให้ภิกษุใช้แค่ไตรจีวร คือผ้าพาต ๑ ผ้าห่ม ๑ นุ่ง ๑ หากจะทรงน้ำหรือ
อาบน้ำฝน จำต้องเปลือยกาย ทำให้เกิดความละอายแก่ผู้พบเห็น นางวิสาขา
มหาอุบาสิกาเป็นผู้กราบทูลขอให้ภิกษุรับถวายผ้าอาบน้ำฝนได้ ซึ่งก็ทรง
อนุญาตตามที่ทูลขอ

ในสิกขาบทนี้ ทรงอนุญาตให้ภิกษุปฏิบัติตามระยะเวลาดังนี้

๑. ระยะเวลาแสวงหาผ้าอาบน้ำฝน ๑ เดือน คือตั้งแต่แรม ๑ ค่ำ
เดือน ๗ จนถึงขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๘

๒ ระยะเวลาทำนอง กึ่งเดือน คือตั้งแต่ขึ้น ๑ ค่ำเดือน ๘ ถึงขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๘

๓. ระยะเวลาขี้นฐานก่อนใช้ ๔ เดือน คือตั้งแต่แรม ๑ ค่ำเดือน ๘ จนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๑๒

เมื่อพ้นจากระยะนั้นไป ให้วิภังค์ไว้

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อมิให้ภิกษุมักง่ายทำอะไรตามใจชอบ เพราะต้นเหตุของเรื่องนี้เพราะภิกษุเมื่อรู้ว่าพระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้รับผ้าอาบน้ำฝนได้ ก็ตื่นรนแสวงหาผ้าอาบน้ำฝนก่อนเวลาหน้าฝนบ้าง ได้มาแล้ว ทำนองเสียก่อนบ้าง ครั้นใช้ไปนานเข้าผ้าเกิดเก่าชำรุดใช้ไม่สะดวก เมื่อถึงหน้าฝนก็เปลือยกายอาบน้ำฝนกันเหมือนเคยมา เพื่อป้องกันอย่างนี้จึงทรงบัญญัติกำหนดระยะเวลาไว้ เพื่อให้รู้จักประหยัด ไม่มักง่าย

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุสำคัญว่าฤดูร้อนยังเหลืออีก ๑ เดือน แสวงหาผ้าอาบน้ำฝน (๒) ภิกษุสำคัญว่าฤดูร้อนยังเหลืออีกกึ่งเดือน ทำนอง (๓) ภิกษุสำคัญว่าฤดูร้อนยังเหลือไม่ถึง ๑ เดือน แสวงหาจีวรคือผ้าอาบน้ำฝน (๔) ภิกษุสำคัญว่าฤดูร้อนยังเหลือไม่ถึงกึ่งเดือน ทำนอง (๕) เมื่อภิกษุแสวงหาผ้าอาบน้ำฝนได้แล้ว ฝนแล้ง เมื่อภิกษุทำผ้าอาบน้ำฝนนุ่งแล้ว ฝนแล้ง ภิกษุชักเก็บไว้ (๖) ภิกษุนุ่งในสมัย (๗) ภิกษุผู้มีจีวรถูกโจรชิงไป (๘) ภิกษุผู้มีจีวรหายไป (๙) ภิกษุผู้วิกลจริต (๑๐) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

ปิตตวรรค สิกขาบทที่ ๕

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดให้จีวรแก่ภิกษุเองแล้วโกรธ ไม่พอใจ
ชิงเอาจากี้ดี ให้ชิงเอาจากี้ดี เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุให้จีวรแก่ภิกษุอื่นแล้ว โกรธ ชิงเอาคืนมาเองก็ดี
ให้ผู้คืนชิงเอาจากี้ดี ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

การชิงเอาจีวรคืนมาในสิกขาบทนี้ท่านปรับเป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์
ไม่จัดเป็นอหวนคือการลัก ซึ่งมีโทษหนัก เพราะเจ้าของยังถือว่าจีวรยังเป็น
ของตน และท่านยังรับรองกรรมสิทธิ์แห่งเจ้าของเดิมว่ายังมีอยู่ในจีวรนั้น

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เป็นการเตือนใจภิกษุทั้งหลายว่าการให้จีวร
หรือบริวารอื่นใดแก่ภิกษุหรือบุคคลอื่น ควรให้ด้วยความเสียสละ ไม่คิดยึดคืน
อีกเมื่อไม่พอใจ จะได้ไม่ต้องเสียมารยาทแย่งชิงคืน หรือไม่ทำให้เกิดเรื่องน่า
ละอายอื่นๆ เช่น กิริยาที่แย่งชิง การพุดจาโต้เถียงกัน เป็นต้น

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุผู้ได้รับไปนั้นให้คืนเองก็ดี ถ้าวินาสะกับผู้ที่ได้รับไปนั้นเอามาเองก็ดี (๒) ภิกษุผู้วิกลจริต (๓) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่พระอุปัชฌาย์ทศากยบุตร

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๒

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดขอตัดายมาเองแล้วให้ช่างหูกทอจีวร
เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุขอตัดายแต่ฤหัสถ์ที่มีไชยญาติมิใช่ปวารณา เอามา
ให้ช่างหูกทอเป็นจีวร ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

สิกขาบทนี้มีลักษณะเดียวกันกับสิกขาบทว่าด้วยเรื่องทรงห้ามขอจีวร สิกขาบทนี้ทรงห้ามขอตัดาย เพราะภิกษุไปขอตัดายชาวบ้านมาให้ช่างหูกทอจีวรให้ ทอเสร็จแล้ว ตายมีเหลือ แต่จะทอจีวรผืนใหม่ไม่พอ จึงไปขอตัดายเพิ่ม เมื่อทอเสร็จแล้ว ตายเหลืออีก ก็ไปขอเพิ่ม เป็นการแสดงความไม่พอต้องการจีวรเพิ่มขึ้น

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อมิให้ชาวบ้านต้องมาเดือดร้อนเพราะความไม่พอของภิกษุ และป้องกันมิให้ภิกษุไปรบกวนชาวบ้านให้เดือดร้อน

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุขอค้ายมาเพื่อเย็บจีวร (๒) ภิกษุขอค้ายมาทำผ้ารัดเข่า (๓) ภิกษุขอค้ายมาทำประคดเอว (๔) ภิกษุขอค้ายมาทำผ้าอังสะ (๕) ภิกษุขอค้ายมาทำถุงบาตร (๖) ภิกษุขอค้ายมาทำผ้ากรองน้ำ (๗) ภิกษุขอต่อญาติ (๘) ภิกษุขอต่อปวารณา (๙) ภิกษุขอเพื่อประโยชน์แก่ภิกษุอื่น (๑๐) ภิกษุผู้วิกลจริต (๑๑) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

ปิตตวรรค สิกขาบทที่ ๗

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง คหบดีก็ดี คหปตานีกิต্তิ์ ผู้มีโชญาติ สั่งข้างหูกให้
ทอจีวรเจาะจงภิกษุเท่านั้น ถ้าภิกษุนั้นเขามีได้ปวารณาไว้
ก่อนเข้าไปหาข้างหูกแล้วกะเกณฑ์จีวรในสำนักของเขา
นั้นว่า จีวรผืนนี้เจาะจงอาตมา ขอท่านจงทำให้ยาว ให้
กว้าง ให้แน่น ทอให้ดี ชั่งให้ดี สางให้ดี และกรัดให้ดี ถ้า
กระไร อาตมาเองก็จะให้ของเล็กน้อยเป็นรางวัลแก่ท่าน

ครั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว ภิกษุนั้นให้ของเล็กน้อยเป็นรางวัล
โดยที่สุดแม้เพียงบิณฑบาต เป็นนิสัสคคิยาปาจิตติย”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ถ้าคุณุหัตถ์ที่มีไช้ญาติมีไช้ปวารณา สั่งให้ช่างหูกทอ
จีวรเพื่อจะถวายแก่ภิกษุ ถ้าภิกษุไปกำหนดให้เขาทำให้
ดีขึ้นด้วยจะให้รางวัลแก่เขา ต้องนิสัสคคิยาปาจิตติย”

อธิบายความโดยย่อ

สิกขาบทนี้เกิดจากการที่ชาวบ้านมอบด้ายให้แก่ช่างหูกไว้เพื่อทอเป็น
จีวรเพื่อถวายภิกษุที่ตนนับถือ โดยกำหนดด้ายไว้พอ แล้วไปธุระที่อื่น ภิกษุ
ทราบเรื่องจึงไปหาช่างหูกที่คุ้นเคยกันดี กระเกณฑ์ให้ทอจีวรที่กว้างที่ยาวกว่าที่
เจ้าภาพกำหนด ด้ายจึงไม่พอ ช่างหูกได้ไปหาภรรยาเจ้าภาพเล่าเรื่องให้ทราบ
แล้วขอด้ายเพิ่ม ภรรยาที่จัดการให้ จนกระทั่งทอเป็นจีวรสำเร็จตามที่ภิกษุ
กำหนด เมื่อสามีกลับมาแล้วภรรยาได้นำผ้ามาให้ดูและเล่าเรื่องให้ฟัง สามีผู้เป็น
เจ้าภาพได้ถวายจีวรแก่ภิกษุแล้วดำนิพนทนาขึ้นว่า พระสมณะศากยบุตร
มีความมักมาก ไม่สันโดษ จะถวายจีวรแก่ท่านเหล่านี้ก็ยุ่งยาก มีไช้ทำได้ง่าย

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อรักษาศรัทธาของชาวบ้านไว้ มิให้ชาว
บ้านต้องเดือดร้อนเพราะความไม่พอคิของภิกษุ ที่ไปกระเกณฑ์สิ่งของที่เขาจะ
ถวายโดยไม่ได้รับการขอร้องหรือปวารณาไว้ก่อน และเพื่อป้องกันมิให้ภิกษุ
แสดงอาการมักมาก ไม่สันโดษออกมาโดยอาการเช่นนี้

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุขอต่อญาติ (๒) ภิกษุขอต่อปวารณา (๓) ภิกษุขอเพื่อภิกษุอื่น (๔) ภิกษุซื้อผ้าด้วยทรัพย์ของตนเอง (๕) คหบดีต้องการจะให้ทอจีวรมีราคามาก ภิกษุให้ทอจีวรมีราคาน้อย (๖) ภิกษุผู้วิกลจริต (๗) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระอุปัชฌาย์ ทศากยบุตร

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๘

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“วันเพ็ญที่ครบ ๓ เดือนในเดือนกัตติกา ยังไม่ถึงอีก ๑๐ วัน อัจเจกจีวรเกิดขึ้นแก่ภิกษุ ภิกษุสำคัญว่าเป็น อัจเจกจีวร พึงรับไว้ได้ ครั้นรับแล้วพึงเก็บไว้ได้จนตลอด สมัยที่เป็นจีวรกาล ถ้าเธอเก็บไว้ยิ่งไปกว่านั้น เป็นนิสัสคคิยาปาจิตติย”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ถ้าอีก ๑๐ วันจะถึงวันปวารณา คือตั้งแต่ขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๑๑ ถ้าทายกจะถวายผ้าจำนำพรรษา ก็รับเก็บไว้ แต่ถ้าเก็บไว้เกินกาลจีวรไป ต้องนิสัสคคิยาปาจิตติย กาลจีวรนั้นดังนี้ ถ้าจำพรรษาแล้วไม่ได้กรานกฐิน นับแต่วัน

ปวารณาไปเดือนหนึ่ง คือ ตั้งแต่วันแรมค่ำหนึ่งเดือน ๑๑ ถึงกลางเดือน ๑๒ ถ้าได้กรานกฐิน นับแต่วันปวารณาไป ๔ เดือน คือตั้งแต่วันแรมค่ำหนึ่งเดือน ๑๑ ถึงกลางเดือน ๔”

อธิบายความโดยย่อ

ในสิกขาบทนี้มีคำที่พึงทำความเข้าใจ ๒ คำ คือ ผ้าจำนนำพรรษา และ อัจเจกจีวร

ผ้าจำนนำพรรษา เรียกว่า **วัสสาวาสสิกขา** เป็นผ้าที่เขาถวายแก่ภิกษุผู้จำพรรษาแล้ว คือ ถ้ายังไม่ได้กรานกฐิน แต่ได้รับทานิสงส์จำพรรษา เริ่มตั้งแต่แรม ๑ ค่ำเดือน ๑๑ ไปจนถึงขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๑๒ เป็นเวลา ๑ เดือน ถ้าได้กรานกฐินแล้ว ย่อมได้รับทานิสงส์กฐิน ก็ยึดเวลารับผ้าต่อไปได้อีก ๔ เดือน ตั้งแต่แรม ๑ ค่ำเดือน ๑ ไปจนถึงขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๔ รวมเป็น ๕ เดือน ช่วงนี้จัดเป็นกาลจีวร

อัจเจกจีวร แปลว่า **ผ้ารับต่วน, จีวรรับร้อน** ท่านอธิบายไว้ว่า

“บุคคลที่ประสงค์จะไปในการรบที่ดี บุคคลที่ประสงค์จะไปต่างถิ่นที่ดี บุคคลที่เจ็บไข้ที่ดี สตรีที่มีครรภ์ที่ดี บุคคลที่ยังไม่มีศรัทธามามีศรัทธาเกิดขึ้นที่ดี บุคคลที่ยังไม่เลื่อมใสมามีความเลื่อมใสเกิดขึ้นที่ดี ถ้าส่งตัวแทนไปในสำนักภิกษุทั้งหลายว่า นิมนต์ท่านผู้เจริญมา ข้าพเจ้าจักถวายผ้าจำนนำพรรษา ผ้าที่เขาถวายเช่นนี้ ชื่อว่า อัจเจกจีวร”

ดังนั้น อัจเจกจีวร ก็คือผ้าจำนนำพรรษาเฉพาะที่ทายกบริบร้อนถวาย ก่อนถึงเวลารับผ้าจำนนำพรรษาหรือกาลจีวรนั่นเอง

อจเจกจิวร ทรงให้รับก่อนเวลาจิวรกาลได้ แต่ทรงกำหนดว่ารับเก็บไว้ได้ไม่เกินกลางเดือน ๑๒ ถ้าสำหรับผู้มิได้กรานกฐิน หากกรานกฐินแล้วรับเก็บไว้ได้จนถึงกลางเดือน ๔ พ้นจากนั้นไป เป็นนิสัคคียปาจิตตีย์

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อรักษาศรัทธาของชาวบ้านที่มีศรัทธาจะถวายจิวรภิกษุ แต่มีกิจจำเป็นรีบด่วนไม่อาจอยู่ถวายในเวลาจิวรกาลได้ จึงขอถวายก่อน และเพื่อให้ภิกษุรู้จักประมาณในการใช้ในการเก็บรักษา เพราะเมื่อเกินเวลาจิวรกาลไปแล้ว ผ้าเหล่านั้นก็จะถูกทิ้งขว้างมิได้รับการดูแลอีก

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุอธิษฐานในภายในสมัย (๒) ภิกษุวิกัปไว้ในภายในสมัย (๓) ภิกษุสละไป (๔) จิวรหายไป (๕) จิวรนิบหายไป (๖) จิวรถูกไฟไหม้ (๗) โจรชิงเอาไป (๘) ภิกษุถือวิสาสะ (๙) ภิกษุผู้วิกลจริต (๑๐) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุเมืองสาวัตถี

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๙

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุจำพรรษาแล้ว ประรณนาจะอยู่ในเสนาสนะ
ป่าที่รู้จักว่าเป็นที่นาระแวง มีภัยเฉพาะหน้า จนถึงวันเพ็ญ

เดือน ๑๒ พึงเก็บไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งไว้ในละแวกบ้าน
ได้ และปัจจัยบางอย่างให้อยู่ปราศจากจีวรนั้นได้จะพึงมี
แก่ภิกษุนั้น ภิกษุนั้นพึงอยู่ปราศจากจีวรนั้นได้ ๖ คืบเป็น
อย่างมาก ถ้าเธออยู่ปราศเกินกว่ากำหนดนั้นเป็นนิสัสคคิย-
ปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่ภิกษุผู้ได้รับสมมติ”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิกษุจำพรรษาในเสนาสนะป่าซึ่งเป็นทีเป็ลยว ออก
พรรษาแล้ว อยากจะเก็บไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งไว้ในบ้าน
เมื่อมีเหตุก็เก็บไว้ได้เพียง ๖ คืบเป็นอย่างยิ่ง ถ้าเก็บไว้
ให้เกินไป ๖ คืบไป ต้องนิสัสคคิยปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **เสนาสนะป่า** ได้แก่ เสนาสนะที่อยู่ห่างไกลจากหมู่บ้าน ๕๐๐
ชั่วธนู (ประมาณ ๒๕ เส้น) เป็นอย่างน้อย ชื่อว่า เสนาสนะป่า

คำว่า **เป็นที่นาระแวง** คือ มีร่องรอยที่พวกโจรซ่อนสุม กิน ยืน นั่ง
หรือนอน ปรากฏอยู่

คำว่า **มีภัยเฉพาะหน้า** คือ มีชาวบ้านที่ถูกพวกโจรฆ่า ปล้น หรือ
ทุบตี ปรากฏอยู่

คำว่า **ละแวกบ้าน** หมายถึงหมู่บ้านที่เป็นโคจรคาม คือเป็นที่สัญจร
ไปมาและอยู่อาศัยได้เป็นปกติ

เสนาสนะป่าเช่นนี้ ได้รับประโยชน์พิเศษเพื่อจะอยู่ โดยอยู่ปราศจาก
ไตรจีวรเพิ่มได้อีก ๖ คืบตามที่ทรงอนุญาตไว้ในสิกขาบทนี้

มูลเหตุของเรื่องนี้เกิดจากการที่ภิกษุทั้งหลายออกพรรษาแล้วยังคง
อยู่ในเสนาสนะป่า พวกโจรรู้ว่าภิกษุทั้งหลายได้ลาภหลังจากออกพรรษาแล้ว
จึงเข้ามารบกวณแย่งชิงผ้าและสิ่งของ พระพุทธองค์จึงทรงอนุญาตให้ภิกษุทั้ง
หลายเก็บไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งไว้ในละแวกบ้านได้ เพื่อให้เกิดความปลอดภัย
ภิกษุทั้งหลายก็ปฏิบัติตามนั้น และอยู่ปราศเกิน ๖ คืบ จีวรไม่มีคนดูแล สุนัขหาย
ไปบ้าง เสือหายไปบ้าง ถูกไฟไหม้ไปบ้าง หนูกัดบ้าง จึงทรงบัญญัติสิกขาบท
นี้ไว้

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ภิกษุทั้งหลายได้รับความสะดวกใน
การเก็บดูแลผ้าไตรจีวร เมื่อออกพรรษาแล้ว สามารถเก็บหรือฝากผ้าผืนใด
ผืนหนึ่งไว้ในหมู่บ้านได้ โดยไม่ต้องนำติดตัวไปครบ ๓ ผืน ซึ่งอนุญาตไว้ตาม
ปกติเมื่ออยู่จำพรรษาแล้ว ในกรณีนี้ทรงอนุญาตให้เก็บฝากไว้ได้ และอยู่ปราศ
ได้ แต่ไม่เกิน ๖ คืบ ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกเมื่อมีกิจจะต้องไปที่อื่น และ
เพื่อให้ภิกษุมีสติไม่ประมาทลืมผ้าที่ตนเก็บไว้ในละแวกบ้านนั้น หากหลงลืมไป
อาจทำให้ผ้ามีอันตรายสูญหายไป

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุอยู่ปราศ ๖ คืบพอดี (๒) ภิกษุอยู่ปราศไม่ถึง ๖ คืบ (๓) ภิกษุอยู่ปราศ

๖ คืบแล้วกลับมาอังคามา สี่มา อยู่แล้วไปใหม่ (๔) ภิกษุถอนเสียวภายใน ๖ คืบ (๕) ภิกษุสละไป (๖) จีวรหายไป (๗) จีวรฉิบหายไป (๘) จีวรถูกไฟไหม้ไป (๙) โจરชิงเอาไป (๑๐) ภิกษุผู้ถือวิสาสะ (๑๑) ภิกษุผู้ได้รับสมมติ (๑๒) ภิกษุผู้วิกลจริต (๑๓) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ภิกษุผู้อยู่ป่าส่วนหนึ่ง

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดรู้อยู่ น้อมลากที่เขาน้อมไว้เป็นของจะ
ถวายสงฆ์มาเพื่อตนเป็นนิสัสคคียปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุรู้อยู่ และน้อมลากที่เขาจะถวายสงฆ์มาเพื่อตน
ต้องนิสัสคคียปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า ลาก หมายถึง ปัจจัย ๔ คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ คีลาน-
เภสัช และรวมถึงเภสัชภัณฑ์ กับปิยภัณฑ์อย่างอื่น โดยที่สุตแม้ก่อนผงเจิมไม้
ชำระฟัน ค่ายชายผ้า ก็จัดเป็นลาก

ลากเช่นนี้ ถ้าเขาจัดไว้เพื่อถวายแก่สงฆ์เป็นส่วนรวม หากภิกษุไปพูด
ขอ พูดเลียบเคียง หรือแสดงกิริยาอาการว่าตนต้องการ จนเขาเปลี่ยนใจมา
ถวายให้แก่ตน ถือว่าน้อมมาเพื่อตน

เมื่อพูดหรือแสดงอาการ เป็นทุกกฎ ถ้าได้มา เป็นนิสัสคิยาปาจิตติย
น้อมตามเช่นนั้นไปเพื่อภิกษุอื่น เพื่อเจตีย์ เป็นทุกกฎ
น้อมตามที่เขาจะถวายเจตีย์ ที่เขาจะถวายบุคคล ให้สับกันเสีย เป็น
ทุกกฎเหมือนกัน
ถ้าภิกษุไม่รู้แน่ว่าเขาจะถวายใคร สงสัยแต่ขึ้นล่วงละเมิด เป็นทุกกฎ
แต่ถ้าเขามาปรึกษาว่าควรถวายใคร บอกแนะนำให้เขา ไม่เป็นอาบัติ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทข้อนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ภิกษุรู้ประมาณในลาภ บัณฑิตมีให้
เป็นคนมักมากเห็นแก่ได้ เทียบขอลาภที่เขาตั้งใจจะถวายสงฆ์ ไม่เจาะจงภิกษุ
ใด มาเพื่อประโยชน์ตน ซึ่งเป็นการเห็นแก่ตัวเห็นแก่ได้ และเป็นการตัดลาภ
ของภิกษุอื่นไปในตัว

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุที่พวกทายาทถามว่าจะถวายที่ไหน บอกแนะนำว่า ไทยธรรมของพวกท่าน
พึงได้รับการใช้สอย พึงได้รับการปฏิสังขรณ์ หรือพึงตั้งอยู่ได้นานในที่ใด ก็หรือ
จิตของพวกท่านเลื่อมใสในภิกษุรูปใด ก็จงถวายในที่นั้นหรือแก่ภิกษุรูปนั้นเถิด
(๒) ภิกษุผู้วิกลจริต (๓) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรืออาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวก
ภิกษุฉัพพัคคีย์

โมฆา ขาติ จ วณฺเณ จ

สึลเมว กิรุตฺตมํ

สึเลน อนฺุเปตสฺส

สฺเตนตฺถิ น วิชฺชติ ฯ

ชาติชั้นวรรณะก็เปล่าประโยชน์

นับว่า คีลเท่านั้นประเสริฐสูงสุด

เมื่อไม่ประกอบด้วยศีลเสียแล้ว

วิชาความรู้ก็ไม่มีประโยชน์

ที่มา : สิลาวีมังสชาดก. ๒๗/๗๖๗

นกขตุต์ ปฏิมานนต์
อตุโธ พาล์ อุปจุคา
อตุโธ อตุถสฺส นกขตุต์
ก็ กริสฺสนติ ตารกา ฯ

คนเขลาที่มัวคอยถูกข่มยามอยู่
ประโยชน์ได้ผ่านเลยเขาไปแล้ว
ถูกข่มยามของประโยชน์ก็คือตัวประโยชน์เอง
ดวงดาวจักทำอะไรให้ได้

ที่มา : นักชดชดชาดก ชุ.ชา. ๒๗/๔๙

ปาจิตติย ๔๒

ปาจิตติย แปลว่า การละเมตอันยังกุศลให้ตกไป

คือเมื่อละเมตอาบัตินี้แล้วยอมทำให้กุศลธรรมของผู้ละเมตให้ตกไปให้เสียไป ทำให้พลตกจากอริยมรรคไป เป็นความผิดที่ปิดกั้นโอกาสแห่งความดีมิให้เกิดขึ้น

ปาจิตติย ๔๒ ลิกขาบทนี้เป็น **สุทธิกปาจิตติย** คือเป็นปาจิตติยล้วนๆ เมื่อต้องคือล่วงละเมตแล้วเป็นอันต้องเลย ไม่ต้องสงสัยของที่ทำให้ต้องอาบัติเหมือนนิสัคคียปาจิตติย

ปาจิตติยเหล่านี้ จัดเป็น **ลหุขาบัติ** คืออาบัติเบา และเป็น **สเทกิจจา** คือยังแก้ไขได้ ยังกลับคืนบริสุทธิ์เหมือนเดิมได้ โดยเมื่อต้องอาบัติเหล่านี้เข้าแล้วสามารถพ้นจากอาบัตินั้นๆ ได้ด้วย **เทศนาวิธี** คือแสดงอาบัติหรือปลงอาบัติ เป็นการแสดงความผิดต่อหน้าสงฆ์ ต่อหน้าคณะ หรือต่อหน้าบุคคล

ปาจิตติย มี ๔๒ ลิกขาบท แบ่งเป็น ๔ วรรค คือ

วรรคที่ ๑ มุสาวาทวรรค

วรรคที่ ๒ ภูตคามวรรค

วรรคที่ ๓ โอวาทวรรค

วรรคที่ ๔ โภชนวรรค

วรรคที่ ๕ อเจลกวรรค

วรรคที่ ๖ สุราปานวรรค

วรรคที่ ๗ สัมปทานวรรค

วรรคที่ ๘ สหัมมิกวรรค
วรรคที่ ๘ รัตนวรรค

ในแต่ละวรรคมี ๑๐ ลิกขาบท เว้น สหัมมิกวรรค มี ๑๒ ลิกขาบท

วรรคที่ ๑ มุสาวาทวรรค ว่าด้วยการพูดเท็จ

มุสาวาทวรรค ลิกขาบทที่ ๑

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“เป็นปาจิตตีย์ เพราะกล่าวเท็จทั้งที่รู้อยู่”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“พูดปด ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **พูดเท็จทั้งที่รู้อยู่** หมายถึงพูดปด พูดโกหก พูดเรื่องไม่จริง ทั้งที่รู้ว่าเรื่องนั้นเป็นเรื่องโกหก เป็นเรื่องไม่จริง มีลักษณะเป็น ๒ อย่างคือ

(๑) เรื่องเป็นอยู่อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่จงใจพูดให้คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง

(๒) มีเจตนาพูดหรือแสดงอาการอย่างอื่นด้วยเจตนา นั้น เพื่อให้คนฟังหรือคนเห็นมีความเข้าใจเป็นอย่างอื่นจากความเป็นจริง เช่น เขียนหนังสือหรือบอกไป

ลักษณะนี้เป็นสัจจิตตะ คือมีเจตนาที่จะพูดให้คนฟังเข้าใจผิดคลาดเคลื่อนจากความจริง จึงจะเป็นอาบัติ หากพูดโดยไม่ตั้งใจว่าจะพูดเท็จ แต่พูดพลั้งไป ไม่เป็นอาบัติ แต่เมื่อรับคำแล้วไม่ปฏิบัติตามที่รับคำ เช่น รับนิมนต์แล้วไม่ไปตามที่รับ ไม่เป็นปาจิตตีย์ แต่เป็น **ปฏิสสวทุกกฏ** เป็นทุกกฏเพราะรับคำ

เจตนารมณ์ของลักษณะนี้

ลักษณะนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ภิกษุรักษาคำพูด เป็นผู้พูดจริง พูดตรง ไม่เหลวไหล ให้อยู่กระรวงระรอยอันเป็นเหตุให้เชื่อถือได้ ไว้วางใจได้ ป้องกันมิให้ภิกษุเป็นผู้เหลวไหลเหลวไหล พูดจาไม่น่าเชื่อถือ

อนาปัตติวาร

ในลักษณะนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุพูดพลั้ง (คือพูดเร็วไป) (๒) ภิกษุพูดพลาด (คือตั้งใจว่าจะพูดอย่างหนึ่ง แต่กลับพูดไปอีกอย่างหนึ่ง) (๓) ภิกษุผู้วิกลจริต (๔) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติหรืออาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระหัตถกษากยบุตร

มุลาวาทวรรค ลิกขาบทที่ ๒

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะพุดตุฏฐ”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“คำภิกษุ ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า พุดตุฏฐ มาจากคำว่า โอมสวาท หมายถึง คำทิมแหง, คำ
ถากถาง, คำดูหมิ่น, คำแตกตื่น, คำถากถาง, คำประชด พุทธรวมๆ ว่าหมายถึง
คำตำ คำพูดเสียดแทงให้เจ็บใจ มีลักษณะเป็น ๒ ประการ คือ

(๑) พุดปรารภนาจะทำให้เขาได้รับความเจ็บใจ หรือได้รับความ
อับอาย ได้รับความอับยศอดสู

(๒) แสดงอาการที่ได้เห็นแล้วรู้สึกเจ็บใจ ได้รับความอับอาย ได้รับความ
อับยศอดสู

เรื่องที่ยกขึ้นมาเป็นคำตำ ทำให้เกิดเสียดแทง กระทบใจทำให้เกิด
ความรู้สึกเจ็บใจ ไม่พอใจ เรียกว่า อักโกสวัตตุ คือ เรื่องสำหรับตำ มี ๑๐
อย่าง คือ ขาดิกำเนต ชื่อ โคตรหรือแซ่ การงาน ศิลปวิทยา โรค รูปพรรณ
กิเลส อาบัติ คำตำอย่างอื่น

การพูด ถ้าไม่ได้เพ่งความเข้าใจหรือความอภัยศ เป็นการพูดล้อเล่น แต่ไปกระทบเรื่องที่เป็นอภิปุณฺณัตถุ เช่นเรื่องชาติกำเนิด เป็นต้น พูดเจาะจงตัว ก็ตาม พูดเปรยๆ ก็ตาม เป็นอาบัติทุพภาษิต

ลิกขาบทนี้เป็นสัจตตะ มีเจตนาจึงเป็นอาบัติ ถ้าไม่มีเจตนาที่เป็นเท็จ แต่มุ่งอรรถมุงธรรม มุ่งแนะนำสั่งสอน โดยยกตัวอย่างขึ้นมา และตัวอย่างนั้น กระทบอภิปุณฺณัตถุบ้าง ไม่เป็นอาบัติ

เจตนารมณ์ของลิกขาบทนี้

ลิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ภิกษุระวังคำพูด ให้พูดไพเราะ น่าฟัง ได้ประโยชน์ ไม่สร้างศัตรู โดยละเว้นคำคำ คำกระทบเปรียบเปรย ซึ่งเป็นคำหยาบคาย ซึ่งมีไฉวจาของชาวเมือง มีไฉเป็นภาษาผู้ดี

อนาปัตติวาร

ในลิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุผู้มุ่งอรรถ (๒) ภิกษุผู้มุ่งธรรม (๓) ภิกษุผู้มุ่งสั่งสอน (๔) ภิกษุผู้วิกลจริต (๕) ภิกษุผู้มีจิตฟุ้งซ่าน (๖) ภิกษุผู้กระสับกระส่ายเพราะเวทนา (๗) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

มุลาวาทวรรค ลิกขาบทที่ ๓

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“เป็นปาจิตติย ในเพราะส่อเสียดภิกษุ”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ส่อเสียดภิกษุ ต้องปาจิตติย”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ส่อเสียด** มาจากคำว่า **เปสฺสญฺจวาท** หมายถึง **คำพูดเหน็บแนม คำพูดกระแนะกระแหน คำพูดนินทาลับหลัง คำพูดประชด คำพูดสับประมาท คำพูดยุแหยง**

ลักษณะการพูดส่อเสียด คือฟังคำข้างนี้แล้วไปบอกข้างโน้น และฟังคำข้างโน้นแล้วมาบอกข้างนี้ โดยมีจุดมุ่งหมายหลัก ๒ ประการคือ เพื่อให้ตัวเองเป็นที่รักของเขา และเพื่อให้เขาแตกกัน เกิดความบาดหมางกัน อันเป็นการทอนกำลังของทั้งสองฝ่าย

ลิกขาบทนี้ ห้ามการพูดส่อเสียดภิกษุ ถ้าพูดส่อเสียดภิกษุ เป็นปาจิตติย ส่อเสียดภิกษุกับอนุปสัมบัน หรือส่อเสียดอนุปสัมบันทั้งสองฝ่าย เป็นทุกกฏ ได้ฟังเรื่องจากฝ่ายหนึ่งมาแล้ว มาเล่าให้ฝ่ายหนึ่งฟัง โดยไม่ปรารภณา จะให้เขาชอบตนหรือให้เขาบาดหมางแตกแยกกัน เล่าไปตามจริงที่ตนได้ฟังมา ไม่เป็นอาบัติ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติขึ้น เพื่อปรามภิกษุมิให้ทำตัวเป็นปางข้างยุ ทำให้ภิกษุเกิดความบาดหมางหรือแตกกัน อันเป็นการทำลายกำลังของหมู่คณะให้อ่อนแอ หรือมุ่งเอาใจให้ทั้งสองฝ่ายเกิดความไว้วางใจรักชอบตนว่าเป็นผู้มีน้ำใจเก็บเรื่องราวของอีกฝ่ายมาบอกตน และเพื่อป้องกันการบาดหมางแตกแยกกันของสงฆ์

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุผู้ไม่ต้องการจะให้เขารัก (๒) ภิกษุผู้ไม่ประสงค์จะให้เขาแตกกัน (๓) ภิกษุผู้วิกลจริต (๔) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

มุสาวาทวรรค สิกขาบทที่ ๔

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดสอนธรรมแก่อนุสัมบันโดยว่า
พร้อมกันทุกบท เป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุสอนธรรมแก่อนุสัมบัน ถ้าว่าพร้อมกัน ต้อง
ปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ธรรม** ได้แก่ บาลีที่เป็นพุทธภาษิต สำนกภาษิต อิติภาษิต เทวตาภาษิต ซึ่งประกอบด้วยอรรถ ประกอบด้วยธรรม

คำว่า **อนุปสัมบัน** คือ ผู้ที่ยังมิได้อุปสมบทเป็นภิกษุหรือเป็นภิกษุณี ได้แก่ สามเณร สามเณรี นางสิกขมานา นักบวชลัทธิอื่น และคฤหัสถ์ทุกคน ทั้งชายและหญิง

คำว่า **พร้อมกัน** คือ สอนให้ว่าพร้อมกันตั้งแต่ขึ้นต้นบทและจบลงพร้อมกัน

การสอนธรรมโดยว่าพร้อมกันทุกบทนี้เป็นเหตุให้ผู้เรียนและผู้ว่าพร้อมกันมีจิตใจเป็นกันเองกับผู้สอน ไม่เคารพ ไม่ยำเกรง ไม่ประพฤติให้เหมาะสม ที่ควรประพฤติต่อผู้สอน แม้มูลเหตุของสิกขาบทนี้ก็เพราะเกิดเรื่องเช่นนี้ขึ้น

สิกขาบทนี้มุ่งไปที่การสอน มิได้มุ่งไปที่การสวด การสาธยายมนต์ต่างๆ ซึ่งปกติต้องว่าพร้อมกันอยู่แล้ว

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อรักษาสถานะความเป็นครู เป็นผู้สอนที่น่าเคารพยำเกรง และเพื่อให้ศิษย์ดูหมิ่นครู ไม่ตั่นตนเสมอแบบเป็นกันเองแล้วไม่เคารพยำเกรง

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุผู้ให้สวดพร้อมกัน (๒) ภิกษุผู้ทำการสาธยายพร้อมกัน (๓) ภิกษุชักอนุปสัมบันผู้กล่าวคันถะที่คล้องแคล้วโดยให้หยุด (แล้วสอนให้ว่าพร้อมกัน) (๔) ภิกษุชักอนุปสัมบันผู้สวดสูตรรวกวนให้หยุด (แล้วสอนให้ว่าพร้อมกัน) (๕) ภิกษุผู้วิกลจริต (๖) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

มุลาวาทวรรค สิกขาบทที่ ๕

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดนอนร่วมกับอนุปสัมบันเกิน ๒-๓ คืน
เป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิกษุนอนในที่มุงที่บังอันเดียวกับอนุปสัมบัน เกิน ๓ คืน
ขึ้นไป ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

สิกขาบทนี้ ช่วงแรกทรงห้ามมิให้ภิกษุนอนร่วมกับคฤหัสถ์โดยตรง แม้คืนเดียว เพราะมูลเหตุของต้นบัญญัติระบุว่า พวกอุบาสกมาฟังธรรมกัน ในศาลา เมื่อเทศน์จบแล้ว พระมหาเถระกลับไปยังที่พัก ส่วนพวกอุบาสกได้

นอนพักที่ศาลาซึ่งปกติเป็นที่พักของพระนวกะผู้บวชใหม่ ตอนกลางคืนพวก
ภิกษุนอนหลับกัน ลืมสติไม่รู้ลี้กตัว บ้างก็นอนกรน บ้างก็นอนผ้าหุตุลุ่ม
เปลือยกาย ทำให้พวกอุบาสกที่เห็นตำหนิและโพนทะนา จึงทรงบัญญัติห้าม
ต่อมาสามเณรราหุลไปพักค้างคืนร่วมกับพระพุทธรองค์และพระสงฆ์ทั้งหลายที่
ต่างเมือง เธอไม่อาจนอนร่วมพระภิกษุและในภิกษุเดียวกับพระสงฆ์ได้ จึงไป
นอนที่วัฏฏกุฎี (ถาน) ของพระพุทธรองค์ พระพุทธรองค์ทรงทราบจึงทรงบัญญัติ
สิกขาบทเพิ่มขึ้นว่าให้นอนได้ แต่ไม่เกิน ๓ คืน

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อบังคับกันมิให้ภิกษุเป็นที่เสื่อมศรัทธาของ
ชาวบ้านในเรื่องการนอนที่ไม่เรียบร้อย เช่น นอนอย่างลืมสติ นอนกรน นอนตื่น
หรือนอนผ้าหุตุลุ่ม เป็นต้น และเพื่อบังคับกันมิให้ชาวบ้านเห็นกิริยานอนของ
ภิกษุที่ไม่เรียบร้อยเช่นนั้น ซึ่งแม้จะเป็นปกติของคนทั่วไป แต่ชาวบ้านมีความ
เคารพศรัทธาต่อภิกษุเป็นทุนเดิม จึงไม่อาจยอมรับอาการนอนเช่นนั้นได้ และ
ที่ทรงผ่อนผันให้นอนได้ไม่เกิน ๓ คืน เป็นการอนุเคราะห์อนุปถัมภ์มิให้ได้รับ
ความลำบากในการนอน ซึ่งหากไม่ผ่อนผัน ภิกษุย่อมได้รับตำหนิได้ว่าใจแคบ

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุอยู่ ๒-๓ คืน (๒) ภิกษุอยู่ต่ำกว่า ๒-๓ คืน (๓) ภิกษุอยู่ ๒ คืนแล้ว
ในคืนที่ ๓ ออกไปข้างนอกก่อนอรุณขึ้นแล้วมาอยู่ใหม่ (๔) อยู่ในสถานที่มุง

ทั้งหมด แต่ไม่บังทั้งหมด (๕) อยู่ในสถานที่บังทั้งหมด แต่ไม่มุงทั้งหมด (๖)
อยู่ในสถานที่ไม่มุงโดยมาก ไม่บังโดยมาก (๗) อนุปสัมบันนอน ภิกษุหนึ่ง (๘)
ภิกษุนอน อนุปสัมบันนั่ง (๙) นั่งทั้งสอง (๑๐) ภิกษุผู้วิกลจริต (๑๑) ภิกษุ
ผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระนวกะ ณ อคคาฬเวเจดีย์
เมืองอาฬวี

มุลาวาทวรรค ลิกขาบทที่ ๖

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดนอนร่วมกับมาตุคาม เป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิกษุนอนในที่มุงที่บังอันเดียวกันกับผู้หญิง แม้ใน
คืนแรก ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า มาตุคาม ได้แก่ สตรีหรือผู้หญิง แม้ที่เกิดในวันนั้น

คำว่า นอนร่วม คือ นอนในที่เดียวกัน มีที่มุงที่บังเดียวกัน แต่ไม่ได้
แตะต้องกัน ได้แต่ต่างฝ่ายต่างนอน หากแตะต้องหรือทำเกินเลยไปกว่านั้น
ไม่เข้าข่ายในสิกขาบทนี้ แต่เข้าข่ายในสิกขาบทอื่น

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุเสื่อมสติ ไปกระทำการอย่างอื่น เช่นแตะต้องกาย อันเป็นการล่วงละเมิดสิกขาบทที่มีโทษหนักกว่านอนร่วมได้ และเพื่อป้องกันชื่อเสียงของภิกษุ มิให้ถูกตำหนิตืดเย็นหรือโพชนาว่าร้ายจากชาวบ้านว่านอนร่วมกับผู้หญิง

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ที่นอนเป็นที่มุงทั้งหมด แต่ไม่บังทั้งหมด (๒) ที่นอนเป็นที่บังทั้งหมด แต่ไม่มุงทั้งหมด (๓) ที่นอนเป็นที่ไม่มุงโดยมาก ไม่บังโดยมาก (๔) มาตุคามนอน ภิกษุนั่ง (๕) ภิกษุนอน มาตุคามนั่ง (๖) นั่งทั้งสองฝ่าย (๗) ภิกษุผู้วิกลจริต (๘) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระอนุรุทธะ

มุสาวาทวรรค สิกขาบทที่ ๗

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดแสดงธรรมแก่มาตุคามเกิน ๕-๖ คำ เป็นปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่มีชายผู้รู้เคียงสาอยู่ด้วย”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุแสดงธรรมแก่ผู้หญิง เกินกว่า ๖ คำขึ้นไป ต้องปาจิตตีย์ (เว้นไว้แต่มีบุรุษผู้รู้เคียงสาอยู่ด้วย)”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **มาตุคาม** ได้แก่ หญิงมนุษย์ผู้รู้เตียงสาแล้ว

คำว่า **กรรม** ได้แก่ บาปที่เป็นพุทธานิเวศน์ สวรรกนิเวศน์ อธิธานิเวศน์ เทวตานิเวศน์ ซึ่งประกอบด้วยอรรถ ประกอบด้วยกรรม

ในสิกขาบทนี้ทรงห้ามไว้ เพื่อให้ภิกษุแสดงธรรมอย่างเปิดเผย ไม่กระซิบสอนหรือแสดงธรรมขณะอยู่กันสองต่อสองกับผู้หญิง เมื่อจำเป็นที่จะต้องพูดต้องแสดง ก็พูดหรือแสดงได้ไม่เกิน ๕-๖ คำ อันเป็นการทักทายกันตามปกติ เว้นแต่มีชายผู้รู้เตียงสานั่งฟังอยู่ด้วย ซึ่งสามารถเป็นสักขีพยานแก่ภิกษุได้ว่าได้พูดหรือแสดงอะไรออกไป

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุถูกกล่าวหาหรือถูกสงสัยว่าพูดเกี่ยวหญิง ในกรณีพูดกับผู้หญิงสองต่อสอง

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) มีผู้ชายรู้เตียงสาอยู่ด้วย (๒) ภิกษุแสดงธรรมเพียง ๕-๖ คำ (๓) ภิกษุแสดงธรรมหย่อนกว่า ๕-๖ คำ (๔) ภิกษุลุกขึ้นแล้วนั่งแสดงธรรมต่อไป (๕) มาตุคามลุกขึ้นแล้วนั่งลงอีก ภิกษุแสดงธรรมแก่มาตุคามนั้น (๖) ภิกษุแสดงธรรมแก่มาตุคามอื่น (๗) ภิกษุถามปัญหา (๘) ภิกษุถามปัญหาแล้วกล่าวแก่ (๙) ภิกษุแสดงธรรมเพื่อประโยชน์แก่คนอื่นอยู่ มาตุคามฟังอยู่ด้วย (๑๐) ภิกษุผู้วิกลจริต (๑๑) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระอุทายี

มุกสาวาทวรรค สิกขาบทที่ ๘

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดบอกอุตตริมนุสสรธรรมแก่อนุปสัมบัน
เป็นปาจิตติย เพราะมีจริง”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุบอกอุตตริมนุสสรธรรมที่มีจริง แก่อนุปสัมบัน ต้อง
ปาจิตติย”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **อุตตริมนุสสรธรรม** หมายถึงธรรมที่ข้ามพ้นพวกมนุษย์, ธรรม
ที่ล่วงเลยพวกมนุษย์แล้วทำให้ถึงความเป็นพรหม หรือภาวะนิพพาน (พึงดู
รายละเอียดใน ปาราชิก สิกขาบทที่ ๔)

คำว่า **อนุปสัมบัน** คือ ผู้ที่ยังมิได้อุปสมบทเป็นภิกษุหรือเป็นภิกษุณี
ได้แก่ สามเณร สามเณรี นางสิกขมานา นักรบวชลาวัณย์ และคฤหัสถ์ทุกคน
ทั้งชายและหญิง

การบอกอุตตริมนุสสรธรรมตามสิกขาบทนี้ ที่เป็นมูลเหตุให้ทรงบัญญัติ
สิกขาบทก็โดยเหตุที่มีภิกษุต้องการปัจจัย ๔ มาเลี้ยงชีพ เพราะดินนั้นอดอยาก
แร้นแค้นขึ้นมา ภิกษุทั้งหลายจึงโกหกชาวบ้านว่าท่านรูปนั้นได้บรรลุนิพพาน
นี้ ท่านรูปนี้ได้บรรลุนิพพานนั้น ทำให้ชาวบ้านเชื่อและศรัทธาเลื่อมใส ถวาย
ปัจจัย ๔ เลี้ยงดูภิกษุเหล่านั้น

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุพูดโอ้อวด แสดงตนเป็นผู้พิเศษ แม้สิ่งที่พูดจะมีจริงเป็นจริงในตน เพราะเป้าหมายของการบวชก็คือการบรรลุนิพพานถึงความบริสุทธิ์เฉพาะตน มิใช่เพื่อเมื่อบรรลุแล้วโอ้อวด และการพูดเช่นนั้นแสดงว่ามีวัตถุประสงค์คือเพื่อให้ได้ปัจจัย ๔ เพื่อเกียรติยศชื่อเสียง และเพื่อให้ชาวบ้านศรัทธาเลื่อมใส

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุบอกอุตตรินนุสสรธรรมที่มีจริงแก่อุปัชฌาย์ (๒) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ ภิกษุผู้เมื่อน้ำวัดคุมุทา

มุสาวาทวรรค สิกขาบทที่ ๔

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดบอกอาบัติชั่วหยาบของภิกษุแก่
อุปัชฌาย์ เป็นปาจิตตีย์เว้นไว้แต่ภิกษุได้รับสมมติ”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิกษุบอกอาบัติชั่วหยาบของภิกษุอื่นต่ออุปัชฌาย์
ต้องปาจิตตีย์ (เว้นไว้แต่ได้สมมติ)”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **บอก** คือ แจ้งให้รู้ บอกให้ทราบ แก่พวกคฤหัสถ์ หรือพวกบรรพชิตต่างลัทธิ

คำว่า **อาบัติชั่วหยาบ** ได้แก่ อาบัติปาราชิก และอาบัติสังฆาติเสถ

การบอกอาบัติชั่วหยาบของภิกษุอื่นเป็นการประจานความเสียหายของเพื่อนสหธรรมิกด้วยกัน เป็นการทำลายชื่อเสียงของหมู่คณะโดยภาพรวม ทำให้หมู่คณะเสียหาย และทำให้ชาวบ้านเสื่อมศรัทธา เพราะส่วนใหญ่จะเชื่อในเรื่องที่ภิกษุพูด ทั้งที่ความจริงส่วนใหญ่เป็นเรื่องไม่จริง ใส่ร้าย อันภิกษุผู้บาดหมางกัน ไม่ถูกไม่ลงรอยกัน ต้องการใส่ร้ายหรือต้องการประจานฝ่ายตรงข้ามให้เสียหาย ให้เสียชื่อเสียง

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุหาเรื่องภิกษุอื่น ห้ามมิให้นำความเสียหายของกันและกันไปประจาน เพราะเป็นความเสียหายทั้งแก่ผู้นำไปบอกและแก่ส่วนรวม

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุบอกเรื่องราว ไม่บอกอาบัติ (๒) ภิกษุบอกอาบัติ ไม่บอกเรื่องราว (๓) ภิกษุได้รับสมมติ (๔) ภิกษุผู้วิกลจริต (๕) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

มุลาวาทวรรค ลิกขาบทที่ ๑๐

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดซุกเองก็ดี ให้ซุกก็ดี ซึ่งแผ่นดิน เป็น
ปาจิตติย”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิกษุซุกเองก็ดี ใช้ให้ผู้อื่นซุกก็ดี ซึ่งแผ่นดิน ต้อง
ปาจิตติย”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า แผ่นดิน ท่านอธิบายความหมายไว้ว่า ได้แก่ แผ่นดิน ๒
ประเภท คือ

- **ชาตปฐพี** คือ แผ่นดินแท้ ได้แก่ แผ่นดินที่มีดินร่วนล้น มีดิน
เหนียวล้น มีหิน มีกรวด มีกระเบื้อง มีแร่ มีทราย ปนอยู่น้อย มีดินมาก แม้
ดินที่ยังมิได้เผาไฟก็เรียกว่าแผ่นดินแท้ แม้กองดินร่วนก็ดี กองดินเหนียวก็ดี ที่
มีฝนตกรดเกิน ๔ เดือนมาแล้ว ก็เรียกว่าแผ่นดินแท้

- **อชาตปฐพี** คือ แผ่นดินไม่แท้ ได้แก่ แผ่นดินที่เป็นหินล้น เป็น
กรวด เป็นกระเบื้อง เป็นแร่ เป็นทรายล้น มีดินร่วนน้อย มีดินเหนียวน้อย มี
หินมาก มีกรวด มีกระเบื้อง มีแร่ มีทรายมาก แม้ดินที่เผาไฟแล้ว ก็เรียกว่า
แผ่นดินไม่แท้ แม้กองดินร่วนก็ดี กองดินเหนียวก็ดี ที่ฝนตกรดต่ำกว่า ๔ เดือน
ก็เรียกว่าแผ่นดินไม่แท้

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ โดยทรงมีความมุ่งหมายที่สำคัญคือมิให้
ภิกษุไปทำลายชีวิตสัตว์ที่มีอยู่ในดินตามปกติ เช่น ไส้เดือน และสัตว์อื่นๆ เมื่อ
ภิกษุไปขุดแผ่นดินย่อมทำให้สัตว์ตายไป เป็นการทำลายชีวิตสัตว์ไป

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุกล่าวว่า ท่านจงรู้ดินนี้ ท่านจงให้ดินนี้ ท่านจงนำดินนี้มา เรามีความ
ต้องการด้วยดินนี้ ท่านจงทำดินนี้ให้เป็นกับปียะ (๒) ภิกษุไม่แกล้ง (๓) ภิกษุ
ทำเพราะไม่มีสติ (๔) ภิกษุผู้ไม่รู้ (๕) ภิกษุผู้วิกลจริต หรือภิกษุอาทิทัมมิกะ
ได้แก่ พวกภิกษุชาวเมืองอาฬวี

วรรคที่ ๒ ญัตคามวรรค ว่าด้วยญัตคาม

ญัตคามวรรค สิกขาบทที่ ๑

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะพราภุตคาม”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุพราภของเขี้ยวซึ่งเกิดอยู่กับที่ ให้หลุดจากที่ ต้อง
ปาจิตติย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ภุตคาม** ได้แก่ พืช ๕ ชนิด คือ พืชเกิดจากเหง้า พืชเกิดจาก
ต้น พืชเกิดจากข้อ พืชเกิดจากยอด และพืชเกิดจากเมล็ด

คำนี้ตามรูปศัพท์แปลว่า **บ้านผี** คือที่สถิตของเทวดาประเภทหนึ่ง
เรียกว่ารุกขเทวดา แม้ต้นบัญญัติแห่งสิกขาบทนี้ก็เกิดขึ้นจากการที่ภิกษุไปตัด
ต้นไม้ที่มีรุกขเทวดาสงอยู่ เทวดาเดือดร้อนแต่ไม่กล้าทำร้ายภิกษุเพราะกลัว
บาป จึงไปกราบทูลพระพุทธองค์ พระองค์ทรงประทานสาธุการว่าดีแล้วที่ไม่
ฆ่าภิกษุรูปที่ตัดต้นไม้ นั้น แล้วทรงบัญญัติสิกขาบทนี้ขึ้น

ในที่ทั่วไปแปล **ภุตคาม** ว่า ของเขี้ยว ได้แก่ ต้นไม้ ต้นหญ้า เถาวัลย์
เป็นต้น

คำว่า **พราภ** หมายถึงการตัด การถอน การทำให้หลุดจากที่ การดื่ม
ด้วยตนเอง หรือด้วยการใช้ให้ผู้อื่นทำ อันเป็นเหตุให้ภุตคามตาย ซึ่งชาวบ้าน
ยุคนั้นถือว่าเบียดเบียนอินทรีย์อย่างหนึ่งซึ่งมีชีวิต

ท่านกำหนดว่า เมื่อพราภภุตคามคือของเขี้ยว เป็นปาจิตติย์ ส่วน
พืชพันธุ์ที่ถูกพราภจากที่แล้ว แต่ยังเป็นได้อีกเรียกว่า **พืชคาม** เมื่อพราภพืช
คาม เป็นทุกกฏ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุพราภของเขี้ยวอันมี ชีวะ และมีให้ตัดต้นไม้อันเป็นภุตกคาม เป็นการรักษาค้นไม้เข้าไว้ มิให้ถูกตัดโค่น ซึ่งหมายถึงเป็นการรักษาป่าและรักษาลิงแวดล้อมอันสำคัญของมนุษย์นั่นเอง

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุกล่าวว่า ท่านจงรู้พืชนี้ ท่านจงให้พืชนี้ ท่านจงนำพืชนี้มา เรามีความ ต้องการด้วยพืชนี้ ท่านจงทำพืชนี้ให้เป็นกับปิยะ (๒) ภิกษุไม่แกล้งพราภ (๓) ภิกษุทำเพราะไม่มีสติ (๔) ภิกษุไม่รู้ (๕) ภิกษุผู้วิกลจริต (๖) ภิกษุผู้เป็น ตันบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ ภิกษุชาวเมืองอาฬวี

ภุตกคามวรรค สิกขาบทที่ ๒

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“เป็นปาจิตติย ในเพราะเป็นผู้กล่าวคำอื่น ในเพราะเป็น
ผู้ทำสงฆ์ให้ลำบาก”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุประพตติอนาจาร สงฆ์เรียกตัวมาถาม แกล้งพูด
กลบเกลื่อนก็ดี นิ่งเสียไม่พูดก็ดี ถ้าสงฆ์สวดประกาศ
ข้อความนั้นจบ ต้องปาจิตติย”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ประพटीอนาจาร** คือ ประพटीไม่งาม ไม่เหมาะสมกับภาวะ เช่นเล่นแบบเด็กๆ เล่นคะนอง เล่นหมากruk เล่นหมากแยก เป็นต้น

คำว่า **เป็นผู้กล่าวคำอื่น** คือ ภิกษุเมื่อถูกสอบสวนในเรื่องหรืออาบัติ ในท่ามกลางสงฆ์อยู่ไม่ประสงค์จะบอกเรื่องนั้น ไม่ประสงค์จะเปิดเผยเรื่องนั้น จึงเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อนว่า *ใครต้อง ต้องอะไร ต้องเพราะเรื่องอะไร ต้องอย่างไร ท่านทั้งหลายพูดถึงใคร พูดถึงเรื่องอะไร* ดังนี้ นี่ชื่อว่าเป็นผู้กล่าวคำอื่น

คำว่า **เป็นผู้ทำให้สงฆ์ลำบาก** คือ ภิกษุเมื่อถูกสอบสวนอยู่อย่างนั้น ไม่ประสงค์จะบอกเรื่องนั้น ไม่ประสงค์จะเปิดเผยเรื่องนั้น จึงนิ่งเสีย ทำให้สงฆ์ลำบาก นี่ชื่อว่าเป็นผู้ทำให้สงฆ์ลำบาก

ภิกษุผู้ประพटीอนาจารเช่นนั้น ทรงอนุญาตให้สงฆ์สวดประกาศ ข้อความนั้น เมื่อสงฆ์สวดจบ ต้องปาจิตติย์

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุประพटीอนาจาร ไม่ดีงาม อันเป็นที่ตำหนิตติงของชาวบ้าน และเป็นที่เสื่อมศรัทธาของผู้มีศรัทธาได้

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุไม่เข้าใจคำถาม (๒) ภิกษุอาพาธให้การไม่ได้ (๓) ภิกษุไม่ให้การด้วยคิดว่า ความบาดหมาง ความทะเลาะ ความแค้นแค้น หรือความวิวาทจักมีแก่

สงฆ์ (๔) ภิกษุไม่ให้การด้วยคิดว่า สงฆ์จักแตกกันหรือสงฆ์จักร้างฉาน (๕) ภิกษุไม่ให้การด้วยคิดว่า สงฆ์จักทำกรรมโดยไม่ชอบธรรม โดยเป็นพวก หรือ จักไม่ทำกรรมแก่ภิกษุผู้ควรแก่กรรม (๖) ภิกษุผู้วิกลจริต (๗) ภิกษุผู้เป็น ตันบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระฉนณะ

ภูตคามวรรค ลิกขาบทที่ ๓

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“เป็นปาจิตติย์ ในเพราะเป็นผู้กล่าวโทษ ในเพราะ เป็นผู้ติเตียน”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุติเตียนภิกษุอื่นที่สงฆ์สมมติให้เป็นผู้ทำการสงฆ์ ถ้าเขาทำชอบติเตียนเปล่าๆ ต้องปาจิตติย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า เป็นผู้กล่าวโทษ คือ ภิกษุผู้มุ่งกล่าวติเตียน มุ่งทำให้อับยศ มุ่งทำให้เก้อเขิน ซึ่งอุปสัมบันผู้นสงฆ์สมมติให้เป็นผู้จัดเสนาสนะ เป็นผู้แจก อาหาร แจกยาคุ แจกผลไม้ แจกของเคี้ยว หรือแจกของเล็กน้อย

ภิกษุกล่าวโทษที่ดี ติเตียนที่ดี ซึ่งอุปสัมบันลักษณะนี้ ต้องอาบัติ ปาจิตติย์

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุคิดหุยมหิหม หาเรื่องกล่าวโทษหรือติเตียนภิกษุผู้ทำหน้าที่โดยชอบธรรม โดยที่ตนได้รับการจัดการและการแจกที่ไม่ดี ไม่ถูกใจ จึงกล่าวโทษหรือติเตียนเลื่อนลอย

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุกล่าวโทษหรือติเตียนภิกษุผู้ทำเพราะฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ ภยากติ โดยปกติ (๒) ภิกษุผู้วิกลจริต (๓) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระเมตติยะและพระภุมมชกะ ในกลุ่มภิกษุฉัพพัคคีย์

กุตคามวรรค สิกขาบทที่ ๔

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุวางกัถิ ให้วางกัถิ ซึ่งเตยงกัถิ ตังกัถิ พุกกัถิ แก้อัถิ กัถิ อันเป็นของสงฆ์ไว้ในที่แจ้ง เมื่อจะจากไป ไม่เก็บเองกัถิ ไม่ให้เก็บกัถิ ซึ่งเสนาสนะที่วางไว้วันนั้น หรือไม่บอกมอบหมาย ไปเสีย เป็นปาจิตติย”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุเอาเตยง ตัง พุก แก้อัถิ ของสงฆ์ไปตั้งในที่แจ้งแล้ว เมื่อหลักไปจากที่นั้น ไม่เก็บเองกัถิ ไม่ใช้ให้ผู้อื่นเก็บกัถิ ไม่มอบหมายแก่ผู้อื่นกัถิ ต้องปาจิตติย”

อธิบายความโดยย่อ

เสนาสนะ เช่น เตียง ตั่ง ฟูก เก้าอี้ ที่เป็นของสงฆ์ ถือว่าเป็นของใช้ส่วนกลาง ไม่มีเจ้าของโดยตรง สามารถใช้ร่วมกันได้ แต่ต้องดูแลรักษา เก็บงำให้ปลอดภัยจากฝน จากลม หรือจากอันตรายอย่างอื่น

เมื่อนำเสนาสนะเหล่านั้นไปใช้ในที่แจ้งหรือที่กลางแจ้งแล้วต้องเก็บงำไว้ที่เดิม หากไม่เก็บ ไม่ให้คนอื่นเก็บ หรือไม่มอบหมายให้ใครดูแลแทนของนั้นย่อมเสียหาย เพราะภิกษุไม่เก็บเสนาสนะเช่นนั้นหลังจากนำออกไปใช้กลางแจ้งแล้ว ด้วยความเผอเรอ ด้วยความมั่งง่าย หรือด้วยความเคยชินทำให้ของเหล่านั้นเสียหาย จึงทรงบัญญัติเป็นสิกขาบทไว้

ในกรณีที่ตนใช้อยู่ก่อน ต่อมาเป็นผู้อื่นมาใช้ต่อ ถือว่าเป็นธุระของเขา หรือเกิดเหตุฉุกเฉิน ต้องรีบไปโดยด่วน โดยไม่เก็บหรือไม่บอกให้ผู้อื่นเก็บ ไม่เป็นอาบัติ

การนำเสนาสนะเหล่านั้นออกไปผึ่งแดด ไม่นับเข้าในสิกขาบทนี้

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อสร้างนิสัยในการเก็บรักษาของสงฆ์แก่ภิกษุ มิให้มีความมั่งง่าย สะเพร่า เผอเรอ ขาดความเอาใจใส่ในสิ่งที่ต้องทำ หรือใช้ของสงฆ์แบบเคยตัวทิ้งขว้างจนชิน และเพื่อให้รู้จักรักษารัฐิภณอมของอันเป็นของสงฆ์

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุเก็บเองแล้วไป (๒) ภิกษุให้คนอื่นเก็บแล้วไป (๓) ภิกษุบอกมอบหมายแล้วไป (๔) ภิกษุเขาออกฝั่งแตกไว้แล้วไปด้วยตั้งใจว่าจะกลับมาเก็บ (๕) เสนาสนะมีเหตุบางอย่างมารบกวน (๖) ภิกษุมีสันตราย (๗) ภิกษุผู้วิกลจริต (๘) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรืออาทิกำมิกะ ได้แก่ ภิกษุมากรูปในวัดเชตวัน

ภุตคามวรรค สิกขาบทที่ ๕

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดปลูกดี ให้ปลูกดี ซึ่งที่นอนในวิหารอันเป็นของสงฆ์ เมื่อจะจากไปไม่เก็บเองก็ดี ไม่ให้เก็บก็ดี ซึ่งที่นอนอันปลูกไว้ นั้น หรือไม่บอกมอบหมาย ไปเสีย เป็นปาจิตติย”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุเขาที่นอนของสงฆ์ปลูกนอนในกุฏิสงฆ์แล้ว เมื่อหลักไปจากที่นั้น ไม่เก็บเองก็ดี ไม่ใช้ให้ผู้อื่นเก็บก็ดี ไม่มอบหมายแก่ผู้อื่นก็ดี ต้องปาจิตติย”

อธิบายความเจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

อธิบายความและเจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้ก็เหมือนกับสิกขาบทก่อน ต่างเพียงสิกขาบทนี้เป็นที่นอนเท่านั้น

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุเก็บเองแล้วไป (๒) ภิกษุให้คนอื่นเก็บแล้วไป (๓) ภิกษุบอกมอบหมายแล้วไป (๔) เสนาสนะมีเหตุบางอย่างรบกวน (๕) ภิกษุยังเป็นห่วงไปยืนอยู่ ณ ที่นั้นบอกมอบหมาย (๖) ภิกษุมีเหตุบางอย่างขัดขวาง (๗) ภิกษุมิอันตราย (๘) ภิกษุผู้วิกลจริต (๙) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ ภิกษุสัตตตรสวัคคีย์ (กลุ่ม ๑๗ รูป ซึ่งเป็นเด็ก อายุไม่ถึง ๒๐ ปี)

ภูตคามวรรค สิกขาบทที่ ๖

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดรู้อยู่ เข้าไปนอนแทรกแซงภิกษุผู้เข้าไป
ก่อนในวิหารอันเป็นของสงฆ์ ด้วยหมายใจว่า ผู้ใดมีความ
คับใจ ผู้นั้นจักหลีกไปเอง ทำความหมายใจอย่างนี้เท่านั้น
ให้เป็นเหตุ ไม่มีอย่างอื่น เป็นปาจิตติย”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุรู้อยู่ว่า กุฎินี้มีผู้อยู่ก่อน แกล้งไปนอนเบียด ด้วยหวังจะให้ผู้อยู่ก่อนคับแคบใจเข้าก็จะหลีกไปเอง ต້องปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **วิหารอันเป็นของสงฆ์** หมายถึงกุฏิ ที่อยู่อาศัยอันพักนอนได้ที่เป็นส่วนกลางสำหรับภิกษุ

คำว่า **เข้าไปนอนแทรกแซง** คือ เข้าไปนอนเบียด ทำให้ผู้ที่นอนอยู่ก่อนมีความรู้สึกอึดอัด ทนไม่ได้ ย้ายไปนอนที่อื่น หรือย้ายออกไปเลย การเข้าไปนอนเบียดด้วยมีเจตนาจะกันที่นั้นไว้เพื่อตนเอง ให้ภิกษุอื่นย้ายไปอย่างนี้ เป็นอาบัติ

กรณีที่นอนเบียดโดยมีภิกษุอื่นมานอนด้วยในที่อยู่ของตน หรือนอนในวิหารของสงฆ์อันเป็นที่อยู่ร่วมกัน หรือในกรณีที่มีกิจจำเป็นเช่น ภิกษุถูกความร้อนความหนาวเบียดเบียนจึงเข้าไปอาศัยเพื่อหลบร้อนหลบหนาวชั่วคราว ไม่เป็นอาบัติ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุเป็นผู้เห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว เอาวัดเอาเปรียบภิกษุอื่น กีดกันภิกษุอื่นมิให้มีที่นอนดีเหมือนตน ทำให้ภิกษุอื่นเดือดร้อน ทำให้ภิกษุอยู่ร่วมกันอย่างสันติไม่ได้

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุอาพาธเข้าไป (๒) ภิกษุถูกความหนาวหรือความร้อนเบียดเบียนแล้วเข้าไป (๓) ภิกษุมีอันตราย (๔) ภิกษุผู้วิกลจริต (๕) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

ภุตคามวรรค สิกขาบทที่ ๗

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดโกรธ ไม่พอใจ จุตคร่าก็ดี ให้จุตคร่าก็ดี
ซึ่งภิกษุออกจากวิหารอันเป็นของสงฆ์ เป็นปาจิตติย”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุโกรธเคืองภิกษุอื่น จุตคร่าไล่ออกจากกุฏิสงฆ์ ต้อง
ปาจิตติย”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **จุตคร่า** หมายถึงขับไล่ บอกให้ออกไป มิให้ผู้นั้นต่อไป
หรือสั่งให้คนอื่นทำอย่างนั้น

สิกขาบทนี้หมายถึง การที่ภิกษุผู้มีอำนาจหรือมีอาวุโสแสดงความ
โกรธ ความไม่พอใจออกมา จูตคร่ำหรือให้จูตคร่ำภิกษุออกไปจากวิหารหรือ
กุฏิสงฆ์ ด้วยสาเหตุที่ไม่ชอบธรรม ทำให้ผู้ถูกจูตคร่ำออกไปเดือดร้อนและไม่
เป็นธรรม

แต่ในกรณีที่พระอุปัชฌาย์อาจารย์ขัดสังฆวิหาริกหรืออันเตวาสิกผู้
ประพฤติไม่ดีไม่งาม ไม่ตั้งอยู่ในโอวาท ให้ออกจากสำนักตน หรือเจ้าอาวาส
ใช้อำนาจอันชอบธรรมให้ภิกษุผู้ประพฤตินิชอบ ทำผิดกฎกติกาสงฆ์ของวัดออกไป
เสียจากวัด ไม่ต้องอาบัติ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อมิให้ภิกษุถูกกลั่นแกล้ง ถูกรังแก หรือ
ได้รับการเบียดเบียน จากภิกษุอื่นที่มีอำนาจมีอาวุโสกว่า โดยไม่ถูกต้องไม่
ชอบธรรม

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุจูตคร่ำที่ดี ให้จูตคร่ำที่ดี ซึ่งภิกษุอลัชชี (ผู้ไม่ละอาย) (๒) ภิกษุชนที่ดี
ให้ชนที่ดี ซึ่งบริวารของภิกษุอลัชชีนั้น (๓) ภิกษุจูตคร่ำที่ดี ให้จูตคร่ำที่ดี ซึ่ง
ภิกษุผู้วิกลจริต (๔) ภิกษุชนที่ดีให้ชนที่ดี ซึ่งบริวารของภิกษุผู้วิกลจริตนั้น (๕)
ภิกษุจูตคร่ำที่ดี ให้จูตคร่ำที่ดี ซึ่งภิกษุผู้ก่อการบาดหมางที่ดี ก่อการทะเลาะที่
ดี ก่อการวิวาทที่ดี ก่อความอื้อฉาวที่ดี ก่ออธิกรณ์ในสงฆ์ที่ดี (๖) ภิกษุชนที่ดี
ให้ชนที่ดี ซึ่งบริวารของภิกษุผู้ก่อการบาดหมางเป็นต้นนั้น (๗) ภิกษุจูตคร่ำที่ดี

ให้จุดศร่ากัถี่ ซึ่งอันเตวาลิกหรือสัถธิวิหาริกผู้ประพตมิชอบ (๙) ภิกษุชน
กัถี่ให้ชนกัถี่ ซึ่งบริขารของอันเตวาลิกหรือสัถธิวิหาริกนั้น (๙) ภิกษุผู้วิกลจริต
(๑๐) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

ญัตติความวรค สิกขาบทที่ ๙

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดนั่งทับกัถี นอนทับกัถี ซึ่งเตียงกัถี ตั้ง
กัถี อันมีขาเสียบไว้บนภุกฐีมีชั้นลอยในวิหารอันเป็น
ของสงฆ์ เป็นปาจิตติย”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุนั่งทับที่ดี นอนทับที่ดี บนเตียงที่ดี บนดั่งที่ดี ฉันมี
เท้าไม่ได้จริงให้แน่นซึ่งเขาวางไว้บนร่างร้านที่เขาเก็บของ
ในกุฏิ ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **เตียงมีขาเลียน**ไว้ได้แก่ เตียงที่เขาทำเอาขาเตียงเลียนเข้าไว้ในตัวเตียงเฉยๆ ไม่ได้ตรึงด้วยสลักให้แน่น เรียกว่า **อาหัจจาพาทกะ** ตั้งที่มีขาเลียนก็ทำแบบเดียวกัน

คำว่า **ภูมิชั้นลอย** หมายถึง ร้างร้างที่ยกขึ้นอีกชั้นหนึ่งในวิหารที่อยู่
คือชั้นล่างเป็นที่นอนหรือที่นั่งอยู่แล้ว แต่ต้องการพื้นที่นอนอีกชั้นหนึ่ง จึงทำ

ค่อม่อสูงประมาณท่อมหัวขึ้นแล้ววางรอดหรือคานบนค่อม่อนั้น แต่มีได้บุพื้นตามปกติ ยกเตียงชนิดที่มีขาเสียบไว้นั้นพาดบนรอดนั้น โดยให้พื้นเตียงพาดอยู่บนรอดนั้น ส่วนขาเตียงจะห้อยลง ทำนองเป็นเตียงซ้อนเตียง ใช้นอนได้ทั้งข้างล่างข้างบน เตียงซ้อนเตียงนั้นแหละเรียกว่า **กุฏิมีชั้นลอย**

กุฏิมีชั้นลอยแบบนี้ ผู้อยู่ข้างล่างต้องระวังศีรษะจะโดนขาเตียงยามเข้าออกหรือลุกขึ้นยืน หรือเมื่อมีการนอนหรือนั่งทับข้างบน ขาเตียงอาจหย่อนตัวลงมาเสียบศีรษะได้

ภิกษุนอนหรือนั่งบนกุฏิมีชั้นลอยเช่นนี้ ในวิหารหรือที่อยู่อันเป็นของสงฆ์ เป็นปาจิตติย

ถ้าเป็นวิหารหรือที่อยู่ของบุคคล ภิกษุสงสัยว่าเป็นของบุคคลหรือของสงฆ์ นอนหรือนั่งไป เป็นทุกกฏ

ถ้าเป็นวิหารของตน ไม่ต้องอาบัติ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันอันตรายอันจะเกิดขึ้นจากการนอนหรือนั่งบนเตียงหรือตั่งลักษณะนั้น เพราะไม่แข็งแรง ไม่ปลอดภัย แบบทำขึ้นชั่วคราว

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ไม่ใช่กุฏิมีชั้นลอย (๒) ชั้นลอยสูงพอกระทบศีรษะ (๓) ข้างล่างไม่ได้ใช้เป็นที่

อยู่ (๔) ข้างบนปูพื้นไว้ (๕) ขาเตียงขาตั้งได้ตรึงสลักไว้ (๖) ภิภษุณินบนเตียง หรือตั้งนั้นหยาบจืดหรือพาตจืดไว้ (๗) ภิภษุณินผู้กตจืด (๘) ภิภษุณินผู้เป็น ต้นบัญญัติ หรือภิภษุณินที่กตมิจะ ได้แก่ ภิภษุณินเขตวัน ๒ รูป

ภุคคณณวรรค ลิกขณบทที่ ๙

คณณพระบณลัที่เพ็นพททบัญญัติ

“อนึ่ง ภิภษุณินให้สรณัณวณรใหญ่ จะตั้งบณณพระตุ ตลอดถึงกรอบพระตุจะตบแต่งบณณหน้าตณง พึงย็นใน ที่ที่ปรณศจณกของเชยวสต จัคคณณมุงได้ ๒-๓ ชัณ ถ้าเธอจัคคณณยัณกวณัณ แม้ย็นในในที่ที่ปรณศจณกของ เชยวสต เพ็นปณจติตัย”

เนือคณณย่อนในนัณงสื่อนนโกวท

“ภิภษุณินจะเอณดินหรือปุนโบกหลังคณณกุฎี พึงโบกได้แต่เพยง ๓ ชัณ ถ้าโบกเกินกวณัณ ต้องปณจติตัย”

อธิบณคณณโดยย่อน

คณณวณ วณร ได้แก่ ที่อยู่ชัณงโบกณณบุนไว้เฉพณณณใน เฉพณณณ ภายนอก หรือทังสองตณณกัคคณณ

ในเรือณณการสรณัณวณรหรือที่อยู่ตณณลิกขณบทนี้ ภิภษุณินเพยงย็นในที่ ที่ปรณศจณกของเชยวสต คือนอยัณนบนหญาหรือตณณไม์เล็กๆ ติตตั้งพระตุให้มี

ความคงทน ไม่กระเทือนในเวลาเปิดปิด ตกแต่งหน้าต่างด้วยการทาสี เช่น สีขาว สีดำ สียางไม้ เป็นต้น ส่วนหลังคา พังมุงด้วยอิฐ ด้วยแผ่นศิลา ด้วย หน้้า ด้วยใบไม้ หรือพอกด้วยปูนขาว ได้ ๒-๓ ชั้น เพื่อมิให้หนาเกินไป จะรับน้ำหนักไม่ไหว พังทลายลงมา ถ้ามุงหรือฉาบเกินกว่านั้น เป็นปาจิตติย

ท่านแนะนำว่า เมื่อให้มุงตามแถว พังจัดการเอง ๒ แถว แถวที่ ๓ พังสั่งให้คนอื่นทำแล้วหลีกไป เมื่อให้มุงเป็นชั้น พังจัดการเอง ๒ ชั้น ชั้นที่ ๓ พังสั่งให้คนอื่นทำแล้วหลีกไป เพื่อความปลอดภัย

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันอันตรายแก่ภิกษุ เพราะการวางรากฐานในการก่อสร้างอาคารสมัยนั้นยังไม่ดีพอ เมื่อเพิ่มน้ำหนักด้วยโบกฉาบ หรือด้วยการมุงหลังคาหลายชั้นเข้า โครงสร้างอาจรับน้ำหนักไม่ไหว พังทลายลงมา ทำให้เสียของ และอาจทำให้เกิดอันตรายแก่ผู้ทำหรือผู้สั่งการที่อยู่ใกล้ๆ ได้ ดังเช่นเรื่องในต้นบัญญัติสิกขาบทนี้

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุพอก ๒-๓ ชั้น (๒) ภิกษุมุงห้อยน้อยกว่า ๒-๓ ชั้น (๓) ภิกษุสร้างถ้ำ (๔) ภิกษุสร้างด้วยทรัพย์สินของตน (๕) เว้นอาคารอันเป็นที่อยู่เสีย ภิกษุสร้างได้ทุกอย่าง ไม่เป็นอาบัติ (๖) ภิกษุผู้วิกลจริต (๗) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระฉนณะ

ภูตคามวรรค ศึกษาบทที่ ๑๐

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดรู้ยู่ว่า น้ำมีตัวสัตว์ รดกดี ให้รดกดี ซึ่ง
หญ้าก็ดี ซึ่งดินก็ดีเป็นปาจิตติย”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุรู้ยู่ว่า น้ำมีตัวสัตว์ เคารพหญ้าหรือดิน ต้อง
ปาจิตติย”

อธิบายและเจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้มีความชัดเจน ซึ่งทรงบัญญัติไว้เพื่อให้ภิกษุทำลายชีวิต
สัตว์เช่นลูกน้ำ ซึ่งอาจมีอยู่ในน้ำตามปกติ ให้มีความรอบคอบในการใช้น้ำ ใน
การรดหญ้าหรือรดดิน

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุไม่แกล้ง (๒) ภิกษุไม่มีสติ (๓) ภิกษุผู้วิกลจริต (๔) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ
หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุชาวเมืองอาฬวี

วรรคที่ ๓ โอวาทวรรค

ว่าด้วยโอวาทแก่ภิกษุณี

โอวาทวรรค สิกขาบทที่ ๑-๑๐

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

สิกขาบทที่ ๑

“อนึ่ง ภิกษุใดไม่ได้รับสมมติ สั่งสอนภิกษุณีทั้งหลาย เป็นปาจิตตีย์”

สิกขาบทที่ ๒

“ถ้าภิกษุแม้ได้รับสมมติแล้ว เมื่อตวงอาทิศย์ตกแล้ว ยังสั่งสอนภิกษุณีทั้งหลายเป็นปาจิตตีย์”

สิกขาบทที่ ๓

“อนึ่ง ภิกษุใดเข้าไปยังที่พำนักภิกษุณี แล้วสั่งสอนภิกษุณีทั้งหลาย เป็นปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่สมัย สมัยในเรื่องนั้นดังนี้ คือภิกษุอาพาธนี้เป็นสมัยในเรื่องนั้น”

สิกขาบทที่ ๔

“อนึ่ง ภิกษุใดกล่าวอย่างนี้ว่า พวกภิกษุสอนภิกษุณีทั้งหลายเพราะเห็นแก่อาามิสเป็นปาจิตตีย์”

สิกขาบทที่ ๕

“อนึ่ง ภิกษุใดให้จิวรแก่ภิกษุณีผู้มีโชฎฐาติ เป็นปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่แลกเปลี่ยนกัน”

สิกขาบทที่ ๖

“อนึ่ง ภิกษุใดเย็บกີติ ให้เย็บกີติ ซึ่งจิวร ให้ภิกษุณีผู้มีไฉญาติ เป็นปาจิตตีย์”

สิกขาบทที่ ๗

“อนึ่ง ภิกษุใดชักชวนกันแล้วเดินทางไกลด้วยกันกับภิกษุณี โดยที่สูง แม่น้ำระหว่างหมู่บ้านหนึ่ง เป็นปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่สมัย สมัยในเรื่องนั้น ดังนี้ คือหนทางเป็นที่จะต้องไปด้วยกองเกวียนซึ่งรู้กันอยู่ว่าเป็นที่ น่าระแวง มีภัยเฉพาะหน้า นี่เป็นสมัยในเรื่องนั้น”

สิกขาบทที่ ๘

“อนึ่ง ภิกษุใดชักชวนกันแล้วโดยสารเรือลำเดียวกับภิกษุณี ขึ้นน้ำไป กี่ดี ล่องน้ำไปกี่ดี เป็นปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่ข้ามปาก”

สิกขาบทที่ ๙

“อนึ่ง ภิกษุใดรู้อยู่ ฉนบิณฑบาตที่ภิกษุณีแนะนำให้ถวาย เป็นปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่คฤหัสถ์บารภก่อน”

สิกขาบทที่ ๑๐

“อนึ่ง ภิกษุใดนั่งในที่ลับกับภิกษุณีสองต่อสอง เป็นปาจิตตีย์”

อธิบายความและเจตนารมณ์ของสิกขาบทเหล่านี้

สิกขาบทในโอวาทวรรคทั้ง ๑๐ สิกขาบทเหล่านี้ เป็นสิกขาบทที่เกี่ยวกับภิกษุณีทั้งหมด และมีประเด็นความค่อนข้างชัดเจนแล้ว จึงขอเว้นไว้ ไม่ขยายความเพิ่ม เพราะภิกษุณีในปัจจุบันไม่มีแล้ว และในอนาคตก็ไม่อาจ มีได้ด้วย แต่จักอธิบายเฉพาะประเด็นอื่นที่น่ารู้เกี่ยวกับเรื่องภิกษุณีบางเรื่อง เพื่อประดับปัญญา

ภิกษุณี คือ นักบวชหญิงในพระพุทธศาสนา จัดเป็นอุปสัมบัน มีศักดิ์เท่ากับภิกษุ ภิกษุณีท่านแรกคือพระนางมหายาสาปติโคตมิ ซึ่งเป็นพระนางของเจ้าชายสิทธัตถะ เมืองกบิลพัสดุ์ ได้เสด็จออกติดตามพระพุทธองค์มาจนถึงเมืองไพศาลี ทูลขอบวชในพระพุทธศาสนา พระอานนท์กราบทูลถามว่า มาตุคามเมื่อบวชแล้วจะสามารถบรรลุธรรมพิเศษได้หรือไม่ พระพุทธองค์ตรัสรับรองว่าอาจได้อยู่ พระอานนท์จึงกราบทูลขอประทานอนุญาตบวชให้พระนางทรงรับให้ผู้หญิงบวชได้ โดยต้องประพฤติครุธรรมจนตลอดชีวิต ซึ่งพระนางก็ทรงยินยอม ภิกษุณีจึงเกิดขึ้นเป็นครั้งแรก

ครุธรรม แปลว่า **ธรรมอันหนัก** หรือ **ธรรมที่พึงตระหนัก** ซึ่งเป็นหลักที่ภิกษุณีพึงยึดเป็นข้อปฏิบัติอย่างเคร่งครัดด้วยความเคารพ ไม่ล่วงละเมิดตลอดชีวิต มี ๘ ประการ คือ

- (๑) ภิกษุณีแม้บวชแล้ว ๑๐๐ พรรษา ก็ต้องเคารพ กราบไหว้ ทำสามีจิกรรมต่อภิกษุผู้แม้อุปสมบทในวันนั้น
- (๒) ภิกษุณีต้องไม่เข้าจำพรรษาในอาวาสที่ไม่มีภิกษุอยู่
- (๓) ภิกษุณีต้องหวังธรรม ๒ ประการจากภิกษุสงฆ์ทุกกิ่งเดือน คือภิกษุผู้ถามถึงการทำอุโบสถ กับการเข้าไปรับโอวาท
- (๔) ภิกษุณีผู้จำพรรษาแล้วต้องปวารณาในสงฆ์สองฝ่าย คือในภิกษุณีสงฆ์ และภิกษุสงฆ์
- (๕) ภิกษุณีผู้ล่วงละเมิดครุธรรม (อาบัติสังฆาติเสถ) แล้วต้องประพฤติปักษมานัต (การอยู่กรรม) ในสงฆ์สองฝ่าย

- (๑) ภิกษุณีต้องแสวงหาการอุปสมบทในสงฆ์สองฝ่ายเพื่อเป็น
สิกขมานาผู้ศึกษาสิกขาในธรรม ๒ ประการครบ ๒ ปีแล้ว
- (๓) ภิกษุณีต้องไม่ต่ำ ไม่บริภาษภิกษุ ไม่ว่าด้วยเหตุใดๆ
- (๔) ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ปิดทางไม่ให้ภิกษุณีสอนภิกษุ เปิดทาง
ให้ภิกษุทั้งหลายสอนภิกษุณีได้

ครุธรรม ๘ ประการนี้ ถ้าคิดเป็นปัจจุบันในทุกวันนี้ย่อมทำให้เข้าใจว่า
พระพุทธรูปทรงกีดกันสตรีไม่ให้อิสระเสรีภาพ กดไว้ด้วยกฎที่หนัก ทำตามได้
ยาก แต่โดยข้อเท็จจริงครุธรรมนี้ ทรงกำหนดขึ้นเพื่อให้สตรีมีความปลอดภัย
อยู่ปฏิบัติธรรมได้อย่างสันติสงบ ไม่ต้องหวาดระแวงภัย เป็นผู้อ่อนน้อมถ่อมตน
ไม่ตื่นร่นชวนหวายเรื่องการปกครอง เรื่องการเป็นผู้นำ เป็นต้น เพราะสมัยนั้น
สตรีมีความเป็นอยู่อย่างไม่มีอิสระ ด้วยไม่อาจพึ่งตัวเองได้ อย่างเช่นภิกษุณี
ท่านหนึ่งถูกชายที่หมายปองก่อนบวชเข้าไปประทุษร้ายข่มขืนในป่า ทำให้ทรง
บัญญัติสิกขาบทเพิ่มเพื่อความปลอดภัยแก่ภิกษุณี

**ภิกษุณีในปัจจุบันไม่มี เพราะขาดบุญไปนานแล้ว และไม่อาจเกิด
ขึ้นใหม่ได้อีก ด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น**

- การบวชเป็นภิกษุณี ครั้งแรกบวชด้วยรับประพตฺติครุธรรม ต่อมา
ทรงอนุญาตให้สงฆ์บวชได้ แต่ต้องบวชในสงฆ์สองฝ่าย คือภิกษุณีสงฆ์และภิกษุ
สงฆ์ ซึ่งวิธีเช่นนี้ทำให้การบวชยุ่งยากมากขึ้น ต้องคัดเลือกมากขึ้น
- อุปัชฌาย์ของภิกษุณี เรียกว่า **ปวัตตินิ** ซึ่งภิกษุณีไม่อาจเป็นได้
ทุกท่าน ต้องมีคุณสมบัติตามพระวินัย และปวัตตินินั้นไม่อาจอุปสมบทให้ผู้หญิง
ได้มาก พระวินัยกำหนดไว้ว่าให้บวชได้ครั้งละ ๑ รูป ปีละ ๑ คน บวชได้ปีเว้นปี
ทำให้ภิกษุณีเกิดขึ้นได้ยากมาก

- ก่อนบวช ผู้หญิงต้องประพาศิตนเป็น **สิกขามานา** (สามเณรี) ปฏิบัติตามสิกขาบท ๖ ประการเคร่งครัดครบถ้วน เป็นเวลา ๒ ปีจึงบวชได้ เมื่อบวชเป็นภิกษุณีแล้ว เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **สหชวีณี**

- ข้อยุ่งยากในเรื่องนี้เป็นไปตามพระพุทธรวินิจัย ทรงบัญญัติไว้เป็นสิกขาบทสำหรับปฏิบัติ ซึ่งไม่อาจวิจารณ์ได้ว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ควรหรือไม่ควร

ข้อบัญญัติเหล่านั้น อย่างเช่นสิกขาบทเหล่านี้ เป็นส่วนหนึ่งของ สิกขาบท ๓๑๑ ข้อของภิกษุณี

- หนึ่ง ภิกษุณีใดบวชให้หญิงผู้เป็นกุมารมีอายุครบ ๒๐ ปีแล้ว แต่ยังมีได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ (เป็นสิกขามานา) เป็นเวลา ๒ ปี เป็นปาจิตตีย์
- หนึ่ง ภิกษุณีใดบวชให้สิกขมานาทุกปี เป็นปาจิตตีย์
- หนึ่ง ภิกษุณีใดบวชให้สิกขมานาปีละสองรูป เป็นปาจิตตีย์
- หนึ่ง ภิกษุณีใดบวชให้สหชวีณีแล้ว ไม่อนุเคราะห์เอง ทั้งไม่ให้ผู้อื่นอนุเคราะห์ ตลอดเวลา ๒ ปี เป็นปาจิตตีย์
- หนึ่ง ภิกษุณีใดไม่ติดตามปวัตตินีผู้บวชให้ตนเป็นเวลา ๒ ปี เป็นปาจิตตีย์

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ภิกษุณีลดจำนวนลงเรื่อยๆ และหมดลงเป็นพันปีมาแล้ว การเกิดของภิกษุณีใหม่จำเป็นต้องหาปวัตตินี (อุปัชฌาย์) ที่ถูกต้องตามพระวินัยให้ได้เสียก่อน ส่วนการหาสิกขมานานั้นไม่ยากนัก การสมมติปวัตตินี

เอง บวชเอง แล้วเรียกว่าเป็นภิกษุณีเอง เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นมาในวงการ
พระศานานานมาแล้ว ยังถกเถียงกันอยู่จนถึงทุกวันนี้ โดยฝ่ายหนึ่งยึดหลัก
พระวินัย ฝ่ายหนึ่งยึดหลักความยุติธรรมในปัจจุบัน จะจบลงอย่างไรอยู่ที่ผู้ใด
ยึดหลักไหน ถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง ถูกใจหรือไม่ถูกใจเป็นสำคัญ

วรรคที่ ๔ โภชนวรรค

ว่าด้วยโภชนะ

โภชนวรรค ลิกขาบทที่ ๑

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“ภิกษุมิใช่ผู้อาพาธ พึงฉันอาหารในโรงพักแรมได้
ครั้งหนึ่ง ถ้าฉันเกินกว่านั้นเป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“อาหารในโรงทานที่ทำทั่วไปไม่นิยมบุคคล ภิกษุไม่เก็บไว้
ฉันได้แต่เฉพาะวันเดียว ต้องหยุดเสียในระหว่าง ต่อไปจึง
ฉันได้อีก ถ้าฉันติดๆ กันตั้งแต่สองวันขึ้นไป ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **โรงพักแรม** คือโรงทานที่เขาจัดอาหาร คือข้าวสุก ขนมสด ของแห้ง ปลา เนื้อ ไข่เพื่อแจกคนทั่วไปไม่เจาะจง เช่นนักบวชหรือคนเดินทาง

อาหารในโรงทานเช่นนี้ ภิกษุจะเข้าไปฉันได้เพียงวันเดียว ห้ามเข้าไปฉันสองวันติดต่อกัน หรือปักหลักฉันทุกวันไม่ไปที่อื่น เพื่อเฉลี่ยอาหารให้ถึงผู้อื่นที่ผ่านมา ยกเว้นเข้าไปฉันวันเว้นวัน ภิกษุอาพาธ และภิกษุที่ได้รับนิมนต์จากเจ้าของโรงทาน เข้าไปฉันได้ตามอาการและตามที่นิมนต์

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อมิให้ภิกษุผู้ไม่อาพาธเห็นแก่ตัว เข้าไปฉันในโรงทานตามชอบใจด้วยเห็นว่ามีอาหารพร้อม ไม่ต้องบิณฑบาต และเพื่อเฉลี่ยอาหารในโรงทานให้ทั่วถึงตามเจตนารมณ์ของผู้ตั้งโรงทาน

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุอาพาธ (๒) ภิกษุมิใช่ผู้อาพาธฉันครั้งเดียว (๓) ภิกษุเดินทางไปและเดินทางกลับมาแะฉัน (๔) เจ้าของนิมนต์ให้ฉัน (๕) เป็นอาหารที่เขาจัดตั้งไว้จำเพาะ (๖) เป็นอาหารที่เขามิได้จัดตั้งไว้พอแก่ความต้องการ (๗) ไม่ต้องอาบัติในเพราะอาหารทุกชนิดในโภชนะห้า (๘) ภิกษุผู้วิกลจริต (๙) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

โกชนวรรค ลิกขาบทที่ ๒

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“เป็นปาจิตติย ในเพราะฉันเป็นหมู เว้นไว้แต่สมัย
สมัยในเรื่องนั้นดังนี้ คือคราวอาพาธคราวที่เป็นฤดู
ถวายเป็นจิรว คราวที่ทำจิรว คราวที่เดินทางไกล คราวที่
โดยสารเรือไป คราวภักของสมณะ นี่เป็นสมัยใน
เรื่องนั้น”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ถ้าหากเขามาฉันต์ ออกชื่อโกชนะทั้งห้าอย่าง คือ
ข้าวสุก ขนมสด ขนมห้าง ปลา เนื้อ อย่างใดอย่างหนึ่ง
ถ้าไปรับของนั้นมาหรือฉันของนั้นพร้อมกันตั้งแต่ ๔ รูป
ขึ้นไป ต้องปาจิตติย เว้นไว้แต่สมัย คือ เป็นใช้อย่าง ๑
ไปทางเรืออย่าง ๑ อยู่มากด้วยกันบิณฑบาตไม่พอฉัน
อย่าง ๑ โกชนะเป็นของสมณะอย่าง ๑”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ฉันเป็นหมู** คือ ภิกษุ ๔ รูปขึ้นไปได้รับฉันต์ด้วยการออกชื่อ
อาหาร ๕ อย่าง คือ ข้าวสุก ขนมสด ขนมห้าง ปลา เนื้อ แล้วฉันด้วยกัน
ด้วยการนั่งล้อมวงฉัน หรือนั่งเรียงเป็นแถวแบบพราหมณ์ฉัน

สิกขาบทนี้มุ่งไปที่ออกชื่ออาหาร ๕ อย่างและฉันเป็นหมู่ จึงจะเป็นอาบัติ

การฉันเป็นหมู่นี้ทรงอนุญาตไว้เป็นกรณีพิเศษ คือในคราวอาพาธในคราวเป็นฤตฤตวายจิวร (คือถ้ามิได้กรานกฐิน มีระยะเวลา ๑ เดือนหลังออกพรรษา ถ้าได้กรานกฐิน มีระยะเวลาดังกลางเดือน ๔) ในคราวทำจิวร ในคราวเดินทางไกล ในคราวโดยสารเรือไป ในคราวประชุมใหญ่ และในคราวภัตของสมณะ (คือคราวที่ผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งนับเนื่องว่าเป็นนักบวชทำภัตตาหารถวาย ภิกษุ คิดว่าเป็นคราวภัตของสมณะ ก็พึงฉันได้)

และมีข้อยกเว้นให้ฉันเป็นหมู่ได้ ตามที่ท่านแสดงไว้ในอนาปัตติวารแห่งสิกขาบทนี้

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้มีให้ภิกษุละวางสติในขณะฉัน เพราะการฉันเป็นหมู่นั้นมักจะมีการพูดคุยกัน มักจะเผลอฉันอย่างไม่สำรวม และไม่ระวังกิริยาอาการ ทำให้ผู้พบเห็นเสื่อมศรัทธาได้ เป็นการป้องกันมิให้ภิกษุฉันแบบอดอยากหิวโหย ดังเรื่องที่เป็นมูลเหตุให้ทรงบัญญัติสิกขาบทนี้

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุฉันในสมัย (๒) ภิกษุ ๒-๓ รูปฉันรวมกัน (๓) ภิกษุหลายรูปเที่ยววิณฑบาตแล้วประชุมฉันร่วมกัน (๔) ภัตตาหารที่เขาถวายเป็นนิจ (๕) ภัตตาหารที่เขาถวายตามสลาก (๖) ภัตตาหารที่เขาถวายในปักษ์ (คือทุกทั้ง

เดือน) (๗) ภัตตาหารที่เขาถวายในวันอุโบสถ (๘) ภัตตาหารที่เขาถวายในวัน
ปาฏิบถ (คือวันขึ้น ๑ ค่ำและวันแรม ๑ ค่ำ) (๙) ไม่ต้องอาบัติในเพราะอาหาร
ทุกชนิด เว้นโทษนะ ๕ (๑๐) ภิกษุผู้วิกลจริต (๑๑) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ
หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระเทวทัตกับภิกษุบริวาร

โภชนวรรค ลิกขาบทที่ ๓

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะโทษนะที่หลัง เว้นไว้แต่สมัย
สมัยในเรื่องนั้นดังนี้ คือคราวอาพาธ คราวที่เป็นฤดู
ถวายจ্বর คราวที่ทำจ্বর นี่เป็นสมัยในเรื่องนั้น”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุรับนิมนต์แห่งหนึ่งด้วยโทษนะทั้งห้า อย่างใดอย่าง
หนึ่งแล้ว ไม่ไปฉันในที่นิมนต์นั้น ไปฉันเสียที่อื่น ต้อง
ปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่ยกส่วนที่รับนิมนต์ไว้ก่อนนั้นให้แก่
ภิกษุอื่นเสีย หรือหน้าจ্বরกาลและเวลาทำจ্বর”

อธิบายความโดยย่อ

ลิกขาบทนี้มีมูลเหตุว่า พระพุทธองค์ทรงรับนิมนต์พร้อมภิกษุสงฆ์ฉัน
ภัตตาหารที่บ้านกรรมกรคนหนึ่ง ภิกษุสงฆ์คิดว่าจะมีแต่อาหารที่มีพุทราผสม
อยู่มาก จึงไปปินทบาตมาฉันก่อน เมื่อถึงเวลาไปฉันที่บ้านกรรมกรนั้น จึง

ฉันได้น้อย อาหารเหลือมาก ซึ่งล้วนเป็นอาหารดีที่ชาวบ้านเขาทำมาช่วย จึงทรงบัญญัติสิกขาบทนี้ไว้ เพื่อมิให้ภิกษุฉันก่อนไปฉันที่อื่นต่อ หรือรับนิมนต์แล้วไม่ไป กลับไปฉันที่อื่น ยกเว้นคราวอาพาธ คราวถวายจีวร คราวทำจีวร

ในกรณีที่เจ้าภาพนิมนต์เจาะจง รับนิมนต์แล้วแต่ไม่อาจไปได้ จึงให้ภิกษุอื่นไปแทน ไม่ควร เพราะเป็นการทำให้เสียความรู้สึกเสียศรัทธาได้นอกจากจำเป็นเช่นอาพาธ เป็นต้น

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุเห็นแก่การขบฉันหรือเห็นแก่ลาภที่จะพึงได้ โดยยอมเสียสัจจะไม่ไปตามที่รับนิมนต์ แต่ไปที่อื่นซึ่งคิดว่าจะดีกว่า อันจัดเป็นการทำศรัทธาให้ตกไปได้

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุฉันในสมัย (๒) ภิกษุฉันบิณฑบาตที่รับนิมนต์ไว้ ๒-๓ แห่งรวมกัน (๓) ภิกษุฉันตามลำดับที่รับนิมนต์ (๔) ภิกษุรับนิมนต์ชาวบ้านทั้งปวงแล้วฉัน ณ ที่แห่งใดแห่งหนึ่งในหมู่บ้านนั้น (๕) ภิกษุรับนิมนต์ชาวบ้านทุกกลุ่มแล้วฉัน ณ ที่แห่งใดแห่งหนึ่งในกลุ่มชาวบ้านนั้น (๖) ภิกษุได้รับนิมนต์ แต่บอกว่าจักรับภิกษา (๗) ภัตตาหารที่เขาถวายเป็นนิจ (๘) ภัตตาหารที่เขาถวายตามสลาก (๙) ภัตตาหารที่เขาถวายในปัถะ (๑๐) ภัตตาหารที่เขาถวายในวันอุโบสถ (๑๑) ภัตตาหารที่เขาถวายในวันปาฏิบ (๑๒) ไม่ต้องอาบัติในเพราะอาหารทุกชนิด เว้นโภชนะ ๕ (๑๓) ภิกษุผู้วิกลจริต (๑๔) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติหรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุชาวเมืองเวสาลี

โกชนวรรค ลิกขาบทที่ ๔

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง เขานำขนมก็ดี สัตตุงก็ได้ มาปวารณาเฉพาะ
ภิกษุผู้เข้าไปสู่ตระกูล ภิกษุต้องการ ก็พึงรับได้เต็ม
๒-๓ บาตร ถ้าวรับยิ่งกว่านั้น เป็นปาจิตตีย์ ครั้นรับเต็ม
๒-๓ บาตรแล้ว พึงนำออกจากที่นั้นแล้วแบ่งปันกับ
ภิกษุทั้งหลาย นี่เป็นการปฏิบัติชอบในเรื่องนั้น”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุเข้าไปบิณฑบาตในบ้าน ทายกเขาเอาขนมมาถวาย
เป็นอันมาก จะรับได้เป็นอย่างมากเพียง ๓ บาตรเท่านั้น
ถ้าวรับให้เกินกว่านั้น ต้องปาจิตตีย์ ของที่รับมามาก
เช่นนั้น ต้องแบ่งให้ภิกษุอื่น”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ขนม** ได้แก่ ของกินชนิดใดชนิดหนึ่งที่เขาจัดเตรียมไว้เพื่อเป็น
ของกำนัล

คำว่า **สัตตุง** ได้แก่ ของกินอย่างใดอย่างหนึ่งที่เขาจัดเตรียมไว้เพื่อ
เป็นเสบียง

คำว่า **เขานำมาปวารณา** คือ เขาปวารณาว่า ท่านต้องการเท่าใด
ก็จงรับไปเท่านั้นเถิด

ในกรณีเช่นนี้ ภิกษุที่ต้องการพึงรับได้เต็ม ๒ หรือ ๓ บาตร เพื่อ
รักษาศรัทธาผู้ปวารณา หากรับเกินไปกว่านั้นเป็นอาบัติ และเมื่อรับไปแล้ว
ทรงแนะนำว่าให้นำไปยังโรงฉันแล้วแบ่งปันให้ภิกษุอื่นด้วย

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ภิกษุไม่แสดงตนเป็นผู้มีมาก แม้
จะได้รับปวารณาไว้ ให้รู้จักประมาณรู้จักความพอดี เพราะแม้จะปวารณาไว้
บางครั้งอาจขาดแคลนหรือของไม่พอ ทำให้ผู้ถวายเดือดร้อนในการจัดหาเพิ่ม
ได้ และเพื่อให้แสดงน้ำใจต่อเพื่อนภิกษุด้วยกัน โดยเมื่อรับมาแล้วแบ่งปันกัน
ขบฉัน เพราะผู้เดียวไม่อาจขบฉันได้หมดและไม่อาจเก็บไว้ได้

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุรับเต็ม ๒-๓ บาตร (๒) ภิกษุรับหย่อนกว่า ๒-๓ บาตร (๓) เขาถวาย
ของที่มีได้เตรียมไว้เพื่อเป็นของกำนัด (๔) เขาถวายของที่มีได้เตรียมไว้เพื่อเป็น
เสบียง (๕) เขาถวายของที่เหลือจากที่เขาเตรียมไว้เพื่อเป็นของกำนัดหรือเพื่อ
เป็นเสบียง (๖) เขาถวายเมื่อระงับการไปแล้ว (๗) รับของพวกญาติ (๘) รับ
ของคนปวารณา (๙) รับเพื่อภิกษุอื่น (๑๐) ภิกษุรับของที่เขาซื้อมาด้วยทรัพย์
ของตน (๑๑) ภิกษุผู้วิกลจริต (๑๒) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิ-
กัมมิกะ ได้แก่ ภิกษุชาวเมืองราชคฤห์

โกชนวรรค ลิกขาบทที่ ๕

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดฉันเสร็จแล้ว ห้ามภัตแล้ว เคี้ยวก็ดี
ฉันก็ดี ซึ่งของเคี้ยวก็ดีของฉันก็ดี ที่ไม่เป็นเดน เป็น
ปาจิตติย”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุฉันค้างอยู่ มีผู้เอาโกชนะทั้งห้าอย่างใดอย่างหนึ่ง
เข้ามาประเคน ห้ามเสียแล้ว ถูจากที่นั่นนั้นแล้ว ฉัน
ของเคี้ยวของฉันซึ่งไม่เป็นเดนภิกษุใช้ หรือไม่ได้ทำวินัย
กรรม ต้องปาจิตติย”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ห้ามภัตแล้ว** คือ ขณะกำลังฉันอยู่ มีผู้นำอาหารมาถวาย บอก
ห้ามเขาไปว่าพอแล้ว อิ่มแล้ว แล้วไม่รับถวาย

คำว่า **ไม่เป็นเดน** ได้แก่ ของเหล่านี้ คือ ของที่ยังมิได้ทำให้เป็น
กับปิยะ คือให้เป็นของสมควรที่จะฉันได้ ๑ ของที่ภิกษุยังมิได้รับประเคน ๑
ของที่ภิกษุยังมิได้ยกขึ้นส่งให้ ๑ ของที่ทำนอกหัตถบาธ ๑ ของที่ภิกษุยังมิได้
ฉัน ๑ ของที่ภิกษุฉันเสร็จแล้ว ห้ามภัตแล้ว ถูจากอาสนะแล้วทำ ๑ ของ
ที่ภิกษุยังมิได้พูดว่า ทั้งหมดนั้นพอแล้ว ๑ ของนั้นไม่เป็นเดนภิกษุอาพาธ ๑
นี้ชื่อว่า ของไม่เป็นเดน

ภิกษุผู้ฉันเสร็จแล้ว ห้ามภัตแล้ว ห้ามฉันของเคี้ยวของฉันที่ไม่เป็น
เดนอีก ถ้าฉัน ต้องปาจิตตีย์

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อมิให้ภิกษุขบฉันไม่เลิก ฉันจุบฉันจิบ
ทำนองเห็นแก่การขบฉัน ซึ่งเป็นอาการอันไม่เหมาะสมแก่สมณภาวะ และเพื่อ
มิให้ทายกผู้ถวายเสียใจว่าตนจัดทำอาหารถวายไม่เพียงพอ ภิกษุฉันไม่อิ่ม จึง
ไปขบฉันที่อื่นต่อ

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุให้ทำให้เป็นเดนแล้วฉัน (๒) ภิกษุรับประเคนไว้ด้วยตั้งใจว่าจักให้ทำเป็น
เดนแล้วจึงฉัน (๓) ภิกษุรับไปเพื่อภิกษุอื่น (๔) ภิกษุฉันอาหารที่เหลือของ
ภิกษุอาพาธ (๕) ภิกษุฉันของที่เปื้อนยามกาลิก (ของที่เก็บไว้ฉันได้ชั่วคราว)
สัตตาคาลิก (ของที่เก็บไว้ฉันได้ ๗ วัน) ยาวชีวิก (ของที่เก็บไว้ฉันได้ตลอด
เวลา) ในเมื่อมีเหตุอันสมควร (๖) ภิกษุผู้วิกลจริต (๗) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ
หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ ภิกษุหลายรูปในวัดเชตวัน

โกชนวรรค สิกขาบทที่ ๒

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดรู้อยู่ มุ่งจะโจมตี นำของเคี้ยวที่ดี ของ
ฉันที่ดี อันไม่เป็นเดน ไปพิจารณาภิกษุผู้ฉันเสร็จแล้ว

ห้ามกัดแล้ว ด้วยบอกว่า นิมนต์เคี้ยวหรือฉันเถิด ภิกษุ
ดังนี้ เมื่อเธอนั้นแล้วเป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุรู้อยู่ว่า ภิกษุอื่นห้ามข้าวแล้ว (ตามสิกขาบทหลัง)
คิดจะยกโทษเธอ แก่ล้างเอาของเคี้ยวของฉันฉันไม่เป็น
เดนภิกษุใช้ไปล่อให้เธอนั้น ถ้าเธอนั้นแล้ว ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

สิกขาบทนี้เกิดจากการที่ภิกษุรูปหนึ่งผูกใจเจ็บต่อเพื่อนกันจึงคิดหา
เรื่อง นำเอาอาหารไปกระย้านกระยอให้เธอนั้น ทั้งที่รู้ว่าเธอนั้นเสร็จแล้ว ห้าม
กัดแล้ว และได้โจมตีเธอว่าทำผิดพระวินัย โดยฉันเสร็จแล้วห้ามกัดแล้วยังฉัน
โภชนะไม่เป็นเดนอีก พระพุทธองค์จึงทรงบัญญัติสิกขาบทนี้ไว้

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุโจมตีใส่ร้ายภิกษุด้วย
กันด้วยความเจ็บใจส่วนตัว อันเป็นเหตุให้บานปลาย เกิดการโต้แย้งทู่เถียง
เป็นเรื่องราวตามต่อไปได้

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุให้ทำเป็นเดนแล้วให้ (๒) ภิกษุให้ด้วยบอกว่า จงให้ทำเป็นเดนแล้วฉัน

เกิด (๓) ภิกษุให้ด้วยบอกว่า จงนำไปเพื่อภิกษุอื่น (๔) ภิกษุให้อาหารที่เหลือ
ของภิกษุอาพาธ (๕) ภิกษุให้ของที่เปื้อนยามกาลิก สัตตาทกาลิก ยาวชิวิก
ด้วยบอกว่า ในเมื่อมีเหตุสมควร ก็จงฉัน (๖) ภิกษุผู้วิกลจริต (๗) ภิกษุผู้เป็น
ต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ ภิกษุผู้เดินทางไปวัดเขตวันรูปหนึ่ง

โกชนวรรค สิกขาบทที่ ๗

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดเคี้ยวก็ดี จันก็ดี ซึ่งของเคี้ยวก็ดี ของ
จันก็ดี ในเวลาวิกาลเป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุฉันของเคี้ยวของจันที่เป็นอาหารในเวลาวิกาล คือ
ตั้งแต่เที่ยงแล้วไปจนถึงวันใหม่ ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **เวลาวิกาล** คือ เวลาตั้งแต่เที่ยงวันไปจนถึงอรุณขึ้น

คำว่า **ของเคี้ยว** ได้แก่ เว้นโกชนะ ๕ มีข้าวสุกเป็นต้นอันเป็นของ
ฉัน นอกนั้นเป็นของเคี้ยว

คำว่า **ของจัน** ได้แก่ โกชนะ ๕ คือ ข้าวสุก ขนมสด ขนมห้าง ปลา
เนื้อ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ภิกษุรู้จักประมาณในการบริโภค ไม่เห็นแก่การบริโภค ให้มีความอดทนอดกลั้นต่อความหิว และเพื่อมิให้ไปรบกวนชาวบ้านซึ่งต้องวุ่นวายอยู่กับการหาเลี้ยงชีพ ทั้งเป็นการช่วยรักษาสุขภาพของภิกษุด้วย เพราะการบริโภคมาก ไม่รู้จักประมาณ นอกจากทำให้มีก่วง ต้องนอนมาก อันเป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกายและทำให้เสียเวลาในการบำเพ็ญกิจแล้ว ยังเป็นต้นเหตุให้เกิดโรคต่างๆ ได้ง่าย เช่น โรคอ้วน โรคหัวใจ โรคเบาหวาน โรคไต

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุที่ฉันของยามกาลิก สัตตาคาลิก ยาวชีวิก ในเมื่อมีเหตุอันสมควร (๒) ภิกษุผู้วิกลจริต (๓) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุสัตตตรสวัคคีย์

โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๘

คำแปลพระบาลีที่เป็นพทบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดเคี้ยวก็ดี ฉันทก็ดี ซึ่งของเคี้ยวก็ดี ของฉันทก็ดี ที่เก็บสะสมไว้เป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุฉันของเคี้ยวของฉันที่เป็นอาหารซึ่งรับประทานไว้
ค้างคืน ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความและเจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

คำว่า **เก็บสะสมไว้** คือ เป็นของรับประทานในวันนี้ แล้วเก็บไว้รับประทานในวันอื่น

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อมิให้ภิกษุสะสมของขบฉันไว้โดยที่สุกแต่เป็นข้าวสุกที่ตากแห้งเก็บไว้ อันจะเป็นภาระในการเก็บ ในการดูแล เมื่อเก็บดูแลไม่ดี ก็เป็นช่องทางให้มีหนู มด ปลวก เข้ามารบกวน และทำให้ของบางอย่างเสียบูดเน่า เสียประโยชน์ไปโดยไม่สมควร

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุเก็บของที่เป็นยาวกาลิกไว้แล้วฉันช่วงกาล (ช่วงระยะเวลาเที่ยงวัน) (๒) ภิกษุเก็บของที่เป็นยามกาลิกไว้แล้วฉันช่วงยาม (ช่วงระยะเวลาปัจฉิมยามแห่งราตรี) (๓) ภิกษุเก็บของที่เป็นสัตตาคาลิกไว้แล้วฉันช่วงสัปดาห์ (๔) ภิกษุฉันของที่เป็นยาวชีวกินเมื่อมีเหตุสมควร (๕) ภิกษุผู้วิกลจริต (๖) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระเวฬุสีฐีสถเระ

โกชนวรรค ลิกขาบทที่ ๔

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดมิใช่ผู้อาพาธ ขอโกชนะอันประณีต
เห็นปานนี้ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย
ปลา เนื้อ นมสด นมส้ม (นมเปรี้ยว) เพื่อประโยชน์แก่
ตนมาฉัน เป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุขอโกชนะอันประณีต คือ ข้าวสุก กระจกด้วยเนยใส
เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ปลา เนื้อ นมสด นมส้ม
ต่อคฤหัสถ์ที่ไม่ใช่ญาติไม่ใช่ปวารณา เขามาฉัน ต้อง
ปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

ลิกขาบทนี้หมายถึงการที่ภิกษุขอโกชนะเหล่านี้มาเพื่อขบฉันด้วย
ตนเอง เพราะเป็นโกชนะที่ดี มีประโยชน์ เป็นที่ชอบใจ ชาวบ้านรู้เข้าก็ติด
โพนทะนาว่าภิกษุเห็นแก่บริโภคะ เทียบรวบรวนชาวบ้านด้วยการขอโกชนะอัน
ประณีตมาบำรุงบำเรอตน

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุเห็นแก่บริโภคนิเวศน์
บำรุงตน โดยไปปรบกวณชอโกชนะอันประณีตจากชาวบ้านมาขบฉัน อันทำให้
ถูกตำหนิโทษนา

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุอาพาธ (๒) ภิกษุเป็นผู้อาพาธขอมมา หายอาพาธแล้วจึงฉัน (๓) ภิกษุ
ฉันโภชนะที่เหลือของภิกษุอาพาธ (๔) ภิกษุขอต่อญาติ (๕) ภิกษุขอต่อคน
ปวารณา (๖) ภิกษุขอเพื่อภิกษุอื่น (๗) ภิกษุขี้อมาด้วยทรัพย์ของตน (๘)
ภิกษุผู้วิกลจริต (๙) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวก
ภิกษุฉัพพัคคีย์

โภชนวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดนำอาหารที่เขายังไม่ได้ถวายมาฉัน
ล่องช่องปาก เว้นไว้แต่น้ำและไม้ชำระฟัน เป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิกษุกลืนกินอาหารที่ไม่มีผู้ให้ คือยังมิได้รับพระเคน ให้ล่วงทวารปากเข้าไป ต้องปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่น้ำและไม่สัณห์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **อาหาร** ได้แก่ ของที่กลืนกินได้อย่างใดอย่างหนึ่ง ยกเว้นน้ำ และไม่ชำระฟัน นี่ชื่อว่าอาหาร

คำว่า **ที่เขายังมิได้ถวาย** หมายถึงอาหารที่ยังมิได้รับพระเคน

คำว่า **เขาถวาย** ได้แก่ เมื่อเขาถวายด้วยกาย ด้วยของที่เนื่องด้วยกาย หรือโยนให้ ๑ เขาอยู่ในหัตถบาต ๑ ภิกษุรับพระเคนด้วยกาย หรือด้วยของเนื่องด้วยกาย ๑ นี่ชื่อว่าเขาถวาย

องค์แห่งการพระเคน ๕

การพระเคนที่ถูกต้อง จำต้องให้ได้ลักษณะองค์แห่งการพระเคน ๕ อย่าง คือ

(๑) ของที่พระเคนต้องไม่ใหญ่และหนักเกินไป พอคนปานกลางคนเดียวยกขึ้นได้

(๒) ผู้พระเคนอยู่ในหัตถบาต คืออยู่ห่างจากผู้รับพระเคนประมาณ ๑ ศอก

(๓) ผู้ประเคนน้อมเข้ามาถวาย

(๔) กิริยาที่น้อมเข้ามาถวายนั้น ด้วยกายก็ได้ ด้วยของเนื่องด้วยกายก็ได้ ด้วยโยนให้ก็ได้

(๕) ภิกษุรับด้วยกายก็ได้ รับด้วยของเนื่องด้วยกายก็ได้ คือ ถ้าผู้ชายถวายก็รับด้วยมือได้เลย ถ้าผู้หญิงถวาย ก็รับด้วยของเนื่องด้วยกาย

ปัจจุบันนิยมใช้ผ้ารับประเคนรับถวาย แต่ไม่นิยมใช้ผ้าเช็ดหน้ารับประเคน เพราะถือว่าเป็นผ้าจีวรที่เปื้อนเหงื่อหรือเป็นผ้าเช็ดมือ เป็นการไม่เคารพทาน

การประเคนที่ผิดแปลกไปและไม่ถูกต้องก็คือ การประเคนที่ไม่ได้องค์แห่งการประเคน เช่น เลือกส่งให้ ไม่ยกให้พ้นจากพื้น หรือยกประเคนอาหารทั้งโต๊ะรวมกัน หรือเพียงแต่ตะแคง โต๊ะที่วางอาหารไว้ข้างบน

การประเคนที่ผิดไปอีกแบบหนึ่งคือ ภิกษุหยิบสิ่งที่จะประเคนให้แก่ผู้ประเคน ผู้ประเคนรับของจากภิกษุแล้วประเคนแก่ภิกษุอีกรูปหนึ่ง ซึ่งภิกษุรูปแรกนั้นไปหยิบยกของที่ยังมิได้ประเคน เป็นอาบัติแต่เริ่มแล้ว

ลักษณะนี้เกิดขึ้นจากมูลเหตุที่ภิกษุรูปหนึ่งพำนักอยู่ในป่าช้า ถือข้อปฏิบัติว่าของทุกอย่างเป็นของบังสุกุล

ไม่ปรารถนารับอาหารที่ชาวบ้านถวาย เทียบหาเครื่องเช่นไห้วตามป่าช้าบ้าง ตามโคนไม้บ้าง ตามธรณีประตูบ้านบ้างมาขบฉัน จึงเป็นเหตุให้ชาวบ้านติติงโพนทนา พระพุทธองค์จึงทรงบัญญัติลักษณะที่ข้อนี้ไว้

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อมิให้ภิกษุเที่ยวเสาะหาอาหารตามที่ต่าง ๆ โดยไม่เหมาะสมกับภาวะ เหมือนคนเร่ร่อนขอทานทั่วไป ต้องได้อาหารจากศรัทธาของชาวบ้านที่เขาเลื่อมใสแล้วน้อมเข้ามาถวายหรือประเคนให้ จึงจะเหมาะสมควรด้วยประการทั้งปวง

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุดื่มน้ำและใช้ไม้ชำระฟัน (๒) ภิกษุหยิบยามหาวิกฏ ๔ (คือยาที่มีสรรพคุณกำจัดพิษงูอย่างแรง ๔ อย่างคือ คูกู มูตร เถ้า ดิน) มาฉันเอง ในเมื่อมีเหตุสมควร (เช่นถูกงูกัด) เมื่อภัยพิบการกไม่มี (๓) ภิกษุผู้วิกลจริต (๔) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ ภิกษุชาวเมืองเวสาดีรูปหนึ่ง

วรรคที่ ๕ อเจลกวรรค

ว่าด้วยนักบวชเปลือย

อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๑

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดให้ของเคี้ยวที่ดี ของกินที่ดี แก่อเจลก
ที่ดี แก่ปริพาชกที่ดี แก่ปริพาชกาที่ดี ด้วยมือของตน
เป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุให้ของเคี้ยวของฉัน แก่นักบวชนอกศาสนาด้วยมือตน ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **อเจลก** คือ นักบวชที่ไม่นั่งผ้าหรือชีเปลือย

คำว่า **ปริพาชก ปริพาชิกา** คือ นักบวชนอกศาสนาที่เป็นชายและเป็นหญิง

การให้ของเคี้ยวของกินแก่นักบวชนอกศาสนาอย่างนั้นด้วยมือ จัดเป็นอาบัติ แต่สั่งให้ผู้อื่นให้ วางไว้ให้ หรือให้ของอย่างอื่นนอกจากของเคี้ยวของกิน ไม่เป็นอาบัติ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อรักษาศักดิ์ศรีความเป็นอุปัชฌาย์ของภิกษุ มิให้นักบวชนอกศาสนาหมิ่นหรือตีเสมอได้เมื่อให้ด้วยมือของตน ชื่อว่าลดตัวลงเสมอกับนักบวชเหล่านั้น ทำให้นักบวชเหล่านั้นคิดว่าตนก็เสมอกับภิกษุจึงยอมรับพวกเขายกย่องเขา เหมือนกับทาสยกย่องของภิกษุ เพราะเคารพนับถือภิกษุฉะนั้น

อีกประการหนึ่ง การแจกของแก่นักบวชนอกศาสนาที่เป็นผู้หญิง หากได้ไม่เท่ากันหรือไม่เหมือนกัน ย่อมเกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ได้ว่ามีอคติลำเอียง รักไม่เท่ากัน เป็นต้น ซึ่งทำให้เสียถึงผู้ให้ได้โดยไม่จำเป็น

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุสั่งให้คนอื่นให้ ไม่ได้ให้เอง (๒) ภิกษุวางให้ (๓) ภิกษุให้ของไว้ทำ ภายนอก (๔) ภิกษุผู้วิกลจริต (๕) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระอานนท์

อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๒

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดกล่าวชวนภิกษุอย่างนี้ว่า มาเถิดคุณ พวกเราจักเข้าไปยังหมู่บ้านหรือนิคมเพื่อบิณฑบาตด้วยกัน จะให้เขาถวายแก่เรากี่ตาม ไม่ให้ถวายเป็นก็ตาม แล้วส่งเรากลับไปด้วยคำว่า กลับไปเถิดคุณ เราพูดหรือนั่งกับคุณไม่มีความสุข เราพูดหรือนั่งคนเดียวมีความสุขกว่า ทำความหมายใจอย่างนี้เท่านั้นให้ เป็นเหตุ ไม่มีอะไรอื่น เป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุชวนภิกษุอื่นไปเที่ยวบิณฑบาตด้วยกัน หวังจะ ประพฤติอนาจาร ได้เรากลับมาเสีย ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

สิกขาบทนี้มุ่งถึงภิกษุสั่งให้ภิกษุที่ตนชักชวนไปบิณฑบาตด้วยกัน กลับก่อน ด้วยอ้างว่าตนไม่มีความผาสุกเมื่อภิกษุนั้นอยู่ด้วย ด้วยเจตนาที่จะประพฤติอนาจารไม่สมควรบางอย่าง เช่น มุ่งจะกระชากกระชี่ มุ่งจะเล่นหัว มุ่งจะนั่งในที่ลับ เป็นต้นกับมาตุคาม เมื่อภิกษุนั้นอยู่ด้วยจะทำได้ไม่สะดวก จึงได้เหอกลับเสีย

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อมิให้ภิกษุเสียมารยาทในเมื่อชวนภิกษุอื่นไปด้วยแล้วให้กลับเสียกลางคัน ด้วยต้องการจะประพฤติไม่เหมาะสมไม่ควร และเป็นการบ่อนทำลายภิกษุที่ไปด้วยมิให้ต้องกลับกลางคัน ทั้งที่ยังบิณฑบาตไม่ได้และกลับมาฉันในโรงครัวไม่ทัน

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุส่งกลับไปด้วยคิดว่า เราสองรูปรวมกันจักไม่พอฉัน (๒) ภิกษุส่งกลับไปด้วยคิดว่า เธอพบเห็นของที่มีราคาแพงแล้วจักเกิดความโลภขึ้น (๓) ภิกษุส่งกลับไปด้วยคิดว่า เธอเห็นมาตุคามแล้วจักเกิดความกำหนัดขึ้น (๔) ภิกษุส่งกลับไปด้วยสั่งว่า เธอจงนำข้าวยาคุหรือข้าวสวย ของเคี้ยวหรือของฉัน ไปให้แก่ภิกษุผู้อาพาธ แก่ภิกษุผู้ตกค้างอยู่ หรือแก่ภิกษุผู้เฝ้าวิหาร (๕) ภิกษุไม่มุ่งจะประพฤติอนาจาร ส่งกลับไปในเมื่อมีกิจจำเป็น (๖) ภิกษุผู้วิกลจริต (๗) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระอุปัชฌาย์นาคายบุตร

อเจลกวรรค ลิกขาบทที่ ๓

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดนั่งแทรกแซงในตระกูลที่มีคนอยู่กัน
สองคน เป็นปาจิตติย”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุสำเร็จการนั่งแทรกแซง ในสกุลที่กำลังบริโภคนอาหารอยู่ ต้องปาจิตติย”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **มีคนอยู่กันสองคน** คือ มีสตรีกับบุรุษ ทั้งสองคนยังอยู่ในห้อง ทั้งสองคนยังไม่ปราศจากราคะ

คำว่า **แทรกแซง** คือ เข้าไปนั่งอยู่ในห้องเดียวกับคนสองคนนั้น

ต้นเหตุของเรื่องนี้คือ ภิกษุไปเยี่ยมสหายเก่า เข้าไปนั่งคุยกันในห้องนอนของเขา สหายได้บอกให้ภรรยาจัดอาหารถวาย เมื่อฉันเสร็จแล้ว สามเณรได้บอกภิกษุว่านิมนต์กลับได้แล้วเพราะฉันเสร็จแล้ว ภรรยาของเขาทราบทันทีว่าสามเณรเกิดราคะต้องการร่วมเพศขึ้น จึงบอกภิกษุว่าให้อยู่ก่อนเพื่อแกล้งสามเณร สามเณรก็บอกให้ภิกษุกลับอีกเป็นครั้งที่สองที่สาม ภิกษุก็ไม่ยอมกลับ ทำให้สามเณรไม่พอใจ จึงออกจากห้องไปบอกภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุรูปหนึ่งนั่งอยู่ในห้องนอนกับภรรยาของตน แม้นนิมนต์ให้กลับก็ไม่ยอมกลับ ภิกษุทั้งหลายนำเรื่องถวายพระพุทธองค์ จึงทรงบัญญัติลิกขาบทนี้

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อเตือนสติภิกษุให้รักษามารยาทและให้ระมัดระวังในการเข้าไปในบ้านของคฤหัสถ์ ไม่ควรอยู่นานจนเกินงาม ควรรู้กาลเทศะ แม้จะเป็นบ้านของคนสนิท เพราะอาจไม่ถูกกาลเทศะขึ้นมาได้

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุนั่งในเรือนหลังใหญ่ ไม่ห่างบานประตูเกินช่วงแขน (๒) ภิกษุนั่งในเรือนหลังเล็กไม่เลยกลางห้อง (๓) ภิกษุมีเพื่อนอยู่ด้วย (๔) คนทั้งสองออกไปแล้ว (๕) คนทั้งสองปราศจากราคะแล้ว (๖) ภิกษุนั่งในสถานที่อันมิใช่ห้องนอน (๗) ภิกษุผู้วิกลจริต (๘) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระอุปัชฌาย์ ศากยบุตร

อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๔

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดนั่งในอาสนะกำบังในที่ลับกับมาตุคาม
เป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุที่นั่งอยู่ในห้องกับผู้หญิง ไม่มีผู้ชายอยู่เป็นเพื่อน
ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **อาสนะกำบัง** คือ อาสนะที่ปิดบังด้วยผ้า บานประตู เลื่อลำแพน ม่านบัง ต้นไม้ เสา ฉางข้าว อย่างใดอย่างหนึ่ง

คำว่า **ที่ลับ** คือ เป็นที่ลับตา ซึ่งไม่มีใครมองเห็นภิกษุหรือมาตุคาม ขยิบตา ยักคิ้ว หรือผงกศีรษะได้ และเป็นที่ลับหู ซึ่งไม่มีใครสามารถจะได้ยิน ถ้อยคำที่พูดกันตามปกติได้

การนั่งในอาสนะกำบังในที่ลับกับมาตุคามเช่นนี้ เป็นการเสี่ยงต่อ ข้อครหาและเสี่ยงต่อการต้องอาบัติข้ออื่นอีกส่วนหนึ่ง แม้การนั่งในเสนาสนะ เช่นนั้นกับมาตุคามหลายคน ก็เป็นอาบัติ เพราะผู้หญิงหลายคนก็คุ้มอาบัติ ไม่ได้ เว้นไว้แต่มีผู้ชายผู้รู้เตียงสา นั่งอยู่ด้วย จึงไม่เป็นอาบัติ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้บัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายแก่ภิกษุผู้ ลืมตัวไปนั่งในที่เช่นนั้นกับมาตุคาม ทำให้ภิกษุรู้ตัวและระวังตัวอยู่ตลอดเวลา ว่าไม่เหมาะไม่ควรที่จะประพฤติเช่นนั้น

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุมิบุรุษผู้รู้เตียงสาคนใดคนหนึ่งอยู่เป็นเพื่อน (๒) ภิกษุอื่น มิได้นั่ง (๓) ภิกษุมิได้มุงที่ลับ (๔) ภิกษุนั่งสนใจไปในอารมณ์อื่น (๕) ภิกษุผู้วิกลจริต (๖) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระอุปัชฌาย์ ทศากยบุตร

อเจลกวรรค ลิกขาบทที่ ๕

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดนั่งในที่ลับกับมาตุคามสองต่อสอง
เป็นปาจิตติย”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุนั่งในที่แจ้งกับผู้หญิงสองต่อสอง ต้องปาจิตติย”

อธิบายความและเจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

คำว่า **ที่ลับ** ในสิกขาบทนี้ มุ่งเฉพาะที่ลับหู มิได้มุ่งที่ลับตา ดังนั้น
ในนวโกวาทจึงแสดงว่านั่งในที่แจ้ง ซึ่งสามารถมองเห็นกิริยาอาการ แต่ไม่
สามารถได้ยินเสียงที่พูดกันได้ และเจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้ก็เหมือนกับ
สิกขาบทก่อน

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุมิบุรุษผู้รู้เตียงสาคนใดคนหนึ่งอยู่เป็นเพื่อน (๒) ภิกษุยืน มิได้นั่ง (๓)
ภิกษุมิได้มุ่งที่ลับ (๔) ภิกษุนั่งลงไปในการณ์อื่น (๕) ภิกษุผู้วิกลจริต (๖)
ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระอุปัชฌาย์

อเจลกวรรค ลิกขาบทที่ ๒

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดรับนิมนต์แล้ว มีภัตตาหารอยู่แล้ว ไม่บอกลาภิกษุซึ่งมีอยู่เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลายก่อนฉันก็ดี หลังฉันก็ดี เป็นปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่สมัย สมัยในเรื่องนั้นดังนี้คือ คราวที่เป็นฤตฤตวายจิวร คราวที่ทำจิวร นี่เป็นสมัยในเรื่องนั้น”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุรับนิมนต์ด้วยโภชนะทั้ง ๕ แล้ว จะไปในที่อื่นจากที่นิมนต์นั้น ในเวลาก่อนฉันก็ดี ฉันกลับมาแล้วก็ดี ต้องลาภิกษุที่มีอยู่ในวัดก่อนจึงจะไปได้ ถ้าไม่ลาก่อนเที่ยวไป ต้องปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่สมัย คือจิวรกาล และทำจิวร”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า มีภัตตาหารอยู่แล้ว คือ มีอาหารที่รับนิมนต์เขาไว้แล้ว

การปฏิบัติตามลิกขาบทนี้คือ เมื่อภิกษุรับนิมนต์ไว้แล้ว ห้ามไม่ให้ไปที่อื่นก่อนเวลาฉันหรือหลังเวลาฉันในที่ที่เขานิมนต์ไว้ หากจำเป็นก็สามารถไปได้ แต่ต้องบอกภิกษุในวัดที่รับนิมนต์ด้วยกันก่อนไป เพื่อจะได้รู้ว่าไปไหน จะกลับมาทันฉันในที่นิมนต์หรือไม่ เป็นต้น เว้นไว้แต่ไม่มีภิกษุอื่นอยู่ในวัด

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันภิกษุผู้รับนิมนต์แล้วทำตัวเลื่อน เบี่ยงไปทีอื่นก่อนเวลาฉัน แล้วไปในงานช้าหรือไปที่อื่นเสีย ทำให้ตามตัวไม่พบ เมื่อจำเป็นต้องไป ต้องบอกภิกษุที่รับนิมนต์ด้วยกันหรือภิกษุในวัดให้รับรู้ จะได้รู้ว่าไปไหน หรือแม้หลังฉันในที่นิมนต์แล้ว ก็ห้ามไปที่อื่นก่อนบอกลา เพื่อป้องกันมิให้ไปที่อื่นโดยไม่มีใครรู้

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุเข้าไปในสมัย (๒) ภิกษุบอกลาภิกษุซึ่งมีอยู่แล้วจึงเข้าไป (๓) ไม่ได้บอกลาภิกษุซึ่งไม่มีอยู่แล้วเข้าไป (๔) เดินทางผ่านเรือนผู้อื่น (๕) เดินทางผ่านชาน โดยรอบเรือน (๖) ไปอารามอื่น (๗) ไปสู่ที่อยู่อาศัยภิกษุณี (๘) ไปสู่สำนัก เติรเถย (๙) ไปโรงฉัน (๑๐) ไปเรือนที่เขานิมนต์ (๑๑) ไปเพราะมีอันตราย (๑๒) ภิกษุผู้วิกลจริต (๑๓) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทกัมมิกะ ได้แก่ พระอุปัชฌาย์ ศากยบุตร

อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๗

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“ภิกษุมิใช่ผู้อาพาธพึงยินดีการปวารณาด้วยปัจจัย เพียง ๔ เดือน เว้นไว้แต่การปวารณาอีก เว้นไว้แต่ การปวารณาเป็นนิจ ถ้าเธอยินดียิ่งกว่านั้น เป็น ปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ถ้าเขาปวารณาด้วยปัจจัยสี่เพียง ๔ เดือน ฟังขอเขาได้
เพียงกำหนดนั้นเท่านั้น ถ้าขอให้เกินกว่ากำหนดนั้นไป ต้อง
ปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่เขาปวารณาอีก หรือปวารณาเป็นนิตย”

อธิบายความโดยย่อ

สิกขาบทนี้ทรงอนุญาตให้ภิกษุผู้มีได้อาพาธรับปัจจัย ๔ คือจิวร
บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลาณเภสัช ตามที่เขาปวารณาไว้ได้ ๔ เดือน เมื่อ
ครบ ๔ เดือนแล้ว หากขอเขาและรับมา ต้องอาบัติ เว้นไว้แต่เขาปวารณาซ้ำ
ก็ขอเขาต่อได้อีก ๔ เดือน หรือเขาปวารณาเป็นนิจคือตลอดชีวิตก็ขอเขาได้
ตลอดชีวิต

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ภิกษุรู้จักประมาณ มีความเพียงพอ
ไม่ขอและรับเกินเลยไปมาก

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุขอเภสัชตามที่เขาปวารณาไว้ (๒) ขอในระยะเวลาตามที่เขาปวารณาไว้
(๓) บอกขอว่า ท่านปวารณาพวกราชมาด้วยเภสัชเหล่านี้ แต่พวกราชมา
ต้องการเภสัชชนิดนี้และชนิดนี้ (๔) บอกขอว่า ระยะเวลาที่ท่านได้ปวารณาไว้

ได้ผ่านพ้นไปแล้ว แต่อาตมายังต้องการภสัช (๕) ขอต่อญาติ (๖) ขอต่อคน
ปวารณา (๗) ขอเพื่อภิกษุรูปอื่น (๘) ซึ่งมาด้วยทรัพย์สินของตน (๙) ภิกษุผู้
วิกลจริต (๑๐) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุ
ฉัพพัคคีย์

อเจลกวรรค ลิกขาบทที่ ๘

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดไปเพื่อจะตูกองทัพที่ยกออกไปแล้ว
เป็นปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่มีเหตุที่สมควร”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิกษุไปตูกองทัพที่เขายกไปเพื่อจะรบกัน ต้อง
ปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่มีเหตุ”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **กองทัพ** หมายถึงกองกำลังทหาร ๔ เหล่า คือกองทหารช้าง
กองทหารม้า กองทหารรถ กองทหารราบ หรือเรียกสั้นๆ ว่า **กองม้ารถคชพล**

การไปตูกองทัพนั้นหมายถึงการไปตูกด้วยความอยากรู้ ด้วยความ
คึกคะนอง โดยไม่มีเหตุจำเป็น จึงเป็นอาบัติ เว้นแต่มีเหตุอันสมควร เช่น มีทหาร
ในกองทัพที่เป็นญาติเกิดล้มป่วยหรือบาดเจ็บต้องการพบภิกษุ อย่างนี้ก็ไปได้
หรือในกรณีกองทัพผ่านวัดไป หรือเห็นกองทัพในระหว่างทาง ภิกษุเห็นเข้า

โดยไม่ตั้งใจ ไม่เป็นอาบัติ หรือภิกษุถูกจับเป็นเชลย จำต้องไปกับกองทัพ ก็
ไม่เป็นอาบัติ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ภิกษุมีความระมัดระวังในการไป
ดูกองทัพ เพราะอาจบังคับใจที่อีกเหิมคึกคะนองไม่อยู่ แสดงกิริยาอาการไม่
เหมาะสมแก่ภาวะออกมา หรือวิพากษ์วิจารณ์กองทัพในทางไม่เหมาะสม

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุอยู่ในวัดที่มองเห็น (๒) กองทัพยกผ่านมายังสถานที่ภิกษุยืน นั่ง หรือ
นอน (๓) ภิกษุเดินสวนทางไปเห็นเข้า (๔) มีเหตุที่สมควร (๕) มีอันตราย
(๖) ภิกษุผู้วิกลจริต (๗) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่
พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

อเจลกวรรค สิกขาบทที่ ๘

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ปัจจัยบางอย่างที่จะไปยังกองทัพพึงมีแก่
ภิกษุนั้น ภิกษุนั้นพึงอยู่ในกองทัพได้เพียง ๒-๓ คืบ
ถ้าอยู่เกินกว่านั้น เป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ถ้าเหตุที่ต้องไปมีอยู่ พึงไปอยู่ในกองทัพได้เพียง ๓ คืบ
ถ้าอยู่ให้เกินกว่ากำหนดนั้น ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ปัจจัยบางอย่าง** หมายถึง เหตุจำเป็น กิจจำเป็นต้องไป เช่น
ไปเยี่ยมญาติที่บาดเจ็บที่เขาซอรั้ง เมื่อมีเหตุจำเป็นเช่นนี้ก็สามารถพักอยู่ใน
กองทัพได้เพียง ๓ คืบ ถ้าเกินกว่านั้นจึงเป็นอาบัติ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ภิกษุไม่ทำตนให้เป็นภาระของทหารที่
ตนไปพักด้วย เพราะภาระของทหารในกองทัพมีมาก และต้องระมัดระวังตลอด
เวลา ไม่อาจเผลอประมาทได้

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุอยู่ ๒-๓ คืบ (๒) ภิกษุอยู่ไม่ถึง ๒-๓ คืบ (๓) ภิกษุอยู่ ๒ คืบแล้ว
ออกไปก่อนอรุณของคืนที่ ๓ ขึ้นมา แล้วกลับมาอยู่ใหม่ (๔) ภิกษุอาพาธพัก
แรมอยู่ (๕) ภิกษุอยู่ด้วยกิจธุระของภิกษุอาพาธ (๖) ภิกษุตกอยู่ในกองทัพ
ที่ถูกข้าศึกล้อมไว้ (๗) ภิกษุมีเหตุบางอย่างขัดขวางไว้ (๘) มีอันตราย (๙)
ภิกษุผู้วิกลจริต (๑๐) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะได้แก่ พวก
ภิกษุฉัพพัคคีย์

อเจลกวรรค ลิกขาบทที่ ๑๐

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“ถ้าภิกษุพักอยู่ในกองทัฬ ๒-๓ คืน ไปสนามรบก็ดี
ที่พักพลก็ดี ที่จัดขบวนทัพก็ดี ไปดูการรวมพลก็ดี เป็น
ปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ในเวลาที่อยู่ในกองทัฬตามกำหนดนั้น ถ้าไปดูเชารบกัน
ก็ดี หรือดูเขาตรวจพลก็ดี ดูเขาจัดกระบวนทัพก็ดี ดูหมู่
เหล่าเสนาที่จัดเป็นกระบวนแล้วก็ดี ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความและเจตนารมณ์ของลิกขาบทนี้

ลิกขาบทนี้มุ่งให้ภิกษุผู้จำเป็นต้องอยู่ในกองทัฬนั้นอยู่เฉพาะในที่พัก
ไม่เดินเพ่นพ่านไปคู่นั้นที่นี่ ด้วยความอยากรู้อยากเห็นซึ่งอาจเป็นอันตรายได้
เช่นไปในที่ที่เขากำลังรบกัน และเป็นการไม่งามเมื่อไปปรากฏตัวในขณะที่เขา
กำลังจัดกระบวนทัพอยู่

อนาปัตติวาร

ในลิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุอยู่ในวัดที่มองเห็น (๒) การรบพุ่งมาปรากฏยังสถานที่ภิกษุยืน นั่ง หรือ

นอน (๓) ภิษุเดินสวนทางไปเห็นเข้า (๔) เมื่อมีกิจจำเป็นเดินไปเห็นเข้า (๕)
มีอันตราย (๖) ภิษุผู้วิกลจริต (๗) ภิษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิษุอาทิกัมมิกะ
ได้แก่ พวกภิษุฉัพพัคคีย์

วรรคที่ ๒ สุราปานวรรค ว่าด้วยดื่มสุรา

สุราปานวรรค ลิกขาบทที่ ๑

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะดื่มสุราเมรัย”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิษุดื่มน้ำเมา ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **สุรา** ได้แก่ น้ำเมาที่กลั่นแล้ว โดยกลั่นให้มีรสเมาด้วยการหมัก
แบ่งเชื้อราแล้วกลั่นตามกรรมวิธีจนได้น้ำเมาตามที่ต้องการ หรือน้ำเมาที่ผสม
ด้วยเครื่องปรุง หรือสุราที่ทำด้วยแป้ง ที่ทำด้วยขนม ที่ทำด้วยข้าวสุก เป็นต้น

คำว่า **เมรัย** ได้แก่ น้ำเมาที่เกิดจากการหมักหรือแช่ หรือน้ำเมาที่มีได้
กลั่นเหมือนสุรา หรือน้ำหมักของผลไม้ น้ำผักของน้ำผึ้ง น้ำผักของน้ำอ้อยแบบ
หรือน้ำอันมีรสหวานตามธรรมชาติ เช่นน้ำตาลสด ที่เขาปรุงขึ้นด้วยเครื่องปรุง
พิเศษ เมื่อล่วงเวลาไป รสหวานนั้นก็จะกลายเป็นรสเมา

ภิกษุดื่มน้ำเมาสองอย่างคือสุราหรือเมรัยนี้ จะมีเจตนาหรือไม่เจตนา
ก็ตาม เป็นอาบัติ

ของมีนเมาตามปกติในปัจจุบัน เช่น กัญชา ฝิ่น เฮโรอีน ยาเสพติด
อื่นๆ ที่ผิดกฎหมาย ท่านสงเคราะห์ไว้ในสิกขาบทนี้ เมื่อภิกษุสูบหรือฉีด
เข้าไปในร่างกาย เป็นอาบัติ และมีโทษทางบ้านเมืองตามกฎหมาย

ของที่มีใช้น้ำเมา แต่มีสี กลิ่น รสเหมือนน้ำเมา เช่นยาของบางอย่าง
ไม่เป็นอาบัติ

น้ำเมาที่เขาเจือลงในแกง ในเนื้อ หรือในของอื่น เพื่อให้ขุรตหรือกัน
เสีย ไม่ถึงกับทำให้เมา ฉนหรือดื่มของนั้น ไม่เป็นอาบัติ แต่ถ้าจงใจเจือหรือ
ผสมลงไป โดยเจตนาเพื่อให้เกิดความเมา เป็นอาบัติ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อมิให้ภิกษุเป็นนักดื่มสุราเหมือนคฤหัสถ์
เป็นการป้องกันภิกษุมิให้เมาเสียสติ อันเป็นกิริยาไม่สมควร ทำให้หมดทางอายุ
ไม่มีความเคารพยำเกรงในผู้ใด แม้จะเป็นพระอุปัชฌาย์อาจารย์ และเพื่อ
ประกาศให้รู้ว่าแม้มิได้ดื่มสุราก็สามารถดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุขและบรรลु
ธรรมได้

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุดื่มน้ำที่มีสี กลิ่น รสเหมือนน้ำเมา แต่ไม่ใช่ น้ำเมา (๒) ภิกษุดื่มน้ำเมาที่เจืออยู่ในแกง (๓) ภิกษุดื่มน้ำเมาที่เจืออยู่ในเนื้อ (๔) ภิกษุดื่มน้ำเมาที่เจืออยู่ในน้ำมัน (๕) ภิกษุดื่มน้ำอ้อยที่ดองมะขามบ้อม (๖) ภิกษุดื่มยาของอริยสวระ (ยาของชนิดหนึ่งซึ่งดองด้วยมะขามบ้อม มีสี กลิ่น และรสคล้ายน้ำเมา) ซึ่งมีใช้น้ำเมา (๗) ภิกษุผู้วิกลจริต (๘) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระสาวก

สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๒

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะใช้น้ำม้อจี”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุจี้ภิกษุ ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

ภิกษุใช้น้ำม้อจีภิกษุด้วยกันด้วยต้องการให้ภิกษุนั้นหัวเราะ เป็นการล้อเล่นหรือหยอกเย้าเพื่อความสนุก เป็นกิริยาไม่สมควร เป็นอาบัติในเพราะเหตุนี้ แต่ในกรณีที่ไม่ถูกต้องตัวของภิกษุผู้เป็นโรคนี้โดยไม่รู้หรือไม่เจตนา ทำให้ภิกษุนั้นเกิดจักจี้หัวเราะขึ้นมา ไม่เป็นอาบัติ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุหยอกล้อกันเล่นจนเกินเลย ทำให้ภิกษุที่เป็นโรคบ้าจี้หรือผู้ถูกจีแสดงอาการสะดุ้งตื่นหรือหัวเราะกระตักกระเดี้ยไปโดยอัตโนมัติ อันอาจทำให้หายใจไม่ทันแล้วถึงมรณภาพได้

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุไม่ประสงค์จะให้หัวเราะไปถูกต้องเข้าเมื่อมีกิจที่จำเป็น (๒) ภิกษุผู้วิกลจริต (๓) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

สุรปานวรรค สิกขาบทที่ ๓

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะการเล่นน้ำ”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิกษุว่ายน้ำเล่น ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า เล่นน้ำ ได้แก่ ลงไปในน้ำลึกพ้นข้อเท้าขึ้นไป โดยมีความประสงค์จะรื่นเริง แล้วดำลงก็ดี ผุดขึ้นก็ดี ว่ายไปก็ดี ชื่อว่าเล่นน้ำ

ถ้ามีความจำเป็น ไม่ประสงค์จะเล่นน้ำ ลงไปในน้ำดำผุดดำว่ายเพื่อมหาของที่ตกลงไปในน้ำ หรือต้องการจะข้ามปากโดยไม่มีทางอื่น หรือในคราวมีอันตราย อย่างนี้ไม่เป็นอาบัติ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุหาความสนุกแก่ตนจนเกินเหตุ หรืออ้างเหตุว่าต้องการออกกำลังกายดูแลสุขภาพให้แข็งแรง และเป็นการป้องกันมิให้ชาวบ้านตำหนิโทษเพราะว่าทำไม่เหมาะสมสมควร

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุไม่ประสงค์จะเล่น เมื่อมีกิจจำเป็น ลงในน้ำแล้วดำลงก็ดี ผุดขึ้นก็ดี ว่ายไปก็ดี (๒) ภิกษุจะข้ามปาก ดำลงก็ดี ผุดขึ้นก็ดี ว่ายไปก็ดี (๓) ภิกษุว่ายในคราวมีอันตราย (๔) ภิกษุผู้วิกลจริต (๕) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุสัตตตรสวัคคีย์

สุราปานวรรค ลิกขาบทที่ ๔

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะความไม่เชื่อเพื่อ”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุแสดงความไม่เชื่อเพื่อในวินัย ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ไม่เชื่อเพื่อ** คือ ไม่เอาใจใส่ ไม่สนใจ ไม่เชื่อฟัง ไม่ปฏิบัติ

ในพระวินัยท่านแยกความไม่เชื่อเพื่อไว้ ๒ อย่าง คือ

(๑) **ความไม่เชื่อเพื่อในบุคคล** คือ เมื่อมีภิกษุอื่นว่ากล่าวตักเตือน ด้วยเจตนาดี โดยถูกต้อง กลับดูถูกภิกษุนั้น หรือไม่สนใจฟัง หรือโต้แย้งโดยไม่เคารพนับถือ

(๒) **ความไม่เชื่อเพื่อในธรรม** คือ เมื่อมีภิกษุอื่นว่ากล่าวตักเตือน โดยชอบธรรมโดยชอบวินัย กลับพูดกระทบธรรมวินัยว่า ทำในธรรมวินัย ชื่อนี้จึงจะสูญหายอันตรายกันไปเสีย เป็นต้น แล้วไม่สนใจที่จะปฏิบัติตามธรรมตามวินัย

ประพจน์ไม่เชื่อเพื่ออย่างนี้ ย่อมต้องอาบัติปาจิตตีย์

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อมิให้ภิกษุเป็นผู้ต้อตึง ได้รับคำแนะนำ ตักเตือนแล้วให้มีความเคารพยำเกรงผู้แนะนำ ไม่ถูกดูถูกหมิ่นหรือเหยียดหยามผู้แนะนำ และเพื่อให้ถือปฏิบัติตามธรรมวินัยเป็นประมาณ

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุกล่าวชี้เหตุว่า อาจารย์ทั้งหลายของพวกกระผมเรียนมาอย่างนี้ สอบถามมาอย่างนี้ (๒) ภิกษุผู้วิกลจริต (๓) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระฉนชนะ

สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๕

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดหลอกให้ภิกษุกลั้ว เป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิกษุหลอนภิกษุให้กลั้วผิ ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **หลอกให้กลัว** ได้แก่ การแสดงกิริยาอาการ การนำรูป เสียง เป็นต้นมาให้ดู และการพูดถึงสิ่งหรือเรื่องต่างๆ โดยต้องการให้ผู้อื่นตกใจ เกิดความกลัว เช่น กลัวผี กลัวโจร กลัวสัตว์ร้าย กลัวอันตรายต่างๆ ตามที่ได้เห็นหรือได้ฟัง

การแสดงและการพูดอย่างนั้น ผู้อื่นเห็นแล้วฟังแล้ว จะกลัวหรือไม่กลัวตามเจตนาผู้แสดงผู้พูดก็ตาม เป็นอาบัติ

แต่ในกรณีที่ผู้แสดงอาการหรือพูดอย่างนั้นโดยไม่มีเจตนาจะหลอกให้กลัวหรือให้ตกใจ แต่ผู้อื่นกลัวและตกใจไปเอง ไม่เป็นอาบัติ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อมิให้บุคคลนั้นแก้งหรือทำร้ายผู้อื่น โดยจงใจหลอกให้กลัว ให้ตกใจ ด้วยความสนุกหรือหยอกเย้าเล่น เพราะการแสดงอาการและการพูดเช่นนั้นทำให้ผู้อื่นเชื่อและตกใจหรือกลัวได้ เมื่อเกิดอาการอย่างนั้นก็ไม่กล้าที่จะไปหรือทำอะไรได้ตามลำพัง

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุไม่มุ่งให้กลัว นำรูปที่ดี เสียงที่ดี กลิ่นที่ดี รสที่ดี โภชณูปพระที่ดีเข้าไปใกล้ๆ หรือบอกเล่าถึงทางกันดารเพราะโจร ทางกันดารเพราะสัตว์ร้าย ทางกันดารเพราะปีศาจ (๒) ภิกษุผู้วิกลจริต (๓) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๒

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดมิใช่ผู้อาพาธ มุ่งการผิง ก่อเองก็ดี ให้
ก่อก็ดี ซึ่งไฟ เป็นปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่มีเหตุที่สมควร”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุไม่เว้นใช้ ดัดไฟให้เป็นเปลวเองก็ดี ใช้ให้ผู้อื่นดัด
ก็ดี เพื่อจะผิง ต้องปาจิตตีย์ ดัดเพื่อเหตุอื่น ไม่เป็นอาบัติ”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **มุ่งการผิง** หมายถึงต้องการจะให้ร่างกายอบอุ่น

สิกขาบทนี้หมายถึงการที่ภิกษุต้องการจะผิงไฟ จึงก่อไฟเองหรือให้
คนอื่นก่อแล้วผิง ทรงห้ามมิให้ผิงไฟด้วยวิธีอย่างนี้ เพราะเมื่อถึงฤดูหนาว
สามารถไปผิงไฟในที่จัดไว้สำหรับผิงที่เรียกว่าเรือนไฟได้ หรือผิงไฟที่คนอื่นเขา
ก่อไว้แล้วได้ และทรงอนุญาตไว้ว่า ภิกษุอาพาธซึ่งเมื่อไม่ได้ผิงไฟจะไม่สบาย ก็
ก่อไฟผิงได้ หรือเมื่อเหตุจำเป็นเช่นเป็นไข้ขึ้นมา จำต้องผิงไฟ ก็ดัดไฟผิงเองได้

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันอันตรายจากไฟที่ภิกษุก่อไฟผิง
แล้วอาจเผลงถึงตัวจากไป ไฟอาจลุกไหม้กุฏิและศาลาซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรือนไม้

มุงด้วยหญ้าได้ หรือเพื่อป้องกันมิให้สัตว์ซึ่งอาจมีอยู่ในท่อนไม้หรือกองไม้เป็นอันตราย หรือเพื่อป้องกันไฟไหม้ป่าโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็ได้

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุอาพาธ (๒) ภิกษุผิงไฟที่ผู้อื่นก่อไว้ (๓) ภิกษุผิงถ่านไฟที่ปราศจากเปลว (๔) ภิกษุตามประทีปที่ดี ก่อไฟใช้อย่างอื่นที่ดี ติดไฟในเรือนที่ดี เพราะมีเหตุที่สมควร (๕) ภิกษุผิงไฟในคราวมีอันตราย (๖) ภิกษุผู้วิกลจริต (๗) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ ภิกษุทั้งหลายที่พักอยู่ที่สวนสัตว์ เกสกลาวัน

สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๗

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดไม่ถึงครึ่งเดือน อาบน้ำ เป็นปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่สมัย สมัยในเรื่องนั้นดังนี้ คือ หนึ่งเดือนครึ่งทำย ถูร้อน หนึ่งเดือนแรกของฤดูฝน รวมเป็นสองเดือนครึ่ง เป็นคราวที่ร้อน เป็นคราวที่อบอ้าว คราวอาพาธ คราว การงาน คราวเดินทางไกล คราวถูกลมฝน นี่เป็นสมัย ในเรื่องนั้น”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุอยู่ในมณฑลประเทศ คือจังหวัดกลางแห่งประเทศอินเดีย ๑๕ วันจึงอาบน้ำได้หนหนึ่ง ถ้ายังไม่ถึง ๑๕ วันอาบน้ำ ต้องปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่มีเหตุจำเป็น ในปัจจุบันประเทศ เช่นประเทศเรา อาบน้ำได้เป็นนิตย ไม่เป็นอาบัติ”

อธิบายความโดยย่อ

สิกขาบทเรื่องการอาบน้ำนี้เป็นที่สับสนมากพอสมควร ด้วยการตีความว่าทรงให้ภิกษุอาบน้ำได้ ๑๕ วันต่อครั้ง แต่ที่จริงภิกษุสามารถอาบน้ำได้ตลอด เพราะทรงมีข้อยกเว้นไว้ให้มากมาย สิกขาบทนี้มีมูลเหตุมาจากการที่พระเจ้าพิมพิสารเสด็จไปที่ตโปทาซึ่งเป็นบ่อน้ำร้อนอันอยู่ไม่ไกลจากวัดเวฬุวันเพื่อทรงสนานพระเศียรเกล้า แต่ภิกษุทั้งหลายอาบน้ำกันอยู่ก่อน จึงทรงรอกจนเย็นภิกษุจึงอาบน้ำกันเสร็จ ทำให้เสด็จกลับเข้าประตูเมืองไม่ทัน ต้องพักอยู่นอกเมือง พระพุทธองค์จึงทรงบัญญัติสิกขาบทนี้ไว้

ต่อมา ทรงอนุญาตให้ภิกษุอาบน้ำได้ตลอดในช่วงหนึ่งเดือนครึ่ง ทำยฤดูร้อน และอีกหนึ่งเดือนแรกของฤดูฝน และทรงอนุญาตพิเศษแก่ภิกษุผู้อาพาธ ภิกษุที่ทำงาน ภิกษุเดินทางไกล ภิกษุที่ถูกลมฝน ให้อาบน้ำได้แม้ยังไม่ถึง ๑๕ วัน

ที่ทรงห้ามดังนี้ พิเคราะห์ดูแล้วทรงห้ามเฉพาะการอาบน้ำที่ตโปทา เพราะเป็นบ่อน้ำร้อนแห่งเดียวของเมืองที่ผู้คนไปอาบน้ำกันมาก การที่ภิกษุจะเบียดผู้คนอาบน้ำย่อมไม่สะดวกและไม่เหมาะสม จึงทรงห้ามไว้ แต่ทรงอนุญาตไว้พิเศษในช่วงฤดูร้อนและต้นฤดูฝน ต่อไปก็เมื่อเข้าฤดูฝนก็สามารถสงวนน้ำ

ได้ในที่ทั่วไป ในฤดูหนาวไม่จำเป็นต้องสร้งน้ำมากนัก ส่วนในที่อื่นที่เรียกกันว่าปัจจุบันชนบท คือเมืองหรือประเทศรอบนอกจากเมืองราชคฤห์ เช่นในประเทศไทย ทรงอนุญาตให้ภิกษุอาบน้ำได้โดยเสรี ไม่มีกำหนดวัน

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อบังคับกันมิให้ภิกษุไปอาบน้ำปะปนกับชาวบ้านโดยเสรี เพราะเป็นภาพที่ไม่งามเมื่ออาบน้ำ และเป็นการให้ความสะดวกแก่ชาวบ้านที่ต้องรอให้ภิกษุสร้งน้ำเสร็จก่อนจึงเข้าไปอาบน้ำ เพราะชาวบ้านผู้มีศรัทธาย่อมไม่กล้าที่จะเข้าไปอาบน้ำพร้อมกับภิกษุ

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัตได้ไว้ คือ (๑) ภิกษุอาบน้ำในสมัย (๒) ภิกษุอาบน้ำในเวลาครึ่งเดือน (๓) ภิกษุข้ามฟากพรวางอาบน้ำ (๔) ภิกษุอาบน้ำในปัจจุบันชนบททุกๆแห่ง (๕) ภิกษุอาบน้ำเพราะมีอันตราย (เช่นถูกผึ้งไล่ต่อย รีบลงไปอาบน้ำแล้วดำน้ำหนี) (๖) ภิกษุผู้วิกลจริต (๗) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ ภิกษุที่อยู่เมืองราชคฤห์

สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๘

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดได้จีวรใหม่มา พึงถือเอาวัตถุสำหรับ
ทำให้เสียสี ๓ อย่างอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ของสีเขียว
ครามก็ได้ ของสีถมก็ได้ ของสีดำนํ้าก็ได้มาทำให้
เสียสี ถ้าภิกษุไม่ถือเอาวัตถุสำหรับทำให้เสียสี ๓
อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่งมาทำให้เสียสี ใช้จีวรใหม่ เป็น
ปาจิตติย”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิกษุได้จีวรใหม่มา ต้องพินทุด้วยสี ๓ อย่าง คือ เขียว
คราม โคลน ดำนํ้า อย่างใดอย่างหนึ่งก่อน จึงห่มได้ ถ้า
ไม่ทำพินทุก่อนแล้วนุ่งห่ม ต้องปาจิตติย”

อธิบายความโดยย่อ

เมื่อภิกษุได้ผ้าจีวรใหม่มา ไม่ว่าจะเป็นผ้านุ่ง ผ้าห่ม ผ้าสังฆาฏิ ผ้าอาบ
น้ำฝน ให้ทำให้เสียสีด้วยการทำพินทุกับปะ คือทำจุดกลมๆ หรือวงกลม ขนาด
ใหญ่เท่าแฉวงตานกยูง ขนาดเล็กเท่าหลังตัวเรือด ไว้ที่มุมผ้าหรือที่ชายผ้า ทั้งนี้
เพื่อให้ผ้านั้นเศร้าหมองมีจุดต่างในตัวผ้า และเป็นเหตุให้สามารถจำผ้าของ
ตัวเองที่ทำพินทุกับปะไว้ ในกรณีที่ผ้าไปรวมปะปนกันในการณีบางอย่าง และ
เมื่อทำพินทุกับปะไว้ หากเครื่องหมายที่ทำไว้เลือนหายไปหรือจางไป ไม่ต้อง

ทำพินทุกับปะใหม่ หรือนำผ้าที่ยังมิได้ทำพินทุกับปะไปเย็บติดกับผ้าที่ทำพินทุกับปะไว้แล้วใช้สอย หรือใช้ผ้าปะ ใช้ผ้าทาบกับผ้าใหม่ ไม่ต้องทำพินทุกับปะ เพราะผ้าปะและผ้าทาบก็มีคติเหมือนพินทุกับปะ

สิ่งที่ใช้ในการทำพินทุกับปะทรงกำหนดไว้ ๓ สิ่ง คือ สีเขียวคราม สีโคลน สีดำคล้ำ ปัจจุบันนิยมใช้ดินสอดำเป็นเครื่องมือในการทำพินทุกับปะ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ผ้าจีวรที่ได้มาใหม่มีจุดต่างพริ้วเหมือนเป็นผ้าจีวรเก่า มีราคาคงลงไป ไม่เป็นที่ต้องการของพวกโจร และเพื่อให้เป็นเครื่องหมายสำหรับจดจำจีวรของตนได้ในเวลาที่จีวรอยู่ปะปนกัน

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุถือเอาแล้วใช้นุ่งห่ม (๒) ภิกษุใช้จีวรที่มีเครื่องหมายพินทุกับปะหายสูญไป (๓) ภิกษุใช้จีวรที่มีร่องรอยทำเครื่องหมายพินทุกับปะไว้แต่จางไป (๔) ภิกษุใช้จีวรที่ยังมิได้ทำเครื่องหมายพินทุกับปะแต่เย็บติดกับจีวรที่ทำพินทุกับปะแล้ว (๕) ภิกษุใช้ผ้าปะ (๖) ภิกษุใช้ผ้าทาบ (๗) ภิกษุใช้ผ้าตาม (๘) ภิกษุผู้วิกลจริต (๙) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ ภิกษุหลายรูปที่เดินทางจากเมืองสาเกตไปเมืองสาวัตถี

สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๔

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดวิกัปจิรวเองแก่ภิกษุที่ดี ภิกษุณีที่ดี
สิกขามานาก็ดี สามเณรที่ดี สามเณรีที่ดี แล้วใช้จิรว
ซึ่งยังมีได้ตอนก่อนนั้น เป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุวิกัปจิรวแก่ภิกษุหรือสามเณรแล้ว ผู้รับยังมีได้ตอน
นุ่งห่มจิรวนั้น ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **วิกัป** หมายถึงการทำให้เป็นเจ้าของสองเจ้าของ คือขอให้ภิกษุ
หรือสทรรหมิกอื่นร่วมเป็นเจ้าของด้วย อันทำให้ไม่ต้องอาบัติในเพราะเก็บ
อติเรกจิรวไว้เกินกำหนดตามสิกขาบท

เมื่อภิกษุวิกัปจิรวไว้กับภิกษุหรือสามเณรอื่นแล้ว ไม่ได้ตอนวิกัปคือ
ไม่ได้บอกแก่คู่วิกัปก่อนหรือคู่วิกัปยังไม่ได้อนุญาตก่อนแล้วใช้จิรวนั้นโดยความ
มักง่ายหรือเห็นแก่ตัว เป็นอาบัติ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อมิให้ภิกษุเป็นผู้มักง่าย ถือโอกาสใช้สอย จีวรที่วิกัปไว้โดยพลการ โดยไม่เกรงใจภิกษุหรือสามเณรคู่วิกัป อันเป็นการ แสดงมารยาทที่ไม่สมควร และเป็นการสร้างความบาดหมางแตกแยกตามมาได้

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุใช้สอยจีวรที่ภิกษุผู้รับวิกัปคืนให้ หรือถือวิสาสะแก่ภิกษุผู้รับวิกัป (๒) ภิกษุผู้วิกถจกริต (๓) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่พระ อุพนันทสาकยบุตร

สุราปานวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดช้อนก็ดี ให้ช้อนก็ดี ซึ่งบาตรก็ดี จีวรก็ดี
ผ้าปูนั้งก็ดี กล่องเข็มก็ดี ประคดเอวก็ดี ของภิกษุ โดย
ที่สุดแม้มุ่งจะหัวเราะเล่น เป็นปาจิตติย”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุช้อนบริวาร คือ บาตร จีวร ผ้าปูนั้ง กล่องเข็ม
ประคดเอว สิ่งใดสิ่งหนึ่งของภิกษุอื่น ด้วยคิดว่าจะล้อเล่น
ต้องปาจิตติย”

อธิบายความและเจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ ห้ามมิให้ภิกษุช้อนหรือส่งให้คนอื่นช้อนบริวาร เช่นบาตร จีวร ของใช้ ของภิกษุอื่น เพื่อที่จะล้อเล่นด้วยความสนุก หรือเพื่อให้เจ้าของ กระทบกระวายหา หรือเพื่อการอื่นโดยเจตนา มิได้คำนึงถึงความเดือดร้อนใจ ของภิกษุผู้มีบริวารหายไป จึงทรงบัญญัติห้ามไว้

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุไม่ประสงค์จะหัวเราะเล่น (๒) ภิกษุเก็บบริวารที่ผู้อื่นวางไว้ไม่ดี (๓) ภิกษุ เก็บไว้ด้วยหวังสั่งสอนแล้วจะคืนให้ (๔) ภิกษุผู้วิกลจริต (๕) ภิกษุผู้เป็นต้น บัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

วรรคที่ ๗ สัปปาณกวรรค ว่าด้วยสัตว์มีชีวิต

สัปปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๑

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดจงใจฆ่าสัตว์ เป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุแก่งฆ่าสัตว์ติรัจฉาน ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความและเจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อมิให้ภิกษุทำร้ายรังแกสัตว์ดิรัจฉานทุกประเภท อันแสดงถึงความขาดเมตตาในสัตว์ มุ่งหมายไปถึงสัตว์ทุกประเภท ไม่ว่าสัตว์ใหญ่หรือสัตว์เล็ก เช่น มด ยุง เรือด เพราะสัตว์ทุกชนิดล้วนมีชีวิต และเป็นชีวิตที่มีคุณค่าแม้จะเล็กน้อยก็ตาม ฆ่าสัตว์เท่ากับเป็นการพรากจากชีวิต

ในกรณีที่ได้แก่ง มีได้งใจ เช่นเดินเหยียบตอคนค้ำมีด ทำสิ่งของหล่นทับ หรือกรณีอื่น ไม่เป็นอาบัติ

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุไม่จงใจฆ่า (๒) ภิกษุฆ่าด้วยไม่มีสติ (๓) ภิกษุไม่ประสงค์จะให้ตาย (๔) ภิกษุผู้วิกลจริต (๕) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระอุทายี

สรุปแผนกวรรค สิกขาบทที่ ๒

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดรู้อยู่ บริโภคน้ำมีตัวสัตว์ เป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุรู้ชื่อว่า น้ำมีตัวสัตว์ บริโภคน้ำนั้น ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **บริโภค** หมายถึงการใช้สอยน้ำในทุกกรณีที่ทำเป็นปกติ เช่น ต้ม อาบ ล้างบาตร ล้างภาชนะ ชักผ้า รวมถึงการลงไปดื่มน้ำในแหล่งธรรมชาติ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ไปเหยียบย่ำสัตว์ในน้ำตายได้ ดังนั้นท่านจึงให้กรองน้ำด้วยเครื่องกรองเล็กก่อนนำไปดื่ม

สำหรับกรณีอื่นที่ต้องพิจารณาว่าในน้ำมีตัวสัตว์หรือไม่ ที่กล่าวนี้ หมายถึงน้ำที่มีตามธรรมชาติ เช่น น้ำในบ่อ ในสระ ในหนอง หรือในแม่น้ำ ลำคลอง แต่น้ำประปาไม่จำเป็นต้องกรองอีก เพราะผ่านกระบวนการกรองมาอย่างดีแล้ว

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุขาดความรอบคอบในการดื่มน้ำ โดยเฉพาะน้ำตามธรรมชาติ จะได้ไม่ทำลายสัตว์เล็กที่อยู่ในน้ำโดยไม่รู้ตัว แม้จะยุ่งยาก แต่ก็แสดงถึงน้ำใจในความเอื้อเฟื้อพระวินัย

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุไม่รู้ว่ามีตัวสัตว์บริโภค (๒) ภิกษุรู้ว่ามีตัวสัตว์ คือรู้ว่าจักไม่ตาย เพราะการบริโภค (๓) ภิกษุผู้วิกลจริต (๔) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

สัปปาณกวรรค ลิกขาบทที่ ๓

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดรู้อยู่ รื้อฟื้นอิทธิกรณที่ตัดสินเสร็จแล้ว
ตามธรรมเพื่อทำใหม่ เป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุรู้อยู่ว่า อิทธิกรณนี้สงฆ์ทำแล้วโดยชอบ เลิกถอน
เสียกลับทำใหม่ ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **อิทธิกรณ** หมายถึงเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วสงฆ์จำต้องดำเนินการ มี
๔ เรื่อง คือ

- (๑) **วิวาทาธิกรณ** การเถียงกันเกี่ยวกับพระธรรมวินัย
- (๒) **อนุวาทาธิกรณ** การโจทหรือการกล่าวหากันด้วยอาบัติ
- (๓) **อาปัตตาธิกรณ** การตั้งอาบัติ การปรับอาบัติ และการแก้ไข

ให้พ้นจากอาบัติ

(๔) **กัจจาธิกรณ** สังฆกิจต่างๆ ที่สงฆ์จะต้องทำ เช่น ให้อุปสมบท
เป็นต้น

ลิกขาบทนี้หมายถึงการที่ภิกษุไม่พอใจการตัดสินของสงฆ์ที่ตัดสินไป
แล้วว่าไม่ถูกต้อง ไม่เป็นธรรม ต้องดำเนินการใหม่ ต้องตัดสินใหม่ โดยที่เรื่อง

นั้นตัดสินเสร็จสิ้นไปแล้วโดยถูกต้องตามหลักวินัย ตามหลักสัตตสุตตญาณ เมื่อขอให้อริพินมาทำใหม่ จะด้วยเจตนาใดก็ตาม เป็นอาบัติ

แต่ถ้าแน่ใจว่า การตัดสินนั้นไม่ชอบธรรม หรือผู้ตัดสินแตกแยกกัน หรือตัดสินให้โทษแก่ผู้ไม่ควรจะรับโทษอย่างนั้น เพราะไม่สมเหตุผล อย่างนี้สามารถอริพินได้

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้สงฆ์ต้องมาดำเนินการเรื่อง ที่ตัดสินไปตามชอบธรรมแล้วอีก อันเป็นการเสียเวลาและเป็นเหตุให้ต้องอริพิน คดีความไม่รู้จัก เพราะหากสามารถทำได้ครั้งหนึ่งก็จะเป็นตัวอย่างให้ภิกษุอื่นดำเนินรอยตาม และเป็นช่องทางให้ภิกษุผู้ไม่ชอบสงฆ์ที่มีหน้าที่พิจารณา อริกรรมแจ้งให้อริพินคดีใหม่ เพื่อให้ต้องเสียเวลาไปกับการอริพิน หรือให้ต้อง วุ่นวายไปกับเรื่องนี้ไม่สิ้นสุด

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุรู้อยู่ว่า ทำกรรมโดยไม่เป็นธรรม หรือทำโดยสงฆ์ที่แตกแยกกัน หรือทำแก่ บุคคลผู้ไม่ควรแก่กรรม ดังนี้ อริพิน (๒) ภิกษุผู้วิกลจริต (๓) ภิกษุผู้เป็นต้น บัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

สัปปาณกวรรค ลิกขาบทที่ ๔

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดรู้อยู่ ปกปิดอาบัติชั่วหยาบของภิกษุ
เป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุรู้อยู่ แก่ถึงปกปิดอาบัติชั่วหยาบของภิกษุอื่น ต้อง
ปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **อาบัติชั่วหยาบ** หมายถึงอาบัติปาราชิก ๔ ลิกขาบท และ
สังฆาทิเสส ๑๓ ลิกขาบท

อาบัติชั่วหยาบอย่างนี้ เมื่อภิกษุรู้ว่าภิกษุรูปนั้นต้องอาบัติชั่วหยาบนี้
ท่านห้ามปกปิดไว้ จะด้วยเหตุผลว่าคนทั้งหลายรู้เรื่องนี้เข้าจักโจทก์กัน หรือ
จักบังคับตนให้ให้การ หรือจักคำว่าเรา หรือจักติเตียนเรา หรือจักทำให้เราเกิด
เขิน หรือด้วยเหตุผลอย่างใดก็ตาม จักว่าเป็นการปกปิดทั้งสิ้น

ในกรณีที่ปกปิดไว้ด้วยเห็นว่าสงฆ์จะเกิดความบาดหมางทะเลาะกัน
เกิดสังฆเภท หรือสร้างความวิวาทกันให้เกิดขึ้นแก่หมู่คณะ หรือเห็นว่าภิกษุผู้มี
อาบัติชั่วหยาบนั้นเป็นผู้โหดร้ายหยามคาย อาจทำอันตรายแก่ชีวิตตนได้ หรือ
ยังไม่รู้ว่าจะบอกใครดี เพราะยังมองไม่เห็นผู้ที่จะรับฟังและแก้ไขได้ อย่างนี้แม้
ไม่บอกใครก็ไม่จัดว่าปกปิด และไม่เป็นอาบัติ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุเพิกเฉยแบบเอาหูไปนาเอาตาไปไร่ แม้รู้เห็นว่าภิกษุรูปนั้นต้องอาบัติร้ายแรงก็นิ่งเฉย ไม่ยอมบอกใคร ไม่กล้าที่จะเปิดเผย เป็นเหตุให้ผู้ต้องอาบัติดำรงตนอยู่ในเพศในหมู่คณะได้อย่างสุขสบาย และกล้าที่จะทำความผิดเช่นนั้นหรืออย่างอื่นอีก เพราะไม่มีผู้ใดสนใจเอาความ จุกมุ่นหมายคือต้องกล้าเปิดเผย เพื่อทำหมู่คณะให้บริสุทธิ์ เป็นเนืองน่านบุญอันยอดเยี่ยมแท้จริง

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุไม่บอกด้วยเห็นว่าความบาดหมางก็ดี ความทะเลาะก็ดี ความแค้นแค้นก็ดี การวิวาทก็ดี จักมีแก่สงฆ์ (๒) ไม่บอกด้วยเห็นว่าจักเป็นสังฆเภท (ตามแตกแห่งสงฆ์) และสังฆวราชี (ความร้าวรานแห่งสงฆ์) (๓) ไม่บอกด้วยเห็นว่าภิกษุนี้เป็นผู้โหดร้ายหยาบคาย จักทำอันตรายชีวิตหรืออันตรายพรหมจรรย์ (๔) ไม่พบภิกษุอื่นที่สมควรจึงไม่บอก (๕) ไม่ตั้งใจจะปกปิด แต่ยังไม่ได้ออก (๖) ไม่บอกด้วยเห็นว่าจักปรากฏเองด้วยการกระทำของตน (๗) ภิกษุผู้วิกลจริต (๘) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ ภิกษุรูปหนึ่งในวัดเขตวัน

สัปปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๕

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดรู้อยู่ อุปสมบทให้กุลบุตรผู้มีอายุ
ต่ำกว่า ๒๐ ปี กุลบุตรนั้นไม่เป็นอุปสัมบันด้วย ภิกษุ

ทั้งหลายเหล่านั้นควรถูกกำหนดด้วย นี่เป็นปาจิตตีย์ในเรื่องนั้น”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุผู้อยู่ เป็นอุปัชฌายะอุปสมบทกุลบุตรผู้มีอายุอ่อนกว่า ๒๐ ปี ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

การให้อุปสมบทคือบวชให้เป็นภิกษุนั้นจัดเป็นเรื่องใหญ่และเป็นเรื่องละเอียดอ่อน เพราะเป็นการสร้างบุคลากรที่น่าเคารพกราบไหว้ น่าศรัทธาเลื่อมใส เป็นบุญเขตอันยอดเยี่ยมของชาวโลก จำต้องพิถีพิถันคัดกรองอย่างดี หากไม่ผ่านคุณสมบัติก็ไม่ควรอนุญาตให้บวชได้ เพราะเป็นการสร้างความเสื่อมเสียเป็นระยะเวลานาน โดยเฉพาะเรื่องอายุผู้บวชจัดว่าสำคัญอันดับต้น ทรงกำหนดว่าต้องมีอายุ ๒๐ ปีขึ้นไป หากมีอายุยังไม่ถึง ๒๐ ห้ามอุปสมบทให้

การนับอายุของผู้บวช พระอุปัชฌาย์ต้องเป็นผู้กำหนดนับ ปัจจุบันกำหนดว่าหากจำเป็นให้นับอายุในพรรษาได้ ๖ เดือน เมื่อบวชอายุหลังจากที่เกิดมาแล้วอีก ๑๙ ปี ๖ เดือนก็เต็ม ๒๐ ปี นับอย่างนี้ค่อนข้างล่อแหลมคือขาดแม้วันเดียวก็ไม่ได้ ดังนั้น พระอุปัชฌาย์ผู้เคร่งครัดจึงไม่ยอมนับอายุในพรรษา ๖ เดือน จะนับจากที่เกิดมาแล้วเต็ม ๒๐ ปี กรณีอย่างนี้แม้จะหลงลืมนับขาดไปสัก ๕ วัน ๑๐ วันก็คุ้มได้ คือยังเป็นภิกษุได้ตามเป็นจริง

สำหรับกุลบุตรผู้บวชเมื่ออายุไม่ถึง ๒๐ ปี แม้จะบวชไปนาน ๑๐ พรรษา ๒๐ พรรษา ก็ไม่อาจเป็นภิกษุหรือเป็นอุปัชฌาย์ได้ แม้ว่าพอมีอายุครบ ๒๐ ปีแล้วก็ยังเป็นภิกษุโดยอัตโนมัติ หาได้ไม่ ทั้งนี้เพราะผิดมาตั้งแต่ต้น ซึ่งจะผิดโดยไม่รู้หรือโดยเหตุอะไรก็ตาม ก็ไม่อาจเป็นภิกษุได้โดยประการทั้งปวง

ในการบวชผู้มีอายุไม่ถึง ๒๐ ปีอย่างนี้ เป็นอาบัติปาจิตตีย์แก่พระอุปัชฌาย์ พระคู่สวดและพระอันตบท่านบริบททุกกฐ แต่เมื่อผู้บวชมีอายุไม่ถึง ๒๐ ปี สำคัญว่ามีอายุถึงแล้ว อุปสมบทให้ ไม่เป็นอาบัติแก่พระอุปัชฌาย์ แต่ผู้บวชไม่อาจเป็นภิกษุได้

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุเป็นอุปัชฌาย์อุปสมบทผู้มีอายุไม่ถึง ๒๐ ปี เพราะถือว่ายังไม่เป็นผู้ใหญ่เต็มตัว ยังไม่สามารถอดทนต่อหนาว ร้อน ลม แดด ความหิวกระหาย ยังไม่สามารถทนทานต่อเหลือบ ยุง มด สัตว์เลื้อยคลาน และยังไม่สามารถอดทนต่อคำกล่าวร้าย ทุกขเวทนาทางกายได้ดีเท่ากับผู้มีอายุเกิน ๒๐ ปี เมื่ออดทนไม่ได้ก็จะทำให้ตัวผู้บวชเองเดือดร้อนกรวนกรวาย หรือสร้างความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่นได้ เมื่อประสบกับภาวะหนาวร้อน หรือความหิวกระหายขึ้นมาแล้วดิ้นรนหรือร้องขอจากผู้อื่น

แต่ในกรณีบวชให้เป็นสามเณร ท่านกำหนดอายุไว้ประมาณ ๗ ปีขึ้นไป จัดเป็นการบรรพชา มิใช่การอุปสมบท และสามเณรเป็นอนุปสัมบัน ไม่เป็นอุปสัมบันเหมือนภิกษุ จัดว่ายังเป็นเด็ก เมื่อขาดความอดทนและสร้างเดือดร้อนขึ้นมาเพราะทนไม่ได้ ก็สามารถให้อภัย สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลได้เพราะเห็นว่าเป็นเด็ก ยังไม่อาจประพฤติปฏิบัติให้เคร่งครัดได้ดีเท่าผู้ใหญ่

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) กุลบุตรมีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี ภิกษุสำคัญว่ามีอายุครบ ๒๐ ปี อุปสมบทให้ (๒) กุลบุตรมีอายุครบ ๒๐ ปี ภิกษุสำคัญว่ามีอายุครบ ๒๐ ปี อุปสมบทให้ (๓) ภิกษุผู้วิกลจริต (๔) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ ภิกษุวัดเวฬุวัน เมืองราชคฤห์

สัปปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๖

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดรู้อยู่ ชักชวนกันแล้วเดินทางไกล
ด้วยกันกับกองเกวียนผู้เป็นโจร โดยที่สุดแม้ชั่วระหว่าง
หมู่บ้านหนึ่ง เป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิกษุรู้อยู่ ชวนพ่อค้าผู้ชวนภาษีเดินทางด้วยกัน แม้สิ้น
ระยะบ้านหนึ่ง ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **กองเกวียนผู้เป็นโจร** หมายถึงพวกโจรผู้ทำกรรมคือปล้นมา
แล้วหรือยังไม่ได้ทำก็ตาม ผู้ที่ลักของหลวงก็ตาม ผู้ที่หลบหนีภาษีก็ตาม

คำนี้มีได้หมายถึงตัวกองเกวียน แต่หมายถึงคนที่เป็นโจรเป็นขโมย ซึ่งจะปล้นหรือลักของมาหรือยังไม่ได้ทำก็ตาม ถือว่าเป็นโจร หมายถึงผู้ที่ลัก หรือฉ้อโกงของหลวง และหมายถึงผู้ที่หลบเลี่ยงภาษี โจรลักษณะเช่นนั้น หาก ภิกษุรู้อยู่ว่าเขาเป็นโจร แต่ยังชักชวนหรือพุดให้เขาร่วมเดินทางไปด้วยกัน ด้วย ความรู้จักคุ้นเคย หรือเพื่อจะได้สบายใจที่มีเพื่อน ย่อมเป็นอาบัติตามสิกขาบทนี้

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุถูกตั้งข้อหาว่าเป็นโจร หรือเป็นผู้สมรู้ร่วมคิดด้วย เมื่อโจรถูกจับได้ และป้องกันชื่อเสียงของภิกษุ มิให้ ชาวบ้านตำหนิโทษนาได้ว่าเดินทางไปกับโจรหรือร่วมมือกับโจรไปทำบาป ทุจริตอะไรมาหรืออย่างไร

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุมิได้ชักชวนกันไป (๒) พวกพ่อค้าชักชวน ภิกษุมิได้ชักชวน (๓) ไปผิคนัต (๔) ในที่มีอันตราย (๕) ภิกษุผู้วิกลจริต (๖) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุ อาทิกัมมิกะ ได้แก่ ภิกษุวัดเขตวันรูปหนึ่ง

สัปปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๗

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดชักชวนกันแล้วเดินทางไกลด้วยกัน
กับมาตุคาม โดยที่ สุดแม้ชั่วระหว่างหมู่บ้านหนึ่ง เป็น
ปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิกษุชนผู้หญิงเดินทางด้วยกัน แม่สินะบ้านหนึ่ง ต้อง
ปาจิตตีย์”

อธิบายความและเจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันภิกษุ คือป้องกันมิให้ถูกตำหนิ
หรือถูกดูหมิ่นว่าเดินทางไปกับผู้หญิง และป้องกันอันตรายภิกษุ หากผู้หญิง
นั้นมีเจ้าของเช่นมีสามีแล้ว สามีนั้นเห็นภรรยาเดินทางไปกับภิกษุ อาจเข้าใจ
ผิดแล้วเข้าทำร้ายภิกษุก็ได้ และป้องกันมิให้ภิกษุเปลืองสติไปล่วงเกินผู้หญิงเมื่อ
อยู่กันสองต่อสอง เช่นพูดจาเกี้ยวโลม เป็นต้น

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุมิได้ชักชวนกันไป (๒) มาตุคามชักชวน ภิกษุมิได้ชักชวน (๓) ไปผิคนัด
(๔) ในคราวมีอันตราย (๕) ภิกษุผู้วิกลจริต (๖) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือ
ภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ ภิกษุผู้เดินทางไปเมืองสาวัดถึรูปหนึ่ง

สัพปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๘

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึง
ธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงแล้ว อย่างที่ธรรม

ทั้งหลายที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่าเป็นกรรมทำ
อันตราย ก็ไม่อาจทำอันตรายแก่ผู้เสพอได้จริง ภิกษุ
อื่นก็มาทักทายทั้งหลายฟังว่ากล่าวอย่างนี้ว่า ท่านอย่าได้พูด
อย่างนั้น ท่านอย่าได้กล่าวต่อพระผู้มีพระภาคเจ้า การ
กล่าวต่อพระผู้มีพระภาคเจ้าไม่ดีแน่ พระผู้มีพระภาคเจ้า
ไม่ได้ตรัสอย่างนั้นเลย แน่ะเธอพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัส
กรรมที่ทำอันตรายไว้โดยอเนกปริยาย ก็แลกรรม
เหล่านั้นอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพอได้จริง และภิกษุ
อื่นก็มาทักทายทั้งหลายว่ากล่าวอย่างนี้ยังยึดถืออยู่อย่าง
นั้นแล ภิกษุอื่นอันภิกษุทั้งหลายฟังสวดสมณูภาสน์กว่า
จะครบสามจบ เพื่อให้สละทิวสนั้นเสีย หากเธอถูกสวด
สมณูภาสน์กว่าจะครบสามจบอยู่ยอมสละทิวสนั้น
เสียได้ การสละได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี หากเธอ
ไม่ยอมสละ เป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิกษุกล่าวคัดค้านกรรมเทศนาของพระพุทธเจ้า ภิกษุอื่น
ห้ามไม่ฟัง สงฆ์สวดประกาศข้อความนั้นจบ ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **กรรมทำอันตราย** หมายถึงกรรมที่เมื่อทำขึ้นแล้วทำให้ไปเกิด
ในสวรรค์ไม่ได้ หรือให้บรรลุมรรคผลไม่ได้

ธรรมเช่นนี้เรียกว่า อินทราภิกกรรม มี ๕ ประการ คือ

- (๑) **อันตรายิกธรรมคืออกรรม** ได้แก่ อนันตริยกรรม ๕ และการประทุษร้ายภิกษุณี
- (๒) **อันตรายิกธรรมคืออกิเลส** ได้แก่ นิยตมิชฉาปฏิฆฐิ ความเห็นผิดที่แน่นอน ไม่หวนกลับ
- (๓) **อันตรายิกธรรมคืออวิบาก** ได้แก่ การเกิดเป็นบัณฑิต ๓๓ ศักดิ์ ๓๓ ฐานะ ๓๓ อุกุโฏพญญชนก (คนสองเพศ)
- (๔) **อันตรายิกธรรมคืออริยุปวาตะ** ได้แก่ การว่าร้ายพระอริยเจ้า
- (๕) **อันตรายิกธรรมคือการล่วงละเมิดพระพุทธานุญาต** ได้แก่ การจงใจล่วงละเมิดอาบัติ ๗ กองมีปาราชิกเป็นต้น

พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ว่า อันตรายภกรรมเหล่านี้เมื่อทำแล้วย่อมมีโทษ ย่อมทำอันตรายแก่ผู้ทำจริง ภิกษุใดคัดค้านว่าไม่ทำอันตรายได้จริง ชื่อว่าคัดค้านธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้า เมื่อภิกษุอื่นมาเตือนให้สติ ห้ามมิให้คัดค้านอย่างนี้ แต่ไม่เชื่อฟัง ไม่ยอมลดละความคิดนั้น สังฆัสวตประกาศความประพฤตินั้นจบ ต้องอาบัติ

เจตนารมณ์ของศึกษาบทนี้

ลิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ภิกษุผู้เป็นพหูสูต ศึกษาเล่าเรียน
 มาก ถิ่นสติสัมปชัญญะเกิดความตระหนักรู้มากแล้ว แล้วเหิมเกริมคัดค้าน
 คำสอนของพระพุทธเจ้าว่า ที่ทรงสอนว่ากรรมทำอันตรายนั้นไม่มีผลจริง กรรม

ไม่อาจทำอันตรายได้จริง เป็นการบ่อนทำลายให้ภิกษุแสดงอาการเหิมเกริม ป่าวร้อง หรือแสดงข้อธรรมให้ผิดไปจากพระพุทธพจน์ ให้ยึดถือตามแนวคิดของตัวเอง ซึ่งนับเป็นอันตรายมาก

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุผู้ไม่ถูกสอบสวนภาสณ์ (๒) ภิกษุผู้ยอมสละ (๓) ภิกษุผู้วิกลจริต (๔) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระอริยสงฆ์

สัปปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๙

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใคร่อยู่ ร่วมกินก็ดี ร่วมอยู่ก็ดี ร่วมนอนก็ดี กับภิกษุผู้กล่าวอย่างนั้น ผู้ยังไม่ได้ทำตามธรรม ผู้ยังไม่ได้สละทณฺณิสนั้น เป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิกษุคบภิกษุเช่นนั้น คือ ร่วมกินก็ดี ร่วมนอนก็ดี ร่วมอุโบสถสังฆกรรมก็ดี ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความและเจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อมิให้ภิกษุเข้าไปคลุกคลีกับภิกษุผู้คัดค้าน คำสอนของพระพุทธองค์ ทั้งที่รู้อยู่ว่าแม้สงฆ์จะห้ามปรามและสวดประกาศแล้ว แต่ภิกษุนั้นก็ยังตั้งใจไม่ละความคิดเห็นเช่นนั้น และเพื่อมิให้ภิกษุเข้าไปติดเชื้อกระด้างกระเดื่องเช่นนั้น อันจะนำให้กระด้างกระเดื่องคือร้อนตามไปด้วย

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุรู้อยู่ว่าภิกษุนั้นมิใช่ผู้ถูกสงฆ์ยกวัตร (สวดประกาศความผิด) (๒) ภิกษุรู้อยู่ว่าภิกษุนั้นถูกสงฆ์ยกวัตรแล้ว แต่สงฆ์เรียกเข้าหมู่อีก (๓) ภิกษุรู้อยู่ว่าภิกษุนั้นถูกสงฆ์ยกวัตรแล้วแต่สละทิฐินั้นแล้ว (๔) ภิกษุผู้วิกลจริต (๕) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

สัปปาณกวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“ถ้าแม้สมณทูตกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึง
ธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงแล้ว อย่างที่ธรรม
ทั้งหลายที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่าเป็นธรรมทำ
อันตรายก็ไม่อาจทำอันตรายแก่ผู้เสพอัจฉิง สมณทูต
นั้นอันภิกษุทั้งหลายฟังว่ากล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโส

สมณทูต เธอย้ำได้พูดอย่างนั้น เธอย้ำได้กล่าวต่อ
พระผู้มีพระภาคเจ้า การกล่าวต่อพระผู้มีพระภาคเจ้า
ไม่ดีแน่ พระผู้มีพระภาคเจ้าไม่ได้ตรัสอย่างนั้นเลย แม้
อาวุโสสมณทูต พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสธรรมที่ทำให้
อันตรายไว้โดยอเนกปริยาย ก็แลธรรมเหล่านั้นอาจ
ทำอันตรายแก่ผู้เสพอได้จริง และสมณทูตนั้นอันภิกษุ
ทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนั้น ยังยึดถืออยู่อย่างนั้นแล
สมณทูตนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า
แม้อาวุโสสมณทูต ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป เธอย้ำอ้าง
พระผู้มีพระภาคเจ้านั้นว่าเป็นพระศาสดาของเธอ และ
เธอจะไม่มีส่วนร่วมนอนกับภิกษุทั้งหลายสิ้น ๒-๓ คืบ
เช่นอย่างทีสมณทูตอื่นๆได้กัน เจ้าคนเสีย เธอจะ
ไปเสีย เธอจะพินาศเสีย อนึ่ง ภิกษุใดรู้อยู่ เกลี่ยกลุ่ม
สมณทูตผู้ถูกสงฆ์สนาะอย่างนั้นแล้ว ให้อุปัฏฐาก
ที่ดี ร่วมกินที่ดี ร่วมนอนที่ดี เป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิกษุเกลี่ยกลุ่มตามแนวที่ภิกษุอื่นให้ฉิบหายแล้ว
เพราะโทษที่กล่าวคัดค้านธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้า
ให้เป็นผู้อุปัฏฐากที่ดี ร่วมกินที่ดี ร่วมนอนที่ดี ต้อง
ปาจิตตีย์”

อธิบายความและเจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ กล่าวถึงความประพฤติกุศลของสมณทูตหรือสามเณรบางรูปที่อวดดี คัดค้านคำสอนของพระพุทธเจ้าแบบเดียวกับพระอริยสงฆ์ในสิกขาบทก่อน สงฆ์ได้นำสนะ (ให้ฉิบหายด้วยการลงโทษ) ด้วยการมีให้อยู่ร่วมกับสงฆ์บ้าง หรือลงโทษอย่างอื่นบ้าง และทรงห้ามมิให้ภิกษุเกลียดกล่อมสามเณรนั้นให้มาอุปัฏฐากดูแลตนบ้าง ร่วมกินร่วมนอนกับเธอบ้าง เป็นการป้องกันมิให้เข้าข้างคนผิด และเป็นการป้องกันมิให้สามเณรนั้นไม่เชื่อศรัทธา ยังทรงนงตนอยู่เหมือนเดิม ด้วยเห็นว่ามิภิกษุอุปการะดูแล หรือคอยป้องกันตนได้

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุรู้ถือว่าสมณทูตนั้นมีไข้ผู้ถูก สงฆ์นำสนะ (๒) ภิกษุรู้ถือว่าสมณทูตนั้นยอมสละทิฏฐินั้นแล้ว (๓) ภิกษุผู้วิกลจริต (๔) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

วรรคที่ ๘ สหัมมิกวรรค

ว่าด้วยผู้ร่วมประพฤตินิยม

สหัมมิกวรรค สิกขาบทที่ ๑

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดอันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่โดยชอบธรรม กล่าวอย่างนี้ว่าอาวุโส ผมจะยังไม่ศึกษาในสิกขาบทนี้ ตราบเท่าที่ผมยังไม่ได้สอบถามภิกษุอื่นผู้ฉลาด ผู้ทรงวินัย เป็นปาจิตตีย์ ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย อันภิกษุผู้ศึกษาอยู่ควรรู้ทั่วถึงควรสอบถาม ควรไตร่ตรอง นี่เป็น การปฏิบัติชอบในเรื่องนั้น”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิกษุประพฤตินาจารย์ ภิกษุอื่นตักเตือน พุตผัดเพี้ยนว่า ยังไม่ได้ถามท่านผู้รู้ก่อน ข้าพเจ้าจักไม่ศึกษาในสิกขาบทนี้ ต้องปาจิตตีย์ ธรรมดาภิกษุผู้ศึกษา ยังไม่รู้สิ่งใด ควรจะรู้สิ่งนั้น ควรไต่ถามไล่เลียงท่านผู้รู้”

อธิบายความและเจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

คำว่า **โดยชอบธรรม** คือ เป็นไปตามสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้

คำว่า **ควรรู้ทั่วถึง** คือ ควรทราบไว้ ควรเรียนรู้ไว้ สำหรับปฏิบัติตาม
ได้ถูกต้อง

คำว่า **ควรสอบถาม** คือ ควรถามท่านผู้รู้ว่าศึกษาบทนี้เป็นอย่างไร
ศึกษาบทนี้มีเนื้อความเป็นอย่างไร

คำว่า **ควรไตร่ตรอง** คือ ควรคิด ควรพิจารณาให้รู้จริง ตรงตามเป็นจริง

ศึกษาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อมิให้ภิกษุผู้ทำผิดตะเบงเอาตัวรอด โดย
อ้างว่าตนยังไม่วู้ ต้องถามท่านผู้รู้ก่อน อันเป็นความยุ่งยากที่จะดำเนินการต่อ
ไป และทรงแนะนำว่าภิกษุผู้มีความลำเอียงรู้ใคร่ต่อการศึกษา ควรได้รู้ ควร
ได้สอบถาม ควรได้ไตร่ตรอง เพื่อที่จะได้รู้และปฏิบัติได้ถูกต้อง เมื่อทำผิดเข้า
จะได้ออมรับโดยสงบ อันสามารถแก้ไขต่อไปได้

อนาปัตติวาร

ในศึกษาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุผู้กล่าวว่า จักรู้จักศึกษา ดังนี้ (๒) ภิกษุผู้วิกลจริต (๓) ภิกษุผู้เป็น
ต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระฉินนะ

สหัมมิกวรรค ศึกษาบทที่ ๒

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใด เมื่อมีผู้สวดพระปาติโมกข์อยู่ กล่าว
อย่างนี้ว่า จะประโชชน์อะไรด้วยศึกษาบทเล็กน้อย

เหล่านี้ที่ท่านสวดแล้ว ช่างเป็นไปเพื่อความรำคาญ
เพื่อความลำบาก เพื่อความยุ่งยากเสียนี้กระไร ดังนี้
เป็นปาจิตติย์ในเพราะกล่าวโทษสิกขาบท”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิกษุอื่นท่องปาติโมกข์อยู่ ภิกษุแก่งพุทไ้เธอคลาย
อุตสาหะ ต้องปาจิตติย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **เมื่อมีสวดปาติโมกข์อยู่** หมายถึง เมื่อมีผู้ใดผู้หนึ่งยกปาติโมกข์
ขึ้นแสดงก็ดี ให้ผู้อื่นยกขึ้นแสดงก็ดี ท่องบ่นอยู่ก็ดี

สิกขาบทนี้หมายถึง เมื่อมีภิกษุศึกษาเล่าเรียนพระวินัยอันเป็นพระ
ปาติโมกข์กัน ย่อมท่องบ่นบ้าง สวดบ้าง เพื่อให้เกิดความชำนาญชำนาญ
ทำให้ภิกษุอีกพวกหนึ่งไม่ชอบ ด้วยเห็นว่าหากภิกษุทั้งหลายรู้พระวินัยกันมาก
ก็จักจุติกระชากลาภพวกตนซึ่งชอบทำผิดระเบียบแบบแผนอยู่เสมอ จึงไปพูด
ไปอ้างเหตุผลว่าพระวินัยไม่มีประโยชน์ สิกขาบทเล็กน้อยที่หยาบหยาบไม่จำเป็น
ต้องไปเรียนรู้จักจำอะไร เรียนไปท่องไปก็ทำให้รำคาญใจ ทำให้ลำบาก ทำให้
ยุ่งยากระมัดระวัง เพื่อให้ภิกษุผู้เรียนพระวินัยอยู่เลิกละความสนใจในการศึกษา
ท่องบ่นพระวินัย ภิกษุผู้ประพฤติดังนี้ ย่อมต้องอาบัติปาจิตติย์

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุมีความคิดคัดค้านพระวินัย ด้วยเห็นว่าก่อความรำคาญ ทำให้ลำบาก ทำให้ยุ่งยาก ไม่เป็นอิสระในการดำรงชีวิต แล้วทำอะไรตามใจชอบ ไม่สนใจว่าจะละเมิดสิกขาบทข้อไหนหรือไม่ โดยเฉพาะสิกขาบทเล็กน้อย

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ
(๑) ภิกษุผู้ไม่ประสงค์จะกล่าวโทษ พุทธตามเหตุผลว่า นิมนต์ท่านเรียนพระสูตร พระคาถา หรือพระอภิธรรมไปก่อนเถิด ภายหลังจึงค่อยเรียนพระวินัย
(๒) ภิกษุผู้วิกลจริต (๓) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

สหัมมิกวรรค สิกขาบทที่ ๓

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใด เมื่อพระวินัยบรรพชาตพระปาติโมกข์อยู่ ทุกทั้งเดือน กล่าวอย่างนี้ว่า กระผมเพิ่งรู้ตัวนี้เองว่า แม้ธรรมนี้เข้ามาในพระสูตร เนื่องในพระสูตรมาสู่อุทเทส ทุกทั้งเดือน ถ้าภิกษุทั้งหลายอื่นจำภิกษุนั้นได้ว่า เมื่อพระวินัยบรรพชาตพระปาติโมกข์อยู่ ภิกษุนี้เคยนิ่งมา

๒-๓ คราวแล้ว จะกล่าวถึงบางครั้งไปทำไมอีกอัน ความพันด้วยอาการอันไม่รู้หามีแก่ภิกษุ นั้นไม่ เธอต้องอาบัติใดในเพราะความประพฤตินาจารย์นั้น พึงปรับอาบัตินั้นแก่เธอตามธรรม และพึงยกความหลงลืมขึ้นแก่เธอเพิ่มอีกว่า แน่ะเธอ ไม่ใช่ลาภของเธอ เธอได้ไม่ดีแล้ว ด้วยเหตุว่าเมื่อพระวินัยบรรพตพระปาติโมกข์อยู่ เธอมิได้ต้องการใส่ใจด้วยดี นี่เป็นปาจิตติย์ใน เพราะเป็นผู้สร้างหลงลืมนั้น”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุต้องอาบัติแล้วแกลังพูดว่า ข้าพเจ้าเพ่งรู้ได้ยวนี้เองว่าข้อนี้มาในพระปาติโมกข์ ถ้าภิกษุอื่นรู้ว่า เธอเคยรู้มาก่อนแล้วแต่แกลังพูดกันเขาว่า พึงสวดประกาศความข้อนั้น เมื่อสวดประกาศแล้ว แกลังทำไม่รู้อีก ต้องปาจิตติย์”

อธิบายความโดยย่อ

สิกขาบทนี้หมายถึง การที่ภิกษุทำผิดพระวินัยแล้วสร้างหลงลืมน่าเพ่งรู้ได้ยวนี้เองว่าข้อนี้มาในพระปาติโมกข์ เพื่อจะได้ไม่ต้องถูกลงโทษ เป็นการอ้างเพื่อเอาตัวรอด แต่ภิกษุทั้งหลายก็รู้ว่าภิกษุนั้นรู้มาก่อนแล้วว่าข้อนี้มาในพระปาติโมกข์ ภิกษุนั้นยอมไม่พนมไปได้ เธอต้องอาบัติใดในการประพฤติดิต พึงปรับอาบัตินั้นแก่เธอตามความผิด และเธอต้องปาจิตติย์ ในเพราะเป็นผู้สร้างหลงลืมนั้น

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อมิให้ภิกษุทำผิดแล้วหาทางเอาตัวรอด โดยสร้างทำเป็นว่าตนไม่รู้ไม่ทราบว่ามีตสิกขาบท หรือสร้างหลงลืมไป เป็นการแสดงให้เห็นว่าขาดความรับผิดชอบ อันทำให้เสียหายตามมาได้มาก

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุยังไม่ได้ฟังโดยพิสดาร (๒) ภิกษุฟังโดยพิสดารต่ำกว่า ๒-๓ คราว (๓) ภิกษุผู้ไม่ต้องสร้างทำหลงลืม (๔) ภิกษุผู้วิกลจริต (๕) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

สหัมมิกาวรรค สิกขาบทที่ ๔

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดโกรธ ไม่พอใจ ตบตีภิกษุ เป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิกษุโกรธ ให้ประหารแก่ภิกษุอื่น ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความและเจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

คำว่า **ตบตี** คือ การทำร้ายให้ได้รับความเจ็บกายหรือความเจ็บใจ ด้วยความโกรธ ด้วยความไม่พอใจ การทำร้ายนั้นจะทำด้วยกายเช่นตีด้วยมือ

ก็ดี ด้วยของเนื่องด้วยกายเช่นไม้หรือแล้ก็ดี ด้วยของที่ขว้างไปก็ดี โดยที่สุด
แม้ขว้างด้วยกลีบบัว จัดเป็นการตอบดีตามลักษณะที่ทั้งสิ้น

ตามลักษณะนี้ ท่านแสดงไว้ว่า ถ้าภิกษุทำร้ายตอบดีภิกษุ เป็นปาจิตตีย์
ทำร้ายตอบดีอนุปลัมบันคือสามเณร หรือคฤหัสถ์ เป็นทุกกฏ ทำร้ายตอบดีสัต
ตริจฉาน เป็นทุกกฏ และแม้จะใช้ให้ผู้อื่นทำร้ายตอบดี ก็ต้องอาบัติเช่นเดียวกัน

ลักษณะนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อบังคับกันมิให้ภิกษุดูแลอำนาจความโกรธ
เมื่อไม่พอใจ ไม่พอใจภิกษุใด ก็เข้าไปทำร้ายตอบดี เป็นการแสดงถึงจิตใจที่ขาด
ความรักความเมตตาต่อกัน

อนาปัตติวาร

ในลักษณะนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุถูกคนบางคนเบียดเบียน ประสงค์จะให้พ้น จึงตอบดี (๒) ภิกษุผู้วิกลจริต
(๓) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

สหัมมิกวรรค ลักษณะที่ ๕

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดโกรธ ไม่พอใจ เจือหอกคือฝ่ามือให้
ภิกษุ เป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุโกธธ เจือมือคจุให้ประหารแก่ภิกษุอื่น ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความและเจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

คำว่า **เจือหอกคือฝ่ามือ** คือ ยังไม่ได้ทำร้าย ยังไม่ได้ตบตี แต่เจือมือขึ้น หรือยกไม้ยกแล้งขึ้น โดยที่สุดแม้ยกกลับบัวขึ้น แสดงให้รู้ว่าจะฟาด เป็นอาบัติ

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุสุอันาจแก่ความโกรธ ตังสิกขาบทก่อน

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุถูกคนบางคนเบียดเบียน ประสงค์จะให้พ้น จึงเจือหอกคือฝ่ามือ (๒) ภิกษุผู้วิกลจริต (๓) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวก ภิกษุฉัพพัคคีย์

สหัมมิกวรรค สิกขาบทที่ ๖

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดใส่ความภิกษุด้วยอาบัติสังฆาทิเสส
อันหามูลมิได้ เป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุโจทก์ฟ้องภิกษุอื่นด้วยอาบัติสังฆาทิเสสไม่มีมูล
ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ใส่ความ** คือ กล่าวหาหรือโจทเองก็ตาม ให้คนอื่นทำก็ตาม
คำว่า **อันหามูลมิได้** คือ อันตนหรือผู้อื่นไม่ได้เห็น ไม่ได้ยิน ไม่ได้สงสัย

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อมิให้ภิกษุผู้อยู่ไม่เป็นสุข ชอบหา
เรื่องภิกษุอื่น เทียบใส่ความฟ้องร้องภิกษุอื่น ทำให้เกิดความวุ่นวายเดือดร้อน
ไปทั่ว ทั้งที่อาบัติที่ฟ้องนั้นไม่มีมูลความจริงอะไร เป็นเหตุให้ไม่มีความสงบใน
การอยู่ด้วยกัน

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ
(๑) ภิกษุล้าคัญว่ามีมูล โจทเองก็ดี สั่งให้โจทก็ดี (๒) ภิกษุผู้วิกลจริต (๓)
ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

สัทธัมมิกวรรค ลิกขาบทที่ ๗

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดแกลังก์ก่อความรำคาญให้แก่ภิกษุด้วย
หมายใจว่า ด้วยวิธีนี้ความไม่ผาสุกจักมีแก่เธอไป
ครู่หนึ่ง ทำความหมายใจอย่างนี้เท่านั้นให้เป็นเหตุไม่มี
อะไรอื่น เป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุแกลังก์ก่อความรำคาญให้เกิดแก่ภิกษุอื่น ต้อง
ปาจิตตีย์”

อธิบายความและเจตนารมณ์ของลิกขาบทนี้

คำว่า ก่อความรำคาญ คือ ทำให้เกิดความระคายเคือง เกิดความ
เบื่อหน่าย เกิดความหงุดหงิดไม่สบายใจ เมื่อได้ฟัง

ลิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุขาดสติ ขาดความ
รับผิดชอบ มุ่งแต่ความสนุกหรือความพอใจ เทียบพูดไปโดยไม่รับผิดชอบ
ด้วยความตั้งใจจะให้ภิกษุอื่นเกิดความรำคาญ อยู่ไม่เป็นสุข อันเป็นการขาด
มารยาทที่ดี ไม่คำนึงถึงทุกข์ของผู้อื่น

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุไม่มุ่งจะก่อความรำคาญให้ พุทธแนะนำว่า ชะรอยท่านจะมีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปีอุปสมบท ชะรอยท่านจะบริโภคอาหารในเวลาวิกาล ชะรอยท่านจะดื่มน้ำเมา ชะรอยท่านจะนั่งในที่ลับกับมาตุคาม ท่านจงรู้ไว้เถิด ความรำคาญใจในภายหลัง อย่าได้มีแก่ท่านเลย (๒) ภิกษุผู้วิกลจริต (๓) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

สหัมมิกวรรค สิกขาบทที่ ๘

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใด เมื่อภิกษุทั้งหลายเกิดความบาดหมางกัน เกิดการทะเลาะกันถึงการวิวาทกัน ยืนแอบฟังด้วย หมายใจว่าจักได้ฟังคำที่พวกเขาพูดกัน ทำความหมายใจอย่างนี้ให้เป็นเหตุ ไม่มีอย่างอื่น เป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“เมื่อภิกษุวิวาทกันอยู่ ภิกษุไปแอบฟังความ เพื่อจะได้รู้ว่าเขาว่าอะไรตนหรือพวกของตน ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า แอบฟัง คือ กิจที่ตั้งใจไปสอดรู้สอดเห็นโดยไม่ปรากฏตัวให้เห็น เพื่อจะฟังความว่าเขาพูดอะไรกัน เป็นการแอบฟังความเพื่อให้รู้ว่าเขาทำอะไรตนบ้าง จัดเป็นกิจที่ไม่เหมาะสมสำหรับภิกษุ เป็นเครื่องบอกว่าเป็นผู้ที่ไว้วางใจไม่ได้ ไม่ควรให้ความไว้วางใจ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุแสดงกิจแอบฟังความ อันเป็นกิจที่เลวทราม แม้ชาวโลกเขาก็ไม่ทำกัน ถือว่าเป็นกิจที่ไม่สมควรทำด้วยประการทั้งปวง

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุเดินไปด้วยตั้งใจว่า ได้ยินคำของภิกษุเหล่านั้นแล้วจักงด จักเว้น จักระงับ จักเบรื้องตน (๒) ภิกษุผู้วิกลจริต (๓) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิ-กัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

สหัมมิกวรรค สิกขาบทที่ ๔

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดให้ฉันทะเพื่อกรรมอันเป็นธรรมไปแล้ว
กลับติเตียนในภายหลังเป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุให้ฉันทะ คือความยอมให้ทำสังฆกรรมที่เป็น
ธรรมแล้ว ภายหลังกลับติเตียนสงฆ์ผู้ทำกรรมนั้น ต้อง
ปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **ให้ฉันทะ** คือ ยอมให้สงฆ์ทำสังฆกรรมได้โดยชอบธรรม

คำว่า **กรรมอันเป็นธรรม** คือ สังฆกรรมที่สงฆ์ทำตามหลักธรรม
ตามหลักวินัย ตามหลักสัตตสุตสนั ได้แก่

- **อปโลคนกรรม** กรรมคือการบอกกล่าวประกาศแจ้งให้ทราบ ไม่
ต้องตั้งบัญญัติ ไม่ต้องสวดอนุสาวนา
- **บัญญัติกรรม** กรรมคือการตั้งบัญญัติอย่างเดียว ไม่ต้องสวดอนุสาวนา
- **บัญญัติหุติกรรม** กรรมมีบัญญัติเป็นที่สอง คือทำอปโลคนกรรม
ตั้งบัญญัติ แล้วสวดอนุสาวนา เช่นในการทำปวารณา การทำอุโบสถกรรม
- **บัญญัติจตุตถกรรม** กรรมมีบัญญัติเป็นทีี่สี่ คือตั้งบัญญัติแล้วสวด
อนุสาวนาอีก ๓ ครั้ง เช่นในการทำอุปสมบทกรรม

ภิกษุให้ฉันทะแก่สงฆ์แล้ว เป็นสิทธิของสงฆ์ที่จะทำสังฆกรรม เมื่อ
สงฆ์ทำเสร็จแล้ว ผู้ให้ฉันทะนั้นกลับไม่พอใจหรือเห็นว่าสงฆ์ทำไม่ถูกใจตน
จึงบ่นว่าหรือติเตียนสงฆ์ ถ้าสงฆ์ทำกรรมนั้นโดยชอบธรรมแล้วติเตียน เป็น
อาบัติ ถ้าสงฆ์ทำไม่ชอบธรรม ทำด้วยอาการแตกกัน หรือลงโทษภิกษุผิดตัว
ติเตียน ไม่เป็นอาบัติ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อมิให้ภิกษุที่มอบฉันทะให้แก่สงฆ์แล้ว กลับมาติเตียนสงฆ์ อันเป็นการไม่ไว้ดวงใจสงฆ์ หรือเห็นสงฆ์ไม่มีความหมาย ไม่มีความรู้ความสามารถในการทำสังฆกรรมนั้น จึงบ่นว่าจึงติเตียน แสดงอาการอันไม่สมควรออกมา

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุรู้อยู่ว่า สงฆ์ทำกรรมโดยไม่ถูกต้อง โดยแตกต่างกันเป็นพวก หรือทำแก่ภิกษุที่มีไข้ผู้ควรแก่กรรม จึงติเตียน (๒) ภิกษุผู้วิกลจริต (๓) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

สหัมมิกวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใด เมื่อเรื่องอันจะพึงวินิจฉัยยังดำเนิน อยู่ในสงฆ์ ไม่ให้ฉันทะหลุดจากอาสนะหลักไปเสีย เป็น ปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“เมื่อสงฆ์กำลังประชุมกันตัดสินข้อความข้อหนึ่ง ภิกษุใดอยู่ในที่ประชุมนั้นจะหลุดไปในขณะที่ตัดสินข้อนั้น ยังไม่เสร็จ ไม่ให้ฉันทะก่อนหลุดไปเสีย ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **เรื่องอันจะพึงวินิจฉัยในสงฆ์** คือ เรื่องที่โจทก์และจำเลยแจ้งไว้แล้ว แต่ยังมีไต่วินิจฉัยก็ตาม ตั้งคดีแล้วก็ตาม กรรมวาจายังสวดอยู่ที่ตาม จัดว่าเป็นเรื่องที่จะพึงวินิจฉัยในสงฆ์

คำว่า **ไม่ให้ฉันทะลุจากอาสนะหลักไปเสีย** คือ ตั้งใจว่าถึงอย่างไร กรรมนี้ก็ต้องเสีย ต้องเป็นวรรคคือแตกกันเป็นหมู่เป็นพวก ต้องทำไม่ได้ ดังนี้ แล้วลุกเดินไป เมื่อพ้นจากหัตถบาฬไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์

การที่สงฆ์กำลังวินิจฉัยเรื่องอยู่ ยังไม่ได้ตัดสิน ตัวเองอยู่ในที่นั้นด้วย แต่คิดว่าอย่างไรเสียกรรมก็ต้องเสีย ตัดสินไม่ได้ หรือตัดสินเพราะเห็นแก่หน้า จึงลุกขึ้นออกไปจากที่ประชุม โดยไม่ให้ฉันทะคือขออนุญาตที่ประชุม และที่ประชุมยังไม่อนุญาต เดินออกไปโดยพลการ เท่ากับเป็นการข้ามหน้าผู้เข้าประชุม ไม่เห็นความสำคัญของที่ประชุม

เรื่องการประชุมนี้ พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ว่า **เมื่อประชุมก็ให้พร้อมเพรียงกันประชุม เมื่อเลิกประชุมก็ให้พร้อมเพรียงกันเลิก** คือให้อยู่ในที่ประชุมอย่างพร้อมเพรียงจนกว่าจะเลิกประชุม ทำได้อย่างนี้จึงจะพร้อมเพรียงกันเลิกประชุมได้

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ภิกษุเห็นเรื่องการประชุมเป็นเรื่องสำคัญ ผู้ที่อยู่ในที่ประชุมต่างมีความสำคัญ โดยเฉพาะประธานที่ประชุม ต้องให้ความเคารพที่ประชุม ก่อนจะถูกออกไปจากที่ประชุมต้องขออนุญาตหรือให้ฉันทะก่อน มิใช่ลุกออกไปโดยอิสระ เป็นการไม่เห็นความสำคัญของการประชุมและที่ประชุม

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุคิดว่า ความบาปหมาง การทะเลาะ การแก่งแย่ง หรือการวิวาทจักเกิดแก่สงฆ์ ดังนี้ จึงไปเสีย (๒) ภิกษุคิดว่า จักเป็นสังฆเภทหรือสังฆราชี ดังนี้ จึงไปเสีย (๓) ภิกษุคิดว่า สงฆ์จักทำกรรมโดยไม่เป็นธรรม โดยแตกกันเป็นพวก หรือจักทำแก่ภิกษุที่มีไข้ผู้ควรแก่กรรม ดังนี้ จึงไปเสีย (๔) ภิกษุเกิดอาพาธ จึงไปเสีย (๕) ภิกษุไปด้วยกิจที่พึงทำแก่ภิกษุอาพาธ (๖) ภิกษุปวดอุจจาระปัสสาวะ จึงไปเสีย (๗) ภิกษุไม่มุ่งจะทำความให้เสีย ไปด้วยคิดว่า จะกลับมามี (๘) ภิกษุผู้วิกลจริต (๙) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิ-กัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

สหัมมิกวรรค สิกขาบทที่ ๑๑

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดร่วมกับสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันให้จัวร์ แล้วกลับติเตียนในภายหลังว่า ภิกษุทั้งหลายนี้อมลาภของสงฆ์ไปตามชอบใจ เป็นปาจิตติย”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิกษุพร้อมกับสงฆ์ให้จัวร์เป็นบำเหน็จแก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งแล้ว ภายหลังกลับติเตียนภิกษุอื่นว่า ให้เพราะเห็นแก่หน้ากัน ต้องปาจิตติย”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **น้อมลาภของสงฆ์ไปตามชอบใจ** คือ ให้ปัจจัย ๔ คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลาณเภสัช และสิ่งของอื่นแม้เป็นของเล็กน้อย เช่น ก้อน ผง เจริบ ไม้ชำระฟัน ผ้าเย็บผ้า ไปตามที่ต้องการ เพราะความเป็นเพื่อนกัน เพราะความที่เคยเห็นกัน เพราะความที่เคยคบกัน เพราะความที่ร่วมอุปัชฌาย์กัน เพราะความที่ร่วมอาจารย์กัน เป็นต้น

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ภิกษุมีใจกว้าง ยอมรับได้ ไม่โอ้อวด เหวลไหล เมื่อร่วมกับสงฆ์ให้สิ่งใดไปแล้วก็ให้ตัดขาด ไม่ติดใจต่อไปว่าสงฆ์จะให้สิ่งนั้นแก่ผู้ใด จะเป็นมิตรหรือศัตรูกับตน จะเป็นผู้ที่ตนรู้จักหรือไม่รู้จัก ก็ยอมรับได้ เป็นการแสดงความเป็นคนใจกว้าง ไม่ใจแคบ

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุที่เตียนสงฆ์ผู้ทำเพราะฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ ภัยาคติ (ถ้าเอียงเพราะชอบ เพราะชัง เพราะหลง เพราะกลัว) โดยปกติว่า จะประโยชน์อะไรด้วยจีวรที่ให้แล้วแก่ภิกษุนั้น แม้เขาได้ไปแล้วก็จักทิ้งเสีย จักไม่ใช้สอยโดยชอบธรรม (๒) ภิกษุผู้วิกลจริต (๓) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

สัทธัมมิกาวรรค สิกขาบทที่ ๑๒

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“ภิกษุรู้ที่อยู่ น้อมลากที่เขา น้อมไว้เป็นของจะถวาย
สงฆ์มาเพื่อตน เป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุรู้ที่อยู่ น้อมลากที่เขา ยกเขาดังใจจะถวายสงฆ์มาเพื่อ
บุคคล ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความและเจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้หมายถึงการที่ภิกษุไปพูดโลมเล้าให้หายกที่จัดของถวาย
ไว้สำหรับภิกษุทั่วไปได้ถวายแก่พวกตนแทน ทำให้หายกจำต้องถวาย และเป็น
เหตุให้ภิกษุอื่นไม่ได้ลากตามที่ควรได้ จึงทรงบัญญัติสิกขาบทนี้ปรามไว้ เพื่อ
ป้องกันมิให้ภิกษุเห็นแก่ตัว เห็นแก่ได้ และเห็นแก่ลากเพื่อตัว จนเกินกว่าเหตุ
โดยไม่คำนึงถึงภิกษุอื่น

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุผู้ถูกทนายถามว่าจะถวายที่ไหน ตอบว่าไทยธรรมของพวกท่านพึงได้รับ
การใช้สอย พึงได้รับการปรับปรุง หรือพึงตั้งอยู่ได้นานในที่ใด ก็หรือจิตของ
พวกท่านเลื่อมใสในผู้ใด ก็จงถวายในผู้นั้นเถิด (๒) ภิกษุผู้วิกลจริต (๓) ภิกษุ
ผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

วรรคที่ ๔ รตนวรรค

ว่าด้วยรัตนะ

รตนวรรค ลิกขาบทที่ ๑

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดไม่ได้รับแจ้งให้รู้ก่อน ก้าวล่วงธรณีเข้าไปในห้วงพระบรรทมของพระราชามหากษัตริย์ผู้ทรงได้รับมูรธาภิเษกแล้ว ที่พระราชายังมิได้เสด็จออก ที่รัตนารียังมิได้เสด็จออก เป็นปาจิตตีย์”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุไม่ได้รับอนุญาตก่อน เข้าไปในห้องที่พระเจ้าแผ่นดินเสด็จอยู่กับพระมเหสี ต้องปาจิตตีย์”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า มิได้รับแจ้งให้รู้ก่อน คือ ไม่มีใครนิมนต์ไว้ล่วงหน้า

คำว่า ทรงได้รับมูรธาภิเษกแล้ว คือ ทรงได้รับบรมราชาภิเษกสถาปนาขึ้นครองราชย์โดยผ่านพิธีถูกต้องตามกฎหมายแล้ว

คำว่า รัตนารี หมายถึงพระมเหสีของพระราชา ผู้ทรงเป็นนางแก้วคู่ควรแก่พระราชา

ลิกขาบทนี้หมายถึง ภิกษุผู้ยังมิได้รับนิมนต์หรือมิได้รับอนุญาตล่วงหน้า ห้ามเข้าไปในห้วงพระบรรทมหรือในห้องที่ปิดบังด้วยม่าน ที่พระ

มหากษัตริย์และพระมเหสีประทับอยู่ เมื่อผ่านธรณีประตูเข้าไป เป็นอาบัติ ทั้งนี้ เพราะเป็นพระราชฐานส่วนพระองค์ ไม่ควรล่วงเกิน เว้นไว้แต่ได้รับนิมนต์และ ได้รับอนุญาตล่วงหน้าในกรณีพิเศษ เช่นเข้าไปเยี่ยมเมื่อทรงพระประชวร

พระพุทธองค์ทรงแสดงโทษในการเข้าไปยังพระราชฐานชั้นในไว้ ๑๐ ประการ เช่น เมื่อเข้าไป พระมเหสีทรงยิ้มพรายให้ พระราชาอาจทรงระแวง ได้ หรือหากมีรัตนบางอย่างในเขตพระราชฐานชั้นในนั้นหายไป พระราชา อาจทรงระแวงภิกษุได้ว่า ไม่มีคนนอกที่ไหนเข้าไปได้ นอกจากภิกษุที่ไว้วาง พระราชหฤทัย เป็นต้น

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ภิกษุสำรวมระวัง มีสติรู้สึกตัวอยู่เสมอ ไม่ประมาท เมื่อเข้าไปในเขตพระราชฐาน เป็นการป้องกันมิให้เกิดความ หวาดระแวงจากพระราชาและจากบุคคลอื่นได้ และเป็นการป้องกันอันตราย รอบด้านแก่ภิกษุ เพราะในเขตพระราชวัง มักพลุกพล่านไปด้วยผู้คน ด้วยช้าง ม้า รถม และมีอารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัดยินดีมากมาย ซึ่งไม่สมควร แก่ภิกษุ

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) เมื่อภิกษุได้รับแจ้งให้รู้แล้ว (๒) ไม่ใช่กษัตริย์ (๓) ไม่ได้รับอภิเษกโดยการ อภิเษกเป็นกษัตริย์ (๔) พระเจ้าแผ่นดินเสด็จออกจากห้องพระบรรทมแล้ว (๕) พระมเหสีเสด็จออกจากห้องพระบรรทมแล้ว (๕) ทั้งสองพระองค์เสด็จ ออกจากห้องพระบรรทม (๖) ไม่ใช่ห้องพระบรรทม (๖) ภิกษุผู้วิกลจริต (๗) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระอนานท์

รตนวรรค ลิกขาบทที่ ๒

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดเก็บกัฏฐ์ ให้เก็บกัฏฐ์ ซึ่งรัตนะกัฏฐ์ ของที่
สมมติว่าเป็นรัตนะกัฏฐ์ เป็นปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่ในวัด
ที่อยู่หรือในที่พัก และภิกษุเก็บเองกัฏฐ์ ให้เก็บกัฏฐ์ ซึ่ง
รัตนะกัฏฐ์ ของที่สมมติ ว่าเป็นรัตนะกัฏฐ์ ในวัดที่อยู่หรือ
ในที่พักได้แล้ว พึงเก็บไว้ด้วยหมายใจว่า เป็นของผู้ใด
ผู้นั้นจะได้นำไป นี่เป็นการปฏิบัติชอบในเรื่องนั้น”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิกษุเห็นเครื่องบริโภคของคฤหัสถ์ตกอยู่ ถือเอาเป็น
ของเก็บได้เองกัฏฐ์ ให้ผู้อื่นถือเอากัฏฐ์ ต้องปาจิตตีย์ เว้นไว้
แต่ของนั้นตกอยู่ในวัดหรือในที่อาศัย ต้องเก็บไว้ให้แก่
เจ้าของ ถ้าไม่เก็บ ต้องทุกกฐ”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า รัตนะ หมายถึง นพรัตน์ หรือ นวรัตน์ หรือ แก้ว ๘ ประการ
คือ เพชร ทับทิม มรกต บุษราคัม โกเมน นิล มุกดา เพทาย ไพฑูรย์

คำว่า ของที่สมมติว่าเป็นรัตนะ หมายถึงเครื่องอุปโภคบริโภคของ
มวลมนุษย์ทุกอย่าง และเครื่องประดับที่ตกแต่งตัดแปลงเป็นรูปแบบต่างๆ
แล้วใช้เป็นอาภรณ์ รวมไปถึงของเทียมที่ทำเลียนแบบชนิดต่างๆ ก็นับเข้าเป็น
รัตนะตามลิกขาบทนี้

ลิกขาบทนี้มุ่งถึงว่า เมื่อภิกษุไปพบเห็นวัตนะและของที่สมมติว่าเป็น
วัตนะซึ่งเขาทำตกหล่นไว้ จึงเก็บเอามาด้วยคิดว่าเป็นของหาเจ้าของมิได้ หรือ
ให้คนอื่นเก็บไปก็ดี เป็นอาบัติ แต่ถ้าของเช่นนั้นเขาทำตกหรือลืมนไว้ในวัดหรือ
ในที่อยู่ของตน ท่านให้เก็บไว้ เพื่อรอเจ้าของเขามารับคืนไป ถ้าไม่เก็บ ท่านปรับ
ทุกกฏ เพราะถ้าไม่เก็บไว้ ของเกิดหายไป เจ้าของอาจสงสัยว่าภิกษุเอาไปก็ได้
จึงให้เก็บไว้คืนเจ้าของ เพื่อแสดงว่าเป็นผู้ไม่นิ่งเฉยตาย รู้จักรักษาของให้คนอื่น
ซึ่งเป็นผู้มาที่วัดหรือมายังที่พักของตน

เจตนารมณ์ของลิกขาบทนี้

ลิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ภิกษุได้เก็บของมีค่าอันเป็นสมบัติ
ของชาวบ้านที่ลืมหหรือทำตกหล่นไว้ในวัดหรือในที่อยู่อาศัย เพื่อให้เจ้าของมา
รับคืน บัณฑิตมีให้ของนั้นสูญหายไป และบัณฑิตมีให้ภิกษุถูกตำหนิได้ว่าเป็น
ผู้นิ่งเฉยตาย ไม่น่าใจแม้จะเก็บรักษาสິงของอันมีราคาไว้คืนให้แก่เจ้าของ

อนาปัตติวาร

ในลิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุเก็บก็ดี ให้เก็บก็ดี ซึ่งวัตนะก็ดี ของที่สมมติว่าเป็นวัตนะก็ดี ในวัดที่อยู่หรือ
ที่พักอาศัยได้แล้วพึงเก็บไว้ด้วยหมายใจว่า เป็นของผู้ใด ผู้นั้นจะได้นำไป (๒)
ภิกษุถือวิสาสะของที่สมมติว่าเป็นวัตนะ (๓) ภิกษุถือเป็นของขอยืม (๔) ภิกษุ
สำคัญว่าเป็นของบังสุกุล (๕) ภิกษุผู้วิกลจริต (๖) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือ
ภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ ภิกษุรูปหนึ่ง

รตนวรรค สิกขาบทที่ ๓

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดไม่บอกลาภิกษุที่มีอยู่แล้วเข้าหมู่บ้าน
ในเวลาวิกาล เป็นปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่มีเหตุจำเป็นรีบด่วน
เห็นปานนั้น”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุไม่บอกลาภิกษุอื่นที่มีอยู่ในวัดก่อน เข้าไปบ้าน
ในเวลาวิกาล ต้องปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่กาลด่วน”

อธิบายความโดยย่อ

คำว่า **เวลาวิกาล** หมายถึง เวลาตั้งแต่เที่ยงวันแล้วไปจนถึงอรุณขึ้น
เหมือนเวลาการขบฉันอาหาร

คำว่า **เหตุจำเป็นเร่งด่วน** หมายถึง เมื่อมีความจำเป็นต้องรีบไป
เช่น ภิกษุถูกงูกัด ภิกษุอาพาธ จำต้องรีบไปหาหมอ หรือเกิดไฟไหม้ หรือเหตุ
จำเป็นอื่นๆ

สิกขาบทนี้หมายถึง การที่ภิกษุจะออกจากวัดไปโดยที่ไม่มีผู้ใดรู้ว่า
ไปไหน ไปเมื่อไร จะกลับเมื่อไร ทำให้ไม่รู้เหนื่อรู้ได้ได้ มีเหตุจำเป็นก็ไม่อาจ
ตามตัวได้ และผู้ออกจากวัดไปเช่นนั้นเหมือนกับอยู่ตามลำพังในวัด ไม่มีพวก
ไม่มีเพื่อน ทั้งที่มีอยู่

การออกจากวัดโดยไม่ต้องบอกลานั้นสามารถทำได้ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วนหรืออยู่รูปเดียว ไม่มีภิกษุอื่นที่จะบอกลา หรือเดินผ่านหมู่บ้านไปเฉยๆ ไม่ได้แหวะ หรือไปยังวัดอื่น เช่นนี้สามารถไปโดยไม่ต้องบอกลาได้

เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ภิกษุได้ออกลาก่อนที่จะไป ทำให้มีพยานรู้เห็นว่าไปไหน กลับเมื่อไร เมื่อจำเป็นก็สามารถตามตัวได้ เป็นการป้องกันมิให้ภิกษุท่องเที่ยวไปตามใจชอบแม้ในเวลาวิกาลตอนที่เป็นคำค้น

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) เข้าหมู่บ้านเพราะมีเหตุจำเป็นรีบด่วนเห็นปานนั้น (๒) บอกลาภิกษุที่มีอยู่แล้วเข้าไป (๓) ภิกษุไม่มี จึงไม่บอกลาเข้าไป (๔) ไปยังอารามอื่น (๕) ภิกษุไปยังที่พำนักภิกษุณี (๖) ภิกษุไปยังสำนักเดียรถีย์ (๗) ไปยังโรงฉัน (๘) เดินไปตามทางที่ผ่านหมู่บ้าน (๙) ไปเมื่อมีอันตราย (๑๐) ภิกษุผู้วิกลจริต (๑๑) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

รัตนวรรค สิกขาบทที่ ๔

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดให้ทำกลองเข้มด้วยกระดูกที่ดี ด้วยงาที่ดี ด้วยเขาก็ดดี เป็นปาจิตตีย์ มีอันให้ทำลายเสียเป็นวินัยกรรม”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุทำกลองเข็ม ด้วยกระดูกก็ดี ด้วยงาก็ดี ด้วยเขา
ก็ดี ต้องปาจิตตีย์ ต้องต่อยกลองนั้นเสียก่อน จึงแสดง
อาบัติตก”

อธิบายความและเจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้ เป็นการห้ามภิกษุมิให้ใช้ของหรรษาเกินงาม ซึ่งการทำ
หรือให้ช่างทำก็เป็นความเดือดร้อนเป็นพิเศษ เพราะต้องใช้ฝีมือและต้องใช้
เวลาทำ

ภิกษุทำเองก็ดี ใช้ผู้อื่นทำก็ดี ซึ่งกลองเข็มเช่นนั้น เพื่อประโยชน์แก่
ผู้อื่น เป็นทุกกฏ

ภิกษุได้กลองเข็มเช่นนั้นที่คนอื่นทำไว้สำเร็จแล้วมาใช้สอย เป็นทุกกฏ

สิกขาบทนี้เรียกว่า **เกณฑปาจิตตีย์** มีอันให้ทำลายเสียเป็นวินัยกรรม
เป็นไปตามข้อบัญญัติ

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ทำลูกตุ้ม (๒) ทำตะบันไฟ (กระบอกสำหรับติดเชื้อไฟ) (๓) ทำลูกถวิน (ห่วง
ร้อยสายรัดประคด) (๔) ทำกลักยาตา (๕) ทำไม้ป้ายยาตา (๖) ทำฝักมีด (๗)
ทำธมกรก (เครื่องกรองน้ำ) (๘) ภิกษุผู้วิกลจริต (๙) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ
หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ ภิกษุหลายรูป

รตนวรรค ลิกขาบทที่ ๕

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำเตียงหรือตั้งใหม่ พึงให้ทำมีเท้า
สูงเพียง ๘ นิ้ว โดยนิ้วสุคนทนอกจากแม่แคว์ด้านล่าง
เธอทำให้เกินประมาณนั้นไป เป็นปาจิตตีย์ มั่นให้ตัด
เสียเป็นวินัยกรรม”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุทำเตียงหรือตั้ง พึงทำให้มีเท้าเพียง ๘ นิ้วพระสุคนท
เว้นไว้แต่แม่แคว์ ถ้าทำให้เกินกำหนดนี้ ต้องปาจิตตีย์
ต้องตัดให้ได้ประมาณเสียก่อน จึงแสดงอาบัติตก”

อธิบายความและเจตนารมณ์ของลิกขาบทนี้

คำว่า **เตียง** หมายถึง ที่สำหรับนอน ที่มีความยาวพอนอนได้ มี ๔
ขา รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า

คำว่า **ตั้ง** หมายถึง ที่สำหรับนั่ง ไม่มีพนัก อาจมีขาหรือไม่มีขาก็ได้

ทรงอนุญาตให้ภิกษุใช้เตียงและตั้งมีเท้าสูงเพียง ๘ นิ้ว โดยนิ้วสุคนท
ยกเว้นแม่แคว์ด้านล่าง

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันอันตรายในกรณีทีนอนบนเตียง หรือนั่งบนตั่งที่สูงเกินประมาณ ซึ่งอาจพลัดตกลงมาได้ และการนอนหรือนั่งบนเตียงตั่งที่สูงเกินประมาณ คู่มืองามสำหรับภิกษุ

สิกขาบทนี้เรียกว่า **เจตนกปาจิตตีย์** ต้องตัดเท้าเตียงหรือตั่งให้ได้ประมาณเสียก่อน จึงจะแสดงอาบัติตก

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุทำเตียงตั่งได้ประมาณ (๒) ภิกษุทำเตียงตั่งต่ำกว่าประมาณ (๓) ภิกษุได้เตียงตั่งที่ผู้อื่นทำเกินประมาณมาตัดแล้วใช้สอย (๕) ภิกษุผู้วิกลจริต (๖) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระอุปัชฌาย์

รัตนวรรค สิกขาบทที่ ๖

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดให้ทำเตียงก็ดี ตั่งก็ดี หุ้มด้วยนุ่น เป็นปาจิตตีย์มีอันให้หรือเสียเป็นวินัยกรรม”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุทำเตียงหรือตั่งหุ้มด้วยนุ่น ต้องปาจิตตีย์ ต้องรู้เสียก่อน จึงแสดงอาบัติตก”

อธิบายความและเจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

สิกขาบทนี้มุ่งมิให้ภิกษุใช้เตียงหรือตั่งที่หรูหรา นอนหรือนั่งได้สุขสบายเพราะมีความนิยม เหมือนอย่างพวกคฤหัสถ์ผู้ครองเรือนเขามีกัน

สิกขาบทนี้เรียกว่า **อุททาณปาจิตตีย์** ต้องรื้อนอนออกก่อนจึงจะแสดงอาบัติตก

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุทำสายรัดเข่า (๒) ทำประคดเอด (๓) ทำสายโยกบาตร (๔) ทำถุงบาตร (๕) ทำผ้ากรองน้ำ (๖) ทำหมอน (๗) ได้เตียงตั่งที่คนอื่นทำไว้แล้วมารื้อแล้วใช้สอย (๘) ภิกษุผู้วิกลจริต (๙) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

รัตนวรรค สิกขาบทที่ ๗

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุให้ทำผ้านีลสีทนะสำหรับรองนั่ง พึงให้ทำให้ได้ขนาด ขนาดผ้านั้นดังนี้คือ โดยยาว ๒ คืบ โดยกว้าง คืบครึ่ง ชายคืบหนึ่ง โดยคืบสุดต เธอทำให้เกินขนาดนั้นไปเป็นปาจิตตีย์ มีอันให้ตัดเสียเป็นวินัยกรรม”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุทำผ้าปูนั่ง พึงทำให้ได้ประมาณ ประมาณนั้นยาว
๒ คืบพระสุคต กว้างคืบครึ่ง ชายคืบหนึ่ง ถ้าทำให้เกิน
กำหนดนี้ ต้องปาจิตตีย์ ต้องตัดให้ได้ประมาณเสียก่อน
จึงแสดงอาบัติตก”

อธิบายความและเจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

คำว่า **นิสีทนะ** คือ ผ้าปูนั่ง หรือผ้าสำหรับรองนั่งที่มีชาย

ผ้านิสีทนะนี้ ทรงอนุญาตเป็นบริวารพิเศษ เพื่อประโยชน์เป็นผ้า
รักษากาย รักษาจีวร และรักษาเสนาสนะ เป็นผ้าที่ต้องอธิษฐาน ทรงอนุญาต
ให้ภิกษุมีใช้ได้เพียงผืนเดียว เมื่อทำ ก็ต้องทำให้ได้ประมาณคือ ยาว ๒ คืบ
สุคต กว้างคืบครึ่ง ที่ทรงอนุญาตขนาดไว้เช่นนี้ เป็นการป้องกันมิให้ภิกษุทำ
ผ้านิสีทนะผืนใหญ่เกินขนาด ซึ่งเมื่อปูบนเตียงหรือตั้งแล้วผ้าจะได้ไม่ห้อยลง
ข้างหน้าบ้าง ข้างหลังบ้าง ทำให้ดูรุงรัง ไม่งามตา

สิกขาบทนี้เรียกว่า **เจตนกปาจิตตีย์** ต้องตัดให้ได้ประมาณเสียก่อน
จึงจะแสดงอาบัติตก

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุทำผ้านิสีทนะได้ประมาณ (๒) ภิกษุทำผ้านิสีทนะต่ำกว่าประมาณ (๓)
ภิกษุได้ผ้านิสีทนะที่ผู้อื่นทำเกินประมาณมาตัดเสียแล้วใช้สอย (๔) ทำเป็นผ้า
แพดานก็ดี ทำเป็นผ้าปูพื้นก็ดี ทำเป็นผ้าม่านก็ดี ทำเป็นเบาะรองพูกก็ดี ทำเป็น

ปลดออกหมอนก็ดี (๕) ภิกษุผู้วิกลจริต (๖) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิ-
กัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

รตนวรรค ลิกขาบทที่ ๘

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำผ้าปิดฝี พึงทำให้ได้ขนาด ขนาด
ในผ้านั้นดังนี้คือโดยยาว ๔ คืบ โดยกว้าง ๒ คืบ โดย
คืบสุด เธอทำให้เกินขนาดนั้นไป เป็นปาจิตตีย์ มีอันให้
ตัดเสียเป็นวินัยกรรม”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุทำผ้าปิดแผล พึงทำให้ได้ประมาณ ประมาณนั้น
ยาว ๔ คืบพระสูตร กว้าง ๒ คืบ ถ้าทำให้เกินกำหนดนี้
ต้องปาจิตตีย์ ต้องตัดให้ได้ประมาณเสียก่อน จึงแสดง
อาบัติตก”

อธิบายความและเจตนารมณ์ของลิกขาบทนี้

คำว่า **ผ้าปิดฝี** ได้แก่ ผ้าที่ทรงอนุญาตแก่ภิกษุอาพาธเป็นฝี เป็น
อัสสุกอีโส เป็นโรคน้ำเลือดน้ำเหลืองไหล เปราะเปื้อน หรือเป็นฝีตาซที่ใต้สะดือ
ลงไป เหนือหัวเข่าขึ้นมา เพื่อจะได้ใช้ปิดอาพาธนั้น

ลักษณะที่เรียกว่า **เจตนกปาจิตตีย์** ต้องตัดให้ได้ประมาณเสียก่อน
จึงจะแสดงอาบัติตก

ลักษณะที่ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ภิกษุใช้ผ้าปิดจีวรได้ขนาด เมื่อใช้ผ้า
ที่ไม่ได้ขนาดเช่นใหญ่เกินไป ก็ทำให้เลื้อยไปข้างหน้าบ้าง ข้างหลังบ้าง ทำให้
ดูรุงรัง ไม่งามตา

อนาปัตติวาร

ในลักษณะนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุทำผ้าปิดจีวรได้ขนาด (๒) ทำผ้าปิดจีวรให้ต่ำกว่าขนาด (๓) ได้ผ้าปิดจีวรที่ผู้อื่น
ทำไว้เกินขนาดมาตัดแล้วใช้สอย (๔) ทำเป็นผ้าเพดานที่ดี ทำเป็นผ้าปูพื้นที่ดี ทำ
เป็นผ้าม่านที่ดี ทำเป็นเบาะรองพูกที่ดี ทำเป็นปลอกหมอนที่ดี (๕) ภิกษุผู้วิกลจริต
(๖) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

รตนวรรค ลักษณะที่ ๔

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำผ้าอาบน้ำฝน พึงให้ทำให้ได้
ขนาด ขนาดในผ้านั้นดังนี้คือโดยยาว ๖ คืบ โดยกว้าง
๒ คืบครึ่ง โดยคืบสุด เธอให้ทำเกินขนาดนั้นไป เป็น
ปาจิตตีย์ มีอันให้ตัดเสียเป็นวินัยกรรม”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุทำผ้าอาบน้ำฝน พึงทำให้ได้ประมาณ ประมาณ
นั้นยาว ๖ คืบพระสุคต กว้าง ๒ คืบครึ่ง ถ้าทำให้เกิน
กำหนดนี้ ต้องปาจิตตีย์ ต้องตัดให้ได้ประมาณเล็กน้อย
จึงแสดงอาบัติตก”

อธิบายความและเจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

คำว่า **ผ้าอาบน้ำฝน** คือ ผ้าที่ใช้นุ่งในเวลาทรงน้ำ หรือในเวลาอาบนํ้า
ตอนฝนตก เรียกว่า **ผ้าวัสสิกสาฎก**

ในสิกขาบทนี้แสดงเรื่องผ้าอาบน้ำฝนเพิ่มเติมจากสิกขาบทที่ ๔
แห่งปัตตวรรค นิสสัคคียปาจิตตีย์ โดยในสิกขาบทนั้นแสดงถึงการทำและการ
แสวงหาผ้าอาบน้ำฝน แต่ในสิกขาบทนี้แสดงถึงขนาดของผ้าอาบน้ำฝน ภิกษุ
ต้องให้ทำผ้าอาบน้ำฝนให้ได้ขนาดที่กำหนด คือ ยาว ๖ คืบสุคต กว้าง ๒ คืบ
ครึ่ง หากเกินกว่านั้นต้องตัดทิ้ง จึงจะแสดงอาบัติตก

สิกขาบทนี้จึงเรียกว่า **เจตนกปาจิตตีย์**

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุทำผ้าอาบนํ้าฝนได้ขนาด (๒) ทำผ้าอาบนํ้าฝนต่ำกว่าขนาด (๓) ได้ผ้าอาบนํ้า
ฝนที่ผู้อื่นทำเกินขนาดมาตัดแล้วใช้สอย (๔) ทำเป็นผ้าเพดานก็ดี ทำเป็นผ้า
ปูพื้นก็ดี ทำเป็นผ้าม่านก็ดี ทำเป็นเบาะรองพูกก็ดี ทำเป็นปลอกหมอนก็ดี (๕)
ภิกษุผู้วิกลจริต (๖) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวก
ภิกษุฉัพพัคคีย์

รตนวรรค ลิกขาบทที่ ๑๐

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดให้ทำจีวรมีขนาดเท่าสุคตจีวรหรือ
ยิ่งกว่า เป็นปาจิตตีย์ มีอันให้ตัดเป็นวินัยกรรม ขนาด
แห่งสุคตจีวรของสุคตในค่านันต์นี้คือ โดยยาว ๘ คืบ
โดยกว้าง ๖ คืบ โดยคืบสุคต นี่เป็นขนาดแห่งสุคตจีวร
ของสุคต”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุทำจีวรให้เท่าจีวรของพระสุคตก็ดี เกินกว่านั้นก็
ต้องปาจิตตีย์ ประมาณจีวรพระสุคตนั้น ยาว ๘ คืบ
พระสุคต กว้าง ๖ คืบ ต้องตัดให้ได้ประมาณเสียก่อน
จึงแสดงอาบัติตก”

อธิบายความและเจตนารมณ์ของลิกขาบทนี้

ลิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุใช้สอยจีวรขนาดเท่า
พระพุทธรองค์ ซึ่งเท่ากับเป็นการตีเสมอ และป้องกันมิให้ผู้ไม่เคยเห็นพระพุทธร-
องค์เข้าใจผิดว่าภิกษุที่ตนเห็นซึ่งนุ่งห่มผ้าที่มีขนาดใหญ่เป็นพระพุทธรองค์ ดัง
มูลเหตุที่ทรงบัญญัติลิกขาบทข้อนี้ เนื่องจากพระนันทะผู้มีรูปร่างงดงามและ
มีร่างกายต่ำกว่าพระพุทธรเจ้าเพียง ๔ นิ้ว แต่นุ่งห่มผ้าขนาดเท่าพระพุทธรเจ้า
ทำให้พระเถระทั้งหลายเข้าใจผิด เมื่อพระนันทะเดินมา จึงพากันลุกขึ้นยืนรับ
โดยเข้าใจว่าพระพุทธรองค์กำลังเสด็จมา

สิกขาบทนี้เรียกว่า **เจตนกปาจิตตีย์** ต้องตัดให้ได้ขนาดเล็กลง จึง
จะแสดงอาบัติตก

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑)
ภิกษุทำจี้วรต่ำกว่าขนาด (๒) ภิกษุได้จี้วรที่ผู้อื่นทำเสร็จแล้วมาตัดเสียแล้ว
ใช้สอย (๓) ภิกษุทำเป็นผ้าเพดานก็ดี ทำเป็นผ้าปูพื้นก็ดี ทำเป็นผ้าม่านก็ดี
ทำเป็นเปลือกฟูกก็ดี ทำเป็นปลอกหมอนก็ดี (๔) ภิกษุผู้วิกลจริต (๕) ภิกษุ
ผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พระนันทะ

มณฺญเมว ภาเสยฺย

นามนฺญญํ กุทาจนํ ฯ

ควรพูดแต่คำที่จับใจเท่านั้น

ไม่ควรพูดคำที่ไม่จับใจ ไม่ว่าเวลาไหน.

ที่มา : นันทวิสาขชาดก ขุ.ชา. ๒๗/๒๘

ปาฏิเทสนีเย ๔

ปาฏิเทสนีเย เป็นชื่อของอาบัติ จัดเป็นลหุกาบัติ คืออาบัติที่เบากว่าอาบัติปาจิตติย เป็นอาบัติของที่ ๕ ในบรรดาอาบัติ ๗ กอง

ปาฏิเทสนีเย แปลว่า พึงแสดงคืน หมายถึงเมื่อภิกษุล่วงละเมิดแล้วพึงแสดงคืนตามที่ปรากฏในสิกขาบท

ปาฏิเทสนีเย มี ๔ สิกขาบท คือ

ปาฏิเทสนีเย สิกขาบทที่ ๑

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดรับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ด้วยมือของตน จากมือของภิกษุณีผู้มีโชฎฐาติผู้เข้าไปสู่ละแวกบ้าน แล้วเคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ภิกษุนั้นพึงแสดงคืนว่า แน่ะอาวุโส ข้าพเจ้าต้องกรรมที่น่าตำหนิ ไม่เป็นที่สบาย ควรจะแสดงคืน ข้าพเจ้าขอแสดงคืนกรรมนั้น”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุรับของเคี้ยวของฉัน แต่มีนางภิกษุณีที่ไม่ใช่ญาติ ด้วยมือของตนมาบริโภค ต้องปาฏิเทสนีเย”

อธิบายความและเจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

คำว่า **ละแวกบ้าน** ได้แก่ ถนน ซอยตัน ทางสามแยก เรือน

สิกขาบทนี้เกิดขึ้นจากการที่ภิกษุรูปหนึ่งได้บิณฑบาตมาแล้วได้ถวายบิณฑบาตนั้นแก่ภิกษุรูปหนึ่งจนหมด แต่เพราะหมดเวลาที่จะไปบิณฑบาตใหม่จึงอดอาหารในวันนั้น แม้ในวันรุ่งขึ้นและวันต่อมานางก็ทำเช่นนั้นอีก นางอดอาหารมา ๓ วัน ในวันที่ ๔ นางเดินชวนเซไปตามถนน รถของเศรษฐีบุตรคนหนึ่งผ่านมา เขาบอกให้นางหลีกทางให้รถ นางจึงเดินหลีกแต่ก็ชวนเซล้มลง เศรษฐีบุตรลงมาขอโทษที่ทำให้นางล้ม ภิกษุณีบอกว่านางล้มเอง เศรษฐีบุตรจึงนำนางไปฉันทที่บ้าน แล้วตำหนิว่าเหตุไฉนภิกษุจึงรับอาบัติจากมือของภิกษุณีซึ่งเป็นผู้หญิง เพราะผู้หญิงทั่วไปหาลาภได้ยากอยู่แล้ว

พระพุทธองค์ทรงทราบแล้วจึงทรงบัญญัติสิกขาบทนี้ไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุเบียดเบียนภิกษุณีผู้มีลาภน้อย

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุณีผู้เป็นญาติ (๒) ภิกษุณีผู้มิใช่ญาติสั่งให้ถวาย มิได้ถวายเอง (๓) วางไว้ถวาย (๔) ถวายในอาราม (๕) ในที่อยู่อาศัยภิกษุณี (๖) ในสำนักเดียรถีย์ (๗) ในโรงฉัน (๘) นำออกจากบ้านแล้วถวายในเวลากลับ (๙) ถวายยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชิวิก ด้วยคำว่า เมื่อมีเหตุที่จำเป็น ก็นิมนต์ฉันได้ (๑๐) สิกขมานาถวาย (๑๑) สามเณรีถวาย (๑๒) ภิกษุผู้วิกลจริต (๑๓) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ ภิกษุรูปหนึ่ง

ปาฏิเทสนียะ สิกขาบทที่ ๒

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุทั้งหลายรับนิมนต์ฉันอยู่ในตระกูล ถ้า ภิกษุณีมาขึ้นสั่งการอยู่ในที่นั้นว่าจงถวายแกงที่ทำนรูปนี้ จงถวายข้าวที่ทำนรูปนี้ ภิกษุทั้งหลายเหล่านั้นพึงไล่ ภิกษุณีนั้นว่าน้องหญิง เธอจงหลักไปเสียตลอดเวลาที่ ภิกษุยังฉันอยู่ ถ้าภิกษุแม้รูปหนึ่งไม่กล่าวออกไปเพื่อจะ รุกรานภิกษุณีนั้นว่า น้องหญิง เธอจงหลักไปเสียตลอด เวลาที่ภิกษุยังฉันอยู่ ภิกษุเหล่านั้นพึงแสดงคินว่า เนอะ อาวุโส พวกข้าพเจ้าต้องธรรมที่น่าคำหนิ ไม่เป็นที่สบาย ควรจะแสดงคิน พวกข้าพเจ้าขอแสดงคินธรรมนั้น”

เนื้อความย่อในหนังสืออนวโกวาท

“ภิกษุฉันอยู่ในที่นิมนต์ ถ้ามีนางภิกษุณีมาสั่งทนายให้ เอาสิ่งนั้นสิ่งนี้ถวาย เธอพึงไล่นางภิกษุณีนั้นให้ถอย ไปเสีย ถ้าไม่ไล่ ต้องปาฏิเทสนียะ”

อธิบายความและเจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

มูลเหตุของสิกขาบทนี้ เกิดจากการที่ภิกษุทั้งหลายรับนิมนต์ฉันใน ตระกูลแห่งหนึ่ง พวกภิกษุณีจักพาศักดิ์ซึ่งคุ้นเคยกับพวกภิกษุจักพาศักดิ์ตาม ไปด้วยแล้วเที่ยวจุ่นจ้านสั่งการให้เจ้าภาพถวายอาหารที่มีรสชาติดี ๆ แก่พวก

ภิกษุฉัพพัคคีย์ ภิกษุเหล่านั้นจึงอิมหมีพิมัน ส่วนภิกษุที่เหลือไม่ได้ฉันตามใจ
ประสงค์ จึงไปกราบทูลพระพุทธองค์ พระพุทธองค์จึงทรงบัญญัติสิกขาบทนี้ขึ้น

สิกขาบทนี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุตามใจภิกษุณีผู้เป็นเจ้า
ก็เจ้าการในการสั่งให้เจ้าภาพถวายของอย่างนั้นอย่างนี้แก่ตน หากยอมตามก็
เหมือนกับยอมรับความคั่นเคยสนิทสนมกันดูชายหนุ่มกับหญิงสาว

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ
(๑) ภิกษุณีสั่งให้ถวายภัตตาหารของตน มิได้ถวายเอง (๒) ถวายภัตตาหาร
ของผู้อื่น มิได้สั่งให้ถวาย (๓) สั่งให้ถวายภัตตาหารที่เขายังมิได้ถวาย (๔)
สั่งให้ถวายในภิกษุที่เขายังมิได้ถวาย (๕) สั่งให้ถวายเท่าๆ กันแก่ภิกษุทุกรูป
(๖) สิกขมานาสังการ (๗) สามเณรสังการ (๘) ไม่ต้องอาบัติในเพราะอาหาร
ทุกชนิด เว้นโภชนะ ๕ (๙) ภิกษุผู้วิกลจริต (๑๐) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือ
ภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์

ปาฏิเทสนียะ สิกขาบทที่ ๓

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดไม่ได้รับนิมนต์ไว้ก่อน มีผู้อาพาธ
รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดีในตระกูลทั้งหลายที่สงฆ์
สมมติว่าเป็นตระกูลเสกขะเห็นปานนั้นด้วยมือของตน

แล้วเคี้ยวก็ดี จันที้ดี ภิกษุนั้นพึงแสดงคืนว่า แนะอาวุโส
ข้าพเจ้าต้องธรรมที่น่าตำหนิไม่เป็นที่สบาย ควรจะ
แสดงคืน ข้าพเจ้าขอแสดงคืนธรรมนั้น”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุไม่เป็นใช้ เขาไม่ได้นิมนต์ รับของเคี้ยวของฉันใน
ตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสขะมาบริโภค ต้องปาฏิเทสนิยะ”

อธิบายความและเจตนารมณ์ลักษณะบทนี้

คำว่า **เสกขะ** หรือ **เสขะ** หมายถึง บุคคลที่ได้บรรลุมรรคผลตั้งแต่
โสดาปัตติมรรคจนถึงอรหัตมรรค คือเป็นอริยบุคคลระดับโสดาบัน สกิทาคามี
และอนาคามี

คำนี้แปลว่า **บุคคลที่ยังต้องศึกษา** คือยังต้องปฏิบัติธรรมเพื่อให้บรรลุ
อรหัตผลต่อไป

คำว่า **ที่สงฆ์สมมติว่าเป็นตระกูลเสกขะ** คือ ตระกูลนั้นเป็นตระกูลที่มี
มีศรัทธา คนในตระกูลเป็นเสกขะหรือเสขบุคคล แต่มีฐานะยากจน ขาดแคลน
โภคสมบัติ ทรงอนุญาตให้สงฆ์สวดประกาศว่าตระกูลนั้นเป็นตระกูลเสกขะ
ห้ามมิให้ภิกษุเข้าไปรับปัจจัย < ในตระกูลเช่นนั้น เพื่อป้องกันมิให้ตระกูลนั้น
เดือดร้อน ที่ต้องเจือจางปัจจัยที่มันน้อยถวายภิกษุ หรือทำให้ปัจจัยบางอย่าง
ของเขาขาดแคลนหรือหมดไป

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) ภิกษุได้รับนิมนต์ไว้ (๒) ภิกษุอาพาธ (๓) ภิกษุฉันของเป็นเดนของภิกษุผู้ได้รับนิมนต์ไว้หรือผู้อาพาธ (๔) ภิกษุฉันภัตตาหารที่เขาจัดไว้ในที่นั้นเพื่อภิกษุอื่นๆ (๕) ภิกษุฉันภัตตาหารที่เขานำออกจากเรือนไปถวาย (๖) ภิกษุฉันนิจกัต (อาหารที่ถวายประจำ) (๗) ภิกษุฉันสลากกัต (อาหารที่ถวายตามสลาก) (๘) ภิกษุฉันปักชิกกัต (อาหารที่ถวาย ๑๕ วันต่อครั้ง) (๙) ภิกษุฉันอุโปสถิกกัต (อาหารที่ถวายในวันพระ) (๑๐) ภิกษุฉันปาฏิปติกกัต (อาหารที่ถวายในวันขึ้นหรือแรม ๑ ค่ำ) (๑๑) ภิกษุฉันยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชวิก ที่เขาถวาย บอกว่าเมื่อมีเหตุจำเป็นก็ฉันมัน (๑๒) ภิกษุผู้วิกลจริต (๑๓) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ ภิกษุหลายรูป

ปาฏิเทศนียะ สิกขาบทที่ ๔

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

“อนึ่ง ภิกษุใดอยู่ในเสนาสนะป่าที่รู้กันว่าเป็นที่น่าระแวง มีภัยเฉพาะหน้ามิใช่ผู้อาพาธ รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ที่เขาไม่ได้แจ้งให้รู้ก่อนด้วยมือของตนภายในวัดที่อยู่ เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ภิกษุนั้นพึงแสดงคินว่า เนอะอาวุโส ข้าพเจ้าต้องธรรมที่น่าดำหนิ ไม่เป็นที่สบาย ควรจะแสดงคิน ข้าพเจ้าขอแสดงคินธรรมนั้น”

เนื้อความย่อในหนังสือนวโกวาท

“ภิกษุอยู่ในเสนาสนะป่าเป็นที่เปลี่ยว ไม่เป็นใช้ รับประทานอาหารของฉันที่หายกมิได้แจ้งความให้ทราบก่อน ด้วยมือของตนมาบริโภค ต้องปาฏิเทสนียะ”

อธิบายความและเจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้

คำว่า **เสนาสนะป่า** ได้แก่ เสนาสนะที่ห่างไกลจากบ้านไป ๕๐๐ ศัวยุเป็นอย่างน้อย จัดเป็นเสนาสนะป่าหรือวัดป่า

คำว่า **เป็นที่นาระแวง** คือ ในวัดหรือบริเวณรอบวัด มีร่องรอยที่พวกโจรชองชุม บริโภค ยืน นั่ง นอนปรากฏอยู่

คำว่า **มีภัยเฉพาะหน้า** คือ ในวัดหรือบริเวณรอบวัด มีพวกชาวบ้านที่ถูกพวกโจรฆ่า ปล้น ทุบตีปรากฏอยู่

คำว่า **แจ้งให้รู้** คือ ผู้ใดผู้หนึ่งจะเป็นสตรีก็ตาม เป็นบุรุษก็ตามมายังวัดหรือหรือบริเวณวัดแล้วบอกว่า ท่านเจ้าข้า สตรีหรือบุรุษชื่อโน้นจักนำของเคี้ยวหรือของฉันมาถวายภิกษุชื่อนี้ นี่ชื่อว่าแจ้งให้รู้

คำว่า **มิใช่ผู้อาพาธ** หมายถึงภิกษุที่ยังอาจเที่ยวไปบิณฑบาตได้

คำว่า **ผู้อาพาธ** หมายถึงภิกษุที่ไม่อาจเที่ยวไปบิณฑบาตได้

สิกขาบทนี้มุ่งให้ภิกษุได้บอกชาวบ้านที่มาแจ้งว่าจะนำอาหารมาถวายให้รู้ตัวล่วงหน้าว่าที่วัดหรือสถานที่นี้เป็นที่นาระแวงหรือเป็นที่ที่มีภัยเฉพาะหน้าชาวบ้านจะได้ระวังและป้องกันให้พ้นภัยไว้ล่วงหน้า หากเขาไม่ได้แจ้งล่วงหน้า

และภิกษุไม่ได้เตือนล่วงหน้า หากเขานำอาหารมาแล้วถูกโจรหรือผู้ร้ายปล้น หรือทำร้าย ก็จะไม่โทษว่าภิกษุไม่บอกว่าเป็นวัดมีพวกโจร หรือภิกษุรู้เห็นเป็นใจกับพวกโจรด้วย

อนาปัตติวาร

ในสิกขาบทนี้ ท่านแสดงภิกษุผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติไว้ คือ (๑) เขาแจ้งให้รู้แล้ว (๒) ภิกษุอาพาธ (๓) ภิกษุฉันของเป็นเดนในของที่เขาแจ้งให้รู้แล้วหรือของภิกษุผู้อาพาธ (๔) ภิกษุรับนอกวัดแล้วมาฉันในวัด (๕) ภิกษุฉันรากไม้ เปลือกไม้ ใบไม้ ดอกไม้ หรือผลไม้ ซึ่งเกิดขึ้นในวัดนั้น (๖) ภิกษุฉันของที่เปื้อนยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิก ในเมื่อมีเหตุที่จำเป็น (๗) ภิกษุผู้วิกลจริต (๑๓) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ หรือภิกษุอาทิกัมมิกะ ได้แก่ ภิกษุทั้งหลาย

อทฺฐจจิตฺโต ภาเสยฺย

คิริ สจฺจุปสณฺหิตํ ฯ

คนเราไม่ควรคิดมุ่งร้ายกัน

ควรพูดแต่คำที่ประคบด้วยความจริง.

ที่มา : กุรราชชาดก ขุ.ชา. ๒๗/๒๗๑

เสขยวัตร ๗๕

เสขยวัตร แปลว่า ธรรมเนียมหรือข้อปฏิบัติที่ควรศึกษา

คำว่า **เสขียะ** เป็นชื่อของสิกขาบทที่เป็นธรรมเนียมปฏิบัติ เป็นแบบอย่างเกี่ยวกับมารยาทที่ภิกษุพึงศึกษาและพึงปฏิบัติ จัดเป็นพุทธบัญญัติที่เน้นเรื่องกิริยามารยาททางกายและวาจาที่ถูกต้องเหมาะสมสำหรับภิกษุ คล้ายเป็นหลักปฏิบัติเรื่อง “สมบัติผู้ดี” ของทางโลก

คำว่าเสขียะนี้ มิได้เป็นชื่อของอาบัติ เป็นเพียงชื่อ แต่เมื่อล่วงละเมิดหรือไม่ปฏิบัติตาม ท่านปรับอาบัติทุกกฏในทุกสิกขาบท

เสขยวัตร มี ๗๕ สิกขาบท แบ่งเป็น ๔ หมวดตามสาระสำคัญ คือ

(๑) หมวดศารูป

ว่าด้วยธรรมเนียมความประพฤติในเวลาเข้าไปในบ้าน
มี ๒๖ สิกขาบท

(๒) หมวดโภชนาปฏิบัติสังยุต

ว่าด้วยธรรมเนียมรับบิณฑบาตและฉันอาหาร มี ๓๐
สิกขาบท

(๓) หมวดธัมมเทสนาปฏิบัติสังยุต

ว่าด้วยการแสดงธรรม มี ๑๖ สิกขาบท

(๔) หมวดคปภินณกะ

ว่าด้วยธรรมเนียมในการขับถ่าย มี ๓ สิกขาบท

หมวดสารูป ๒๒ ลิกขาบท

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ และ อธิบายความโดยย่อ
คู่ที่ ๑

๑. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักนุ่งเป็นปริมนทล

๒. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักห่มเป็นปริมนทล

คำว่า **นุ่งเป็นปริมนทล** คือ นุ่งผ้าปิดสะดือ ปิดเข่า ไม่หย่อนยาน เลื้อยหน้าเลื้อยหลัง ให้ชายผ้าอยู่ระหว่างเข่ากับตาตุ่ม ท่านว่า ให้ผ้า^๑นุ่งห้อยลงได้เข้าไปประมาณ ๘ นิ้ว นี่เรียกว่านุ่งเป็นปริมนทล ถ้าภิกษุปราศจากความเอื้อเฟื้อพระวินัย นุ่งผ้าเลื้อยหน้าเลื้อยหลัง ชื่อว่านุ่งไม่เป็นปริมนทล เป็นอาบัติทุกกฏ

คำว่า **ห่มเป็นปริมนทล** คือ ห่มผ้าทำมุ้งทั้งสองให้เสมอกัน ไม่ห่ม เลื้อยหน้าเลื้อยหลัง ให้ชายผ้าห่มปิดชายผ้า^๒นุ่งพอดี นี่เรียกว่าห่มเป็นปริมนทล

ในอรรถกถาท่านกล่าวไว้ว่า บรรดาจีวร (ผ้า^๑นุ่ง) ชั้นเดียวและสองชั้น นั้น จีวรชั้นเดียวแม้ที่ภิกษุนุ่งแล้วอย่างนี้ ย่อมไม่ตั้งอยู่ในที่ได้ แต่จีวรสองชั้น จึ่งจะตั้งอยู่ได้

ภิกษุผู้ไม่แคล้งไม่จงใจ มีความตั้งใจว่าจะนุ่งให้เป็นปริมนทล แต่นุ่ง ผิดไป ไม่เป็นปริมนทล ไม่เป็นอาบัติ หรือภิกษุผู้มิแข็งถึบ มีบั้นเนื้อปลั่งแข็งใหญ่ กิติ จะนุ่งให้เลื้อยลงจากหัวเข่าเกิน ๘ นิ้ว เพื่อต้องการให้เหมาะสม ก็ควร

เรื่องการนุ่งนี้ มิใช่มีโทษตามลิกขาบทนี้เท่านั้น หากยังมีการนุ่งอย่างอื่นที่มีโทษ อย่างเช่นที่ตรัสไว้ในขันธกะว่า

“ก็โดยสมัยนั้นแล พวกภิกษุฉัพพัคคีย์นุ่งผ้าอย่างคฤหัสถ์ นุ่งผ้ามี
ชายตุจวงช้าง นุ่งผ้าตุจหางปลา นุ่งผ้าไว้ ๔ มุม แฉก นุ่งผ้าตุจวัวตาล นุ่ง
ผ้ามีกลีบตั้งรอย” ดังนี้

ในประเทศไทย มีธรรมเนียมการห่มผ้าหลายแบบ เช่น ห่มคลุม ห่มทอง
ห่มแหวก และการม้วนลูกบวบก็มีหลายแบบ แล้วแต่ธรรมเนียมของแต่ละวัด
แต่ละถิ่น พึงศึกษาเลียนแบบให้เหมือนกันในกลุ่มเดียวกัน ย่อมเหมาะสมและ
งดงาม

คู่ที่ ๒

๓. ภิกษุพึงทำความเข้าใจว่า เราจักปกปิดกายให้ตื้นเตินไปใน
ละแวกบ้าน

๔. ภิกษุพึงทำความเข้าใจว่า เราจักปกปิดกายให้ตื้นในละแวก
บ้าน

สิกขาบทคู่นี้ มุ่งให้ภิกษุสำรวจมรรวังในการเดินและการนั่งในบ้าน
พึงนุ่งห่มให้เรียบร้อย ปกปิดอวัยวะที่ควรปกปิด มิให้เดินหรือนั่งจ้วงจรลุกลุ่ย
มิให้เวกผ้าห่มขึ้นมาพาดไหล่หรือพาดศีรษะในขณะที่เดินผ่านหมู่บ้าน มิให้ห่มลด
ไหล่เวลาอยู่ในบ้านเหมือนอยู่ที่วัด เป็นต้น เป็นการรักษาศรัทธาของชาวบ้าน
และเป็นการฝึกนิสัยรักความเป็นระเบียบ ไม่รุ่มร่ามตามสบาย

คู่ที่ ๓

๕. ภิกษุพึงทำความเข้าใจว่า เราจักสำรวจด้วยตื้นเตินไปในละแวก
บ้าน

๖. ภิกษุพึงทำความเข้าใจว่า เราจักสำรวจด้วยตื้นในละแวกบ้าน

สิกขาบทคู่นี้ มุ่งให้ภิกษุมีความสำรวมระวัง ไม่ละมือละเท้า ไม่ละปากคำ ในขณะที่เดินผ่านหมู่บ้านหรือขณะนั่งอยู่ในบ้าน ไม่ว่าจะเดินหรือนั่งรูปเดียว ยิ่งไปเป็นหมู่คณะยิ่งต้องสำรวมระวังมากยิ่งขึ้น แม้จะเดินทางในที่เปลี่ยวไม่มีผู้คนเห็น ก็สำรวมระวังเสมอ นับเป็นกิริยาที่งดงามติดตัว

คู่ที่ ๔

๗. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักทอดสายตาลง เดินไปใน
 ละแวกบ้าน

๘. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักทอดสายตาลง นั่งในละแวก
 บ้าน

สิกขาบทคู่นี้ มุ่งให้ภิกษุไม่แสดงอาการล่อล่อกแล่ก มองซ้ายมองขวา เดินหรือนั่งแหงนหน้า เดินหรือนั่งก้มหน้า แต่ให้มองชั่วคราว คือทอดสายตาลงตรงจุดจากตัวประมาณ ๔ ศอก ไม่เดินมองโน่นมองนี่ซ้ายขวา หรือมองบ้านเรือน มองสิ่งรอบข้างไปพลาง ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัย มิให้เดินตกหลุม หรือสะดุดสิ่งเกะกะ และเพื่อรักษากิริยาอาการให้เป็นปกติ ไม่เสียกิริยาอันนำมาซึ่งความเสื่อมศรัทธาและความดูหมิ่นว่าไม่สำรวม

คู่ที่ ๕

๙. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เดินเวิกผ้าในละแวกบ้าน

๑๐. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่นั่งเวิกผ้าในละแวกบ้าน

สิกขาบทคู่นี้ มุ่งให้ภิกษุสำรวมระวังในการเดินในการนั่ง ไม่ถกจีวรขึ้นพาดไหล่ซึ่งทำให้เห็นสีข้างได้ชัดเจน ต่อหน้าชาวบ้านที่พุดคุยหรือทำพิธีอยู่

คู่ที่ ๒

๑๑. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เดินหวัระะเสียงดังใน
สระแวกบ้าน

๑๒. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่นั่งหวัระะเสียงดังใน
สระแวกบ้าน

สิกขาบทคู่นี้ มุ่งให้ภิกษุสำรวมระวังในการแสดงกิริยาน่าขัน เมื่อพูด
คุยก็ไม่พูดคุยเพลิดเพลिनสนุกสนานจนชอบใจหวัระะเสียงดังขึ้นมาในขณะที่
เดินตามถนนหรือขณะนั่งคุยกับชาวบ้านอยู่ในบ้าน แม้ในวัดก็ควรจะสำรวม
ระวังไม่แสดงอาการอันเสียกิริยาเช่นนั้นออกมา แต่การข่มขั้ม ไม่นับเข้าใน
สิกขาบทนี้

คู่ที่ ๓

๑๓. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักมีเสียงเบาเดินไปในสระ
บ้าน

๑๔. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักมีเสียงเบานั่งในสระแวกบ้าน

สิกขาบทคู่นี้ มุ่งให้ภิกษุสำรวมระวังในการพูดคุย ไม่คุยเสียงดังจน
เกินไปเหมือนคนหูตึง หรือพูดตะโกนโหวกเหวกเหมือนเกิดเรื่องร้ายแรง ให้
พูดคุยได้ด้วยเสียงเบาๆ พอได้ยินตามปกติ

คู่ที่ ๔

๑๕. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เดินโยกกายไปในสระ
บ้าน

๑๖. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่นั่งโยกกายในละแวกบ้าน

สิกขาบทนี้ มุ่งให้ภิกษุสำรวมระวัง ประคองกายให้ตรงในขณะเดิน และนั่งในละแวกบ้าน โดยเดินตัวตรง นั่งตัวตรง มีอิริยาบถคงที่ อยู่นิ่ง อดอาจ และผึ่งผาย ไม่เดินไม่นั่งโยกไปโยกมา เหมือนนักเลงเดินตามถนนเพื่ออวดศักดิ์

คู่ที่ ๙

๑๗. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เดินแกว่งแขนไปในละแวกบ้าน

๑๘. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่นั่งแกว่งแขนในละแวกบ้าน

สิกขาบทนี้ มุ่งให้ภิกษุสำรวมระวัง ให้เดินประคองแขนไว้ ให้นั่งไม่กระดิกแขน ไม่เดินหรือนั่งแกว่งแขนไปมาเหมือนออกกำลัง หรือออกลีลาแบบปล่อยตามสบาย อันมิใช่ทำเดินทำนั่งปกติธรรมดา

คู่ที่ ๑๐

๑๙. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เดินโคลงศีรษะไปในละแวกบ้าน

๒๐. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่นั่งโคลงศีรษะในละแวกบ้าน

ลักษณะท่อนี้ มุ่งให้ภิกษุสำรวจมรรวัง เดินหรือนั่งประคองศีระให้ตรง มีท่าทางองอาจผึ่งผาย เป็นสง่า ไม่เดินหรือนั่งโคลงศีระไปมา ไม่เดินหรือนั่ง คอคดก ไม่เดินหรือนั่งคอปับค่ออ่อน เหมือนคนไม่มีกำลังแม้จะประคองศีระ ให้ตรงได้

คู่ที่ ๑๑

๒๑. ภิกษุพึงทำความเข้าใจว่า เราจักไม่เดินเท้าแซนไปในสระแวก
บ้าน

๒๒. ภิกษุพึงทำความเข้าใจว่า เราจักไม่นั่งเท้าแซนในสระแวก
บ้าน

ลักษณะท่อนี้ มุ่งให้ภิกษุสำรวจมรรวัง วางแซนให้ตรงตามปกติใน
ขณะเดินในขณะนั่ง ไม่เดินเท้าแซนหรือนั่งเท้าแซนด้วยแซนข้างหนึ่งหรือ
ทั้งสองข้าง

คู่ที่ ๑๒

๒๓. ภิกษุพึงทำความเข้าใจว่า เราจักไม่เดินคลุมศีระไปใน
สระแวกบ้าน

๒๔. ภิกษุพึงทำความเข้าใจว่า เราจักไม่นั่งคลุมศีระในสระแวก
บ้าน

ลักษณะท่อนี้ มุ่งให้ภิกษุสำรวจมรรวัง ในการเดินในหมู่บ้านและนั่งอยู่
ในบ้าน ให้มุ่งหมั่นให้เรียบร้อย ไม่เดินคลุมโปงไปตามถนน ไม่นั่งคลุมโปงในบ้าน
แม้จะถูกแดดถูกฝน ก็ไม่ควรจะล้มตัว ทำกิริยาที่เสียธรรมเนียมเสียระเบียบ
ปฏิบัติของภิกษุไป

คู่ที่ ๑๓

๒๕. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เดินกระหย่งเท้าไปใน
ละแวกบ้าน

๒๖. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่นั่งรัดเข่าในละแวกบ้าน

สิกขาบทคู่นี้ มุ่งให้ภิกษุสำรวมระวัง ไม่เดินกระหย่งเท้าเหมือนคน
เท้าเจ็บหรือเป็นโรค ทำให้เหยียบพื้นไม่เต็มเท้า และขณะนั่งก็นั่งอย่างสง่าตัว
ตรง ไม่นั่งรัดเข่าเหมือนคนมีทุกข์หรือมีความหนาวรุ่มเร็ว เป็นกิจวัตรที่ไม่งาม

สรุปหมวดสาธูป

สิกขาบท ๒๖ สิกขาบทนี้ ท่านมิได้ปรับเป็นอาบัติไว้โดยตรงในข้อ
บัญญัติ เป็นแต่ให้ภิกษุทำความศึกษา ให้เรียนรู้ไว้ แต่ในคัมภีร์วิภังค์ที่อธิบาย
ความต่อมาแสดงไว้ว่าเมื่อล่วงละเมิดเป็นอาบัติทุกกฏ เพราะไม่เอื้อเพื่อปฏิบัติ
และไม่เอื้อเพื่อที่จะศึกษาทำความเข้าใจ

หมวดโกชนปฎิสังยุต ๓๐ สิกขาบท

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ และ อธิบายความโดยย่อ

สิกขาบทที่ ๑ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักรับบิณฑบาตโดยเคารพ

คำว่า **เคารพ** หมายถึงมีความเอื้อเฟื้อในผู้ตักบาตรหรือถวายอาหาร
รับด้วยความเต็มใจ ไม่แสดงรังเกียจหรือดูหมิ่น

สิกขาบทที่ ๒ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักแลดูในบาตรรับบิณฑบาต

อธิบายว่า ในขณะที่รับบิณฑบาต ให้มองดูแต่ในบาตรและของที่กำลังจะตกไปในบาตร ไม่ให้มองหน้าคนใส่บาตร และไม่ให้เหลียวมองของที่วางอยู่ข้างๆ หรือมองไปที่อื่น

สิกขาบทที่ ๓ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักรับบิณฑบาตมีแกงพอสมควรแก่ข้าวสุก

อธิบายว่า ในการรับบิณฑบาต พึงรู้จักประมาณในการรับ โดยรับแกงหรือกับข้าวที่พอดีกับข้าวสุก ท่านว่า กับข้าวปริมาณหนึ่งในสี่ส่วนของข้าวสุก ถือว่าพอสมควรแก่ข้าวสุก ไม่พึงรับเฉพาะแกงอย่างเดียวมากเกินไป หรือไม่ยอมรับบิณฑบาตเฉพาะที่มีแต่ข้าวเปล่า หรือที่มีกับข้าวน้อย

สิกขาบทที่ ๔ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักรับบิณฑบาตแต่พอเสมอ ขอบปากบาตร

อธิบายว่า พึงรู้ประมาณในการรับบิณฑบาต ไม่แสดงความโลภเห็นแก่ได้ออกมา พึงรับบิณฑบาตแต่พอเหมาะแก่ปากท้อง รับพอเสมอขอบปากบาตร สามารถปิดฝาบาตรได้พอดี ไม่พึงรับให้ล้นปากบาตรออกมาจนปิดบาตรไม่ลง หรือเมื่อรับล้นบาตร อาหารอาจหกไหลออกมาเปรอะเปื้อน

ในกรณีมีพิธีตักบาตร เมื่อล้นปากบาตร พึงถ่ายออกไปโดยทันที ในกรณีเช่นนี้รับมากด้วยเมตตาธรรม ไม่น่าตำหนิ ในกรณีที่เขาวางพวกคอกไม้ ฐูปเทียน พวงผลไม้ หรือวางถาดวางไปไม้ไผ่บนข้าวสวดยที่เต็มบาตรอยู่แล้ว ท่านว่าไม่ชื่อว่ารับล้นบาตร ควรอยู่ เพราะไม่เลอะไหลและเป็นส่วนแยกจากบาตร

ในอรรถกถาท่านแสดงว่า โภชนะที่ทำให้เป็นยอดดุจสุญ (รับฉัน
บาตรแล้วพูนขึ้น) ไม่ควรแม้แก่ภิกษุอาพาธ จะรับประทานพร้าเพื่อในภาชนะ
ทั่วไปก็ไม่ควร แต่โภชนะที่รับประทานไว้แล้ว จะรับประทานใหม่ให้เรียบร้อยก่อน
แล้วจึงฉัน ควรอยู่

สิกขาบทที่ ๕ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักฉันบิณฑบาตโดยเคารพ

อธิบายว่า ในการขบฉันอาหารนั้นพึงฉันอย่างสำรวม ระมัดระวังมิ
ให้มูมมาม มิให้แสดงออกเหมือนไม่อยากจะฉัน แสดงว่าอาหารไม่อร่อย ไม่
ถูกปาก หรือมิให้ฉันด้วยอาการดูหมิ่นว่าเป็นอาหารระดับต่ำ ขาดรสชาติที่ดี
ไม่มีฝีมือในการปรุง เป็นต้น

สิกขาบทที่ ๖ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักแลดูในบาตรฉันบิณฑบาต

อธิบายว่า ในขณะฉันอาหาร พึงดูเฉพาะในบาตรหรือในงานข้าวของ
ตัวเอง ไม่ให้มองล่อกล่อกไปฉันไป เป็นอาการไม่สำรวม หากมองดูรูปอื่นที่นั้
ข้างๆ เพื่อดูว่าขาดเหลืออะไรจะได้เจือจานส่งให้ ย่อมทำได้

สิกขาบทที่ ๗ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักฉันบิณฑบาตไปตามลำดับ

อธิบายว่า ในการฉัน พึงฉันอาหารให้ข้าวมีหน้าเสมอกันไปตามลำดับ
ไม่ฉันเจาะลงไปเป็นช่องเป็นโพรง โดยใช้ช้อนตักหรือใช้มือหยิบข้าวหรือกับใน
ที่เตี้ยวงจนแหวกลงไปเป็นช่องลึก ดูไม่งาม

สิกขาบทที่ ๘ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักฉันบิณฑบาตมีกับพอส สมควรแก่ข้าวสุก

อธิบายว่า ไม่ฉันแต่กับอย่างเดียว หรือฉันกับมากกว่าข้าวสุก ทำให้
กับข้าวไม่เพียงพอแก่ผู้อื่น

**สิกขาบทที่ ๙ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันบิณฑบาตขยำแต่
ยอดลงไป**

อธิบายว่า ให้ฉันตามธรรมเนียมของภิกษุ คือฉันตักข้าวเกลี้ยข้าวให้
มีหน้าเสมอลงไปตามลำดับ ไม่ขยำตักหรือหยิบเฉพาะยอดข้าวสุก

**สิกขาบทที่ ๑๐ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่กลบแกงที่ดี กับข้าว
ที่ดี ด้วยข้าวสุก เพราะอยากจะได้มาก**

**สิกขาบทที่ ๑๑ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เรามิใช่ผู้อาพาธ จักไม่ขอแกง
ที่ดี ข้าวสุกที่ดี เพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉัน**

อธิบายว่า ในกรณีเช่นนี้ หากขอต่อญาติ ต่อคนปวารณา ได้อยู่ หรือ
เมื่อเป็นไข้ ก็ให้ขอได้ หรือขอเพื่อประโยชน์แก่ภิกษุอาพาธ ก็ขอได้

**สิกขาบทที่ ๑๒ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่คิดที่จะตำหนิแลดูบาตร
ของภิกษุอื่น**

อธิบายว่า ในขณะที่กำลังฉัน ไม่พึงแลดูบาตรของภิกษุอื่น ด้วยคิดจะ
ตำหนิหรือต่อว่าเมื่อเห็นว่าทำผิดหรือบกพร่องอะไร หรือตั้งใจจะขอนขอว่า
ฉันมูมาม่า ไม่สำรวม เป็นต้น

สิกขาบทที่ ๑๓ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ทำคำข้าวให้ใหญ่หนัก

อธิบายว่า ในอรรถกถาท่านว่า คำข้าวมีประมาณขนาดกลางระหว่าง
ไข่นกยูงกับไขไก่ ชื่อว่าคำข้าวไม่ใหญ่หนัก

สิกขาบทที่ ๑๔ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักทำคำข้าวให้กลมกล่อม

อธิบายว่า พึงทำคำข้าวให้กลมกล่อม ไม่ใหญ่ัก ไม่เล็กัก ให้พอเหมาะแก่คำ ในการฉัน ห้ามทำคำข้าวให้ยาว อย่างเช่นข้าวเหนียว ย่อมทำให้ยาวได้ คำข้าวที่ยาวเช่นนี้ ท่านห้ามตามเสขยวัตรข้อนี้

สิกขาบทที่ ๑๕ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เมื่อคำข้าวยังไม่ถึงปาก เราจักไม่อ้าปากคอย

สิกขาบทที่ ๑๖ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันสอคนิ้วมือทั้งหมด เข้าไปในปาก

สิกขาบทที่ ๑๗ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า ปากยังมีคำข้าว เราจักไม่พุดคุย

อธิบายว่า กำลังฉันอาหารอยู่ หากในปากยังมีข้าวหรือกับหรือขนมอยู่ ห้ามพุดออกมา เพราะอาจทำให้อาหารกระเด็นออกจากปากหรือสำลักได้ อันเป็นการแสดงความไม่สำรวม และไม่งามสำหรับภิกษุ

สิกขาบทที่ ๑๘ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันโยนคำข้าว

อธิบายว่า ในขณะที่ฉัน ไม่พึงโยนคำข้าวเข้าปาก แสดงถึงความรีบร้อนและไม่สำรวม ของเคี้ยวและผลไม้เล็กน้อย ท่านไม่ห้ามไว้

สิกขาบทที่ ๑๙ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันกัดคำข้าว

อธิบายว่า เมื่อทำคำข้าวด้วยมือหรืออยู่ในช้อนแล้ว พึงส่งเข้าปากให้หมด มิใช่กัดแค่ครึ่งคำแล้วถอนมือถอนช้อน รอจนเคี้ยวที่ฉันไปหมดแล้ว จึงยกขึ้นใส่ปากใหม่ เป็นอาการที่ดูไม่เหมาะสม แต่ในกรณีฉันของเคี้ยว ฉันผลไม้เล็กน้อย หรือฉันแกงอ่อม ท่านอนุญาตเป็นอนาปัตติวาร

สิกขาบทที่ ๒๐ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทำกระพุงแก้มตุ่ย

อธิบายว่า การฉันที่พับอาหารไว้ในกระพุงแก้ม ทำให้แก้มตุ่ยขึ้น เหมือนลิงกินผลไม้ เป็นอาการที่ดูไม่งาม

สิกขาบทที่ ๒๑ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันสลัดมือ

สิกขาบทที่ ๒๒ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทำเมล็ดข้าวตก

อธิบายว่า พึงด้วยความระมัดระวัง มิให้เมล็ดข้าวตกเรี่ยราด ทำให้เลอะเทอะ ดูไม่งาม และมีให้ถูกตำหนิว่าไม่เห็นคุณค่าของข้าว จึงทำตกหล่นโดยไม่เสียดาย

สิกขาบทที่ ๒๓ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันแถบลิ้น

อธิบายว่า ไม่พึงแถบลิ้นออกมารับอาหาร เช่นฉันอาหารที่เป็นเส้นหรืออาหารอย่างอื่น แสดงถึงความรู้สึกเริ่ดอร่อยกับอาหารนั้น

สิกขาบทที่ ๒๔ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทำเสียงดังจ๊ับๆ

อธิบายว่า ไม่พึงฉันอาหารเข้าปากเคี้ยว จะทำให้เกิดเสียงดังจ๊ับๆขึ้น ท่านให้ฉันปิดปาก ค่อยๆ เคี้ยวให้อาหารละเอียดแล้วค่อยกลืน อาหารจะไม่กระเด็นออกจากปากและไม่เกิดเสียงดัง

สิกขาบทที่ ๒๕ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทำเสียงดังซู่ๆ

อธิบายว่า ไม่พึงฉันด้วยการซดน้ำแกงจนเกิดเสียงดังซู่ๆ หรือฉันอาหารที่ร้อนเกินไป จนต้องเปิดปากเป่าลมไล่ร้อนดังซู่ๆ อันเป็นกิจวัตรที่ไม่งาม

สิกขาบทที่ ๒๖ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันเลี่ยมมือ

อธิบายว่า ไม่พึงฉันไปเลี่ยมมือไป เพื่อทำความสะอาดมือแล้วไปหยิบอาหารใหม่มาฉันต่อ หรือฉันอิมแล้วเลี่ยมมือ เพื่อให้มือสะอาดโดยไม่ต้องล้างมือ เป็นกิจวัตรที่ชาวคฤศนสมบัติผู้ดี เพราะเป็นกิจวัตรของสัตว์ดิรัจฉานทั่วไป ท่านว่า

“ภิกษุผู้กำลังฉันอยู่ จะเลี่ยมแค่เพียงนิ้วมือ ก็ไม่ควร แต่ภิกษุจะเอานิ้วมือทั้งหลายหยิบยาคุแซ้น น้ำอ้อยยบ และข้าวปายาสเป็นต้น แล้วสอดนิ้วมือเข้าไปในปาก ควรอยู่”

สิกขาบทที่ ๒๗ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันขอดบาตร

อธิบายว่า ไม่พึงฉันขอดบาตร โดยใช้ข้อนขอดอาหารที่มีติดอยู่ในบาตรมาฉัน ทำให้เกิดเสียงดัง แต่หากมีข้าวสุกในบาตรเหลือน้อย จะใช้ข้อนหรือมือค่อยๆ กวาดมารวมกันเป็นคำแล้วยกขึ้นฉัน ย่อมทำได้ ไม่เป็นอาบัติตามอนาปัตติวาร

สิกขาบทที่ ๒๘ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันเลี่ยมริมฝีปาก

สิกขาบทที่ ๒๙ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ใช้มือที่เป็นอาหารรับโณน้ำ

อธิบายว่า ไม่พึงใช้มือที่เป็นอาหารอยู่ไปรับโณน้ำ ชันน้ำ หรือภาชนะน้ำ และสิ่งอื่นใด เป็นการป้องกันมิให้โณน้ำเป็นต้นสกปรกเลอะเทอะ เป็นการรักษาความสะอาด และรักษามารยาทที่สมควรไปโดยอ้อม

สิกขาบทที่ ๓๐ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เทน้ำล้างบาตรซึ่งมีเมล็ดข้าวลงในละแวกบ้าน

อธิบายว่า เมื่อล้างบาตรย่อมมีเมล็ดข้าวติดอยู่ในน้ำ ห้ามเทน้ำนั้นลงในละแวกบ้าน โดยที่ผู้คนอยู่ในบริเวณกุฏิที่อยู่ เพราะเมื่อเทลงไป เมล็ดข้าวก็จะปรากฏ ทำให้ผู้มองเห็นตำหนิได้ว่าไม่รู้จักรักษาข้าว ไม่รักษาหรือเจือจานให้ผู้คนที่อดอยากขาดแคลนอยู่ และเมล็ดข้าวเหล่านั้นอาจเกิดบูดเน่า อาจนำพาสัตว์เช่นหนูหรือมดปลวกเข้ามา ทำให้ชาวบ้านแถบนั้นเกิดความเดือดร้อนได้

สรุปในโภชนปฏิบัติสังยุต

สิกขาบท ๓๐ สิกขาบทนี้ ถ้าภิกษุไม่มีความเชื่อเพื่อพระวินัย ฉันอาหารโดยไม่สำรวมระวัง ฉันโดยไม่สนใจธรรมเนียมปฏิบัติ หรือฉันมูมาม่า สกปรก ทำให้เกิดความสกปรกเลอะเทอะ ถูกปรับเป็นอาบัติทุกกฏ แต่ภิกษุที่มีความตั้งใจจะรักษาศรีธรรมนิยม ไม่คิดล่วงละเมิด แต่ไม่รู้ ไม่ได้ศึกษา วิกลจริต หรืออาพาธ ไม่เป็นอาบัติ

หมวดธัมมเทสนาปฏิบัติสังยุต ๑๖ สิกขาบท

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

สิกขาบทที่ ๑ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ ผู้กัณร่

สิกขาบทที่ ๒ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ ผู้ถือไม้พลอง

- สิกขาบทที่ ๓ ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่
เป็นไข้ ผู้ถือศีลตรา
- สิกขาบทที่ ๔ ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่
เป็นไข้ ผู้ถืออาวฐ
- สิกขาบทที่ ๕ ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่
เป็นไข้ ผู้สวมเชียงเท้า
- สิกขาบทที่ ๖ ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่
เป็นไข้ ผู้สวมรองเท้า
- สิกขาบทที่ ๗ ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่
เป็นไข้ ผู้อยู่ในยาน
- สิกขาบทที่ ๘ ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่
เป็นไข้ ผู้อยู่บนที่นอน
- สิกขาบทที่ ๙ ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่
เป็นไข้ ผู้นั่งรัดเข่า
- สิกขาบทที่ ๑๐ ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่
เป็นไข้ ผู้โพกศีรษะ
- สิกขาบทที่ ๑๑ ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่
เป็นไข้ ผู้คลุมศีรษะ
- สิกขาบทที่ ๑๒ ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เรานั่งอยู่บนพื้นดิน จักไม่แสดง
ธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ ผู้นั่งอยู่บนอาสนะ

สิกขาบทที่ ๑๓ ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เรานั่งบนอาสนะต่ำ จักไม่แสดง
ธรรมแก่คนไม่เป็นใช้ ผู้นั่งอยู่บนอาสนะสูง

สิกขาบทที่ ๑๔ ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เรายืนอยู่ จักไม่แสดงธรรมแก่
คนไม่เป็นใช้ ผู้นั่งอยู่

สิกขาบทที่ ๑๕ ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราเดินไปข้างหลัง จักไม่แสดง
ธรรมแก่คนไม่เป็นใช้ ผู้เดินไปข้างหน้า

สิกขาบทที่ ๑๖ ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราเดินอยู่นอกทาง จักไม่แสดง
ธรรมแก่คนไม่เป็นใช้ ผู้เดินอยู่ในทาง

อธิบายความและเจตนารมณ์สิกขาบทเหล่านี้

สิกขาบท ๑๖ สิกขาบทเหล่านี้ เป็นธรรมเนียมในการแสดงธรรมให้
ภิกษุผู้แสดงธรรมนั้นเคารพในธรรม และให้ความสำคัญแก่ธรรม แสดงธรรม
ด้วยความตั้งใจประกาศพระศาสนาให้ผู้ฟังเห็นความสำคัญและความศักดิ์สิทธิ์
ของพระธรรม ยินดีฟังด้วยความเคารพและยินดีน้อมนำไปปฏิบัติ มิใช่แสดง
ธรรมสักแต่ว่าได้แสดง มิใช่แสดงพอให้ผ่านไป อันเป็นความมั่งง่าย ไม่คำนึง
ถึงประโยชน์แก่ผู้รับฟังและพระศาสนา

สิกขาบทเหล่านี้เป็นการห้ามมิให้แสดงธรรมแก่คนที่แสดงกิริยา
ไม่เคารพธรรม ไม่ใส่ใจที่จะยกย่องชดชฐธรรมว่าสูงส่ง ควรเคารพ

เพื่อให้เกิดความขลังและศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงธรรม สิกขาบทเหล่านี้
เท่ากับให้ภิกษุพิถีพิถันบอกกล่าวผู้ฟังก่อนที่จะแสดงธรรม ให้หุบร่ม ให้วาง
อาวุธ ให้ถอดเขี้ยวเท้า ให้ถอดรองเท้า ให้นั่งอยู่ที่พื้น ไม่ให้นั่งรัดเข่า ไม่ให้โพก

หรือคลุมศีรษะ เป็นต้น และบอกกล่าวผู้ฟังได้รู้ลึกว่า ผู้แสดงธรรมนั้นเท่ากับ เป็นผู้แทนของพระพุทธเจ้า เพราะนำคำสอนของพระพุทธเจ้ามาอธิบาย ขยายความในทางปฏิบัติ จึงควรจัดอาสนะที่แสดงธรรมให้สูงกว่าผู้ฟัง และ ให้ผู้ฟังนั่งอยู่ด้านหน้าภิกษุผู้แสดงธรรม

ส่วนการยืนแสดงปาฐกถานั้น เป็นการแสดงธรรมที่ไม่ได้เป็น พิธีการ ไม่ได้เป็นธรรมเนียมมาแต่เริ่มแรก จึงไม่นับเข้าในสิกขาบทเหล่านี้

หมวดปกิณณกะ ๓ สิกขาบท

คำแปลพระบาลีที่เป็นพุทธบัญญัติ

สิกขาบทที่ ๑ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เรามีไข้ผู้อาพาธ จักไม่ยืน ถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะ

สิกขาบทที่ ๒ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เรามีไข้ผู้อาพาธ จักไม่ถ่าย อุจจาระ ถ่ายปัสสาวะ หรือบัววนเขฬะลงบนของเชียวสด

สิกขาบทที่ ๓ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เรามีไข้ผู้อาพาธ จักไม่ถ่าย อุจจาระ ถ่ายปัสสาวะ หรือบัววนเขฬะ ลงในน้ำ

เจตนารมณ์ของสิกขาบทเหล่านี้

สิกขาบทเหล่านี้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ภิกษุทั้งหลายรักษามารยาท ในการขับถ่าย ไม่ยืนขับถ่ายเหมือนพวกคฤหัสถ์ เพราะสมัยนั้นยังไม่มีห้องน้ำ มิดชิดเหมือนอย่างปัจจุบัน จำต้องขับถ่ายในที่โล่งแจ้ง โดยเฉพาะในการเดิน

ทาง จึงห้ามมิให้ยื่นขั้วถ่าย ซึ่งเป็นภาพไม่เหมาะสมสำหรับภิกษุ ปัจจุบันส่วน
ใหญ่มีห้องน้ำมิดชิดโดยทั่วไปแล้ว จึงอนุโลมยื่นขั้วถ่ายบ้างในกรณีที่ไม่มีคน
เห็น แต่ผู้ถือเคร่งครัดก็ยังปฏิบัติตามสิกขาบทอยู่

สำหรับการขั้วถ่ายและบ้วนเชิฟหรือน้ำลายน้ำมูกลงบนหญ้าหรือ
ใบไม้เขียวสดหรือลงในน้ำนั้น จัดเป็นการรักษาธรรมชาติ รักษาความสะอาด
และรักษาสุขภาพโดยภาพรวม และเป็นการป้องกันความสกปรกเลอะเทอะ
อันไม่น่าพบเห็น นับเป็นสิกขาบทที่ทันสมัย เป็นมาแต่อดีต ซึ่งแสดงให้เห็น
ว่าพระพุทธองค์ทรงห่วงใยคุณภาพของธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและของน้ำ
เป็นอย่างดี จึงทรงบัญญัติสิกขาบทเหล่านี้ไว้

น ปาปชนส์เสวี่

อจฺจนฺตสุขเมตฺติ ฯ

ผู้คบหากับคนชั่ว

จะไม่ได้ความสุขสถานเดียว

ที่มา : โครชาดก ขุ.ชา. ๒๗/๑๔๑

อัสเมกษิตกมมนต์

ศุริตาทินิปาติน

ตานิ กมมานิ ตปเปนติ

อุนหํ วชโณหิตํ มุเข ฯ

ไม่พิจารณาการงานให้ดีเสียก่อน

รีบเร่งแต่จะทำให้เสร็จๆ ไป

การงานนั้นๆ จะทำให้เดือดร้อนได้

เหมือนรีบตักอาหารร้อนๆ ใส่ปาก

ที่มา : ลีลาชดก ชุ.ชา. ๒๗/๑๕๓

อธิกรณสมณะ ๗

อธิกรณสมณะ แปลว่า ธรรมเป็นเครื่องระงับอธิกรณ์ คือข้อปฏิบัติ
สำหรับระงับอธิกรณ์วิธีดำเนินการที่จะระงับอธิกรณ์

อธิกรณ์ หมายถึง เรื่องที่เกิดขึ้นแล้ว สงฆ์จะต้องต้องดำเนินการ
ต้องจัดต้องทำให้ดีและให้ถูกต้อง มี ๔ ประการ คือ

(๑) วิวาทาธิกรณ์ ได้แก่ การโต้เถียงกันว่า สิ่งนี้เป็นธรรมเป็นวินัย
สิ่งนี้ไม่ใช่ธรรมไม่ใช่วินัย การโต้เถียงกันในเรื่องอื่นนอกจากธรรมวินัย ไม่จัด
เป็นวิวาทาธิกรณ์

(๒) อนุวาทาธิกรณ์ ได้แก่ การโจทหรือกล่าวหากันด้วยอาบัตินั้นๆ
เช่นภิกษุรูปหนึ่งกล่าวหาภิกษุอีกรูปหนึ่งว่าต้องปฐมปาราชิก เป็นต้น

(๓) อาปัตตาธิกรณ์ ได้แก่ การที่ภิกษุต้องอาบัติหรือถูกปรับอาบัติ
แล้ว จะต้องทำคืนคือทำให้พ้นโทษ

(๔) กิจจาธิกรณ์ ได้แก่ กิจที่เกิดขึ้น สงฆ์จะต้องจัดทำ

อธิกรณ์ ๔ ประการจะระงับได้ด้วยอธิกรณสมณะ ธรรมเป็นเครื่อง
ระงับอธิกรณ์

อธิกรณสมณะนั้นมี ๗ ประการ คือ

๑. สัมมุชาวินัย

สัมมุชาวินัย แปลว่า ระเบียบอันพึงทำในที่พร้อมหน้า ได้แก่ การ
ระงับอธิกรณ์ในที่พร้อมหน้า มี ๔ คือ

- (๑) พร้อมหน้าสงฆ์ คือ ภิกษุประชุมครบองค์กำหนด
- (๒) พร้อมหน้าบุคคล คือ โจทก์ จำเลย พยาน
- (๓) พร้อมหน้าวัตถุ คือ ยกเรื่องที่เกิดขึ้นวินิจจัน
- (๔) พร้อมหน้าธรรม คือ พิจารณาตัดสินด้วยความเป็นธรรม

ไม่ลำเอียง

พระบาลี : “ดูก่อนอานนทฺ์ ก็สัมมุชาวินัยเป็นอย่างไร

คือ ภิกษุทั้งหลายในธรรมวินัยนี้ย่อมวิวาทกันว่าเป็นธรรมหรือมิใช่
ธรรม เป็นวินัยหรือมิใช่วินัย ภิกษุเหล่านั้นทั้งหมดพึงพร้อมเพรียงกันประชุม
พิจารณาแบบแผนแห่งธรรม ครั้นพิจารณาแล้วพึงให้อธิกรณ์นั้นระงับไป อย่าง
ที่เรื่องจะลงกันได้แบบแผนแห่งธรรมนั้น ดูก่อนอานนทฺ์ อย่างนี้แลเป็นสัมมุชา
วินัย ก็แหละการระงับอธิกรณ์บางอย่างในธรรมวินัยนี้ ย่อมมีได้ด้วยสัมมุชา
วินัยอย่างนี้” (ตามคามสูตร ๑๔/๔๓)

๒. สติวินัย

สติวินัย แปลว่า ระเบียบการยกสติขึ้นเป็นหลัก ได้แก่กิริยาที่สงฆ์
สวดประกาศให้สम्मติแก่พระอรหันต์ว่าเป็นผู้มีสติเต็มที่ เพื่อระงับอนุวาทา-
ธิกรณ์ที่มีผู้โจทก์ท่านด้วยศีลวิบัติ

พระบาลี : “ตูก่อนอานนทฺ์ กัสติวินัยเป็นอย่างไร

คือ ภิกษุทั้งหลายในธรรมวินัยนี้กล่าวหาภิกษุด้วยอาบัติหนักปานนี้ คือปาราชิกหรือใกล้เคียงปาราชิกว่า ท่านผู้มีอายุระลึกได้หรือไม่ว่าท่านต้องอาบัติหนักเห็นปานนี้ ฯลฯ ภิกษุนั้นตอบอย่างนี้ว่า ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย กระผมระลึกไม่ได้เลยที่เราต้องอาบัติหนักเห็นปานนี้ ฯลฯ เมื่อเป็นเช่นนี้ สงฆ์ต้องให้สติวินัยแก่ภิกษุนั้นแล ตูก่อนอานนทฺ์ อย่างนี้แลเป็นสติวินัย ก็แหะการระงับอิริยารมณ์บางอย่างในธรรมวินัยนี้ ย่อมมีได้ด้วยสติวินัยอย่างนี้” (ตามคามสูตร ๑๔/๔๗๙)

๓. อมฺพหฺวินัย

อมฺพหฺวินัย แปลว่า **ระเบียบที่ให้แกภิกษุผู้หายเป็นบ้าแล้ว** ได้แก่ กิริยาที่สงฆ์สวดประกาศให้สมมติแกภิกษุผู้หายเป็นบ้าแล้ว เพื่อระงับอนุวาทาธิกรณ์ ที่มีผู้โจทเธอด้วยความละเมิดที่เธอทำในเวลาเป็นบ้า

พระบาลี : “ตูก่อนอานนทฺ์ กิอมฺพหฺวินัยเป็นอย่างไร

คือ ภิกษุทั้งหลายในธรรมวินัยนี้กล่าวหาภิกษุด้วยอาบัติหนักเห็นปานนี้คือปาราชิกหรือใกล้เคียงปาราชิกว่า ท่านผู้มีอายุระลึกได้หรือไม่ว่าท่านต้องอาบัติหนักเห็นปานนี้ ฯลฯ ภิกษุผู้กล่าวหานั้นพลอบโยนเธอผู้กล่าวแก้ว่า เอาเถอะ ท่านผู้มีอายุจงตรองให้ดีเถิด เพื่อจะระลึกได้ ฯลฯ ภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย กระผมเป็นบ้า ใจฟุ้งซ่านแล้ว กรรมอันไม่ควรแก่สมณะเป็นอันมาก กระผมผู้เป็นบ้าได้ประพฤติล่วงละเมิดแล้ว กระผมระลึกไม่ได้เลยที่เราหลงทำกรรมนี้ไปแล้ว เมื่อเป็นเช่นนี้ สงฆ์ต้องให้อมฺพหฺวินัยแกภิกษุ

นั่นแล ตุก่อนอนนท์ อย่างนี้แลเป็นอมุพฺพหวินัย ก็แหะการระงับอธิกรณ์บาง
อย่างในธรรมวินัยนี้ ย่อมมิได้ด้วยอมุพฺพหวินัยอย่างนี้” (ตามคามสูตร ๑๔/๕๐)

๔. ปฏิญญาตกรณะ

ปฏิญญาตกรณะ แปลว่า **ทำตามรับ** ได้แก่ ปรับตามปฏิญญาของ
จำเลยผู้รับเป็นสัตย์ การแสดงอาบัติ ก็จัดว่าทำปฏิญญา ท่านนับเข้าในข้อนี้
ด้วย

พระบาลี : “ตุก่อนอนนท์ ก็ปฏิญญาตกรณะเป็นอย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ถูกกล่าวหาหรือมิได้ถูกกล่าวหา ก็ตาม ย่อม
ระลึกได้และจะเปิดเผยอาบัติ เธอพึงเข้าไปหาภิกษุผู้แก่กว่า ห่มจีวรเฉวียง
บ่า แล้วกราบเท้า นั่งกระหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ
กระผมต้องอาบัติข้อนี้แล้ว ขอแสดงคืนอาบัตินั้น ฯลฯ ตุก่อนอนนท์ อย่างนี้
แลเป็นปฏิญญาตกรณะ ก็แหะการระงับอธิกรณ์บางอย่างในธรรมวินัยนี้ ย่อม
มิได้ด้วยปฏิญญาตกรณะอย่างนี้” (ตามคามสูตร ๑๔/๕๑)

๕. เภกฺขยยติกา

เภกฺขยยติกา แปลว่า **ตัดสินเอาตามคำของคนมากเป็นประมาณ** วิธี
นี้สำหรับใช้ในเมื่อความเห็นของคนทั้งหลายเป็นอันมากแตกต่างกัน ให้ฟัง
เสียงข้างมาก

พระบาลี : “ตุก่อนอนนท์ ก็เภกฺขยยติกาเป็นอย่างไร

คือ ภิกษุเหล่านั้นไม่อาจจะรับผิดชอบต่อหนี้ในอาวาสได้ ฟังพากันไปยัง
อาวาสที่มีภิกษุมากกว่า ภิกษุทั้งหมดฟังพร้อมเพรียงกันประชุมในอาวาสนั้น
ครั้นแล้วฟังพิจารณาแบบแผนแห่งธรรม ครั้นพิจารณาแล้วฟังให้อธิกรณนั้น
ระบอบอย่างใดเรื่องจะลงกันได้แบบแผนแห่งธรรมนั้น ถูก่อนอาณนท์ อย่างนี้
แลเป็นเยภยยลิกา ก็แหละการระบอบอธิกรณบางอย่างในธรรมวินัยนี้ ย่อมมิได้
ด้วยเยภยยลิกาอย่างนี้” (สามคามสูตร ๑๔/๔๘)

๖. ตัสสปาปิยลิกา

ตัสสปาปิยลิกา แปลว่า **กิริยาที่ลงโทษแก่ผู้ผิด** คือกรรมอันสงฆ์พึง
ทำแก่ภิกษุผู้ชื่อว่าเลวทรามอย่างแท้จริง เพราะตั้งสมความชั่วหยาบไว้มาก เป็น
วิธีการระบอบอธิกรณที่สงฆ์ใช้กับภิกษุที่ต้องอาบัติแล้วถูกซักถามในท่ามกลาง
สงฆ์ ให้การกลับไปกลับมา เคี้ยวปฏิบัติ เคี้ยวสารภาพ พุคถลากไถล พุค
กลบเกลื่อนข้อถูกซัก พุคเท็จซึ่งหน้า สงฆ์จึงทำกรรมนี้เป็นการลงโทษตาม
ความผิดของภิกษุนั้นแม้จะไม่รับ หรือเพื่อเพิ่มโทษจากอาบัติที่ต้อง

พระบาลี : “ถูก่อนอาณนท์ ก็ตัสสปาปิยลิกาเป็นอย่างไรวะ

คือ ภิกษุทั้งหลายในธรรมวินัยนี้กล่าวหาภิกษุด้วยอาบัติหนักเห็น
ปานนี้ คือปาราชิกหรือใกล้เคียงปาราชิกว่า ท่านผู้มีอายุระลึกได้หรือไม่ว่าเรา
ต้องอาบัติหนักเห็นปานนี้ ฯลฯ ภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า อันที่จริงกระผมต้อง
อาบัตินี้เพียงเล็กน้อย ไม่ถูกใครถาม ยังได้รับแลย โฉนกระผมต้องอาบัติหนัก
เห็นปานนี้ ถูกถามแล้วจักไม่รับเล่า ฯลฯ ภิกษุผู้กล่าวหานั้นกล่าวอย่างนี้ว่า
ท่านผู้มีอายุ ก็ท่านต้องอาบัติเพียงเล็กน้อยชื่อนี้ ยังไม่ถูกถาม จึงได้ไม่รับ โฉน
ท่านต้องอาบัติหนักเห็นปานนี้ ไม่ถูกถามเข้าจึงรับเล่า เอาเถอะ ท่านผู้มีอายุ

จงตรองให้คิดเถิด เมื่อจะระลึกได้ว่าต้องอาบัติหนักเห็นปานนี้คือปาราชิกหรือ
ใกล้เคียงปาราชิกแล้ว ภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย กระผม
กำลังระลึกอยู่ว่าต้องอาบัติหนักเห็นปานนี้ คำที่ว่า กระผมระลึกไม่ได้ว่าเราต้อง
อาบัติหนักเห็นปานนี้นั้น กระผมพูดเล่น พูดพล่ามไป ตูก่อนอนานนท์ อย่างนี้แล
เป็น ตัสสปาปิยสิกา ก็แะละการระงับอธิกรณ์บางอย่างในธรรมวินัยนี้ ย่อมมี
ได้ด้วยตัสสปาปิยสิกาอย่างนี้” (ตามคามสูตร ๑๔/๕๒)

๗. ตินวัตถการกะ

ตินวัตถการกะ แปลว่า **ระเบียบตั้งกลบไว้ด้วยหญ้า, กรรมอันสงฆ์
พึงทำดูใช้หญ้ากลบไว้** เป็นวิธีระงับอธิกรณ์ในลักษณะประนีประนอมกันทั้ง
สองฝ่าย ไม่ชำระสะสางหาความเดิม เพราะถ้าจะสืบสวนสอบสวนให้ละเอียด
ก็จะทำให้อธิกรณ์รุนแรงลุกลามบานปลายยิ่งขึ้น จึงให้ใช้วิธีนี้เพื่อตัดตอน
ยกเลิกเสีย ไม่สะสางความหลังกันอีก เหมือนคูหรือมูตรที่เมื่อปล่อยทิ้งไว้ก็
วังแต่จะส่งกลิ่นเหม็นและคูไม่สลายตา หากใช้หญ้าต่างๆ กลบไว้เสียก็จะทำให้
หายเหม็นและสลายตาขึ้น

พระบาลี : “ตูก่อนอนานนท์ ก็ตินวัตถการกะเป็นอย่างไร

คือ ภิกษุทั้งหลายในธรรมวินัยนี้เกิดบาดหมางกัน เกิดการทะเลาะ ถึง
วิวาทกันอยู่ ได้ประพุดติลวงละเมิดและได้พูดล่วงเกินอันไม่สมควรแก่สมณะ
เป็นอันมาก ภิกษุเหล่านั้นทั้งหมดพึงพร้อมเพรียงกันประชุม ครั้นแล้วบรรดา
ภิกษุที่เป็นพวกเดียวกัน ภิกษุผู้ฉลาดพึงลุดจากอาสนะ ห่มจีวรเฉวียงบ่า
ประนมมือประกาศให้สงฆ์ทราบว่

“ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า เราทั้งหลายในที่นี้เกิด
บาดหมางกัน เกิดการทะเลาะ ถึงวิวาทกันอยู่ ได้ประพฤติดองละเมิดและได้พูด
ล่วงเกินอันไม่สมควรแก่สมณะเป็นอันมาก ถ้าความพริ้งพร้อมของสงฆ์ถึงที่
แล้ว ข้าพเจ้าพึงแสดงอาบัติของท่านผู้มีอายุเหล่านี้และของตน ยกเว้นอาบัติที่
มีโทษหนักและอาบัติเนื่องกับคฤหัสถ์ ด้วยคิณวัตถการวินัย ในท่ามกลางสงฆ์
เพื่อประโยชน์แก่ท่านผู้มีอายุเหล่านี้และแก่ตน”

ต่อจากนั้น บรรดาภิกษุที่เป็นพวกเดียวกันอีกฝ่ายหนึ่ง ภิกษุผู้ฉลาด
พึงถูกจากอาสนะ ห่มจีวรเฉวียงบ่า ประนมมือประกาศให้ทรงทราบว่า ฯลฯ

ดูก่อนอาสนนท์ อย่างนี้แลเป็นคิณวัตถการะ ก็แหละการระงับอธิกรณ์
บางอย่างในธรรมวินัยนี้ ย่อมมิได้ด้วยคิณวัตถการะอย่างนี้” (ตามคามสูตร
๑๔/๕๓)

เรื่องเดิมมีว่า

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายเกิดบาดหมาง เกิดทะเลาะ ถึงวิวาท
กันอยู่ได้ประพฤติดองละเมิดกิจอันไม่สมควรแก่สมณะเป็นอันมาก ทั้งที่กล่าวด้วย
วาจาและพยายามทำด้วยกาย พวกเขาคิดว่าพวกตนทำการล่วงละเมิดอย่างนี้
ถ้าจักปรับอาบัติกัน บางทีอธิกรณ์นั้นจะพึงเป็นไปเพื่อความรุนแรง เพื่อความ
ร้ายกาจ เพื่อความแตกกันก็ได้ จะพึงปฏิบัติกันอย่างไรดี จึงนำความไปกราบทูล
พระผู้มีพระภาคเจ้า พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้ระงับอธิกรณ์เห็นปานนั้นด้วย
คิณวัตถการะ โดยให้ภิกษุทุกรูปประชุมร่วมกัน แล้วให้ภิกษุผู้ฉลาดประกาศให้
สงฆ์ทราบด้วยญัตติกรรมวาจา ให้ระงับอธิกรณ์ด้วยคิณวัตถการะ เว้นอาบัติ
ที่มีโทษหนัก (คือปาราชิกและสังฆาติเสถ) และอาบัติที่เกี่ยวเนื่องด้วยคฤหัสถ์
(สมถขันธกะ จุลลวรรค ๖/๒๑๒)

บรรณานุกรม

ทฤษฎารุจสส สงคิตติคปิฏก เล่ม ๑-๒. (พระไตรปิฏกฉบับสังคายนา
ในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช ๒๕๓๐). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว, ๒๕๓๑.

พระวินัยปิฏก เล่ม ๑-๒ เล่ม ๖-๑๒-๑๔-๑๙-๒๐. พระ
ไตรปิฏกภาษาไทย ฉบับเฉลิมพระเกียรติ. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง
แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๙.

ปฐมสมันตปาสาทิกาแปล เล่ม ๑-๓. ฉบับของมหามกุฏราช
วิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มกุฏราชวิทยาลัย,
๒๕๐๙.

ทุติยสมันตปาสาทิกาแปล เล่ม ๑-๒. ฉบับของมหามกุฏราช
วิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มกุฏราชวิทยาลัย,
๒๕๑๐.

กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า. นวโกวาท.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๑๙.

กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า. วินัยมุข
เล่ม ๑. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๑๙.

อธิบายวินัยบัญญัติ สำหรับนักธรรมชั้นตรี ตอน ๑-๓. กรมการ
ศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ จัดพิมพ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา,
๒๕๒๗.

พระไตรปิฎก ฉบับประชาชน ตอน ว่าด้วยวินัย. กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม พิมพ์เผยแพร่. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๐.

พระไตรปิฎกแก่นธรรม ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระวินัยปิฎก. พิมพ์เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

เก็บเพชรจากพระไตรปิฎก. พิมพ์เป็นอนุสรณ์สมโภชพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). พจนานุกรมคำวัด. กรุงเทพฯ : ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๑.

วิมุตติยา (รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาพรรณ ณ บางช้าง). อาจารย์แม่ชีรัตนประทีปแห่งพระไตรปิฎก พระวินัยปิฎก. กรุงเทพฯ : หอพระไตรปิฎกนานาชาติ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕. กรุงเทพฯ : บริษัทอักษรเจริญทัศน์ อจท.จำกัด, ๒๕๓๘.

โย จ ฌมมวิภังคณณ

กาลุญจายี อตนุทีโต

อนุญจหาติ กาเลน

กมมผลํ ตสฺส อิชฺฌติ ฯ

ผู้ใดฉลาดในการแยกแยะเหตุผลการทำงาน

ชยันตามเวลา ไม่เกียจคร้าน

บากบั่นทำงานตามเวลา

ผลงานของผู้นั้นย่อมล้ำเรื่อ

ที่มา : เทศกฐณชาดก ขุ.ชา. ๒๗/๒๔๔๔

รายนามเจ้าภาพ
ร่วมจัดพิมพ์หนังสือ “พระวินัยบัญญัติ” จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
ในโอกาสครบ ๗๒ ปี พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี)

เจ้าภาพกิตติมศักดิ์

พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

หลวงพ่อดมชโย

หลวงพ่อดตชีโว

คุณยายอาจารย์มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง

คุณยายอาจารย์มหารัตนอุบาสิกาทองสุข สำแดงปั้น

บูชาธรรมโดย

พระครูปลัดสวดีพัฒนโพธิคุณ (สมชาย ฐานวุฑฺโฒ)

คุณพ่อสกล - คุณสอง วัชรศรีโรจน์

คุณสุภศิษฏ์ - คุณมนทิพย์ - คุณนัฐธารพัชร จักรवालธรรม

พร้อมด้วย

คณะพระภิกษุ อุบาสก อุบาสิกา เจ้าหน้าที่ และกัลยาณมิตร วัดพระธรรมกาย

วัดสาขา, ศูนย์สาขา, ธุดงค์สถาน, ศูนย์ส่งเสริมศีลธรรมจังหวัด, ศูนย์ปฏิบัติธรรม

และศูนย์อบรมเยาวชนทั้งภายในและต่างประเทศ

ร่วมอนุโมทนาและดำเนินการจัดพิมพ์โดย

บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๗๗) จำกัด โดยคุณอภิชาติ - คุณนงกรณ์ จิวิจรรานุกุล

รายนามเจ้าภาพอุปถัมภ์ จัดพิมพ์หนังสือพระวินัยบัญญัติ

พระภิกษุ อุบาสก อุบาสิกา เจ้าหน้าที และกัลยาณมิตร สำนักกัลยาณมิตรสากล

พระภิกษุ อุบาสก อุบาสิกา เจ้าหน้าที และกัลยาณมิตร สำนักการศึกษา

พระภิกษุ อุบาสก อุบาสิกา เจ้าหน้าที และกัลยาณมิตร สำนักเผยแผ่

พระภิกษุ อุบาสก อุบาสิกา เจ้าหน้าที และกัลยาณมิตร วัดและศูนย์สาขาทั่วโลก

สำนักต่างประเทศ

วัดและศูนย์สาขาในประเทศสหรัฐอเมริกา

วัดพระธรรมกายโตเกียว และศูนย์สาขาในประเทศญี่ปุ่น

วัดพระธรรมกายชาร์ชวัลด์ ประเทศเยอรมนี

สถาบันการศึกษาพระพุทธศาสนา DCI

ทีมงานพิธีกรรมงานบวช วัดพระธรรมกาย

นพ.ฉัตรชัย ศรีบัณฑิต

ศูนย์การศึกษาเขาแก้วเสด็จ อ.กบินทร์บุรี จ.ปราจีนบุรี

พระสมบัตติ สมมาผโล และคณะเจ้าภาพ

พระอาจารย์และพระพี่เลี้ยงพระนวกะปี ๒๕๖๐

พระมหาอุทม์ สุวฑฺฒโก และกลุ่มร่ายตราบินจันรันดร์ฯ

พระภิกษุรุ่น ๑๓ ปี ๒๕๔๐ วัดพระธรรมกาย

พระภิกษุรุ่น ๑๔ ปี ๒๕๔๑ วัดพระธรรมกาย

คุณศิวญา สรณาพิพัฒน์

ศูนย์ปฏิบัติธรรมบาหลีเรน ประเทศบาหลีเรน

วัดพระธรรมกายทุกสาขาในภาคพื้นเอเชียเนีย

พระภิกษุ - เจ้าหน้าทีและกัลยาณมิตรวัดพระธรรมกายนอร์ธสวี่เดน

ชมรมบ้านแสงสว่าง, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย

รายนามเจ้าภาพกองทุนกิตติมไส จัดพิมพ์หนังสือพระวินัยบัญญัติ

พระราชเมธี (วิชา อภิปัญญา)

พระภาวนาธรรมวิเทศ วิ., พระสุธรรมญาณวิเทศ วิ.

พระวิเทศธรรมาภรณ์, พระครูธรรมธรรมาภรณ์ ญาณารกข

พระครูสมุห์จรินทร์ รตนวณโณ, อาศรมบรรพชิต วัดพระธรรมกาย

สำนักเรียนพระอภิธรรม วัดพระธรรมกาย

พระสนิทวงศ์ วุฑฒิวิโส และสำนักสื่อสารองค์กร

พระภิกษุรุ่น ๑๖ ปฐมสมโภช

พระครูสังฆรักษ์บุญยวีร์ ขนติวีโร

พระมหาสุรัตน์ อัครตโน ครอบครวัเหลืองธาดา เจ้าหน้าที่กอง AEC และญาติโยม

พระประพุทธ พุทธิโปล

พระมหาภาณุ โอภาสโก และชมรมคนรักบุญเขตภาษีเจริญ

ดร.กฤษดา - คุณทัศนีย์ จ่างใจมนต์ และครอบครวั

ดร.ธีรพล กุลปรารค์ทอง และครอบครวั

คุณนนท์ปวิช เอี่ยมธีระกุล - คุณพิมพ์ทิพย์ จิรชาญชัย

คุณมนต์ชัย อุบลพวง

คุณประเสริฐ - คุณวนิดา - คุณศักดิ์ชัย พิเศษพัฒน์

คุณวรมพร - คุณพีรณิษฐ์ เฟ่งศรี

คุณวรวงศ์ วิโรจน์ธนากุล

คุณวิชัย - คุณสุรีย์ - คุณรุ่งธรรม - คุณเรือนธรรม เจียมพิทยานุวัฒน์

คุณสุนัย เคียงศิริ

คุณสุริยะ - คุณสุริสา - คุณศานันท์ จิรุงเรืองกิจ

คุณศรีณย์ - คุณพันธ์ประภา ภูริปรัชญา

คุณอภิชาญ ปานขำ - คุณจุฬามาศ บุญสกุลเจริญ

พ.ต.ต.อำนาจ กำพล และครอบครวั

ดร.จักรพรรดิ พิทักษ์ธารารวย, คุณณัฐชติภา ซาโตะ และครอบครวั

คุณโสภณ คงเทศ และครอบครวั, คุณอนพัทธ์ เกียรตินวนันท์ และครอบครวั

MR. HARRY WONG, MS.WONG MEIYING, MARISA JUTHAPA MAAS

รายนามเจ้าภาพกองทุนกิตติมสุข จัดพิมพ์หนังสือพระวินัยบัญญัติ

พระครูวรญาณวิเทศ วิ. - พระมหาธีระพล จิตวิโส และครอบครัวงามเกียรติทรัพย์
พระมหาจันทร์ดี ธรรมสิทธิ ปธ.๔ พร้อมลูกพระธัมมา วัดพุทธอัมมบรรก
พระอธิการนันท์ กิตตินนโท - คุณแม่อุดม ผดุงญาติ - คุณพ่อแกะ - คุณแม่สายใจ ตรีมณี
พระครูวินัยธรชาญชัย ปิยวาทโก, พระณฤทธิ์ คุณทิธิโก
พระภานุวัฒน์ ภาณุโชโต, ด.ญ.ภัทรศิริ สุริยวัฒนานนท์ และครอบครัว
คุณเกริกชัย ปิยนันทวารินทร์ และครอบครัว
คุณพ่อเกี้ยว - คุณแม่ไส้เปี้ย มีสกุลถาวร
คุณชนพล อินทร์ยัง, คุณนิคตยา จรุงจิตต์, คุณวิรัช พุจิตรกานนท์
คุณพิศุทธิ์ - คุณเสลาลักษณ์ จูรีเกษ, คุณภรณ์ ศรีพลแผ้ว
นพ.มานัส และครอบครัวประเสริฐธรรม, ศ.กิตติคุณสุกัญญา สุตบรรทัด
คุณวิชัย - คุณบุญญาวีร์ - คุณธรีนันท์ - นิชานันท์ ศรีประเสริฐยัง
คุณรสรินทร์ สิริภักดิ์ดีเมธา และครอบครัว พร้อมด้วยภาควิชาการศึกษาทั่วไป DCI
คุณสันติ - คุณพิมพ์ใจ - คุณกชกร - ดช.ศีล - ดญ.รสา ทิสิยากร
คุณสุนัย - คุณอนันต์ สัจจาไชยนันท์, คุณศิวัญญา พลอยงาม
คุณอรนุช - คุณซอน สุภาพรรณวดี, คุณอุษา สกุลไทย
โครงการอบรมพระนวกะ ๒ เส้นทางสามัญ ประจำปี ๒๕๖๐, พระนวกะ ๑ ทุกกลุ่ม ปี ๒๕๖๐
CRYSTAL SOFTWARE GROUP, MR. LUI HANN ZHAO - คุณศิริพร ศรีพลแผ้ว
MS. MIRANDA SO, MS. TERASA CHEUNG

รายนามเจ้าภาพกองทุนกิตติมเสริมเพิ่มพูน จัดพิมพ์หนังสือพระวินัยบัญญัติ

บุชาธรรมมหาปูชนียาจารย์ โดยพระภิกษุรุ่น ๒๕ (คว้างชัย) วัดพระธรรมกาย
บุชาธรรมมหาปูชนียาจารย์ โดยพระมหาไสว สุวณฺณภาโส
คุณแม่นงนุช อมัตริตัน
พระวสุพงษ์ มติรัตน, นพ.วีรเทพ - คุณสุวรรณี - คุณวสุนทร รัตนสุวรรณศรี
พระภิกษุณิสัทธาสิริวิสุทธิ, คุณประทีป-คุณทิพยวรรณ - คุณทิพเกส และคณะญาติมิตร
คุณพิสมัย ลินเนอร์ และครอบครัว
คุณพงศ์ภัศ-ทพญ.รสรินทร์ มลิณทปญญาวัฒน์ และคุณนชชา คงเมือง
คุณลินดา - คุณอาทิตย์ โยชีโมโต, PARINYANUT DOUANGCHANH
นักศึกษาปริญญาเอก รุ่น ๕ (ปัญจวิคิตา) คณะพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รายนามเจ้าภาพกองทุนกิตติมเสริม จัดพิมพ์หนังสือพระวินัยบัญญัติ
พุทธธรรมหาปุษนียาจารย์
โดย

- สนง.ปสง.สาขาภายในประเทศ
- กองอบรมและพัฒนาบุคลากรสาขา
- ศูนย์สาขาทั้งภายในและต่างประเทศ
- พระครูปลัดทวี พรหมเทโว
- พระธีรพัฒน์ กุลธโร
- พระอารักษ์ ภูริวิฑฒโก
- พระครูชัยธรรมโมภาส จ.มหาสารคาม
- พระมหาธีรภาณต์ สมปณโณ
- พระอิสรภาพ อาจารย์สมปโน
- พระอาทิตย์ ปณณวฑฒโ
- พระภิกษุรุ่น ๓๐, ๓๑ เพชรตะวัน
- วัดกัลม จังหวัดเชียงใหม่
- วัดวังทอง จังหวัดเชียงใหม่
- วัดทุ่งเจริญธรรม จังหวัดเชียงใหม่
- ศูนย์ปฏิบัติธรรมบาหลีเรน ประเทศบาหลีเรน
- ศูนย์ปฏิบัติธรรมระยอง (เขาช่องลม)
- ศูนย์ปฏิบัติธรรมท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์
- ศูนย์ปฏิบัติธรรมเชียงราย
- ศูนย์อบรมเยาวชนเถินเทิดธรรม จังหวัดลำปาง
- ศูนย์ปฏิบัติธรรมจังหวัดลำปาง
- ศูนย์ปฏิบัติธรรมจันทบุรี
- ศูนย์ปฏิบัติธรรมเชียงใหม่
- ศูนย์ปฏิบัติธรรมชลบุรี
- ศูนย์ปฏิบัติธรรมและศูนย์อบรมเยาวชนชัยนาท
- ศูนย์ปฏิบัติธรรมบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- ศูนย์ปฏิบัติธรรมนานาชาติเบง จังหวัดยะลา
- อุตตงสถานสุราษฎร์ธานี
- อุตตงสถานอำนาจเจริญ
- อุตตงสถานห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์
- อุตตงสถานล้านนา จังหวัดเชียงใหม่
- พระวรวิฑฒ วจนกขโม พร้อมด้วยคณะญาติมิตร
- พระมหาอรธพล กุลสิทโธ พร้อมด้วยคณะญาติมิตร
- พระวรสรณ์ วรสาโร และครอบครัว เหลือทรัพย์สิน
- พระวิสิป ปวิฑโช และพระลาภิน อานนโ
- พระบุญเยี่ยม ปาสาทิโก และครอบครัว ดำเนินวัน
- พระมหาธีระชัย ชิชโย และครอบครัว อัครชัยโสภณ
- พระยังงค์ ธมมทินโน-ครอบครัวสกุหลาย และผู้มีพระคุณ
- พระครูสังวรสิทโธติ และพระภิกษุสามเณร วัดบ้านขุน อ.ฮอด จ.เชียงใหม่
- คุณเรียม ชุ่มสีดา บุตรหลานและญาติมิตร
- บุคลากร รุ่น ๒๑ “ต้องเนียบ”
- กลุ่มลูกแก้วตะวันธรรม น. ๑๔

พระมงคลเทพมุนี ๑๓๓ ปี และมหาปุษนียาจารย์
พุทธธรรมโดยพระนิติ จิตตทนโต - คุณพิชัย - คุณสุนีย์ เศรษฐนันท์
หลวงพ่อดัมมชโย พุทธธรรมโดยพระภิกษุรุ่น ๓๐, ๓๑ เพชรตะวัน
หลวงพ่อดัมมชโย พุทธธรรมโดยพระเจณรงษ์ วชิรปิโย และครอบครัวมะลิพันธ์
หลวงพ่อดัมมชโย พุทธธรรมโดยผู้มีจิตศรัทธา

รายนามเจ้าภาพกองทุนกิตติมเสริม จัดพิมพ์หนังสือพระวินัยบัญญัติ ในนามคณะ

- สำนักสื่อสารองค์กร
- โครงการพระไตรปิฎก
- กองต้อนรับระดับโลก สำนักศรัทธาภิบาล
- กองวิชาการ DCI สำนักการศึกษา
- กองนครหลวง ๙
- พระภิกษุรุ่น ๒
- พระภิกษุรุ่น ๗ ปี ๒๕๓๔
- พระภิกษุรุ่น ๙
- พระภิกษุรุ่น ๒๐
- พระภิกษุ รุ่น ๒๑ สำเร็จทุกอย่าง
- พระภิกษุรุ่น ๒๔ (We are one)
- พระภิกษุ DCI และพระมหาอุทิศชีวิต
รุ่นบวชปี ๒๕๖๐
- พระภิกษุสามเณร DCI เปรียญเอก ปี ๒๕๖๑
- หมู่กุฎิสามเณรเปรียญธรรม
- สามเณรนวกะ ๓ ปี ๒๕๖๐
- ศูนย์ฝึกอบรมธรรมทายาท สำนักเผยแผ่
วัดพระธรรมกาย
- โครงการอบรมธรรมทายาท ระดับอุดมศึกษา
รุ่นที่ ๔๕ ภาคฤดูหนาว
- ธรรมทายาทรุ่นพุทธาธรรม ๖๙ ปี หลวงพ่ออัมมชโย
- ธรรมทายาทรุ่นพุทธาธรรม ๗๐ ปี หลวงพ่ออัมมชโย
- ธรรมทายาทรุ่นพุทธาธรรม ๗๑ ปี หลวงพ่ออัมมชโย
- ธรรมทายาทรุ่นพุทธาธรรม ๗๓ ปี หลวงพ่ออัมมชโย
- โครงการอุปสมบทหมู่ พุทธาธรรม ๗๗ ปี
หลวงพ่อดิตติโช
- ธรรมทายาทรุ่นหนึ่งแสนรูปทั่วไทย ปี ๒๕๕๖
- ธรรมทายาทรุ่นหนึ่งแสนรูปทั่วไทย ปี ๒๕๕๗
- ศูนย์อบรมเยาวชนพระธาตุตอโยโมคคัลลภาวะ
อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
- ศูนย์อบรมเยาวชนชนอุดรดิตถ์
- ศูนย์อบรมเยาวชนพระนครศรีอยุธยา
- ศูนย์ปฏิบัติธรรมชลบุรี
- วัดเมืองคง จังหวัดศรีสะเกษ
- วัดพระธรรมกายเวลลิงตัน
- วัดพระธรรมกายซิดนีย์
- วัดพระธรรมกายโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น
- วัดพุทธแคปรามาต้า (Sydney)
- วัดพระธรรมกายโซโลมอน
- ชมรมแสงตะวัน
- ลูกพระธัมมา จังหวัดชัยภูมิ
- สายบุญ ๒๕-๒๖ และครอบครัว
- สมาคมคนรักพระพุทธศาสนา
- กองทุนรายทุกวัน โดยบรมเศรษฐีฉะเชิงเทรา –
กลุ่มบุญบันเทิง
- บุคลากรรุ่น ๑๘ โดยสุกัญญา ปานพลอย
- อุบาสกรุ่น ๒๒
- อุบาสกรุ่น ๒๔
- บุคลากรรุ่น ๒๔ ทองลั่นองค์
- โครงการบัณฑิตแก้ว
- บัณฑิตอาสาฟื้นฟูศีลธรรมโลก
- อาสาพันธะวัน รุ่น ๓
- ชุมนุมศึกษาพุทธศาสตร์และประเพณี
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในพระบรมราชูปถัมภ์
- นักศึกษาปริญญาเอก สาขาบริหารการศึกษา
รุ่นที่ ๑๓/๑ รหัส ๕๘ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
- กองการวิจัย สำนักการศึกษา
- สำนักงานเลขานุการ สำนักการศึกษา

พระอาจารย์และพระพี่เลี้ยงพระธรรมทายาท รุ่นพุทธาธรรม ๑๐๙ ปี คุณยายอาจารย์
จตุตถสถานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยพระสุรศักดิ์ สุรสกโก และกัลยาณมิตร
JODANIAN - THAI CENTER FOR MEDITATION AND SELF - DEVELOPMENT

คุณบุปผาและกลุ่มเจริญทรัพย์ทวีบุญ
ศูนย์ปฏิบัติธรรมควเ้าสอโศกวัฒนา ภาคนครหลวง ๗

รายนามพระภิกษุเจ้าภาพกองทุนกิตติมเสริม จัดพิมพ์หนังสือพระวินัยบัญญัติ

- พระพุทธรญาณ (ทอง สุวณฺณสโร)

-พระครู-

- พระครูภาวนาวีเทศ (วิรัตน์ มณิกนโต)
- พระครูภาวนาสุธรรมวิเทศ (หาญชัย อาสภกนโต)
- พระครูโสธธิธรรมวิเทศ
- พระครูภาวนานันทวิเทศ
- พระครูวิชิตปัญญานุกูล-พระชัยวัฒน์ อุตตทนโต
- พระครูวรญาณวิเทศ วิ.
- พระครูภาวนาชาครวิเทศ และญาติมิตร
- พระครูโฆทานธรรมคุณ เควสโก
- พระครูปลัดสุนทร ฌฬภิญโญ
- พระครูปลัดธวัชชัย ธชุตตโม
- พระครูปลัดจิรวัดมน จีรวชโน และครอบครัว
ลัมพรพัฒน์
- พระครูวินัยธรไพโรจน์ ญาณโรจโน
- พระครูวินัยธรรมรวย จีรวาโน
- พระครูสังฆรักษ์บุญยวีร์ ขนดีวิโร
- พระครูสมุห์ณรงค์ ทนตจิตโต
- พระครูสมุห์พรเทพ ญาณคุณโน
- พระครูใบฎีกาภูมิจิตต์ วุฑฒิวิโร
- พระใบฎีกาเจียงเต๋อเหอ ปากาโร

-พระมหา-

- พระมหาเกียรติศักดิ์ กิตติวณฺโณ ป.ธ.๙
- พระมหาเฉลิม ปญฺญาภโร ป.ธ.๙
- พระมหาเทพเทวินทร์ ธมฺมินโท ป.ธ.๙
- พระมหา ดร.ชัชวาลย์ โอภาโส ป.ธ.๙
- พระมหา ดร.สมบัติ อินทปญฺโญ ป.ธ.๙
- พระมหา ดร.สุธรรม สุรตโน ป.ธ.๙
- พระมหาตติ คุณธมฺโม ป.ธ.๙
- พระมหาธนา เตชธมฺโม ป.ธ.๙ และ
ครอบครัววรรณสมบุรณ์
- พระมหาธรรมสกลิต ธมฺมจฺโธ ป.ธ.๙
- พระมหาธีรธรรม ธมฺมธีโร ป.ธ.๙
- พระมหานพพร ปญฺญชโย ป.ธ.๙
- พระมหาพรชัย วรชโย ป.ธ.๙
- พระมหาวิทยา จิตตชโย ป.ธ.๙

- พระมหาวิวัติ ฌาเนสโก ป.ธ.๙
- พระมหาวุฒิชัย วุฑฒิชโย ป.ธ.๙
- พระมหาสมเกียรติ วรโย ป.ธ.๙
- พระมหาสุทธีรนาถ ญาณชโย ป.ธ.๙
และคณะญาติมิตร
- พระมหาโสพล สุพล ป.ธ.๙
- พระมหาศุภณัฐ จันทชโย ป.ธ.๙ และคณะญาติมิตร
- พระมหาภักตพจน์ สกกธมฺโม
- พระมหาภักธัฐ ธมฺมสโร และญาติมิตร
- พระมหาภักตตินันท์ กิตติณฺโณ
- พระมหาภักตศักดิ์ กลยาณชโย และครอบครัว
- พระมหาโกวิน โกวิทชโย และพระพี่เลี้ยง
พระนวกะกลุ่ม ๓
- พระมหาทตฺถภูมิ สนตจิตโต
- พระมหาจรัส ภสสรณาโน
- พระมหาชูชัย ธมฺมภูสิต และญาติมิตร
- พระมหาชูพงษ์ ธมฺมิโก และคณะญาติมิตร
พระมหาณธีร สุภณาโน
- พระมหาญาณวรุณมฺ ญาณชโย, คุณสุภาพ-
นางเยาว์-วรรณิดา กลิงค์
- พระมหาณัฐพงศ์ มณิสฺสโร
- พระมหาณัฐวุฒิ ญญชโย
- พระมหา ดร.ชฎพงศ์ กตปุญฺโญ
- พระมหา ดร.ชัยฟ้า ธนถกฺโก
- พระมหา ดร.บุญเทียม ปุณฺณปุณฺโณ
- พระมหา ดร.ประเสริฐ สนตจิตโต
- พระมหา ดร.พงศ์ศักดิ์ จานิชโย
- พระมหา ดร.สุราช ขาติชลโย และลูกพระธัมมา
ออสเตเรียทุกท่าน
- พระมหาทศพร ปุณฺณกฺโร
- พระมหาธเนศร์ จานโร
- พระมหาธณัฏฐ เชฏฐธมฺโม
- พระมหาธณัฏฐ อภายุตโต วัดเทพลีลา
- พระมหาธวัชชัย คุณาโร และญาติมิตร
- พระมหาธีรพล จิตตวโร
- พระมหาธีระวัฒน์ วิสุทฺธิชโย
- พระมหานคร โกวิทวิโร
- พระมหานพดล เขมชโย
- พระมหานภดล คมภิธมฺโม และครอบครัวเสนา

รายนามพระภิกษุเจ้าภาพกองทุนกิตติมเสริม จัดพิมพ์หนังสือพระวินัยบัญญัติ

- พระมหานักรบ ขนติโน และครอบครัวใจภักดี
- พระมหากันต์ จิตจิตโต และพระภิกษุ
รุ่น ๑๕/๒๕๔๒
- พระมหาบุญญฤทธิ์ อิทธิปัญโญ และครอบครัว
ต้นรัตนานนท์
- พระมหาประพัฒน์ จิรวโส พร้อมบิดามารดา
และญาติมิตร
- พระมหาประพันธ์ ชาตวิฑฒโก และครอบครัว
- พระมหาธานินทร์ คณาธำโร
- พระมหาประสิทธิ์ ทิมาไชย
- พระมหาไพรัช-ชัชฎา โยชีโมได้ และครอบครัว
- พระมหาไพโรจน์ ปุณณภาโส
- พระมหามนตรี จิตมนุโต
- พระมหาบุญชู พุทธิวิฑฒ
- พระมหาวรท กิตติปาโล
- พระมหาวสันต์-สามเณรวชิรพล และหมู่ญาติ
- พระมหาวิชิต สิริปัญโญ
- พระมหาวิระพล วชิรจิตโต
- พระมหาวิระพล วีระโย
- พระมหาวุฒิชัย ปณณวฑฒ
- พระมหาวุฒิพล ธมมาวุโส
- พระมหาศรายุทธ ธมมินโท
- พระมหาศกดา มเสกโช
- พระมหาศกดิ์ชัย จารุชโย
- พระมหาศุภเกียรติ สุภกิตติโก
- พระมหาสมเกียรติ ปุณณเตโช
- พระมหาสมชาย สดตีสโร
- พระมหาสมศรี ยติสุโร และญาติมิตร
- พระมหาสมศักดิ์ ธมฺมวฑฒโน-ประสาทรธรรม
เหลือนจันทร์-รังสียศ งามฤทธิ์
- พระมหาสุขสันติ สุภาโส
- พระมหาสุรเชษฐ์ อดิรตนโน
- พระมหาเสถียร จันทาโร
- พระมหาอดิเรก-อรุณ-ยินดี เทศสมบุญ
- พระมหาอดิเรก-พรชัย-อินธรา เทศสมบุญ
- พระมหาอนิรุจน์ รุจนะโย
- พระมหาอนุสรณ์ สรณงโร
- พระมหาอภิชาติ สุทธิโส
- พระมหาอภิณย ตนตวิฑฒ

- พระมหาอภิรักษ์ ยโสโร
- พระมหาอภิวัฒน์ ธมฺมเมโธ
- พระมหาอริยะ อริชโย
- พระมหาเอกมล ปณณชโย

-พระ ก,ค,จ,ณ,ช-

- พระกฤตธี สกกปัญโญ
- พระกมลวาสน์ วรณโณ
- พระการุณ การุณโก
- พระกิตติวัน ปณณชโย และครอบครัว
- พระกิตติ สิริปัญโญ วัดถ้ำเขาวง
- พระกิตติ กิตติวฑฒโน และครอบครัว
- พระกิตติ วุฑฒิสโร และญาติมิตร
- พระกิตติศักดิ์ ถิรวชิโร
- พระกิตติศักดิ์ กิตติธโร, คุณวินิตรา-พัฒนา-
จิราภา วงศ์ศิริธร
- พระเกียรติขจร ญาณกิตติโก, คุณมนุเกียรติ-
ธัญ-วารารณ แซ่แต้
- พระคนกิจ สุวิฑฒ, ดาราวรรณ เย็นภิญโญสุข
และญาติมิตร
- พระจักรกฤษ ธีรมุโล
- พระจิรวพัฒน์ จิรวฑฒโน
- พระจิระศักดิ์ สดตีสโร
- พระเจริญชัย นวคุณ (เนื่องโอกาสครบรอบ
อุปสมบท ๙ พรรษา)
- พระฉราศรัย นนทิโย
- พระชนมภัทร คุณภาโท, คุณแม่ทองสา
มัทมณฑล และครอบครัว
- พระชัยยง อดุลโย
- พระชาญชัย ปิยะมโน
- พระชาญวิฑฒ วรวิฑฒ และลูกพระธัมมา
ชาวมองโกเลีย
- พระชาญศักดิ์ จานวิโร และคณะญาติมิตร
- พระชาติ ปุณณสิโร
- พระชาติชาย ชาตวิฑฒ, คุณชายน้า
ภาววิมล-อรุณี สุเจตน์นันท
- พระชาย อภินันโท
- พระชาวี วโสโร และครอบครัววงศ์เกษม
- พระเชาวลิต สดตีสโร

รายนามพระภิกษุเจ้าภาพกองทุนกิตติมเสริม จัดพิมพ์หนังสือพระวินัยบัญญัติ

-พระ ณ,ด,ธ-

- พระณัฐวัฒน์ ญาณจิตโต
- พระณัฐพงษ์ สุทธธนาโณ
- พระณัฐวุฒิ โรจนวาทโธ
- พระณัฐวุฒิ วุฑฒินนโท และญาติมิตร
- พระณัฐวุฒิ อธิวาทโธ และคณะญาติมิตร
- พระณัฐวุฒิ อคควาพัฒนา
- พระเดชชาติ คุตตเตโช
- พระถาวร ชยคุโธ (ชัยจักร)
- พระทวี สุชีโต
- พระทวีศักดิ์ ชานารโธ และญาติมิตร
- พระธนพล กิตติวิโร
- พระธนวัฒน์ อภิเปโม
- พระธนาสิน ฉันทสาโร
- พระธาดา จรณธโร
- พระธีรภัทร์ ญาณภทโท

- พระ น,บ,ป-

- พระนครินทร์ อินทจกโก
- พระนพพล รตนวิโส
- พระนัฐวุธ ญาณชชาติ, โยมพ่อเงิน-โยมแม่รัญจวน กอบัวกลาง
- พระนาราวินท์ ชวินโท และครอบครัว
- พระนิกร อดตทสฺสโน
- พระนิชฌาน ชยวิโส
- พระนิติ จิตตทนโต, คุณพิชัย-สุนิย์-รศ.ดร. กาญจนา-วชิราภรณ์-อมรรรัตน์ เศรษฐนันท์, ปัทมพร บุญทวี
- พระนิพนธ์ วรวิโส และญาติมิตร
- พระบัญชา ปุณณาวโส
- พระบัญชา สุปติภุจิโต-พระธีระ อดตทนโต
- พระบุลย์สุข ปุณณสุโข
- พระประจวบ ญาณจวนโณ
- พระประดิษฐ์ ปุณณปุณโณ
- พระประพัฒน์ จิตปสาโท
- พระประพนธ์ ถาณินโท

- พระปรัชญา ปณณาทิโก และกลุ่มเชื่อมสายบุญ กับมหาปูชนียาจารย์
- พระปรตถกร ชิปุทฺโธ
- พระปลัดสิทธิเดช สิลเตโช
- พระปลัดสุขสันต์ สุขสนโต และคณะญาติมิตร
- พระปวิช ธมมพล
- พระปิยะ ปิยาวาโจ

-พระ พ,ภ-

- พระพงศ์ธร กิตติพนฺโธ และญาติมิตร
- พระพงษ์สันต์ จิตคุโณ
- พระพรชิต อาสโภ
- พระพรชัย พลวธมโม
- พระพรมสร อภิวฑฒโน
- พระพลเทพ ญาณพล
- พระพิษณุ เขมจาโร
- พระเพิ่มพงษ์ ฉันทวฑฺโธ และครอบครัวชาวตำรังค์
- พระภคินันท์ เขมานนโท
- พระภาควุฒิ ดิถีขปณโณ และสโมสร super kids
- พระภาณุพันธ์ อดตวโร และญาติมิตร
- พระภาสุระ ทนตโน และครอบครัว
- พระภูมิมรพี ชาศรธมโม
- พระภูริช ทนตวิโส

-พระ ม,ย,ร-

- พระมงคล มงคลโธ
- พระมณเฑียร โชติธโร และครอบครัวโพธิ์ศรี ผู้มีพระคุณ และทิศ ๖
- พระมนต์ชัย มนต์ชโย
- พระมนตรัตน์ ชานิสโร และครอบครัว ฉลองเจริญกิจ
- พระมานะ ชุตติวิโร และครอบครัว
- พระเมธวัจน์ วุฑฒิกโร และครอบครัวเรืองวุฒิสานนท์
- พระยงยุทธ สุมังคโล (ขันก้าเหน็ด) และญาติมิตรสหาย

รายนามพระภิกษุเจ้าภาพกองทุนกิตติมเสริม จัดพิมพ์หนังสือพระวินัยบัญญัติ

• พระยศพล ธมมธโร และญาณติมิตร

-พระ ส,ท -

• พระยั้งยง คุณาธิโก

• พระรณภพ โชติลาโภ

• พระรณรวี ฐิติโก

• พระรังสรรค์ กนตลาโภ

• พระรังสรรค์ อุตตปโม

และครอบครัวได้ตอบตรีเกษม

• พระรัชพล อุตตสสโน

• พระราชน ดิกขลาโภ

และครอบครัวสามงามเขียว

• พระรุ่งโรจน์ อาภาโรจน์

• พระรุ่งวิทย์ ปญญาอุทโธ

-พระ ว,ศ-

• พระวชร อคควาณโน

• พระวัชร จิตสโร และครอบครัวสุขเจริญคุณา

• พระวันเฉลิม สมวิโส และญาณติมิตร

• พระวิวุฒิ ปิยาวาโก

• พระวิษขาร ปวรวิโซ (กิจวานิชจร)

• พระวิชัย จิตตรกขิโต และครอบครัวกิตติวรศาสน
พร้อมคณะญาณติมิตรและบริวาร

• พระวิชัย ปุณณธโม

• พระวินัย เขมจิตโต และครอบครัวกระแสนธูโกล

• พระวิษณุ ปกสสโร

• พระวีรวิทย์ อุตตมวิโร

• พระวีรวัฒน์ มนวิโร

• พระวีระ มหาวีโร

• พระวีระพงษ์ นิมนโธ

• พระวุฒิ อภิรุทโธ

• พระไวยกรณ์ พรหมสิทโธ และครอบครัว
ศุภบวรเสถียร

• พระศรีณย์ ปิยนโร

• พระศรายุทธ ปคุณพโล

• พระศิริชัย ทานโร และครอบครัวจุลเจือญาติ

• พระศิริวัฒน์ สิริวุฒโธ

• พระศษย์โคดม สิริคุตโต

• พระศุภกรณ์ สุภรตโน และครอบครัวคงแก้ว

• พระศุภราชชัย สุรสกโก

• พระสงวนศักดิ์ สิริคุตโต
และคณะญาณติมิตร

• พระสถาพร ธนกิตติโก

• พระสมเกียรติ ยสินโท

• พระสมคิด จิตตวิโส และคณะญาณติมิตร

• พระสมชาย จิรธมโม

• พระสมโภชน อุตตชีโน

• พระสมนึก นนทสิทโธ, โยมพ่อทรงง-โยมแม่สุนีย์
วันชัยชนะ และหมู่ญาติทุกคน

• พระสมนึก ปุณณิสสโร

• พระสมบัติ รกขิตจิตโต และดช.อิงลิช

• พระสมบุรณ์ อภิปุณโณ

• พระสมประสงค์ ทีปวิโซ

• พระสมปอง ภทพลาโณ และครอบครัว

• พระสมพล สนตมโน และครอบครัวเจริญพิเศษศิลป์

• พระสมรส โชติคุณโณ และครอบครัว

• พระสรเสรีญ ชาโนทโย และครอบครัว

• พระสรชัย นาคชโย

• พระสหวัจ กวิทโต และครอบครัวแก้วทัต

• พระสัตยวงษ์ ปภาตชโย

• พระสิขรินทร์ ปิยวิโซ พร้อมครอบครัว

• พระสิทธิพล จรณาโร

• พระสิริ คุณาโก

• พระสิริพัฒนกร จิตวิโซ

• พระสุเกษม ธมมเขโม

• พระสุจินต์ สุจิตโต

• พระสุทธิพงษ์ สิริวฑฒโน และครอบครัวรัตนยันต์

• พระสุทธวิช สุขุสสิริ

• พระสุธีร์ อภิธิโร

• พระสุพจน์ มหาสโก, พระบุญลือ กนตปุณโณ

• พระสุภัสร์ ปกสสโร

• พระสุภาพ สมโชโต และครอบครัวนิรนาทังสรค์

• พระสุริยา นาควิโร (ศิริโวหาร)

• พระหลิวตัน ทนตมโน และครอบครัว

• พระเหมราช มณีโชติโก

รายนามพระภิกษุสามเณรเจ้าภาพกองทุนกิตติมเสริม จัดพิมพ์หนังสือพระวินัยบัญญัติ

-พระ อ -

-สามเณร-

- พระอดิวันณ์ ชานรตโน และครอบครัว
- พระอธิป อคควโส และญาติมิตร
- พระอนวัช ภูริโว และคณะญาติมิตร
- พระอนันต์ ตโมโนโท และครอบครัวพิศาลไพโรจน์
- พระอนันท์ อุดคพโล, หนูนา-บัญญัติ ชินวงศ์
- พระอนุชิต ตักขวิโร
- พระอนุชิต ธมมาสโย
- พระอนุพงษ์ อุทโค
- พระอนุรักษ์ ภูริปัญโญ และครอบครัวสันติ-สนอง ตฤปอชฌา
- พระอภิชาติ ญาณสุโข
- พระอรรถวัฒน์ สุวณฺโรวโร และญาติมิตร
- พระอรรถพล เดชภทโท
- พระอรรถ สุกจิตโต
- พระอรรถกร ภาทธมโม
- พระอัศวินท์ วรินทร์ และคุณภริยวัชร-วิมลพัชร อริยวณิชย์
- พระอาจารย์อารักษ์ ภูริพจนโก
- พระอานนท์ จิตสมตฺโต พร้อมหมู่คณะ
- พระอารีพงศ์ ธมมิโก-พระทวีชัย จนทภาโส
- พระอำนาจ วีระธมโม
- พระอำนาจ เหมวโส, ไคว้ไม้ว้าง, คุณสมบุญ-นิภาพร ส่งตระกูลศักดิ์
- พระอุดม อตถสุโก-หลวงพ่อบุช จิตปัญโญ, แม่จุ่ม-สมฤทธิ-ชมจันทร์-มณีวรรณ-กิริษัญญ์-วาทัญญู ลับบำรุง
- พระอุดมศักดิ์ จารุสุโก
- พระอุทิศ อัครตโน
- พระเอกชัย ชยสาโร
- พระเอกภพ ตักขวโร
- พระเอกลักษณ์ สุภธมโม
- พระโสภาส ปณฺญาโก และญาติมิตร

- สามเณรจิตเกษม และต.ช.ภูเบศร ทาหล้า
- สามเณรหุติธรรเมืองคง
- สามเณรรัชธรรม ตั้งบุญกุล
- สามเณรศราวิน ครสาคู, ครอบครัวโลกประโคน
- สามเณรสมโชค พงษ์วิชัย
- สามเณรอภิชา แจ่มจันทร์ชนก, คุณโกษม-ธนกร-จิตภาภา-ภัคกร แจ่มจันทร์ชนก

-ครอบครัว-

- ครอบครัวเกาะลิน
- ครอบครัวจันทราศรีไศล
- ครอบครัวจิรศุกร-ครอบครัวคลูเวอร์
- ครอบครัวชัยธำรงค์กุล
- ครอบครัวตั้งคุปตานนท์
- ครอบครัวแต้วนิชเจริญ
- ครอบครัวณนันทสุตรชูเมือง
- ครอบครัวบวรมงคลศักดิ์
- ครอบครัวปัญญาสมบัติ
- ครอบครัวพัฒนธนาวงศ์
- ครอบครัวภูวเศรษฐ • ครอบครัวภูสันติสัมพันธ์
- ครอบครัวลิ้มธนาบุรุษ
- ครอบครัวสหัสสุวัฒนากุล-ศรีอุบล-ต้นสีดา
- ครอบครัวไฉ่ชากรติกุล
- ครอบครัวสกุลศรีจิรวัฒน์-เหล่าสกุล
- ครอบครัวสระกวี • ครอบครัวสุริยะไชย
- ครอบครัวเสนาจักร • ครอบครัวอินันทเวช

-ก-

- คุณงใจ โสแสนน้อย
- คุณกชกร คุ่มแถว
- คุณกชนันท์ อุทัยเสวก
- คุณกชพร อุษาอำไพ
- คุณกนกรัตน์ เกียรติพันธุ์สุดใส และครอบครัว
- คุณกนกกร นำเจริญลาภ
- คุณกนกวรรณ ศรีพฟ้า และครอบครัว
- คุณกมลวรรณ บุญยืน และครอบครัว

รายนามเจ้าภาพกองทุนกิตติมเสริม จัดพิมพ์หนังสือพระวินัยบัญญัติ

- คุณกมลวรรณ มุ่งเคียงกลาง และคณะ
- คุณกรรณิกา วัชรนิธิธรรม
- คุณกัญญา เยนส์ และครอบครัว
- คุณกริช กริชธำรง
- คุณกฤตสอร สิ่งคงสิน
- คุณกฤพร พักอินทร์, คุณฉันทนา ศรีสุพล, คุณอรุณลักษณ์ แอนติตรัมมอน
- คุณกฤษกร รัตนาสิน, คุณวิภา พนาสันติภาพ, คุณศิริวรรณ ม่วงสกุล และครอบครัว
- คุณกฤษณา ชัยเรียบ และญาติมิตร
- คุณกฤษดา หนูมี และครอบครัว
- คุณกว๊อวกไฟ แซ่เซ็ง-คุณอาหย่ง แซ่ฟัว
- คุณกวีศรี ยิ่งมาก
- คุณกัญญามาศ มาเที่ยง, พริยะ-ด.ช.บารมี พงษ์นอก และครอบครัว
- คุณกันหา-ณิชา อรรถนพเพ็ชร
- คุณกันธิชา-คาซูโอะ อุดากาวา
- คุณกัลยา งามดี
- คุณกาญจนา และครอบครัวเด่น เดชชัย
- คุณกานต์ธิดา อุ่นพินิจ
- คุณกิงกมล-TERUAKI AKAGISHI
- คุณกิตติ ชัยวงศ์
- คุณกิตติคุณ สวัสดิ์วิโรจวงศ์
- คุณกิมเลียน-อรพิน สุทธิพันธ์
- คุณกุลทรัพย์ โตประเวศ
- คุณกุลพรภัสร์ ทิพย์โนทัย และญาติมิตร
- คุณกุลสุนัย อานันทนสกุล และครอบครัว
- คุณเกตนธิดา-ศนันท์ฉัตร-ธมนพัญญ์ เกิดสวัสดิ์กุล, คุณวรพงษ์ เกิดบัวเพ็ชร
- คุณเกียร-ณอม ยอดเพ็ชร
- คุณเกียรชัย-อุบลรัตน์ รัตนาสิน และครอบครัว โปเนีย, สาริงาม, รัตนาสิน
- คุณเกียรติชัย-เพ็ญจันทร์-ชวิน ล้อจักรชัย
- คุณเกษมสุข ภามรสติย์
- คุณเกษรินทร์ นาคพิมพ์
- คุณแก้วตะวัน จันทะคร
- คุณเกียอุ-ไต้เปี้ย-ดร.วัฒนาพร มีสกุลถาวร
- คุณโกเมทร์-โทโมมิ โมริคาวา
- คุณไกรเดช พริงเพริศพจน์ และครอบครัว
- คุณไกรสร-จิตาภา อินทพิบูลย์

-ข,ค,ง-

- คุณชนิษฐา สิ่งไทยสมบูรณ์ และครอบครัว
- คุณชรรค์ชัย นิยมอดุลย์-พรินทร์ หงษ์สุวรรณ
- คุณขวัญ ธิสา
- คุณขวัญเนตร ปรีดาพิพัฒน์พงศ์
- คุณขวัญเนตร-กิตติพงษ์-ทศพร ปิยะพิทักษ์วงศ์
- คุณขวัญเมือง สีแก้ว
- คุณขาโน่ แซ่ตั้ง และครอบครัวจิระภาพันธ
- คุณक्रम-คุณเงิน มีช้าง และบุตรหลาน
- คุณแคทลียา บำรุง
- คุณงามตา มีสกุลถาวร

-จ-

- คุณจงเปณณ์ เรื่องพร้อม
- คุณจงกชกร ทสโนกาเกะ พร้อมครอบครัว
- คุณจตุพร ศิริมโนชญ์ และครอบครัว
- คุณจรรยา-เค คุวาบาระ และครอบครัว
- คุณจรินทร์-คุณไอริน-คุณปาลิน โอสายไทย และคุณวิไล วันสบดีกุล
- คุณจันทรเพ็ญ ชาวงษ์
- คุณจันทรเพ็ญ ฤทธิรักษา
- คุณจันทรจิรา-ฮิโรยูกิ โนโมโตะ และครอบครัว
- คุณจันทรา-คุณแมนภา โกมลสุรเดช
- คุณจันทิมา-นามิภุจิ และครอบครัว
- คุณจิณณฉัตร โชติศิริภาวิน คุณทิพย์วดี พรหมเทพ- คุณนงนุช แซ่เจีย
- คุณจิตภินันท์ อนันต์ไชยพร, ครอบครัวพลไชยชา
- คุณจิตรา กุลศิวนา
- คุณจินดารัตน์ ซาซากาวา และครอบครัว
- คุณจินดารัตน์ รัตนกุล
- คุณจิรพร ตันตระกูล และครอบครัว
- คุณจิราณี เทเลอร์ และครอบครัว
- คุณจิราภรณ์-โพลเคอร์ เอแกร์ท และครอบครัว
- คุณจิราวัฒน์ วิวิศน์พลธร
- คุณจุฑาทิพย์ รื่นระรด
- คุณจุฑามาส คงคาลึก
- คุณเจตน์-จิระภา สุนทรสารพุล

รายนามเจ้าภาพกองทุนกิตติมเสริม จัดพิมพ์หนังสือพระวินัยบัญญัติ

- คุณเจริญ König และครอบครัว
- คุณเจริญรัตน์ สมบูรณ์ชยากร
- คุณเจียรินทร์ ฉายถวิล
- คุณเจียมจันทร์-คุณสุรัชย์ เตชะวัฒณ์
- คุณจันทงค์ ไยระยา และครอบครัว
- คุณจันทงค์-แจ่มจันทร์-จารุวรรณ มิ่งขวัญ และครอบครัว
- คุณจำรัส แค่มจันทิก
- คุณจำลอง แค่มจันทิก
- คุณใจทิพย์ ภัทรวีเชียร-ประภัสสร คำภีร์

-ฉ,ช,ซ-

- คุณฉกรรจ์-คุณภคนาถ ชีรจินต์
- คุณเฉลิม-สิริวรรณ บุญฉ่ำ
- คุณเฉลิมชัย-สมทรง-รังสีเจตนา เรียมประการ
- คุณเฉลิมชัย แซ่มเชื้อ
- คุณชนมชาติ จู
- คุณชยานี พรหมมะกฤต
- คุณชลธิชา มาดิษฐ์
- คุณชลาลัย จันทศิริ
- คุณชลิตา-โยอิชิโร่ ทาคะตะ
- คุณช่วยวงศ์ ศรีสงคราม
- คุณชวลิต สติรวาณิช
- คุณชัยญานุช นิลศรี
- คุณชัยชนะ มีช้าง, คุณปรีชา สติกรกรวิน
- คุณชัยณรงค์-สายทอง ศรีเลิศ และครอบครัว
- คุณชัยยศ-ปิยพร ธนรัตน์สุวรรณ
- คุณชัยยุทธ-นิภา-ศุภรจ-ดวงแก้ว-พิชญ์ ชินมทวงศ์-กุลธิดา ธีรรัฐพล
- คุณชัยวัฒน์ จิรพิชญ์ญารัฐ
- คุณชาลินี-ดำรง-ณัฐชา-เกศสุตา-ชาคริต จันทโรภาสเจริญ
- คุณชาลินี กาญจนพิศาล
- คุณชุดิภาญจน์ สิงห์ทอง และครอบครัว
- คุณชุดินันท์ เนียมนิ่ม, คุณเลอศักดิ์-ด.ช.นพณัฐ-ด.ญ.ณัฐภา ศาลยาชีวิน และครอบครัว
- คุณชุดิมา ชูทนานะ และครอบครัว
- คุณโชติรส-กัลยรัตน์-กฤษเดช เตังวัฒนโชติ
- คุณซ้อน-คุณปราณี ฉัตรธงชัย

-ฐ,ณ,-

- คุณฐปนีสร์-สำอางค์ วิชิตกุล
- คุณฐาวดี พรหมมาเบน และครอบครัว
- คุณณภัส-ชัยวัฒน์ ศิรินพงศ์
- คุณณรงค์-วรรณนา-วงศ์ อุดมผล
- คุณณรงค์-ยุพิน ถกษาม, วันเพ็ญ แก้วทอง
- คุณณรงค์ฤทธิ-ณัฐอภิธา ธรรมประกอบ
- คุณณรงค์-สุตา เดชสกุลชัย
- คุณณัฐณรม โคสุต และครอบครัว
- คุณณัฐภณ เอี่ยมธีระกุล
- คุณณัฐกาญจน์ พละสิงห์ และครอบครัว
- คุณณัฐเมธมิกา สโรชาภิรพพิธิ และครอบครัว
- คุณณัฐธยาน์-ภริตา-คมิก-นภากร สกฤตยานนท์
- คุณณัฐพงษ์ จันทะมี และครอบครัว
- คุณณัฐพร แซ่เฮ้ง
- คุณณัฐพร นิรมาณ
- คุณณัฐพัชร-อริศรี วิศรียา
- คุณณัฐยา แผงเพ็ง
- คุณณัฐภา-ปณณุช ฉวีเรือง
- คุณณัฐวดี-ณัฐนคร กุลสุสิริไพบุลย์
- คุณณิชากร SOTANI และครอบครัว

-ด,ต,ถ-

- คุณดรัสพร-กมลนัธ จิตวัฒนากร
- คุณดวงเดือน ไชยงมี
- คุณดวงชีวัน ล้วนมงคล และครอบครัว
- คุณดวงพร แก้วมุกดา
- คุณดารารัตน์ อุษาอำไพ
- คุณดารารวรรณ ทานศรีสุข
- คุณดำรง-มาลี ไชยงมี
- คุณเดือนน้อย สิ้นะวัด
- คุณดาค่า-คุณยายยัน โทนบูล
- คุณติ่ม ศรีสายหยุด และครอบครัว
- คุณตมมา คลึงเลอร์
- คุณเต็มใจ กุลชาติ
- คุณเต็มยศ-โสณ-กมลชนก เดชสุภา
- คุณเตี้ยแสงเอีย-เต๋อวักเกียง-คุณอัมพวัน ศรีเพชรวรรณดี

รายนามเจ้าภาพกองทุนกิตติมเสริม จัดพิมพ์หนังสือพระวินัยบัญญัติ

- คุณเตือนใจ ซึ่งโชติกุล
- คุณถนอมสิน พิศสุวรรณ ครอบครัว
- คุณถาวร กฤษณ์มวก และครอบครัว

- คุณธีระพัฒน์-บำเพ็ญ นามวงษ์
- คุณธีระยุทธ เอี่ยมธีระกุล
- คุณธีรียา มงคลกวิน

-ท,ธ-

-น-

- คุณทรงไทย-ดรณี ไควินทะสุด
- คุณทองคำ นากาโอกะ และครอบครัว
- คุณทองดี มหาตไทย
- คุณทัศนีย์ เจริญสุทธิโยธิน
- คุณทัศนีย์ คณาธรรม
- คุณทั้ง-สาคร ธีรวิญเฐน, สมศักดิ์-ฮ่อ อภิรมรัตน์
- คุณทิพวรรณ วงศ์ศิริธร
- คุณเท มาดิษฐ์, คุณสำอางค์ เอมกริช
- คุณเทียน-สมพงษ์ อาจเอื้อม
- คุณเทียมใจ ยอร์เกนเซน
- คุณธงชัย อมฤตธรรม
- คุณธนพรรณ คุณานุรักษ์พงศ์
- คุณธนพล บุญมาก, คุณเบญจมาศ อัมภรัตน์
- คุณธนศักดิ์-สุมานี ซ่อไชยกุล และบุตรธิดา
- คุณธนารมย์ ธนัตพัจันรดา
- คุณธนิศา-โทชิฮิโตะ โคอิเคะ พร้อมครอบครัว
- คุณธนิศา ภักธรณทัต และครอบครัว
- คุณธรรมสรณ์ วิวิศน์พลธร
- คุณธรรวรรณ นาแหลม
- คุณธัช จันทธัมมทัตต์
- คุณธัชพงศ์-สาคร-ธารณีย์ ลวะเปารยะ
- คุณธัญวรัตน์ ศาลยาชีวิน และบุตรสาว
- คุณธาดารี ธนสมุทร และครอบครัว
- คุณธีรทัศน์-รพีรัตน์-ณัฐพงษ์-กัลยาวิศ ปฐมพรชัยวงศ์
- คุณธีรพล-บุษลณี-รติรัตน์ โอศิริ
- คุณธีรวัฒน์-ทญ.ณัชชาธิ์ย์ เขาว์ปิยพัฒน์
- คุณธีรวิวัฒน์-ปิยวัฒน์-ด.ญ.ปิยากร อมรธาตรี, คุณบุษบา พุ่มจำปา
- คุณธีรวิวัฒน์ ปรีดาพิพัฒน์พงศ์
- คุณธีรศักดิ์-พรทิพย์ ศรีสำราญ
- คุณธีระ เอี่ยมธีระกุล

- คุณนงศ์พร พะไลไผ่ และญาติมิตร
- คุณนงลักษณ์ ซาใต้ และครอบครัว
- คุณนงลักษณ์ พรหมสิทธิ์
- คุณนงวรรณ คำปุก และครอบครัว
- คุณนงมาตุ อ้อย แสง และครอบครัว
- คุณนพ-สัพิมพ์ พุ่มมาลี
- คุณนพเก้า ศรีภา (ร้าน Audafu)
- คุณนพดล นพฤทธิ์ และครอบครัว
- คุณนพพร-สงวน-อิมจิตต์-ยงยุทธ-ยงชัย ศรีรุ่งพาณิชย์
- คุณนพอนันต์ นันททัยศิริกุล, สมศักดิ์ สุนทรชัยนาคแสง
- คุณนภัสสรณ์ -ธนะสิทธิ์ ประเสริฐลักษณ์
- คุณนภาภรณ์ บัวใหญ่
- คุณนพพร เอี่ยมธีระกุล
- คุณนวนลน้อย รื่นภาคเพ็ชร
- คุณนิตดาวรรณ อมฤตธรรม
- คุณนาฏยานัน ประเทืองงามโสภณ
- คุณนุวัชรรัตน์ อรรถรุ่งโรจน์
- คุณนันทิพย์ กุหลาบ
- คุณนิพนธ์ จิรพัฒน์กุล
- คุณนิตยา เอกโอฬารวงศ์
- คุณนิตยา อัครดาราพงศ์ชัย
- คุณนิตรา มณีกรรรัช และครอบครัว
- คุณนิพนธ์ นกนวม และครอบครัว
- คุณนิภาพร กุลสุข
- คุณนิมิตร-วิไล-กฤษณา อุณจิตติกุล
- คุณนุชนาถ จำปาวงษ์
- คุณเนาวรัตน์ เสถียรไพศาล
- คุณเนือง มหาตไทย

รายนามเจ้าภาพกองทุนกิตติมเสริม จัดพิมพ์หนังสือพระวินัยบัญญัติ

-ป-

- คุณบรรจง-ผกากรอง ฐิติวิชัย
- คุณบังอร Yanagawa พร้อมครอบครัว
- คุณบัณฑิต-สายพิน-แสงสุวรรณ หงษ์ศิรินิรชร
- คุณบุญเกื้อ ทหารชัย
- คุณบุญเรือง ศรีทวดี และหมู่คณะ
- คุณบุญเหลือ เฉลียวชาติ
- คุณบุญงาม-คุณธนพร แซ่แข็ง
- คุณบุญปลูก พิศรูป
- คุณบุษบา ไม้ลำดวน
- คุณบุษารัตน์-คุณแม่ชลอ เกิดเพิ่มพูล
- คุณเบญจางค์ มหาดไทย

-ป-

- คุณปณิดา สิทธิพันธ์ และครอบครัว
- คุณปณิดา ประกอบกุล
- คุณปณิตดา อีเคตะ และครอบครัว
- คุณประคอง Andermatt
- คุณประสิทธิ์ พรหมทอง
- คุณประเสริฐ-วีรวรรณ-ณัฐพล จงเลิศชัย
- คุณประโยชน์-มัจฉารัตน์ พรหมมา
- คุณประชุม แสงผล และครอบครัว
- คุณประภาพร ประกายทองอุดม
- คุณประยงค์-ทวีพร ต้นสงวน และครอบครัว
- คุณประวิตร-สุพรรณิ เลิศวิชัยวรวิชัย
- คุณประสงค์ คันธศักดิ์ศิริ และบรรพบุรุษ
- คุณประสม คงนคร, ดุษณีย์ กิตติบุญญฤทธิ์
- คุณประสิทธิ์ นวมสุคนธ์
- คุณประสิทธิ์-เขาจะจู ปฐมกำเหนิด
- คุณประสิทธิ์ คันธศักดิ์ศิริ
- คุณประสิทธิ์ ประทุมศิริ และครอบครัว
- คุณประสิทธิ์ มีแทน
- คุณประหยัด วงษ์พิรา
- คุณประหยัด-บุผา-อารยะ-อารยา สองพล
- คุณปรางค์ทิพย์ สะกะโยริ อนุคนาน ทากุจิ
- คุณปราณี พุทธิกาพาณาเขต
- คุณปราณี เขียนชาติ

- คุณปราณี หงษ์ศรี พร้อมครอบครัว
- คุณปราณี ช่วยบุตตา พร้อมครอบครัว
- คุณปริญญา คณิตสรสกุล
- คุณปริญญา-พิพิธ-พิชญ์สินี อนุจิตกุล,คาเกีย แซ่เจีย
- คุณปฤษฎางค์ วรเลิศ
- คุณปลิดา ปราบประจิตร
- คุณปวีณา แม่คอสีย์
- คุณปัญญา เหล่านพินธ์
- คุณปัญทสรณ์ กรณ์พรสวรรค์
- คุณปานิสรา ชัยปัญญาทัศน์
- คุณปาริท์ จิรพัฒนกุล
- คุณปาริฉัตร ทราน และครอบครัว
- คุณปาไลดา ธรรมปริพัตรา
- คุณปิยภรณ์ ตั้งเจริญวัฒนากร
- คุณปิยะนุช อนุพินิจ
- คุณปู่ทั้ง-คุณย่าหวล บาลโสง
- คุณปู่พุง-คุณพ้อมณี ปิ่นสุนทร
- คุณไพบรดา เอโนะโมโตะ และครอบครัว

-ผ,พ-

- คุณผกากรอง อภิสิทธิ์ไพศาล
- คุณผกามาต บุญธรรม
- คุณพงศ์พันธุ์-บุษยมนตร์ ศุภเวษพงศ์ และครอบครัว
- คุณพงษ์ศักดิ์ วิเตยรัตน์ และครอบครัว
- คุณพรณี ภิรมย์ชม และญาติมิตร
- คุณพรชนิตร์ แก้วเนตร
- คุณพรชัย-ประไพศรี แซ่ซิง
- คุณพรธนา โคยาやし และครอบครัว
- คุณพรทิพย์-มณี มาตา
- คุณพรทิพย์-พรรณทิพย์ พิริยะโยธิน
- คุณพรรณนา-พิศาล-พรณี อนันตเสรี
- คุณพรณี วณิชยางกูรานนท์
- คุณพรหมเรศน์ ไหมตัน และครอบครัว
- คุณพราวทัศน์ ธิติธนพงศ์, คุณมนัสนันท์ สุชาติกุลวิทย์
- คุณพล ศรีแดง, คุณเบญจมาศ เจียจำรูญ

รายนามเจ้าภาพกองทุนกิตติมเสริม จัดพิมพ์หนังสือพระวินัยบัญญัติ

- คุณพลพัชร-นภัสนันท์ พชรวงศ์จรัส
- คุณพลสันต์ พฤกษสุภชาติ
- คุณพ่ายพ คิมเพล และครอบครัว
- คุณพ่อเขียน ทับเกลี้ยง
- คุณพ่อเชียมย้ง-แม็กี แซ่คู, คุณยายตาล แซ่ไคว้ และครอบครัวจากรัฐไต้หวัน
- คุณพ่อเบ้ม-แม่แหวน-อารมณ ใจเที่ยง และครอบครัว
- คุณพ่อโกวิทย์-คุณแม่วันชาติ บุญไทย
- คุณพ่อกลม-แม่ตรี-ทิชากร กงเพชร
- คุณพ่อกั้วยิวเซิน แซ่กั้ว
- คุณพ่อทวน-แม่พินิดา ศรีเกษ
- คุณพ่อทองแดง-แม่บุญมี-ลัดดาวรรณ จันทร์สุทธิ
- คุณพ่อประเสริฐ กาญจนวัฒนา และครอบครัว
- คุณพ่อมงคล-แม่จิราภรณ์ แซ่ตั้ง และญาติมิตร
- คุณพ่อয়থ-แม่อุษณีย์-รภัสลา ฟ้ากระจำง
- คุณพ่ออ-แม่อนงค์ ธรรมย้ง
- คุณพ่อวิโรจน์-แม่พิสมัย จิตรทอง
- คุณพ่อสมบุญ-แม่บุญศรี-วรรณ ปิยะชนะศิริกุล
- คุณพ่อสะอาด-แม่เงิน-จำเนียร เหลืองทรงชัย
- คุณพ่อสังเวียน-แม่มะลิ ประเสริฐ-แม่อุบล เรียงสุวรรณ
- คุณพ่อสิงห์-แม่เกษร กิตติสาเรศ และครอบครัว
- คุณพ่อสีมา-แม่หลง-กัณหา อรรถนพเพชร
- คุณพ่อหล่อ ย แคมจันทัก
- คุณพ่อห่อ-แม่จำปี-พินิดา รอดรี
- คุณพ่อ แสงสอน และครอบครัว
- คุณพจน์ ชมสาคร
- คุณพจน์ นื่องนิยม
- คุณพัชรินทร์ โสภณธราดล และครอบครัว
- คุณพัชรินทร์ บุญธรรมจิต
- คุณพัชรินทร์ พุฒิชาย และครอบครัวเที่ยงกระโทก
- คุณพัฒนา จันทร์จรัสทอง และครอบครัว
- คุณพิชัย เหล่าศิริมงคล
- คุณพิทยาภรณ์ เหมศิริ และครอบครัว
- คุณพิมพ์ทิพย์ เมธานัย และครอบครัว
- คุณพิมพ์พิชชา จันทร์เจ้าฉาย และครอบครัว
- คุณพิมพ์ลดา ธนสมบัติวรศิริ และครอบครัวอินทนิธิพร

- คุณพิมพ์ทิพย์ จิราญชัย
- คุณพิมพ์วรรณ จิราญชัย
- คุณพิมาน บาลโสง
- คุณพุทธิฉัตร-คุณพุทธิภูมิ วงศ์ตามา
- คุณเพชร-สด-ชูเกียรติ กินจำปา, สุวรรณ แก้วบุญเรือ
- คุณเพ็ญจันทร์ หงษ์สัจจะพงศ์
- คุณเพ็ญภา อริยเดช
- คุณไพฑูรย์ พรศรีมงคลชัย
- คุณไพรัช-สวรรค-รัชวุฒิ เกตุสวาสดี และครอบครัว

-ภ-

- คุณภัทรินณ์ อมฤตธรรม
- คุณภัสราวรรณ ศรีวิระพันธ์
- คุณภาวิณี แว่วเสียงสังข์
- คุณภิญโญ มหาตไทย
- คุณภุชญา-กานต์สินี คาใต้
- คุณภาวนวิช อมฤตธรรม
- คุณภาวนพล อมฤตธรรม

-ม,ย-

- คุณมงคล-คุณจิราภรณ์ แซ่ตั้ง
- คุณมนพนา จตุรงค์พล และครอบครัว
- คุณมณี มณีวรรณ และครอบครัว
- คุณมณีสร์-ชาญณรงค์ โอภาสกิจ
- คุณมนตรี-ชินจิตร-ดร.เมธี พิทักษ์ธีระธรรม
- คุณมนนัธ์ชนก ยอดมิ่ง
- คุณมนัส-ประไพ จิตวัฒนากร
- คุณมลิตา ฤทัยณัฐพงศ์
- คุณมลิวัลย์ พงสยาภรณ์
- คุณมุขศิริ วรพฒพงษ์, คุณภัสสร-ด.ช.ณวัฒน์ นิตทิม
- คุณแม่นาง แคมจันทัก
- คุณแม่ปิ่น ฉ่ำมณี และครอบครัว
- คุณแม่เปียง กาญจนสุวรรณ
- คุณแม่ผะ-อุณใจ, มหาบุญชู-วรณลักษณ์ ทองแดง
- คุณแม่กี-ธนวรรณ สุวรรณประทีป

รายนามเจ้าภาพกองทุนกิตติมเสริม จัดพิมพ์หนังสือพระวินัยบัญญัติ

- คุณแม่ประทุมศรี ไชยบุญเรือง พร้อมครอบครัว
- คุณแม่พยุขะ บริบูรณ์
- คุณแม่พิศุทธิ์-คุณแม่บุญใส วิมลรัตน์
- คุณแม่วันดี สรายทอง
- คุณแม่สำอองค์-ปาลนา เขียวน้อย
- คุณเมียน โซลซ์ และครอบครัว
- คุณยมโดย เวชศิริ
- คุณย่าหม่น-แม่ดาวรุ่ง เฮงสว่าง และครอบครัว
- คุณยี่คน แซ่ฝู, โบ๊ตดี แซ่ห่าน, ศรีนทิพย์
ผู้แก่ล้า
- คุณยุพิน-พรณี อภิชาติสร้างกร
- คุณยุภาพร จงเลิศชัย-คุณวณัฐ ต้นประเสริฐ
- คุณยุภาพร จารุสิน และครอบครัว
- คุณยุภาภรณ์ อภิกาญจน์

-ร-

- คุณระเบียบ แสงดารา และครอบครัว
- คุณรวรรตน์ ลิวเฉลิมวงศ์ และครอบครัว
- คุณรวีวรรณ มีช้าง และครอบครัว
- คุณรังสี-ดวงตา-บุญศรีสมิ์ จรรยา,
คุณปฐมมา ทรัพย์สังข์
- คุณรัชณี ตรีพิพัฒน์กุล
- คุณรัชนิกุล-เตียสุระศักดิ์ เตชะกำธร และ
ไชยวัฒน์-เตียดุสิต วัฒนากุล
- คุณรัฐนันท์ เอี่ยมธีระกุล
- คุณรัตนา ประดิษฐ์จา
- คุณราวรรณ แก่นมณี
- คุณรุ่งนภา เจียมใจ
- คุณรุจามา อาซหะนันท์

-ล,ว-

- คุณละเมียด ศรีไตรรัตน์
- คุณลัดดา ดออสวัสดิ์ และครอบครัว
- คุณลาวัลย์ ธนาสว่างกุล
- คุณเล็ก-เสาวคนธ์ เสี่ยงศักดิ์ และครอบครัว
- คุณวไลพร-เพชรสิริ-ด.ญ.เนกตัญญา
หาญธรรมรักษ์

- คุณวชิร จิตรทอง และครอบครัว
- คุณวนิดา-นิมิตร อุ่นจิตติกุล
- คุณวนิดา-วิไล อุ่นจิตติกุล
- คุณวเรศ เจริญคำ และครอบครัว
- คุณวรนันท์ วิศาลคณาสิทธิ์
- คุณวรินทร์ เจริญผ่อง
- คุณวรรณฉวี สุบรรณ และครอบครัว
- คุณวรรณภา สุภวัน, ฐานปกรณ์ เขียวช่วงโชติ
- คุณวรรณภา มูลเฮาส์ และครอบครัว
- คุณวรรณภา อรุณโรจน์
- คุณวรรณิ์ ดุจพิบูลย์ผล
- คุณวรรณิ์ มณีกุล และครอบครัว
- คุณวรวีร์-อิชามู อามาโนะ และครอบครัว
- คุณวรวุฒิ-แสงนวล-กายแก้ว-แก้วกาญจน์
ศรีรัตนชัยวาลย์
- คุณวริยา สาคเรศ
- คุณวลัยภรณ์ คาโต้ ครอบครัว
- คุณวลัยรักษ์ เจริญวัย
- คุณวสิน เหลืองแจ่ม
- คุณวัชรภ-ตญ.ศุภรา เรียงรุ่งโรจน์
- คุณวัชร ชมภูศรี
- คุณวัฒนา แยมสกุลณา
- คุณวันนีย์ เขมะภาตะพันธ์
- คุณวันเพ็ญ เทพามาตย์
- คุณวันเพ็ญ สายสืบญาติ
- คุณวันวิสาข์ กาญจนกันติ
- คุณวันวิสา-คณากร คำชู
- คุณวัลลภ-วิรัตน์-ชาคริต คงเมือง
- คุณวาริ เชื้อครา และครอบครัว
- คุณวาลี เกียรติสุขอุดม
- คุณวาสนา เทียงนา
- คุณวาสนา จิราญชัย
- คุณวิโรจน์ ธรรมวิจิตเดช และครอบครัว
- คุณวิโรจน์ หอมเย็น
- คุณวิโรจน์-ศรีโสภา พิริยะสมบัติ
- คุณวิไล-KOJI JINDO และครอบครัว
- คุณวิไลวรรณ-มานะ บุณณสัมฤทธิ์
- คุณวิชญา ไตรวิเชียร
- คุณวิชัย-เชิญบุญ สุวรรณสินพันธุ์

รายนามเจ้าภาพกองทุนกิตติมเสริม จัดพิมพ์หนังสือพระวินัยบัญญัติ

- คุณวิชัย-วิภา-ศิริพร และครอบครัวเลิศกุลทานนท์
- คุณวิชัย-จินตนา สุวรรณสินพันธุ์
- คุณวิชัย-บาร์มี สุวรรณสินพันธุ์
- คุณวิชัย-อุดม สุวรรณสินพันธุ์
- คุณวิฑูรย์-สุนนมาลย์-วุฒิชชาติ ศรีอศวอมร
- คุณวิฑูรย์-ทิชา เลิศยังยศ
- คุณวิฑูรย์-รศ.กาญจนา ตันสุวรรณรัตน์
- คุณวิทย์-ประเทือง ตรีสุผล
- คุณวิภานันท์ อธิฐาม, นรภัทร วงศ์ดาว
- คุณวิวัฒน์ แฝงศรีคำ
- คุณวิวัฒน์-กัลยา-ทิพย์วรรณ อัครวานิช และครอบครัว
- คุณวิศรุต รุ่งกิจเจริญ และครอบครัว
- คุณวีรติ ลิ้มศิริเศรษฐกุล
- คุณวีรบุลย์ จิระชาญชัย
- คุณวีรวรรณ-วัลลภา-จิตวัตร บุญไทย
- คุณวีระพล-รวิวรรณ-เขมิสร-าศิธันย์ จงเลิศชัย
- คุณวีระวัฒน์-วรรณกานต์ กิจวานิชจร
- คุณวุฒิกรณ์ แยมสกุลณา
- คุณวุฒิชัย คุ่มแถว
- คุณไวท์-ตุ๊ก-จูน-จอย ธรรมปริพัตรา

-ศ-

- คุณศักดิ์ชัย หิรัญยานันท์
- คุณศรัณย์ธร แคมจันทร์
- คุณศรีประภา แสงอากาศ
- คุณศรีวัลย์ คุ่มแถว
- คุณศรีสมัย-ศิริมาศ-รุจิรัตน์-ผศ.ดร.สุพจน์ พัฒนะศรี
- คุณศรีอานวย โรจน์พลากร
- คุณศศินันท์-ดช.ณัฐวีร์-ดช.อัฐนันท์ ฐิตวงศ์วัฒนา
- คุณศิริเพ็ญ ประมูลทรัพย์
- คุณศิริพร ฉัตรธงชัย
- คุณศิริพร พันโนราช
- คุณศิริ-วันเพ็ญ-วชิรา-วัชรสรวง เทพามาตย์
- คุณศิลป์ จิระชาญชัย
- คุณศุภกร-กมลวัน บุญโต และครอบครัว
- คุณศุภลักษณ์ อนุชาชาติ และครอบครัว

- คุณศุภวรรณ ฉัตรภัทรพล
- คุณศุภพร ศุขจรัส

-ส-

- คุณสกาภ ธิมปภาญจนวัฒน์
- คุณสกาวัฒน์ ไชยศรี
- คุณสกุณา สถาพร
- คุณสงวนศักดิ์ บุญโต
- คุณสขน ประเสริฐยิ่ง และครอบครัว
- คุณสถาพร-ฉันทวัฒน์-พลอย-ภาคภูมิ วงษ์จันทร์
- คุณสมกฤษฎา เมฆฉาย และครอบครัว
- คุณสมโภชน์-พิมพ์สิริ กุลสุลธิ์ไพบุลย์
- คุณสมชาติ-ผะอบ (พวงน้อย) เล็กบางพลัด
- คุณสมชาย-ขวัญใจ จงวัฒน์ผล
- คุณสมบุรณ์ โกจันทร์ และครอบครัว
- คุณสมพร ศิลปศาสตร์
- คุณสมพร รุ่งทรัพย์สกุล
- คุณสมพิศ กริชธำรง
- คุณสมยงค์ แคมจันทร์
- คุณสมร-สุภูมิ บุญจินดาทรัพย์
- คุณสมศรี-ประณต สว่างพล
- คุณสมศักดิ์-ผ่องพรรณ จิราดิเรก และครอบครัว
- คุณสมศักดิ์ ทะวงศ์
- คุณสรายุจิต ไกรฤกษ์
- คุณสรินทร์ พงศ์บางลี่
- คุณสลลทิพย์ ชาเทพ-มาลัย ชมภูแก้ว
- คุณสวัสดิ์-วัลยา อนันต์พงษ์
- คุณสวัสดิ์ชัย ปรีดาพิศนพงศ์
- คุณสังวาลย์ ภูแผ้ว
- คุณสายชล เขียวคำสุข
- คุณสายันต์ โพธิ์งาม และครอบครัว
- คุณสัญญาภรณ์-สัญญาดา สนธิคุณ
- คุณสิทธิเทพ นราทอง และครอบครัว
- คุณสิริธนา วัฒนรัตน์
- คุณสิริมล-อนันนา-แม่ชีชื้อโกะ-แม่ติ่ม พร้อมครอบครัว
- คุณสิริวรรณ อนันต์สุขสกุล และครอบครัว
- คุณสิริฐาพงศ์-ณิภาวดี ชนะสกุลนิยม และครอบครัว

รายนามเจ้าภาพกองทุนกิตติมเสริม จัดพิมพ์หนังสือพระวินัยบัญญัติ

- คุณสีดา อินทะวา และครอบครัว
- คุณสืบสวัสดิ์-รศ.ดร.จันทร์พิมพ์ สายสมร และครอบครัว
- คุณสุกัญญา ยามาคุจิ และครอบครัว
- คุณสุคม ไหมบัวเกอร์ และครอบครัว
- คุณสุขชัย อุษาอำไพ
- คุณสุจิตรา บุญคุ้ม
- คุณสุจินดา-เวียงแก้ว บริหาร
- คุณสุชาติดา-กมลวรรณ บุญขวาง และครอบครัว
- คุณสุชาติ ใจน้อย
- คุณสุชาติ-สุวรรณ อนันต์สุขสกุล
- คุณสุทามาศ สิงห์โตทอง และครอบครัว
- คุณสุนิษา-อุดม-ศิวกร บัณฑิต
- คุณสุนิสา พัทธวิวรรธน์
- คุณสุพธิ์สมร แสงสุรศักดิ์ชัย
- คุณสุทิน-ศรีเวียง-ปริยานุช ตรีแก้ว
- คุณสุเทพ-ปราณี-พญ.ณัฐวรรณ พละจุติไธทย
- คุณสุธน-รจิต-ปลื้ม พงษ์พิศาล
- คุณสุธีรัตน์ ดำรงรัตน์ และครอบครัว
- คุณสุนทรี แก้วท่าไม้
- คุณสุนันท์ มีแทน
- คุณสุนิดา หมูธามา และครอบครัว
- คุณสุนิษา รุ่งเรือง
- คุณสุนีย์-ลัดดา วงศ์สุนทร
- คุณสุพจน์-ศิริพร วิริยไพโรจน์
- คุณสุพร เบอร์เนอร์
- คุณสุพัตรา เรืองฤทัย และครอบครัว
- คุณสุภาพ ฝะอบ และครอบครัว
- คุณสุภาพร โพธิ์งาม, สอน นิวัธนะกุล, จรินทร์ สุประดิษฐ์
- คุณสุภาภรณ์ มีแทน
- คุณสุภารัตน์ รัชชมนิ
- คุณสุภาภรณ์ อันสลิ้งเงอร์ และครอบครัว
- คุณสุภาวรรณ เปรมชื่น และครอบครัว
- คุณสุมิตร มาลัยมาน
- คุณสุรัชชัย-ชัยนีย์-ด.ช.ธรรมฤทธิ์ จิตรเพียรคำ
- คุณสุรพร-กัญญา-วารุณี-ชรินทร์-เพ็ชรจตุพร เพ็ชรรุ่งเรืองวงศ์, บุญสง บุญคุ้ม
- คุณสุรตนา ผลัญชัย
- คุณสุรีย์-ปรัชญาวรรณ วรณกิจ
- คุณสุรรัตน์ มีแทน
- คุณสุวรรณา เสงี่ยม แซ่ตั้ง-สุพัตรา แซ่เอี้ยบ ครอบครัวตันตินิรามย์
- คุณสุวรรณา บาลโสง
- คุณสุวรรณา-สุภัทพร ตรีสุผล
- คุณสุวรรณณี ณ ระนอง
- คุณสุวิมล นฤมิตร และญาติมิตร
- คุณเสงี่ยม-กฤษดา-ทศพล-พชร สันทัด และครอบครัว
- คุณเสถียร-สุนทร ประเสริฐ และครอบครัว
- คุณเสถียร ชมภูศรี และครอบครัว
- คุณเสถียร อารุณ
- คุณเสริมศรี ก้อนชัยภูมิ และครอบครัว
- คุณโสภา ต่อติด
- คุณโสภา ปัทวี
- คุณโสภี ศักดิ์เจริญ
- คุณโสธยา ว่องเจริญ และครอบครัว
- คุณสำรวย แค่มจันทัก
- คุณเสาวนีย์ จันทน์นิม และกลุ่มสร้างบุญบารมี เทคโนโลยีพระจอมเกล้า

-ห-

- คุณหงษ์สุดา ปราบบำรุง, แม่ประยงค์ บุพศิริ และญาติมิตร
- คุณทวน แก้วสม
- คุณหาญ-จินตนา สุวรรณพุกษา
- คุณหิรัญ-อรุณี-ภรภัทร-ธนิดา-ยุทธนา ไพศาลศิริรัตน์
- คุณหุ่ยเพียว แซ่ลิ้ม
- คุณโหมต วสุณิณชิตา

-อ,ฮ-

- คุณองอาจ จิรพัฒน์กุล
- คุณอดิฉันท์ ศรีสายหยุด
- คุณอธิจิต สุวรรณธนาศิลป์ และครอบครัว
- คุณอนวัช-คันดา กิตติอุดม

รายนามเจ้าภาพกองทุนกิตติมเสริม จัดพิมพ์หนังสือพระวินัยบัญญัติ

- คุณอนุชัย ปรีดาพิพัฒนพงศ์
- คุณอนุรักษ์ นาคคำ และครอบครัว
- คุณอนุสรรา เอี่ยมธีระกุล
- คุณอภิชา-ทองชัย-ณัฐพัชร-ชยานันท์-อิศริย์-กฤตศณฺฐ์ กัลยารากาญจน์
- คุณอภิญา บรสุทธิ์
- คุณอภิสรดา ไตรรัตน์ภา และครอบครัว
- คุณอมรทิพย์-กินเธอร์ แอร์ และครอบครัว
- คุณอรนุช ตั้งนรกิจ
- คุณอรวรรณ พรหมสถาพร และครอบครัว
- คุณอรศศิ วิริยไพโรจน์
- คุณอรร่วม เจริญลาภ และญาติมิตร
- คุณอรุณยุพา บัวทรัพย์, ชุมพร ยงสืบชาติ และครอบครัว
- คุณอรุณรัตน์ เนื่องยินดี
- คุณอรุณรัตน์ ต้นหลบลู และครอบครัว
- คุณอรุณรัตน์ สิริวิยะเลิศ และบรรพบุรุษ
- คุณอรุณศรี จิรพัฒนกุล
- คุณอลิษา เกตุแสง
- คุณอัศรภัทร ทราน และครอบครัว
- คุณอัจฉราวรรณ-สชิน ศรีอ่อนดี
- คุณอัจฉริยา-ปิยชาติ-ภัทรวุฒิ ชัยปัญญาทัต
- คุณอัจฉลี มีแทน
- คุณอัญญา แสนพนิล และครอบครัว
- คุณอัญชลี อินจากรสร
- คุณอัญชิสา ตักโพธิ์ และครอบครัว
- คุณอัญชิสา พัฒนกิจ
- คุณอัมพร ฮัสซีส และครอบครัว
- คุณอัมพร-ไชยันต์ เทียงตา
- คุณอาทิตย์า ลำดับ, นันทยา แสนจันทร์ และทีมงานสื่อสนับสนุนฟื้นฟูศีลธรรมโลก
- คุณอานนท์ สุวรรณจิตร์
- คุณอาประวาท บุญนา
- คุณอำภสราจรัส-แพรวพริยา วิวัฒน์พรธนา
- คุณอารมณ เทศแก้ว
- คุณอารยา อนุเวชวรางค์กุล และครอบครัว
- คุณอารีย์ เชียงจิง
- คุณอิศเรย์ พลคง และหมู่ญาติพี่น้อง
- คุณอุไร อธิตะ และครอบครัว

- คุณอุบล จำยพอคร
- คุณอุบลวรรณ อุ้นพินิจ
- คุณเอกรัตน์ บาลโสง
- คุณเอมอร สุวรรณประทีป
- คุณโอด-สาลี-พรทิพ-ตญ.พุทธิชา คงอ่อน และคุณทักษอร-ตญ.ภักธิมา หลี
- คุณอำพร คาสเพอร์ และครอบครัว
- คุณอำพร อิมายี และครอบครัว
- คุณอำพร-วุฒิเดช พรพรหมประทาน และครอบครัว
- คุณฮง แซ่เตีย
- คุณฤทัยชนก-ขวัญหทัย ทองประดิษฐ์

- คำนำหน้า “ดร.,ด.ช.” -

- ดร.กนกรัตน์ศิริ ทวีสุข
- ดร.เกวลี แยมสกุลณา
- ดร.ชุตินา คงจรรูญ
- ดร.ดวงกมล ชาติประเสริฐ
- ดร.ประสิทธิ์ คันธศักดิ์ศิริ
- ดร.เพ็ญภา มานิตยโชติพิสิฐ
- ดร.มทิตา ปันสุนทร, คุณสุพัตรา จันทรโรจน์
- ดร.รักทรัพย์ ทรัพย์มาก และครอบครัว
- ดร.สุขุมล-ดร.ณัฐพันธ์ กิตติสิน
- ดร.สุชาดา-สุธี-กมลวรรณ-สุกมล-ชัยวัฒน์-วิศิรินทร์ ศรีเศรษฐวรกุล
- ดร.อัญชลี สวาสดิธรรม
- ด.ช.ธชธร พรหมพักตร์
- ด.ช.เอกณัฐ พรหมพักตร์
- ด.ช.ณัฐพลญ เอี่ยมธีระกุล
- ด.ช.Martin Orlandin พร้อมครอบครัว
- ด.ช.คริสเตียน กันเตอ พร้อมครอบครัว

- คำนำหน้า อื่นๆ -

- ทพญ.นฤมล พิสุทธิมาน
- ทพญ.ดร.ศิริรัตน์ งามแสง
- ทพญ.วชิราภรณ์ นาคผสม และครอบครัว
- ทันตแพทย์สาธิตี ลิละสุวัฒนากุล

รายนามเจ้าภาพกองทุนกิตติมเสริม จัดพิมพ์หนังสือพระวินัยบัญญัติ

- น.พ.วิสิทธิ์ เทียนไพฑูรย์
- น.พ.บุญศักดิ์-ปานจิตต์-นพ-เนตร ปกป้องเกียรติ์
- น.พ.อมร แซ่เล่า และครอบครัว
- น.สพ.วรชัย ลีโทสวัสดิ์, คุณสุรีย์จันทร์ สุขสุทธิกุล, คุณกรรชกร
- ผศ.ดร.ทิพย์วัลย์ สีจันทร์
- ผศ.ยุพา-อจ.สมพงษ์ เตังวัฒนโชติ
- ผู้ใหญ่นิคม คำนก
- ผู้ใหญ่สมบุญ โพธิ์งาม และครอบครัว
- พ.ญ.สุพจี ศรีเกษ
- พ.ต.ท.รัฐธินันท์ ดิษฐ์จิตรกุล
- พ.ต.อ.ชูเกียรติ-ดุขญา คงพานิช และครอบครัว
- พญ.นฤมล-ด.ญ.อชิตะ จินตพัฒนากิจ-ธีรเมธ เทพวิชัยศิลปกุล
- พญ.รติพร บาลโสง
- พล.อ.อ.ยรรยง-ปิยธิดา-ฉัตรพี-พรารุจี คັນธสร
- พันเอกกล้าณรงค์-คุณเนตรชนก ไพรีพ่ายฤทธิ์เดช
- มิสเตอร์เจมส์ เคลลี
- มิสเตอร์ทิมไมเอี เลธเธอร์ส
- มิสเตอร์สตีฟ เชพแลนด์
- โยมแม่ธรรมบุญ กองสุข และลูกหลาน
- โยมแม่บุญตา รัตนสุริยพันธ์
- ร.ต.บุญส่ง-แม่สุพร พันธุ์โกศล,
- ทพญ.บงกช สุวรรณปัทม
- ร.ต.อ.พงศ์พิชญ์ธนะ แสนหาญ
- ร.ท.อภิชาติ-รัชนี พรสี
- รศ.สำรวย-กิตติ-นัฏสวัสดิ์-บุญยกร กิตติลาภานนท์
- ร้อยโทพิเชษฐ-ธิดารัตน์ หวังชินกลาง
- ร้านวี แคร่ แบตเตอรี่
- ว่าที่ร้อยตรีณรงค์ เทชนเมทนี
- ศ.กิตติคุณสุกัญญา สุดบรรทัด
- ศ.นพ.ชัยรัตน์-คุณพร้อมจิตร นรินรัตน์ และครอบครัวพลพันธ์
- อาจารย์เสาวลพ ทวีศิลป์
- อุทิศแด่คุณยายหนูนวล ยวงทอง
- คุณนันทศักดิ์ เมธมนัส
- ดร.อนัญญา เมธมนัส

-อักษรภาษาอังกฤษ-

- AMPORN KOTCHAVONG
- ANNA CHINN
- AREE SRIVANLOP
- BACCAM XAYPHRASEUTH
- BASIL-JAIDEE MILLER
- CINDY TRAN
- EDNA THANIYAPHOL
- GORDON GARCIA
- JAISAMARN AMREE
- JOSE-BENJAMIN-JESSICA-HATHAIRAT BONILLA
- JUDY LEE-LIENG SENG WEE & DRAGONFLY, DRAGONFLY CAPITAL & DRAGONFLY DATA CENTER
- KALAYA SIRIMITR
- KATAKURA RYOICHI
- KATAKURA SHINYA
- KEVIN TO
- LISA TO
- MANEE PRUTZ
- MANFRED KISTNE
- MONTATIP CHUMNANROB
- MONTIP-NIGEL MILLER
- NG ZHI HONG
- NITAYA COOK
- NOG
- NUMNUAL SAISEUBYAT
- ORN PATEL
- PANIDA SANTANA
- PEONY DANRONKG
- PHOONSAP PREMPHO
- PIAMSOOK CHUMNANROB
- PRASERT-KARL ROTHMANN
- PRASONG MCCRAY
- PREMWADEE NOPHARAT
- SUPAPORN JENAREWONG
- SUZY-ROBERT STEVENSON
- TEAM KANGEN USA
- TIMOTHY WILLIAM KISTNER
- VARUNEE RACHO
- VIPAFADEE SIRIMITR
- YANISA CHEENEY

ขออนุโมทนาคณะผู้ประสานงานสนับสนุนการจัดพิมพ์หนังสือ “พระวินัยบัญญัติ”

บุชาธรรมในโอกาสครบ ๗๒ ปี พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี)

สำนักการศึกษา, สำนักกัลยาณมิตรสากล, สำนักต่างประเทศ

สำนักเผยแผ่, สำนักพัฒนาเยาวชนโลก, สำนักสื่อสารองค์กร

พระภิกษุสถาบันพุทธศิลป์แห่งโลก, พระภิกษุกองกาวานา สำนักองค์ประธาน, วัดพระธรรมกายโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น
วัดพระธรรมกายแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา, วัดพระธรรมกายชาร์ลส์วูด ประเทศเยอรมนี
กองพระไตรปิฎก, สถาบันการศึกษาพระพุทธศาสนา DCI, กองพิธีกรรมงานบวช วัดพระธรรมกาย
ภาคนครหลวง ๖ และ ๗, กองแก้วกฐน ๒ (ภาคตะวันออก), กองแก้วกฐน ๔ สำนักกัลยาณมิตรสากล
ศูนย์กัลยาณมิตรจังหวัดขอนแก่น, วัดพระธรรมกายทุกสาขาภาคพื้นเอเชีย

พระสุธรรมญาณวิเทศ วิ.
พระครูโสธธิธรรมวิเทศ
พระมหาวุฑฒิ สุวฑฒโก
พระมหาธีรธรรม ธมฺมธีโร (ปธ.๙)
พระสนิทวงศ์ วุฑฒิวโร
พระณัฐวุฒิ อคควฑฒโน
พระนิพนธ์ วรวิโส
พระพสธร เขมธีโร
พระยงยุทธ สมมงคล
พระศุภกรณ์ สุภตโน
พระสกล นนทรตโน
พระอานาภาพ เขมสิทโธ
พระสมุห์ธีระวิทย์ ธีรวิฑโธ
พระมหาสมบัติ อินทปโยโก (ปธ.๙)
คุณกัลยา นิยมสุข
คุณจักรวาล สุวรรณธรรมา
คุณชลาลัย จันทศิริ
คุณทิชากร กงเพชร
คุณธีรียา มงคลกวิน
คุณบุศฎิ ภูสันติสัมพันธ์
คุณปฐมา ทรัพย์สังข์
คุณฐิติวรรณ อ้อยบำรุง
คุณพัชรินทร์ โสภณธราตล
คุณเขวามาลัย สิทธิเดช
คุณรัตน์มณี พลสนอง
คุณรัตน์ เวชพิทักษ์
ดร.วัฒนาพร มีสกุลถาวร
คุณสุธีรา งามเกียรติทรัพย์
คุณศรีสุวรรณ ตั้งคุปตานนท์
คุณไศรดา มงคลมณีเนตร
ดร.สมสวย เจริญใจชนะกุล
คุณสุพิน เหลืองธาดา
คุณสกุณา สถาพร
คุณเอมอร สุวรรณประทีป
คุณอัญญาณี ตริไลเกศวัฒนา
คุณธิดา กิจกรรม และทีมงาน
คุณฤทัยรัตน์ โดนดแก้ว

พระวิเทศธรรมาภรณ์
พระครูภาวนันท์วิเทศ
พระสมบัติ สมมาโล
พระธีรพัฒน์ กุลธีโร
พระมหาณัฐ พุทธิวิฑโธ
พระเดชชาติ คุตตเตโช
พระนิชฌาน ชยวโส
พระมหาภาณ โสภาโส
พระวิวิทย์ อุตตมวิโร
พระมหาศุภณัฐ จันทโย (ปธ.๙)
พระรัศมี รัสสิมโม
พระเอกลักษณ์ สุภมโม
พระประสิทธิ์ เวฬุโล
คุณงามตา มีสกุลถาวร
คุณจารุวรรณ มิ่งขวัญ
คุณชนิตา จันทราศรีไส
คุณทองพราย กาญจนสุวรรณ
คุณนราภัทร วงศ์ดาว
คุณบุษย์มนตร์ ศุภเวฬงศ์
คุณปนัดดา ปญญวานิช
คุณพรพิมล สุเมธาวินะ
คุณมาฆะมาศ งามเกียรติทรัพย์
ดร.รัฐพร พิพัฒน์ธนวัง
คุณรัตนสิริ บรรณธัชชัย
คุณลัดดาวัลย์ สุริยสมบุรณ์
คุณวิไลวรรณ วชิรศักดิ์พานิช
คุณธีรสินทร์ สิริภักดิ์ศักดิ์เมธา
คุณศิริมาส พัฒนะศรี
คุณสุเพ็ญพิสด์ แซ่ตัน
คุณสุภารัตน์ รัชย์มณี
คุณสยามพร รัชชีสกรณ
คุณหนึ่งนุช สิริวเสรี
คุณอรศิริ ชมพูนุชภู่
คุณอนุชัช ปรีดาพิพัฒน์พงศ์
คุณศรีสุมาลย์ แวรสง่า
คุณอัปสรสุดา เกียรติศิลป์

พระครูธรรมธรรารักษ์ ญาณารุกโ
พระวิวัฒน์ วิฑฒโก
พระศุภโชค สุขโค
พระมหาธนา เตชธมโม (ปธ.๙)
พระสมบัติ รุกขิตจิตโต
พระมหาณัฐวุฒิ ญญฐโย
พระมหาประพันธ์ ชาติวฑฒโก
พระมหาวรท กิตติปโย
พระวรวุฒิ วัฒนภโม
พระศิริวัฒน์ สิริวุฒโธ
พระอะตอม สุเทโว
พระมหากวีศักดิ์ กิตติรูกโ
พระปลัดณัฐฤทธิ์ ไชยสิทโธ
คุณจิรพร ตันตระกุล
คุณจิตรา แซ่ง
คุณถาวร โคตรพัฒน์
คุณพิภสส สว่าง
คุณณฤมล หอมนาน
คุณเบญจพร บุญบำรุง
คุณปิ่นรัฐ กาญสอาด
คุณพลับพลึง เจียรสถิตย์
คุณมณี มณีวรรณ
คุณรัตเกล้า สิวเฉลิมวงศ์
คุณรวีวรรณ มีช้าง
คุณวันชัย ภักธโกมล
น.สพ.วรชัย ลิโทชาลิต
คุณรัชชา จิตจารุ
คุณศิริพร ธีรธงชัย
ดร.สินนาฏ พิญญพงศ์
คุณสุวรรณศรี เกตุสวาสต์
คุณสมพร รุ่งทรัพย์สกุล
คุณอุไรรัตน์ ตั้งคุปตานนท์
คุณอำพร พรพมา
ลูกพระธัมมา ผู้มีจิตศรัทธา
คุณรพีพร ขอบชล
คุณชนกนารถ พลเรือง

ประสานงานกลาง : คุณอชวัน หิมรักษา คุณปราณี จารุกุทัยกานต์ ดร.มูทิทา ปิ่นสุนทร